

วารสาร

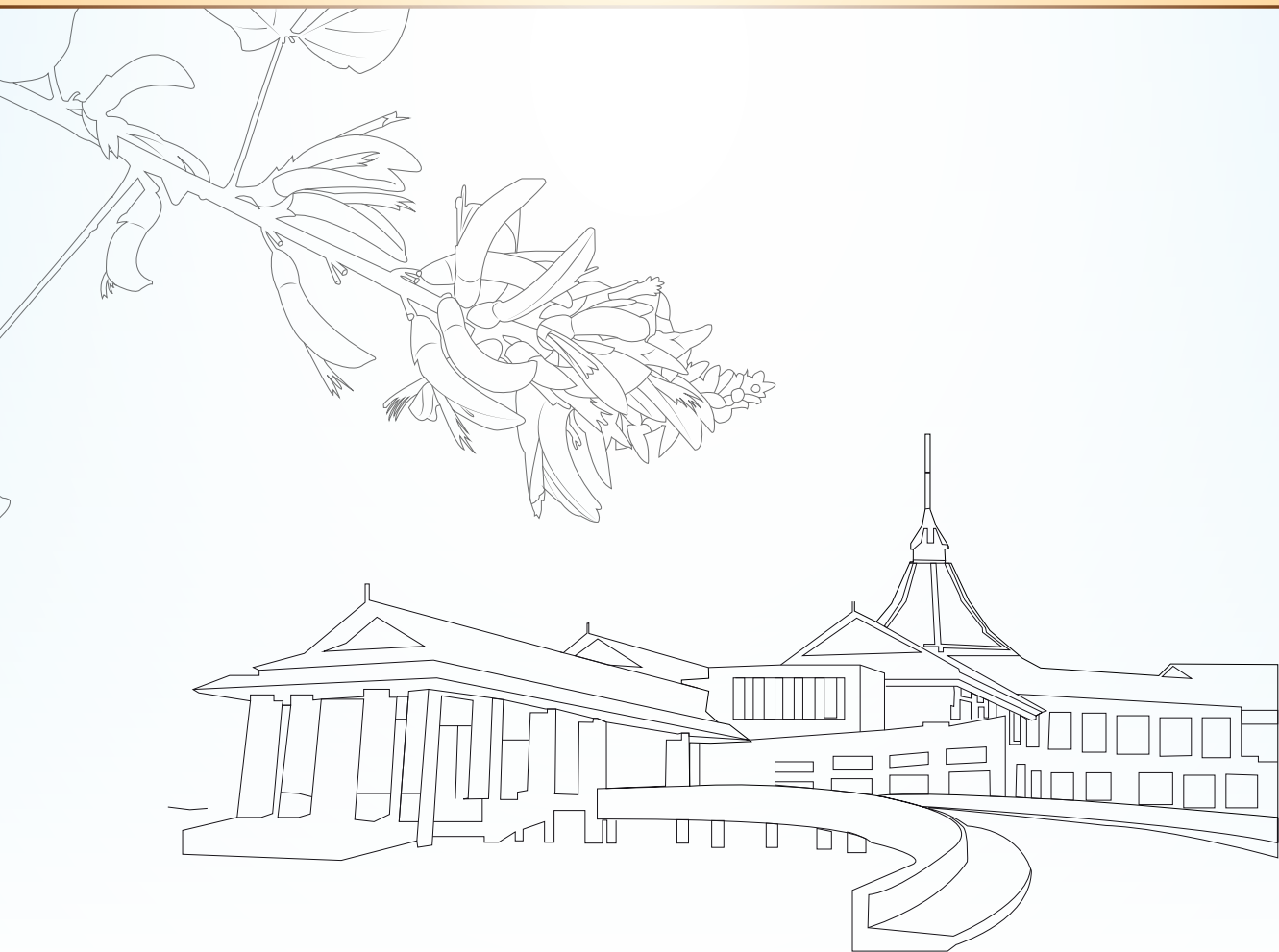
ปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2568
Vol. 38 No. 3 July - September 2025
ISSN 2985-1238 (online)

วารสารปาริชาต
PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่ปรึกษา

อธิการบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมัคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รักษาการแทนผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและนวัตกรรม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมัคร แก้วสุกแสง)

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น

มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.อนินทร์ พุฒิชัยติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.กรกฎ ทองชะโชค

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ศาสตราจารย์ ดร.นชกฤต วันตะเมตต์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ เปรมานนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่มหว่า (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์อำนวยการ ยัสโยธา (เกษียณอายุราชการ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย เอกมาไพศาล

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ยอดชาย พรหมอินทร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจันทร์ ศิริโชติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อาจารย์ ดร.ศุภานัน พรหมமாக

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองจัดการ

หัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยทักษิณ

นางสาวกัญญาณัชช เลี้ยวรักษ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชีของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านศิลปะ และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชี

กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ (ม.ค.-มี.ค. เม.ย.-มิ.ย. ก.ค.-ก.ย. และ ต.ค.-ธ.ค.)

การเผยแพร่ Online

การขอรับการพิจารณาบทความ

ผู้เขียนบทความ ต้องชำระค่าตีธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ จำนวนเงิน 4,000 บาทต่อบทความ เมื่อได้รับการตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่บทความลงวารสารปริชาต เข้าบัญชีธนาคารออมสิน ชื่อบัญชี PARCJ เลขที่บัญชี 0-2032823816-5 สาขาป่าพะยอม พร้อมแนบหลักฐานการโอนเงินมาয়วารสารปริชาต ทางอีเมล parichartjournal@tsu.ac.th หรือ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/index> หรือติดต่อสอบถามกองจัดการวารสาร

การติดต่อ

กองจัดการวารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ

สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242

E-mail : parichartjournal@tsu.ac.th

ออกแบบและจัดพิมพ์

อาร์ตเวิร์ค แอนด์ มีเดีย

177 ซอยรวมมิตร ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 089-925-8455 E-mail : hatyaifoto@gmail.com

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
อนึ่ง ทศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารปริชาต เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารปาริชาติได้เข้าสู่ปีที่ 38 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2568) โดยคณะกรรมการของวารสารยังคงมุ่งมั่นที่จะดำเนินกระบวนการทำงานตามมาตรฐานการจัดการวารสารที่สอดคล้องกับแนวทางของศูนย์อ้างอิงดัชนีวารสารไทยหรือ TCI ที่กำหนดว่า กระบวนการจัดการที่ดีย่อมนำไปสู่คุณภาพของวารสารที่ดี ทางบรรณาธิการและกองบรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณท่านผู้เขียนทุกท่านที่ไว้วางใจเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของท่านกับวารสารของเรา และขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่เชื่อมั่นในคุณภาพของบทความที่ทางวารสารได้ทำการเลือกสรรมาให้แก่ผู้อ่านเพื่อเชื่อมโยงไปสู่องค์ความรู้ทางวิชาการที่มีประโยชน์และตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เรายังคงรักษามาตรฐานความเป็นวารสาร TCI กลุ่มที่ 1 และฐาน Asean Citation Index (ACI) และในขณะนี้ วารสารปาริชาติได้ทำการปรับแนวทางการเปิดรับบทความ รวมถึงยกระดับคุณภาพของการจัดการวารสารเพื่อขอเข้ารับการประเมินการเข้าสู่ฐานข้อมูลวารสารระดับนานาชาติของ SCOPUS ซึ่งทางวารสารได้ทำการประกาศแนวทางการเปิดรับบทความให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบ โดยเรายังคงยึดมั่นกับการเป็นวารสารทางวิชาการที่มีคุณภาพเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และพัฒนาคุณภาพของวารสารไปสู่ระดับสากลต่อไป

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ยังคงประกอบด้วยบทความจากหลากหลายศาสตร์และครอบคลุมประเด็นการศึกษาเหมือนเช่นเคย โดยฉบับนี้จะมีการหยิบยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนในมิติที่น่าสนใจ ได้แก่ ความพร้อมและศักยภาพการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: ข้อเสนอแนวทางการจัดตั้งนครเกาะสมุย ผลงานของ ญัฐดนัย พยัฆพันธ์ อัครวีศิริ ลาป้อ อมร หวังอัครางกูร พสุวดี จันทร์โกมุท และจตุพล ดวงจิตร การสร้างพลังชุด “ปฏิบัติการตำบล” ค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูในพื้นที่ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน สุกันยา ไหว้วางค์ ผลงานของ บงกชมาศ เอกเอี่ยม เฉลิมชัย ปัญญาดี และสมคิด แก้วทิพย์ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร ผลงานของ ศษตรีัย เจริญสุข และชารินทร์ เกษร และปัจจัยทางประชากรศาสตร์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยว โดยชุมชน บ้านขุนแตะ ตำบลคอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลงานของ ธนัญชา เตียวยอง นภารัตน์ เวชสิทธิ์นิรภัย1 สายสกุล พองมูล1 และกังสตาล กนกพงษ์ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในแง่ของวัฒนธรรมและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรม ได้แก่ อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา สู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ผลงานของ ศุภลักษณ์ ถาวรสุข หทัยรัตน์ มาประณีต และชลวิทย์ เจริญจิตต์ ก๊อดดาจिनอ: การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีน ย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี ผลงานของ ชินิเพ็ญ มะลิสวรรณ มีนา ระเด่นอาหมัด สุรัสวดี นราพงศ์เกษม และวรรณาด แซ่เซิน รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเรื่องการสื่อสารเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ได้แก่ การออกแบบภาพสื่อสารด้วยกระบวนการทางสัญลักษณ์เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระจูดบ้านทอน จังหวัดนราธิวาส ผลงานของ ปิติ มณีเนตร การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ผ่านมัลติแพลตฟอร์ม ผลงานของ พชรณัฐ ใคนุ่นภา มาลินี คำเครือ พัทรินทร์ บุญสมธป คมสัน ศรีบุญเรือง นิรุตต์ จรเจริญ และฐิติยาบรรดา กันภัย กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ผลงานของ มาลินี คำเครือ นิรุตต์ จรเจริญ พัทรินทร์ บุญสมธป และคมสัน ศรีบุญเรือง การสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย: ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เขือเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ ผลงานของ กุมารี ลาภาภาภรณ์ และยุทธภูมิ มีพรหมดี และการพัฒนาวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากระพงขาวในพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลงานของ จุฑามาต พรหมมนตรี กาญจพรพรณ จันทรรถาวรพงศ์ บุชวรรณ หิรัญวรชาติ ดุสิตา หนูทอง บุตรี บุญโรจน์พงศ์ ดวงฤดี อุทัยหอม วาริพร ชูศรี และสุพรรณิ หยาดอุไสยะ

EDITORIAL

เนื้อหาในฉบับนี้ยังได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลงานของ ฤทัยรัตน์ กรมไธสง กัญญ์ชนัญ สุชิน และนาวิณ พรหมใจสา และจිරนันต์ ไชย์ งามนอกซ์ การส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุเพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกพร้อมสมัยตามแนววิถีพุทธ ผลงานของ พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร สาครโร) ไพรัตน์ ฉิมหาด พระสมุห์ ธนภัทร ธนภโท (ทิพย์วงษ์) และครองรัฐ ใจเรือง Guidelines for Human Resource Development based on Holistic Self-development Needs of The Staff at Thangone Irrigation College, Lao People's Democratic Republic ผลงานของ Toumksam Viphongxay Pinnapa Muakyod, Raphassorn Kongtanajaruanun, and Koblap Areerisom และ Factors Affecting Children's Learning Outcome from Family Tourism in Nakhon Ratchasima Province ผลงานของ Wakasem Sattayanuchit, Nattapong Chaisaengpratheap, and Waree Wongwaree นอกจากนี้ ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในมิติที่น่าสนใจ ได้แก่ เจตคติการอ่านของผู้เรียนไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศต่อการเรียนวรรณกรรมภาษาอังกฤษ ผลงานของ โดฮยอน ฮอย และพินดา สุขศรีเมือง และการพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทยโดยประยุกต์ใช้ Google Workspace ผลงานของ สาวิตรี วงษ์นุ่น และกาญจนา สหะวีริยะ นอกจากนี้ ยังมีบทความในกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจอีกด้วย ได้แก่ ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยาย ของ อุดม วิเศษสาคร : วิเคราะห์ตามแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ ผลงานของ หู ชิวโป ธนพร หมุคำ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และชนิษฐา ใจมน Competing for Creativity: How Dance Competitions Shape Aesthetics and Industry Trends ผลงานของ Tananpach Asavasemachai และ กฎหมายการผูกขาดกับสังคมไทย ผลงานของ สัญญพวงค์ ลิ้มประเสริฐ และอนิสมา มานะทน

ในส่วนของภาพปกของวารสารฉบับนี้เป็นผลงานของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณี มีมาก ซึ่งท่านเป็นอาจารย์จากสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยผลงานชิ้นนี้มีชื่อว่า “ภายใต้ฟ้าคราม” โดยท่านอาจารย์รังสรรค์ผลงานชิ้นนี้ขึ้นมาด้วยเทคนิคการใช้สื่อครีติกบนผืนผ้าใบ ขนาด 30x30 ซม. ซึ่งภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความงามตามธรรมชาติที่สื่อผ่านความกลมกลืนของโทนสีฟ้าและน้ำเงินได้อย่างลงตัว เป็นภาพที่ช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความสงบและเยือกเย็นในอารมณ์ได้เป็นอย่างดี โดยผลงานศิลปะทั้งในด้านของทัศนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม รวมถึงดุริยางคศาสตร์ ถือเป็นความเชี่ยวชาญที่อาจารย์ผู้สอนรวมถึงนิสิตของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณได้สื่อให้สังคมและแวดวงวิชาการได้ตระหนักได้รับรู้อยู่เสมอมา ทางวารสารขอขอบพระคุณสำหรับการเอื้อเฟื้อภาพนี้ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณี มีมาก และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้นำผลงานศิลปะของอาจารย์จากมหาวิทยาลัยทักษิณมาเสนอเป็นภาพปกของวารสารอีกครั้งในโอกาสหน้า

ผศ.ดร.ธนภัทร เต็มรัตน์กุล
บรรณาธิการวารสารปารีชาติ

สารบัญ

อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา สู่อการเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร
Food Identity of Songkhla Province toward Creative City of Gastronomy

ศุภลักษณ์ ถาวรสุข หทัยรัตน์ มาประณีต และชลวิทย์ เจียรจิตต์
Supaluck Thavarasukha, Hathairat Marpraneet, and Cholvit Jearajit

608

เจตคติการอ่านของผู้เรียนไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ
ต่อการเรียนวรรณกรรมภาษาอังกฤษ

Thai EFL Learners' Reading Attitudes Towards English Literature Studies

โตฮยอน ชอย และพนิดา สุขศรีเมือง
Do Hyeon Choi, and Panida Sukseemuang

627

การส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุเพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของ
โลกร่วมสมัยตามแนววิถีพุทธ

Promoting the Role of the Elderly to Cope with the Changes of the

Contemporary World According to Buddhist Principles

พระครูวุฒิสาครธรรม (สาคร สาครโร), ไพรัตน์ ฉิมหัด พระสมุห์ธนภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงษ์)

และครองรัฐ ใจเรือง

Phrakhu Wutthisakorntham (Sakorn Sakaro), Phairat Chimhat, Phrasamu

Thanapat Dhanabaddho (Tipwong), and Khrongrat Jairueang

645

กฎหมายการุณยฆาตกับสังคมไทย

Law Euthanasia and Thai Society

สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และอนิสมา มานะทน

Sanyapong Limprasert and Anisa Manaton

659

ความพร้อมและศักยภาพการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับ

เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: ข้อเสนอแนวทางการจัดตั้งนครเกาะสมุย

Readiness and Potential toward Development of Administration for Koh-Samui

city Support to Local Government Organization Special form:

A Proposal to Establishing Samui City

ณัฐดนัย พยัฆพันธ์ อัครวีศิริ ลาปีอี อมร หวังอัครางกูร พสุวดี จันทร์โกมุทและจตุพล ดวงจิต

Natdanai Payakpun, Asawasiri Lapiee, Amon Wangakrakun,

Pasuwadee Chankomut, and Jatuphon Duangjit

675

CONTENTS

- การสร้างพลังชุด “ปฏิบัติการตำบล” ค้นหาผู้เสพยาเสพติด
เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู ในพื้นที่ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
Empowerment of Sub district Operation Team to Drug User Screening for Treat-
ment and Rehabilitation, Huai Yab Subdistrict, Ban Thi District, Lamphun Province
สุกัญญา ไหว้วางค์ บงกชมาศ เอกเอี่ยม เฉลิมชัย ปัญญาดี และสมคิด แก้วทิพย์
Sukunya Yaiwong, Bongkotmas Ekaem, Chalermchai Panyadee,
and Somkid Kaewthip 688
- ปัจจัยทางประชากรศาสตร์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยว
โดยชุมชน บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
Demographic Factors Affecting the Decision to Join the Ban Khun Tae Community
Tourism Group, Doi Kaeo Sub-District, Chom Thong District, Chiang Mai Province.
ธัญญา เทียวยอง นภารัตน์ เวชสิทธิ์นिरภัย สายสกุล ฟองมูล และกังสาดล กนกหงษ์
Thanancha Tiawyong, Napharat Vetchasitniraphai, Saisakul Fongmul,
and Kangsadan Kanokhong 704
- Competing for Creativity: How Dance Competitions Shape Aesthetics and
Industry Trends
Tanapach Asavasemachai 719
- ก๊อตาจีนอ : การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี
Kue Da Ji No: Intercultural Communication in the Chinese Market Community
of the Old Town, Pattani Province
ชินีเพ็ญ มะลิสูวรรณ มีนา ระเด่นอาหมัด สุรัสวดี นราพงศ์เกษม และวรนาถ แซ่เซ่น
Chineephen Malisuwan, Meena Radenahmad, Suratsawadee Narapongkasem,
and Woranat Saesen 735
- การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน
ในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร
Intergovernmental Management (IGM) and Non-Governmental Organization
Provision of Education for Children of Migrant Workers in Samut Sakhon Province
คชตริย์ เจริญสุข และชารินทร์ เกษร
Khotchatrai Charoensuk and Charin Kesorn 751

สารบัญ

การออกแบบภาพสื่อสารด้วยกระบวนการทางสัญวิทยาเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระจูดบ้านทอน จังหวัดนครราชสีมา
Visual Communication Design by Semiotic Analysis to Develop A New Image of
Banton Seagrass Weaving Community Enterprise, Narathiwat Province.

ปิติ มณีเนตร
Piti Maneenetra

771

ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยาย ของ อุดม วิเศษสาร :
วิเคราะห์ตามแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ
Representations of Environmental Crisis in the Novels of Udom Wisetsathorn:
An Ecocritical Literary Analysis

หุ ชิวโป, ธนพร หมูคำ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และชนิษฐา ใจมน
Hu Qiubo, Thanaporn Mookham, Narawan Poonpipat, and Kanita Chaimano

790

Guidelines for Human Resource Development based on Holistic Self-development
Needs of The Staff at Thangone Irrigation College, Lao People's Democratic Republic
Toumklam Viphongxay, Pinnapa Muakyod, Raphassorn Kongtanajaruanun,
and Koblap Areesrisom

807

การพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี
สำหรับครูผู้สอนชาวไทย
Development of a Prototype System for Assessing Korean Pronunciation Skills in
Thai Teachers

สาวิตรี วงษ์นุ่น และกาญจนา สหะวีริยะ
Sawitree Wongnoon, and Kanchana Sahaviriya

825

การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์จากปลากะพงขาวในพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
Development of waste materials from sea bass in Tambol Koh Yo, Mueang
District of Songkhla

จุฑามาศ พรหมมนตรี กาญจวรรณ จันทธาวรพงศ์ บุษวรรณ หิรัญวรชาติ ดุสิตา หนูทอง
บุตรี บุญโรจน์พงศ์ ดวงฤดี อุทัยหอม วาริพร ชูศรี และสุพรรณิ ทยาคุณุโส๊ะ
Jutamas Prommontree, Karnjapan Janthawornpong, Bhudsawan Hiranvarachat,

Dusida Nuthong Boottree Boonrotepong, Duangridi Uthaihom, Wareporn
Choosri, and Supanee Yadyuso

840

CONTENTS

- Factors Affecting Children’s Learning Outcome from Family Tourism in Nakhon Ratchasima Province
Wankasem Sattayanuchit, Nattapong Chaisaengpratheep, and Waree Wongwaree **858**
- การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอพื้นถิ่น
จังหวัดกาญจนบุรี ผ่านมัลติแพลตฟอร์ม
Development of Multimedia for Advertising and Public Relations for Community Enterprise for Local Handwoven Fabrics in Kanchanaburi Province via Multi-Platform
**พชรณัฐ ไคนุ่นภา มาลินี คำเครือ พัชรินทร์ บุญสมรบ คมสัน ศรีบุญเรือง
นิรุทธ์ จรเจริญ และฐิติวารดา กันภัย**
**Phacharanat Kainunpa, Malinee Kumkrua, Patcharin Boomsomthop,
Komson Sriboonroung, Nirut Jorncharoen, and Thitiyaworada Kanphay** **876**
- กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล
โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
Development Strategy of Nursing Staff the Hospital of HRH Princess Maha Chakri
Sirindhorn Medical Center (MSMC)
**ฤทัยรัตน์ กรมไธสง กัญญ์ชนัญ สุชิน และนาวิน พรหมใจส และจีรนนต์ ไชย์ งามนอภ์
Ruthairat Kromthaisong, Kanchanan Suchin, Nawin Promjaisa,
and Jeeranan chai ngamnok** **897**
- กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น
ของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี
Online Marketing Communication Strategies for Local Woven Fabric Products of
Community Enterprises in Kanchanaburi Province
**มาลินี คำเครือ นิรุทธ์ จรเจริญ พัชรินทร์ บุญสมรบ และคมสัน ศรีบุญเรือง
Malinee Kumkrua, Nirut Jorncharoen Patcharin Boonsomthop
and Komsan Sriboonruang** **917**
- การสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย: ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์
The Value-added Creation in Thai-Northern Khmer’s Silk:
Ban Phokong Village, Chuea Phloeng Sub-district, Prasat District, Surin Province
**กุมารี ลาภอารณ์ และยุทธภูมิ มีพรหมดี
Kumaree Laparporn, and Yutthapoom Meepromdee** **940**

อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา
สู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร¹
Food Identity of Songkhla Province
toward Creative City of Gastronomy¹

ศุภลักษณ์ ถาวรสุข^{2*} หทัยรัตน์ มาประณีต² และชลวิทย์ เจียรจิตต์²
Supaluck Thavarasukha^{2*}, Hathairat Marpraneet², and Cholvit Jearajit²

¹ ส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² สาขาวิชาการจัดการทางสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10900

¹ A Part of Dissertation Proposal Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy (Social Management), Srinakharinwirot University

² Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok, 10900, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: kumonniphut@gmail.com

(Received: January 23, 2025; Revised: April 9, 2025; Accepted: April 11, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา ค้นหาความโดดเด่นเชิงพื้นที่ไปสู่การยกระดับอาหารสงขลาสู่สากลซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative City of Gastronomy) ตามแนวทางขององค์การยูเนสโก ดำเนินการด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภาคราชการ ธุรกิจ เอกชน และประชาสังคม มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 39 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จากชุมชน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่ และ อำเภอสิงหนคร ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดได้อย่างเด่นชัด โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) อาหารจังหวัดสงขลาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและเป็นที่รู้จัก แบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ อาหารคาว 31 รายการ อาหารว่างหรือขนมหวาน 22 รายการ วัตถุดิบ 16 รายการ และเครื่องปรุง 8 รายการ 2) อัตลักษณ์อาหารสงขลาสะท้อนถึงความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การเลือกใช้วัตถุดิบที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น อิทธิพลของพหุวัฒนธรรมที่หลอมรวมความหลากหลายทางชาติพันธุ์ คุณค่าและคุณภาพอาหารที่เกินราคา นอกจากนี้อาหารสงขลายังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัด 3) อัตลักษณ์อาหารสงขลาที่เด่นชัดและบทบาทสำคัญในบริบททางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทำให้จังหวัดสงขลา มีศักยภาพสูงในการยกระดับเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร อย่างไรก็ตาม ยังมีเกณฑ์ข้ออื่น ๆ ที่จำเป็นอีกหลายประการ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องต้องนำไปพิจารณาเพื่อวางแผนขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อยกระดับมาตรฐานอาหารให้เป็นสากล พร้อมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์อาหาร เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร จังหวัดสงขลา ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research explored the food identity of Songkhla Province, emphasizing its unique regional characteristics to elevate Songkhla's cuisine to an international standard. This initiative is regarded as a key foundation for positioning the province as a UNESCO Creative City of Gastronomy. A qualitative research approach was employed, with data gathered through document analysis and in-depth interviews with 39 key informants from the government sector, private businesses, and civil society. These informants were selected from three districts—Mueang Songkhla, Hat Yai, and Singhanakhon, which clearly represent the province's food identity. A Semi-structured interview approach was utilized for data collection with the data analyzed through content analysis. The findings revealed that 1) Songkhla's well-known and distinctive foods are categorized into four main groups: 31 savory dishes, 22 snacks or desserts, 16 ingredients, and 8 seasonings. 2) The key features of Songkhla's food identity reflected its geographic advantages in sourcing local ingredients, inherited local wisdom from generation to generation, unique ingredients that distinguish from other regions, and the

influence of multiculturalism, blending different traditions. Additionally, the quality and value of its food surpassed its price, with Songkhla's cuisine playing an important role in driving tourism. 3) Given the cultural and economic significance of its food identity, Songkhla has strong potential to be recognized as a Creative City of Gastronomy. However, other criteria must also be considered, and stakeholders must implement concrete strategies to elevate food standards to an international level. It is essential to foster systematic collaboration across various sectors to ensure effective and sustainable development.

Keywords: Food identity, Creative City of Gastronomy, Songkhla Province, Local wisdom

บทนำ

อัตลักษณ์อาหาร เป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สืบสานจากรุ่นสู่รุ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในแต่ละสังคมจนสืบทอดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมและประเพณีในการปฏิบัติของสังคมนั้น ทำให้มีความโดดเด่นหรือความแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างชัดเจน ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบัน จะดำเนินการในลักษณะของการนำฐานความรู้เดิมมาพัฒนาผ่านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเข้ากับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาและการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ การสร้างงาน และสร้างรายได้จากเงินตรา [1] องค์การยูเนสโก (UNESCO) ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกท้องถิ่นผ่านแนวคิด “เมืองสร้างสรรค์” โดยเน้นการพัฒนาเมืองด้วยทุนวัฒนธรรมควบคู่เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นและสากล [2] แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มุ่งเน้นการใช้ความรู้ วัฒนธรรม และทรัพย์สินทางปัญญาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ครอบคลุม 7 สาขา ได้แก่ หัตถกรรม การออกแบบ ภาพยนตร์ วิทยาการอาหาร วรรณกรรม สื่อศิลปะ และดนตรี ซึ่งหนึ่งในสาขาที่มีบทบาทสำคัญคือ “วิทยาการอาหาร” (Gastronomy) โดยมุ่งเน้นการใช้อัตลักษณ์อาหารในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 ว่าด้วยเมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ของเมืองในระดับนานาชาติและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก [3]

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 5,000 ปี มีการย้ายที่ตั้งเมืองถึง 3 ครั้ง ตั้งแต่ฝั่งหัวเขาแดง แหลมสน และฝั่งบ่อยางในปัจจุบัน [4] ด้วยความที่เป็นเมืองท่า ส่งผลให้มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย จีน และมลายู จนเกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่ปรากฏอยู่ในโบราณสถาน ชุมชนเมืองเก่า และอาหารท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ปัจจุบัน จังหวัดสงขลา มีเขตการปกครอง 16 อำเภอ และมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ เช่น ทะเลสาบสงขลา ที่เป็นทะเลสาบ 3 น้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำจืด น้ำกร่อย อันมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนที่ใดในประเทศ [5] ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสงขลา

ที่มีทั้ง ทะเล ป่าเขา การเป็นเมืองท่า และมีพื้นที่ติดประเทศเพื่อนบ้าน ร่วมกับอิทธิพลของพหุวัฒนธรรมซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งด้านประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้สงขลามีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ชัดเจน คือ อาหาร โดยเฉพาะอาหารในย่านเมืองเก่าสงขลา ที่เกิดจากการหลอมรวม ทั้งจากครัวไทย จีน มลายู ผสมครัวฝรั่ง จนเป็นอาหารประจำจังหวัดที่ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จัก อาทิ เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ ข้าวยาบาย ข้าวสตูหมู ไช้ครอบ มะม่วงเบา ปลากระพง 3 น้ำ กุ้งก้ามกราม และไก่ทอดหาดใหญ่ อันเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ [6] อาหารเหล่านี้ถือเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่โดดเด่นและมีศักยภาพในการผลักดันสงขลาเข้าสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

จังหวัดสงขลามุ่งพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก ภายใต้แนวคิด “สงขลาศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคใต้ เชื่อมโยงอาเซียน พัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยมีแผนยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (พ.ศ. 2566–2570) ที่เน้นการท่องเที่ยวยั่งยืนตามเกณฑ์ GSTC และ CBT และได้รับการยอมรับเป็นหนึ่งใน 100 แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนของโลก [7] แผนพัฒนาจังหวัดยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 13 โดยเน้นการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในลักษณะ One Plan และส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การประกวดสำหรับข้าว เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น [8]

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาจังหวัดสงขลา มีความพร้อมด้านวัตถุดิบและทรัพยากรในท้องถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนาน พร้อมด้วยเทคนิควิธีการปรุงอาหาร อันเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้ง ไทย จีน และมลายู ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดเอกลักษณ์ด้านอาหารเฉพาะถิ่นที่มีคุณค่า โดยสามารถนำมาบูรณาการจัดทำแผนขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาในด้านอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายแห่งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโกได้ จากความโดดเด่น และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาอัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา อาหารท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อที่จะนำไปสู่การศึกษาความรู้ และคุณค่าอาหารท้องถิ่นของชุมชนในจังหวัดสงขลา พร้อมนำองค์ความรู้ไปเป็นฐานการสนับสนุนในการขับเคลื่อนให้จังหวัดสงขลาเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโก มุ่งสู่การยกระดับให้จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคใต้ ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจของอาเซียนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นคำศัพท์ด้านมานุษยวิทยา เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (Socially Construction) ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ที่มีมนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ โดยจะส่งผลต่อทัศนคติ ความสนใจ ความเชื่อ และความคิดสร้างสรรค์ให้ไปในทิศทางเดียวกันและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนด “ความเหมือน” (Similarity) และความต่าง (Difference) ของตัวตน [9] จึงเป็นเหมือนความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ผ่านกระบวนการสร้างตนเองและความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งศาสตร์ทางสังคมวิทยากล่าวว่า อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ชีววิทยา สถาบันการผลิต ความทรงจำ โดยอาจรวมไปถึงจินตนาการส่วนตัว [10] ดังนั้น จึงเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นที่สามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะ

และกำหนดความเป็นตัวตนที่เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรจากกลุ่มหรือสังคม และส่งผลต่อความสำคัญในระบบสังคมและการดำรงชีวิต

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์อาหารและความยั่งยืน

จากการศึกษาของ ลุดวิก ฟอยเออร์บัค (Ludwig Feuerbach) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ได้สรุปว่าอาหารมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณี ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ ความจริงแท้ ภูมิศาสตร์ เพศ ชนชั้นทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งเรียกว่า วิถีทางอาหาร (Food way) โดยเป็นรูปแบบของพฤติกรรมและการผสมผสานของอาหารที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชุมชน [11] วัฒนธรรมอาหารถือเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมและเป็นวิธีหนึ่งในการแสดงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชน ไม่ว่าจะเป็นอาหารมื้อหลัก อาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวัน หรืออาหารเฉพาะในเทศกาล ซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและภูมิภาคที่แตกต่างกัน เช่น ชาวจีนหรือชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมกนิยมนับรับประทานข้าวและก๋วยเตี๋ยว อาหารยังทำหน้าที่เป็นเส้นแบ่งระหว่างคนในและคนนอกวัฒนธรรม เช่น การรับประทานอาหารเช้าร่วมกับครอบครัวหรือเพื่อนสนิท แสดงถึงความใกล้ชิดในความสัมพันธ์ อีกทั้งอาหารบางชนิดยังมีบทบาทสำคัญในการเฉลิมฉลอง และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นช่องทางที่ง่ายและรวดเร็วในการเข้าถึงวัฒนธรรมของพื้นที่ บางครั้งอาหารถูกนำเสนอด้วยการผสมผสานหลากหลายวัฒนธรรม และยังมีอาหารจานเด่นที่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน [10, 12]

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และแนวคิดเมืองสร้างสรรค์

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกท้องถิ่น จึงได้พัฒนาแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ขึ้น โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาครัฐในการพัฒนาเมืองผ่านการใช้ทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองที่เอื้อต่อการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พร้อมส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การต่อยอดสู่ธุรกิจสร้างสรรค์ เมืองสร้างสรรค์ ย่านสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ [2] โครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก” (The UNESCO Creative Cities Network, UCCN) เป็นโครงการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและระหว่างเมือง โดยการนำความคิดสร้างสรรค์มาเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.2547 ควบคู่กับการประกาศแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ในลักษณะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน เพื่อร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ การวางความคิดสร้างสรรค์และอุตสาหกรรม การสร้างวัฒนธรรมเพื่อเป็นหัวใจสำคัญของแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น และก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแข็งขันจากภาคประชาคม ประชาชน และธุรกิจเอกชนในระดับนานาชาติ [3]

ปัจจุบันเมืองสร้างสรรค์ตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) แบ่งเป็น 7 สาขา ตามลักษณะที่ต่างกกัน ดังนี้ 1) หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน 2) การออกแบบ (3) ภาพยนตร์ 4) วิทยาการอาหาร 5) วรรณกรรม 6) สื่อศิลปะ และ 7) ดนตรี ทั้งนี้ประเทศไทยได้รับคัดเลือกให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์แล้ว จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ วิทยาการอาหาร พ.ศ. 2558 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน พ.ศ.2560 จังหวัดสุโขทัย เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน พ.ศ.2562 กรุงเทพมหานคร ได้เป็นเมืองสร้างสรรค์ สาขาการออกแบบ

พ.ศ.2562 และจังหวัดเพชรบุรี เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ สาขาวิทยาการอาหาร พ.ศ.2564 โดยประโยชน์ของการเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกนั้น นอกจากจะทำให้เมืองเป็นที่รู้จักมากขึ้นแล้วยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The Sustainable Development Goals : SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities) คือ การทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและยั่งยืน อีกทั้งยังดึงดูดนักท่องเที่ยวจากเมืองที่เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์จากทั่วโลก ให้เดินทางมาเยือนเพิ่มมากขึ้นได้อีกด้วย [3] ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์มาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะในด้านอัตลักษณ์อาหารซึ่งถือเป็นทุนวัฒนธรรมสำคัญของพื้นที่ เพื่อพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสงขลาไปสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารในอนาคต

แนวคิดอัตลักษณ์อาหารสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโก

แนวคิดอัตลักษณ์อาหาร เป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงตัวตนของชุมชน และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น Lawrence & Tushman กล่าวว่า อาหารเป็นทั้งผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและเรื่องเล่าของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเชื่อมโยงกับความทรงจำ ประสบการณ์ และอัตลักษณ์ของคนในสังคม [13] ในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน อัตลักษณ์อาหารมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน งานวิจัยของ Park et al. พบว่า ประสบการณ์ด้านอาหารที่แท้จริงและมีวัฒนธรรมรองรับ ช่วยสร้างความประทับใจระยะยาวและกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับแนวคิดความยั่งยืนทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม [14] จากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองตามแนวทางของ ยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งได้จัดตั้ง เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (UNESCO Creative Cities Network: UCCN) โดยหนึ่งใน 7 สาขาหลักของเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร (Gastronomy) มีความโดดเด่นในการใช้อาหารท้องถิ่นสู่การพัฒนาเมือง ทั้งเรื่องการอนุรักษ์อัตลักษณ์ การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการพัฒนานวัตกรรมอาหารให้สอดคล้องกับพื้นที่นั้น ๆ [15]

ในต่างประเทศมีการศึกษาจาก เมืองจอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งได้รับการยอมรับจากยูเนสโก ในฐานะเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารใน ค.ศ.2012 เมืองจอนจูมีการอนุรักษ์สูตรอาหารดั้งเดิม เช่น บิบิมบับ และอาหารราชสำนัก ผ่านระบบการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาเซฟท้องถิ่น โดย Carpio, Napod & Do ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารในจอนจูเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์เมืองในระดับนานาชาติ [16] ในกรณีของ เมืองกาเซียนเทป ประเทศตุรกี ซึ่งขึ้นทะเบียนเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารใน ค.ศ.2015 ได้เน้นการอนุรักษ์สูตรอาหารที่มีประวัติยาวนาน เช่น เคบับ พิस्ताซิโอ ขนมอบ และอาหารเมดิเตอร์เรเนียนหลากหลายชนิด Karsavuran & Dirlık พบว่า ความสำเร็จของกาเซียนเทปอยู่ที่การบูรณาการนโยบายของรัฐกับความร่วมมือของภาคประชาชนผ่าน 5 แนวทางหลัก ได้แก่ การพัฒนาโครงการตามเป้าหมาย SDGs, การประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง, การสร้างแบรนด์อาหารเมือง, การจัดเทศกาลอาหาร และการส่งเสริมการศึกษาเรื่องอาหารอย่างยั่งยืน [17]

ในส่วนของประเทศไทย มีตัวอย่างการใช้แนวคิดอัตลักษณ์อาหารเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองได้อย่างชัดเจน ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี และ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ใน พ.ศ.2558 และ พ.ศ. 2564 ตามลำดับ กลายเป็นต้นแบบ

สำคัญของการพัฒนาเมืองผ่านวัฒนธรรมอาหารในระดับประเทศ กรณีศึกษาของ จังหวัดภูเก็ต ได้ใช้อัตลักษณ์อาหารของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า-เพอรานากัน เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนเมือง โดย พัชรี ตั้งตระกูล อธิบายว่าเมนูอาหารท้องถิ่นอย่างหมี่หุ่น หมูฮ้อย และขนมพื้นเมืองต่าง ๆ สะท้อนวัฒนธรรมระหว่างจีนและมลายูได้อย่างมเอกลักษณ์ แนวทางการพัฒนาภูเก็ตเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ [18] ในขณะที่ จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาวิจัยของ ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการพัฒนาสูตรอาหารท้องถิ่นที่สะท้อนภูมิปัญญาและวิถีชีวิตในพื้นที่ เช่น ขนมหม้อแกง น้ำตาลโตนด และอาหารพื้นบ้านอื่น ๆ พร้อมกับการออกแบบภาชนะใส่อาหารจากศิลปะหัตถกรรมท้องถิ่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวัด ตลาด และแหล่งผลิตอาหารพื้นบ้าน ส่งเสริมเพชรบุรีในฐานะ “เมืองแห่งรสชาติ” และมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน [19]

จากกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์อาหารสามารถเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้ง ไทย จีน และ มลายู อย่างจังหวัดสงขลา ที่มีทุนวัฒนธรรมทางอาหารอันโดดเด่น หากได้รับการส่งเสริมและวางแผนเชิงนโยบายอย่างเหมาะสมตามกรอบแนวคิดของเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก พร้อมทั้งความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนซึ่งสามารถนำไปสู่การยกระดับสงขลาให้เป็น “เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร” อันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีศักยภาพแข่งขันในระดับนานาชาติได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา เพื่อค้นหาความโดดเด่น ความหลากหลายของภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ซึ่งสามารถสร้างเอกลักษณ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวไปสู่การยกระดับสู่สากล เพื่อขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารตามแนวทางของยูเนสโก

ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทั้งภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากศักยภาพเชิงพื้นที่ เลือกอำเภอที่มีชุมชนเข้มแข็ง ผลิตภัณฑ์ชุมชนหรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอาหารด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรวัตถุดิบในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และมีอาหารที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์พื้นถิ่น ทั้งอาหารคาว อาหารหวาน วัตถุดิบและเครื่องปรุงจึงเลือกพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาจากชุมชนในจังหวัดสงขลา ครอบคลุม 3 อำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอเมืองสงขลา 2) อำเภอหาดใหญ่ 3) อำเภอลำดวน **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัด สงขลา จำนวน 39 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้ 1) ภาคราชการ เก็บข้อมูลจากผู้นำทางการในพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้แก่ ข้าราชการประจำท้องถิ่นและจังหวัด ตัวแทนเทศบาลและองค์การบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา รวมจำนวน 13 คน มีลักษณะ ดังนี้ อายุอยู่ระหว่าง 31 - 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี มีประสบการณ์ทำงานในภาคราชการเฉลี่ย 23 ปี ประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 6 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมือง

สร้างสรรค์ เฉลี่ยที่ 3 ปี ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาคราชการ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชน ในท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่น การจัดทำแผนงานของจังหวัด ดูแลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาการอาหารและโภชนาการ 2) ภาคธุรกิจเอกชน เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการอาหาร ท้องถิ่น ตัวแทนหอการค้า ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ตัวแทนสมาคมสมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัด นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว และเจ้าของแพลตฟอร์มอาหารในพื้นที่ รวมจำนวน 13 คน มีลักษณะ ดังนี้ เป็นนักธุรกิจ เจ้าของร้านอาหาร และการทำงานในสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัด มีอายุเฉลี่ยที่ 52 ปี ประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 15 ปี มีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ย 15 ปี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมือง สร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจร้านอาหาร เป็นเชฟ เป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร การเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอาหาร รวมไปถึงการเป็น คณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของจังหวัด และการทำงานส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสงขลา และ ภาคประชาสังคม เก็บข้อมูลจากปราชญ์ชุมชน 11 หมู่บ้าน สมาคม ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา รวมจำนวน 13 คน มีลักษณะ ดังนี้ อายุเฉลี่ยที่ 56 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานในภาคธุรกิจเอกชน เฉลี่ยที่ 15 ปี มีประสบการณ์ด้านอาหารเฉลี่ยที่ 14 ปี ประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์เฉลี่ยที่ 2 ปี ซึ่งมีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลาเพื่อทำผลิตภัณฑ์ ชุมชน การทำการท่องเที่ยวชุมชนและมัคคุเทศก์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interview Form) กำหนดประเด็นข้อความแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา **วิธีการเก็บข้อมูล** ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยประสานงานเพื่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาและขอความยินยอมในการร่วม ดำเนินการวิจัยและแจ้งระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละราย ไม่เกิน 60 นาที และทุกครั้งก่อนการสัมภาษณ์ จะขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพทุกครั้ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถปฏิเสธและตอบรับการเข้าร่วมวิจัย ได้โดยอิสระ **การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดข้อความ เรียบเรียง และสรุป เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจะนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

อัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำจังหวัดสงขลา พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. อาหารประจำจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า เมื่อกล่าวถึงเมนูอาหารทั้ง อาหารคาว อาหารหวานหรืออาหารว่าง รวมไปถึงวัตถุดิบและเครื่องปรุงที่เป็นอาหารท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งสามารถสร้างชื่อเสียงและดึงดูดนักท่องเที่ยว ในพื้นที่จังหวัดสงขลาได้ สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

Table 1 List of Unique Dishes of Songkhla Province

Food Type	Amount	List
Savoury Food	31 items	Tao Kua (Songkhla Noodle Salad), Stew Rice, Chicken Curry Rice, Yum Sai or Koh Yor Seaweed Salad, Palmyra Palm Salad, Spicy Rice Salad with Vegetables, Sweet Shrimp, Roasted Shrimp Paste, Sweet and Sour with Mullet Fish Soup, Hakka Noodles, Noodles with Red Sauce or Auan, Sour Curry with Songkhla Lake Seabass Fish, Sour Curry with Songkhla Lake Seabass Fish and Ma-Muang Baw, Sour Curry with Songkhla Lake Seabass Fish and Virginia Creeper, Sour Curry with Catfish and Virginia Creeper, Sour Curry with Garcinia, Sour Curry with Spotted Scat Fish, Sour Curry with Snakehead Fish, The-pha Fried Chicken, Hat Yai fried chicken, Red Curry with Chicken and Banana Stalk, Deep Fried Sand Whiting Fish with Yellow Turmeric, Stir-fried Eggs with Shrimp Paste, Bak Kut Teh, Fermented Fish with Red Yeast Rice, Fermented Pork with Red Yeast Rice, Boiled Shrimp with Ma-Muang Baw (Songkhla Mini Mango), Hat Yai Chicken Biryani Rice, Steamed Rice with Chicken, Stir-Fried Spicy Lagoon Catfish or Sea Catfish, Mixed Vegetables Curry
Snack and Dessert	22 items	Triangular Steamed Sticky Rice in Mangrove Fan Palm Leaf with Salted Egg and Pork (Sticky Rice, Coconut Milk, Salted Egg, Pork), Triangular Steamed Sticky Rice in Mangrove Fan Palm Leaf (Sticky Rice, Coconut Milk), Triangular Steamed Sticky Rice in Mangrove Fan Palm Leaf with Black Bean (Tupat), Pickled Songkhla Mini Mango, Ma-Muang Baw Juice, Toddy Palm, Toddy Plam in Coconut Milk, Kanom Du (Glutinous Rice Flour with Palm Sugar and coconut), Kanom- Sung (Sticky Rice covered with Bamboo Leaves),

Table 1 List of Unique Dishes of Songkhla Province (continue)

Food Type	Amount	List
Snack and Dessert	22 items	Kanom Mo-Chi (Songkhla Mochi with Sesame), Kanom Khaofang (Millet with Coconut Milk and Palm Sugar), Kanom Thong-Aek (Wheat Flour Dumplings with Egg Yolks), Kanom Sampannee (Thai Coconut Milk Cookies), Kanom-Tian Sod (Stuffed Dough Pyramid Dessert) Kanom-Jark (Glutinous Rice Flour with Coconut Milk, Grated Coconut, Coconut Sugar), Kanom-Pum (Rice Flour with Palm Sugar), Kanom KangKow (Fried Glutinous Flour Stuffed with Grated Coconut, Palm Sugar, Shrimps and Black Pepper), Kanom-Tarn (Rice Flour with Toddy Palm and Coconut Milk), Tua Mun Deuay (Mixed Bean, Pineapple, Cassava, Job’s Tears in Syrup and Coconut Milk), Cempedak Cake, Cempedak Sticky Rice (Sticky Rice, Coconut Milk with Cempedak),
Raw material	16 items	Songkhla Lake Seabass Fish, Sand Whiting Fish, Large-scaled Goby Fish, Spotted Scat Fish, Lagoon Catfish or Sea Catfish, Mullet Fish, Koh Yai Freshwater Prawn, Red-tailed Songkhla Lake Shrimp, Dried Shrimp, Gracilaria Fisheri (Koh Yor Seaweed), Duck egg, Khlong Ngae Tofu, Fish with Red Yeast Rice Ma-Muang Baw (Songkhla Mini Mango), Neck Orange Chana or Som Jook Chana, Khuanlang Aromatic Pamelon,
Seasoning	8 items	Palm Sugar, Palm Vinegar, Koh Yor Shrimp Paste, Na Thap Shrimp Paste, White Soy Sauce, Sweet Soy Sauce or Black Soy Sauce, Fermented Bean Curd, Salted Bean Paste

From the table above, the list of dishes unique to Songkhla province, along with the first-mentioned information provider, can be used to map the locations of raw materials and seasonings in each area, as shown in Figure 1.

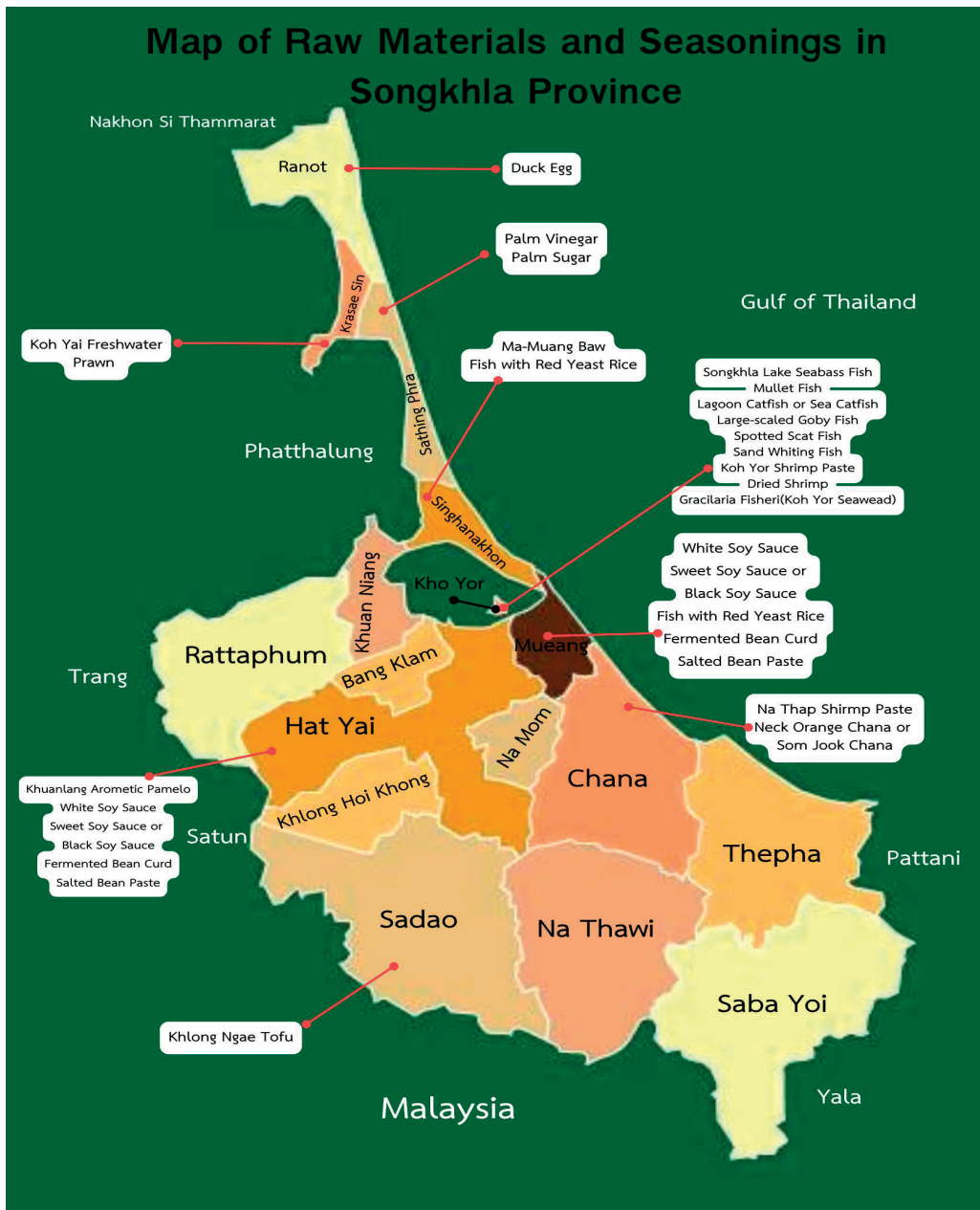

Figure 1. Map of raw materials and seasonings in Songkhla province

Source: Processed by the researcher

2. อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า อัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลา ได้สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่โดดเด่น ทั้งนี้การวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 6 ประการ โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 ลักษณะเฉพาะที่เกิดจากความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสงขลามีภูมิประเทศตั้งอยู่ระหว่าง 2 ทะเล ประกอบด้วย ทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา โดยทะเลทั้งสองทำให้มีทรัพยากรแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยแตกต่างจากแหล่งน้ำอื่นที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก คือ น้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้วัตถุดิบมีความแตกต่างอย่างเด่นชัด โดยส่วนใหญ่เป็นอาหารทะเล เช่น ปลากระพงสามน้ำ ปลากะพงขาว ปลาหมึก ปลาช่อน รวมทั้ง สหรัยผมนาง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ต่างจากพื้นที่อื่น และส่งผลให้อาหารมีรสชาติที่โดดเด่น ไม่เหมือนใคร และเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือเดินทางมาเพื่อรับประทานอาหารในพื้นที่นี้โดยตรง โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มี 2 ทะเลมีทั้งทะเล อ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์จากแหล่งน้ำที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย”

(ผู้ให้ข้อมูล 1)

“สภาพแวดล้อมของบ้านเรา ก็คือเป็นเอกลักษณ์เลยเพราะบ้านเราติดทะเล เป็นทะเลสาบสงขลาฝั่งแหลมสน เมืองเก่ายุคสอง”

(ผู้ให้ข้อมูล 14)

2.2 สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งที่ทำให้อาหารพื้นถิ่นของสงขลาเป็นเอกลักษณ์ สูตรอาหารดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นถึงปัจจุบันยังคงรักษาไว้ แม้ว่าจะมีการพัฒนาและปรับปรุงตามสมัย แต่ส่วนสำคัญของสูตรอาหารยังคงเหมือนเดิม การสืบทอดนี้ทำให้มีการปรุงอาหารที่มีลักษณะเฉพาะและสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อของคนในท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูง และการปรุงรสที่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนที่อื่น โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“กระบวนการผลิต ส่วนใหญ่จะเป็นสูตรจากดั้งเดิม นำมาพัฒนาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย แต่สิ่งสำคัญยังคงอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อนำเสนอต่อผู้บริโภค”

(ผู้ให้ข้อมูล 22)

“เราดันใจครอบครัวให้เป็นจิไอตอนนี่ ... พื้นที่อื่นเค้าก็อ้างว่าเป็นใจครอบครัว มันผิดคือ เขาไม่รู้ความเป็นมาของเรว่ามันมาจากภูมิปัญญาที่เมื่อก่อนชาวเล ชาวประมงเขาเอาใจเขาไปย้อมแผลวนที่ทำจากด้าย เพราะว่ามันมีเรื่องราวกระบวนการผลิตของเราใช้ภูมิปัญญา ”

(ผู้ให้ข้อมูล 38)

2.3 วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและทำให้มีความต่างจากถิ่นอื่น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ทำให้อาหารสงขลาแตกต่างจากอาหารในภูมิภาคอื่น ๆ คือการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูงและรสชาติที่ไม่เหมือนใคร วัตถุดิบเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีความสดใหม่จากธรรมชาติ แต่ยังมีคุณลักษณะเฉพาะที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่แตกต่าง เช่น ปลากระพงสามน้ำ, ปลากะพงขาว, และมะม่วงเบา รวมถึงเครื่องปรุงเฉพาะถิ่น เช่น ซีอิ๊วขาว, ซีอิ๊วดำ, น้ำตาลโตนด และน้ำส้มโหนด วัตถุดิบเหล่านี้ทำให้อาหารสงขลามีรสชาติที่โดดเด่นและมีความหลากหลาย ซึ่งสร้างความแตกต่าง

จากอาหารท้องถิ่นในพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“เรามีของดีมีทั้งอาหารคาวอาหารหวาน และเครื่องปรุงที่มีคุณภาพดี รวมถึงมีลักษณะภูมิประเทศที่มีทะเลสาบมีทะเลอ่าวไทยซึ่งสามารถเป็นแหล่งวัตถุดิบทรัพยากรวัตถุดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีรสชาติไม่เหมือนที่อื่น”

(ผู้ให้ข้อมูล 11)

“สงขลาเป็นแหล่งวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์ที่สามารถนำไปประกอบอาหารได้ สงขลาจะโดดเด่นได้เรื่องของวัตถุดิบที่มีความสดอร่อยรสชาติไม่เหมือนที่อื่น เช่น ปลากระพง 3 น้ำ มะม่วงเบา ประกอบกับเครื่องปรุงที่มีเฉพาะถิ่น ซิวข้าว ซิวดำ ซิวหวาน น้ำส้มโหนด น้ำตาลโหนด”

(ผู้ให้ข้อมูล 30)

2.4 สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยผสมผสานระหว่างเชื้อชาติ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า สงขลาเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ด้วยประชากรจากหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวไทยพุทธ, ชาวมุสลิม, และชาวจีนฮากกา ทำให้มีการผสมผสานของอาหารจากหลายชาติ ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น การปรุงอาหารของชาวจีนอย่างก้วยเตี๋ยและบะกุ๊ดเต้, อาหารของชาวมุสลิม เช่น ข้าวหมกไก่ และอาหารของชาวไทยพุทธ เช่น ข้าวยาและแกงส้มปลากระพง สิ่งเหล่านี้ทำให้อาหารสงขลาเป็นการผสมผสานที่ลงตัวระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ จนทำให้มีเมนูอาหารหลายเมนูเกิดเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของอาหารในจังหวัดสงขลา โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“สิ่งที่สะท้อนความเป็นสงขลาได้ชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์ คือ พหุวัฒนธรรม โดยย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งมีส่วนของสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม”

(ผู้ให้ข้อมูล 13)

“ส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในแนวของอาหารพหุวัฒนธรรม เป็นการผสมผสานกันอย่างลงตัวระหว่างชาวไทยพุทธ จีน และมุสลิม อาหารชาวจีน เช่น ก้วยเตี๋ย บะกุ๊ดเต้ ชาวไทยพุทธ เช่น ข้าวแกง แกงส้มปลากระพง เต้าคั่ว ข้าวมันแกงไก่ ข้าวยา ชาวมุสลิม ได้แก่ ไก่ทอด ข้าวหมกไก่ ข้าวมันแกงไก่”

(ผู้ให้ข้อมูล 29)

2.5 อาหารที่มีคุณภาพเกินราคา

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้ความเห็นว่า อาหารในสงขลาได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศในแง่ของคุณภาพที่คุ้มค่ากับราคา เมนูอาหารท้องถิ่นมีรสชาติอร่อยและมักมีราคาที่ไม่สูงจนเกินไป โดยเฉพาะอาหารริมทางหรือ Street Food ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว อาหารพื้นถิ่นสงขลาเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มนักท่องเที่ยวและถือเป็นส่วนสำคัญของการท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจโดยที่ไม่สามารถหาประสบการณ์ได้จากที่อื่น อาหารที่มีคุณภาพและราคาคุ้มค่าช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสความเป็นท้องถิ่นและทำให้พวกเขาต้องการกลับมาเยือนจังหวัดสงขลาอีกครั้ง โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“ร้านค้าในเมืองหาดใหญ่ ที่เป็นร้านธรรมดาเน้นเรื่องรสชาติอาหารและราคาของอาหารที่ไม่แพงมากกว่าส่วนใหญ่จะเป็น Street Food ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ”
(ผู้ให้ข้อมูล 15)

“ความคุ้มค่าต่อราคาและคุณภาพ ถ้าพูดถึงความคุ้มค่ามันก็ไม่ได้คุ้มค่า ถ้าเราเทียบกับอาหารที่มาจากห้าง ของเราชาวบ้านราคามันถูกแต่เราทำออกมาดี มีคุณภาพคุณภาพที่ลูกค้าได้ไปมากกว่าราคาที่ย่ำมา”
(ผู้ให้ข้อมูล 37)

2.6 อาหารเป็นจุดดึงดูดสำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นว่า ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย ทำให้จังหวัดสงขลามีความโดดเด่นด้านวัตถุดิบทางอาหารที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น อาหารสงขลาจึงไม่เพียงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็น กลไกสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่พื้นที่ สงขลาเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเหล่านี้มักมองหาประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยเฉพาะอาหารที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสงขลา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอาหารไทย จีน และมลายู ทำให้อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดกลายเป็นจุดขายสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อาหารสงขลาไม่เพียงสะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสัมผัสรสชาติอาหารในพื้นที่ โดยความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“หาดใหญ่เป็นเมืองท่องเที่ยวของชาวมาเลเซียนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกว่ามีมารับประทานอาหารที่หาดใหญ่รสชาติอร่อย หลากหลายราคาไม่แพงและคุ้มค่า”

(ผู้ให้ข้อมูล 1)

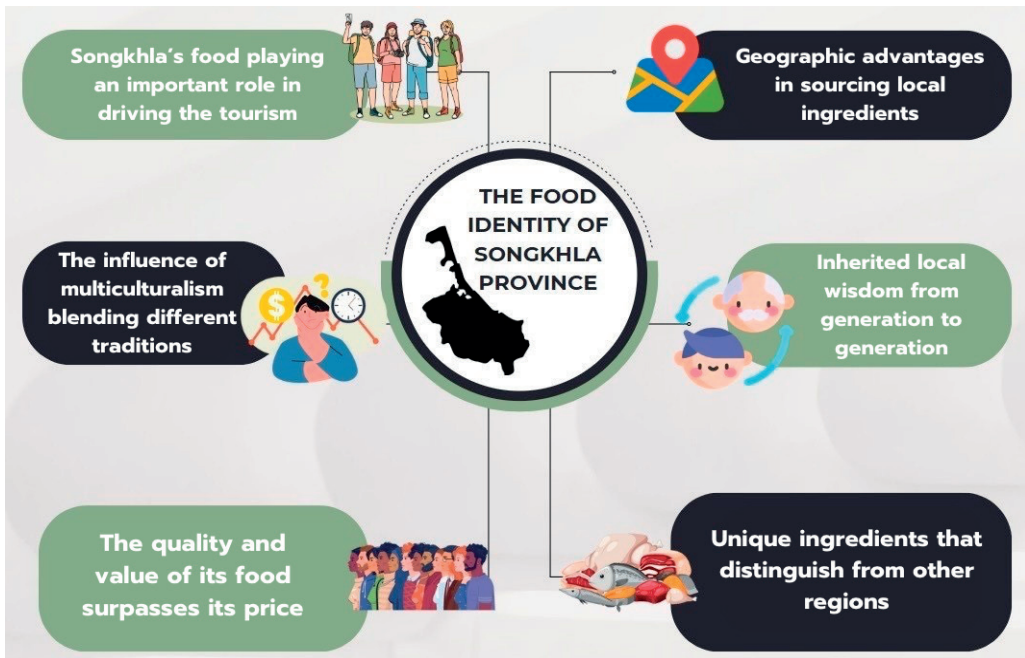
“อาหารที่มาคู่กับการท่องเที่ยวและราคาไม่แพง”

(ผู้ให้ข้อมูล 15)

“เมนูไก่ทอดหาดใหญ่ที่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว”

(ผู้ให้ข้อมูล 35)

โดยสรุป อัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลาเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยสามารถนำเสนอลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลา ได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 The food Identity of Songkhla Province

Source: Processed by the researcher

อัตลักษณ์อาหารจังหวัดสงขลากับการเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า อัตลักษณ์อาหารของจังหวัดสงขลามีความโดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลร่วมกัน ทั้งจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คงไว้จากรุ่นสู่รุ่น การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และการผสมผสานของพหุวัฒนธรรม จึงทำให้อาหารของสงขลาเป็นจุดดึงดูดสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักในระดับสากล และนำไปสู่การเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งจุดแข็งและโอกาสใหม่ที่จะนำไปสู่การยกระดับเมืองให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารได้ในอนาคต เนื่องจากเกณฑ์ในการเป็นเมืองสร้างสรรค์วิทยาการอาหาร (Creative City of Gastronomy) ตามแนวคิดขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) หรือ ยูเนสโก ที่กำหนดว่า จังหวัดนั้นต้อง เป็นเมืองที่มีอาหารที่เป็นมรดกวัฒนธรรมมีการสานต่อสายสัมพันธ์จากรุ่นสู่รุ่น มีอัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น และมีการให้ความสำคัญกับอาหารท้องถิ่นดั้งเดิม มีการใช้ส่วนผสมพื้นเมืองในการปรุงอาหารแบบดั้งเดิม มีวิธีปรุงอาหารแบบท้องถิ่น และยังมีตลาดอาหารแบบดั้งเดิมและอุตสาหกรรมอาหารแบบดั้งเดิม ชุมชนมีการทำอาหาร พร้อมร้านอาหารและ เซฟแบบดั้งเดิมมากมาย มีประเพณีการเป็นเจ้าของภัตตาคารอาหาร รางวัล การแข่งขัน และวิธีการรับรู้ที่กำหนดเป้าหมายในวงกว้างอื่น ๆ เศรษฐกิจแวดล้อมและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมโภชนาการในสถาบันการศึกษา และการรวมโครงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพไว้ในหลักสูตรโรงเรียนสอนทำอาหาร และมีการคิดสร้างสรรค์ต่อยอดเมนูอาหารเพื่อให้เกิดความยั่งยืน [3]

ด้วยจังหวัดสงขลามีศักยภาพที่สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าวหลายข้อ และมีโอกาสที่จะยกระดับเมืองสงขลาให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร (Creative City of Gastronomy) อย่างไรก็ตาม ยูเนสโกยังพิจารณาเกณฑ์เพิ่มเติม 7 ประการ เช่น การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ โครงสร้างพื้นฐานอุตสาหกรรมอาหารที่ทันสมัย ชุมชนมีอาชีพด้านอาหารที่เข้มแข็ง รวมถึงเวทีแสดงผลงาน ประสบการณ์จัดงานระดับนานาชาติ สถาบันการศึกษาด้านอาหาร และการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างยั่งยืน [2] แม้ว่าสงขลาจะมีจุดเด่นด้านอัตลักษณ์อาหารและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ แต่ยังคงมีความท้าทายในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การจัดเวทีส่งเสริมอาหาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การบูรณาการจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ เอกชน และประชาสังคม จึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนให้สงขลาสามารถพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้ให้เป็นรูปธรรม หากสามารถดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน สงขลาจะมีโอกาสก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกได้อย่างแท้จริง และสามารถใช้จุดแข็งด้านวัฒนธรรมอาหารเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดนำไปสู่การพัฒนาเมืองและประเทศด้วยความยั่งยืน

สรุปและการอภิปรายผล

เนื่องจากความโดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ด้านอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลา ที่เกิดจากการมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อและสนับสนุนให้เกิดวัตถุดิบที่มีคุณลักษณะโดดเด่นในพื้นที่ ประกอบกับสถานที่ตั้งของจังหวัดสามารถเชื่อมโยงกับประเทศใกล้เคียง ทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรและการอพยพย้ายถิ่นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรม และทำให้เกิดการถ่ายทอดเอกลักษณ์ประจำชาติจากรุ่นสู่รุ่น สร้างเป็นความโดดเด่นผ่านเมนูและรายการอาหารประจำท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ [4] ที่พบว่า เมืองสงขลามีความเจริญรุ่งเรืองมาก เนื่องจากเป็นเมืองท่าและเป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีชนชาติต่าง ๆ แวะเวียนเข้ามาตั้งรกรากเพื่ออยู่อาศัยหลากหลาย โดยมีทั้งชาวมุสลิม ซึ่งได้สร้างวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ไว้ในยุคแรก ประกอบกับการที่สงขลาเป็นเมืองท่าค้าขายกับจีนจึงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมแบบจีนในการสร้างเมือง และด้วยเหตุของการเคลื่อนย้ายประชากรที่มีความหลากหลายทั้งจากชาวไทย ชาวเชื้อสายจีน ชาวเชื้อสายมลายู ทำให้สงขลาเกิดสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ระหว่างไทยพุทธ ไทยจีน และไทยมุสลิม จึงเอื้อให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น และจากการที่พบว่า วัตถุดิบในการทำอาหารของสงขลาที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะนั้น สอดคล้องกับ ข้อมูลของจังหวัดสงขลา [5] ที่กล่าวว่า ลักษณะทางภูมิประเทศที่ติดอ่าวไทย และมีทะเลสาบสงขลา ทำให้มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า ที่มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนใคร โดยทะเลสาบสงขลาเป็นลากูน หรือแหล่งน้ำ 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ขนาดใหญ่ จึงทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นและแตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ Manuel Castells ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ชีววิทยา สถาบันการผลิต ความทรงจำ โดยอาจรวมไปถึงจินตนาการส่วนตัว [11] โดยจะเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่น ที่สามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะและกำหนดความเป็นตัวตน ที่เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรจากกลุ่มหรือสังคม และส่งผลต่อความสำคัญในระบอบสังคมและการดำรงชีวิต ซึ่งอาหารสงขลาได้แสดงลักษณะนั้นออกมาได้อย่างชัดเจน

ด้วยอาหาร เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนออกมาให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ชัดเจนของสงขลาที่มีความสอดคล้องกับ ที่พบว่า อาหารย่านเมืองเก่าสงขลาเกิดจากการหลอมรวมเทคนิคทั้งจากครัวไทย จีน

มลายู ผสมครัวฝรั่ง จนเป็นอาหารประจำจังหวัดที่ขึ้นชื่อ โดยมีเมนูมากมายที่เป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ ยังมีเมนูลับประจำตระกูลที่อาจกลายเป็นเพียงตำนานของเมืองสงขลา [6] ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นว่าอาหารเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นของสงขลา สิ่งโดดเด่นดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เป็นจุดแข็งของจังหวัดในการที่จะยกระดับสงขลาให้กลายเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของยูเนสโกได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากเกณฑ์ในการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ไม่ใช่มีเพียงแค่การนำเสนออัตลักษณ์พื้นถิ่นผ่านการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น แต่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานอีกหลายประการในการขับเคลื่อนร่วมกันจากทุกภาคส่วน ดังนั้น อัตลักษณ์อาหารของสงขลาจึงเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารการอาหาร แต่หากจะเกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือจากภาคประชาสังคมซึ่งเป็นเจ้าของอัตลักษณ์อาหารที่แท้จริงในมิติอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. อาหาร เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นของสงขลาที่ส่งต่อภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว การย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองใหญ่ของลูกหลาน อาจทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาอาจขาดช่วงและสูญหายเหลือเพียงตำนาน ดังนั้น ควรพัฒนาระบบจัดเก็บภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของสูตรอาหารไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันการสูญหาย

2. แม้เมืองสงขลาจะพัฒนาเมืองในหลายประการเพื่อเพิ่มความสอดคล้องกับเกณฑ์ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารแล้ว แต่ยังมีเกณฑ์อีกหลายข้อ อาทิ การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เพิ่มเติมด้วยความคิดสร้างสรรค์ การปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการผลิตสมัยใหม่และการจัดจำหน่าย การจัดเวทีเพื่อเพิ่มประสบการณ์จัดงานหรือกิจกรรมในสาขาอาหาร ซึ่งยังไม่ปรากฏและเห็นเด่นชัดนัก ดังนั้นหากต้องการยกระดับเมืองสงขลาสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารได้ ส่วนงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมควรต้องเร่งบูรณาการเพื่อวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าวร่วมกัน และควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่เมืองสร้างสรรค์ที่ชัดเจน เพื่อให้มีแนวทางในการยกระดับและพัฒนาจังหวัดสงขลาให้ก้าวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ได้ต่อไป

References

- [1] Ministry of Tourism and Sports, (2020). *Tourism Economic Report*. 1st Review. Tourism and Sports Economics Division, Ministry of Tourism and Sports.
- [2] UNESCO Creative Cities Network. (2023). UNESCO Creative Cities Network. Retrieved on July 30,2024 from <http://www.unesco.org/en/unesco-creative-cities-network>
- [3] Creative Economy Promotion Agency (Public Organization). (2022). Guidelines for proposing cities to join the UNESCO Creative Cities Network. Retrieved on July 30, 2024 from <https://www.tcdc.or.th/th/all/service/resource-center/e-book/33199-UNESCO-Creative-Cities-Network-Application-Guideline>

- [4] Songkhla Provincial Cultural Office. 2022. Songkhla: from the past to the present. Retrieved on July 30, 2024 from <https://www.finearts.go.th/storage/contents/2023/03/file/sbay4b8dzMD6D1bNJucMc2DL0nQWhVhaylYPzBDr.pdf>
- [5] Songkhla Province. (2020). Songkhla Province information 2020. Retrieved on July 30,2024 from https://www.songkhla.go.th/files/com_news_guarantee/2020-10_7c186e7dc0a64d4.pdf
- [6] Nokkaew, S. (2023). The Last Recipe, a written version of “*The Last Songkhla Food*” that may be left, Just a legend. Retrieved on July 30,2024 from <https://www.sarakadeelite.com/lite/songkhla-the-last-recipe/>
- [7] *Special Area Development Administration for Sustainable Tourism (Public Organization)*. (2023). *About Creative City*. Retrieved on July 30,2024 from <https://tis.dasta.or.th/stisdasta/creative-cities>
- [8] Integrated Provincial Administrative Committee. (2022). *Songkhla Provincial Development Plan 2023-2027 (Revised Edition 2024)* Retrieved on July 30,2024 form https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-04_8732ff463c5987f.pdf
- [9] Maneerat Sukkasem and Phitak Siriwong. (2017). *Phuan Identity Existence of Bandong Homestay through sustainable creative tourism context*, 19(1), 92-102.
- [10] Rachele H. Saltzman. (2015). *Identity and Food*. In, *The SAGE Encyclopedia of Food Issues*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- [11] Castells, M. (2009). The Information Age, Vol. 2: *The Power of Identity*. (Online) https://www.researchgate.net/publication/243787620_The_Information_Age_Vol_2_The_Power_of_Identity
- [12] Krimanorote, K., & Disatapundhu, S. (2018). Gastronomy Tourism through Identity Cuisine in 4 Regions. *Journal of the Institute of Culture and Arts, Srinakharinwirot University*, 25(2), 139-151. (In Thai)
- [13] Lawrence, B., & Tushman, M. (2020). *Food traditions and its national identity*. Department of Food Science, Delta University for Science and Technology, Mansoura, Egypt.
- [14] Park, E., Muangasame, K., & Kim, S. (2023). ‘We and our stories’: Constructing food experiences in a UNESCO gastronomy city. *Tourism Management Perspectives*, 40, 100901.
- [15] UNESCO. (2004). *UNESCO Creative Cities Network: Mission Statement*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved on July 30,2024 from <https://en.unesco.org/creative-cities/>
- [16] Carpio, N. M., Napod, W., & Do, H. W. (2021). *Gastronomy as a factor of tourists’ overall experience: A study of Jeonju, South Korea*. *International Hospitality Review*.

- [17] Karsavuran, Z., & Dirlik, O. (2019, October). *Gastronomy as a tourism resource: The case of Gaziantep*. In 4th International Tourism Congress, Eskisehir, Turkey (pp. 86–94).
- [18] Tangtrakool, P. et al. (2018). *Promoting Tourism of Creative Local Food in Phuket*. Research project under the Tourism and Service Industry Cluster, Institute of Food Research and Product Development, Kasetsart University.
- [19] Pasunon, P. et al. (2020). *Community Development Model with Creative and Sustainable Tourism to Phetchaburi Province as a Creative City*. Silpakorn University.

Thai EFL Learners' Reading Attitudes Towards English Literature Studies

Do Hyeon Choi^{1*}, and Panida Sukseemuang²

¹ Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla, 90110, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: dohyeonc@gmail.com

(Received: November 6, 2024; Revised: February 7, 2025; Accepted: April 21, 2025)

Abstract

The purpose of this study was to investigate southern Thai EFL university students' reading attitudes towards English literary works. Participants were purposively sampled, and 21 undergraduates majoring in English in the 4th year participated. This research used a mixed-method design using a reading attitude questionnaire and semi-structured interviews. Descriptive statistics, factor analysis, and thematic content analysis were used. The findings indicated that cognitive reading attitudes became increasingly significant than the affective or conative domains as the students considered reading various English literary texts beneficial to their learning and interest. The study provided some pedagogical implications for literature classes based on improving students' reading attitudes and literary interests.

Keywords: Reading Attitude, Thai EFL Learners, English Literary Works, Literature Class

Introduction

Reading has been mainly part of educational studies and is one of the common integrated learning skills in particularly resourceful ways. The reading attitude is essential for lecturers or researchers to see if the students improve their learning in English when reading with comprehension and joy. Thus, the lecturers and the researchers would bring up alternative solutions or ideas to help enhance the learners' reading attitudes by implementing some interesting activities such as discussion, presentation, and others for their competence.

Significantly, reading attitudes have wittingly led to a mixture of positive and negative aspects, relying on learners' authentic feelings and knowledge towards reading materials. It is the sense when readers express their feelings on what they read, depending on whether they like it or not [10]. It can be described as pleasant or dissatisfactory due to personality, behavior, interest, and others towards anything related to learners' preferences. The cognitive aspect is known for drawing conscious beliefs and reasons towards anything, the affective aspect for revealing how a person feels or understands deeply in emotions, and lastly, the behavioral aspect for showing actions in terms of responding to feelings and thoughts [10].

Literature has been utilized in many ways for educational studies. It contains different kinds of literary texts filled with cultural and linguistic sources for embedded diversity of aesthetics [4]. Santivarakom et al. [11] stated that the use of a literature-based approach facilitates the learners' ability to explore the culture, attitude, and other important aspects of a foreign language in terms of literature through deeply understanding the contents of reading materials. One of the common features that makes readers grasp their attention to literary texts is the main contents with plot, setting, climax, and characters. Osianova and Kuleshova [6] explained that to understand the story, one must interpret and figure out the

meaning of the reading texts. Thus, their knowledge would be broadened extensively to illuminate their understanding towards the foreign background. Literary texts are also authentic, assisting readers to express their feelings, thoughts, and understanding towards what captures their attention when reading [3]. Such steps can be made to help promote cultural and social awareness, which are language ability development, authenticity of language usage, linguistic and communicative competence, affective domain, and interpretation skills [11].

Some previous studies have been conducted related to the topic of this study in Thailand through various methods. However, others have discovered neutral reading attitudes among different students. The elementary school students displayed mixed reading attitudes, revealing their necessity to study rather than reading for joy and interest [1]. Another study found that most of the undergraduates had much joy in reading extensively. This was because reading graded readers was more enjoyable, increasing motivation, length of texts being short, and their desired selection of literary materials, depending on their matching interests and levels of understanding [9]. Additionally, Thai university students were satisfied with extensive reading as it helped them lower their anxiety and increase comfort, without contributing practicality for their future career or education [8].

Various researchers have undertaken suitable methods to examine students' reading attitudes towards English literary materials. Since some students revealed their different reading attitudes based on their learning of literature, according to some previous studies [7], the study on English as a Foreign Language (EFL) university students' genuine reading attitudes towards English literary works from previous literary courses in southern Thailand is rarely conducted. Reading attitudes being conducted in different contexts tend to be revealed as either positive or negative, or even mixed, depending on students. However, no reading attitudes being told by Thai students are revealed. Since reading attitudes has become one of the common topics in terms of education, some previous studies have uncovered either the positive or negative, or mixed reading attitudes, depending on students' interest in reading. Using the reading attitude questionnaire and semi-structured interview, this study aimed to discover students' authentic reading attitudes. Therefore, this study would contribute to a deeper understanding of literature as being central to students' reading attitudes.

Objectives

Literature influences their reading attitudes towards what they read. Its authenticity persuades the readers to associate with the contents of the texts through personal feelings, empathy, and motivation to learn [3]. This paper aimed to address the gaps by investigating the southern Thai EFL university students' reading attitudes towards English literary works by (1.) exploring their reading attitudes towards the use of English literary works in literary

courses, and (2.) investigating the factors of either enhancing or obstructing reading attitudes towards English literary works.

Research Questions

1. What are university students' reading attitudes towards English literary works in literary courses?
2. What factors help or hinder students' reading attitudes in English literary works?

Research Methodology

1. Research Participants

To investigate Thai EFL university students' reading attitudes towards English literary works, this study was conducted as mixed methods research to collect the quantitative and qualitative data. The participants of this study were Thai undergraduates in their fourth year, studying English at the Faculty of Liberal Arts in a public university in southern Thailand. Originally, as the population, there were 281 students in total from the 1st to 4th years in 2023. The total population of these senior university students were 69 students. They were purposively sampled due to the specific requirements in which they completed three previous literature courses during their first, second, and third years. In their first year, the literary course was "Literary Appreciation" in the second semester. Next, in their sophomore year, they studied "English and American Prose and Poetry" course in the first semester. Finally, the last course was "Literary Representation of Other Literature" during the first semester in the third year. Of all these courses they studied, they were provided with some literary texts such as novels, novellas, and poems to learn English.

2. Research Instruments

2.1. Reading Attitude Questionnaire

The reading attitude questionnaire was adapted in design and format [4, 5], and consisted of three main sections. The first section was about the participants' demographic background information. The second section was close-ended with 25 items and was Likert-scaled, ranging from '5' (most) to '1' (the least) to evaluate their reading attitudes towards the use of English literary works from the literary courses they studied. It was divided into four categories attributed to three main domains, which were called 'Joyful reading experience' and 'Unpleasant reading experience (affective),' 'Cognitive reading skills (cognitive),' and 'Reading in actions (behavioral).' The last section contained 5 open-ended questions asking for students' opinions about their personal reading experiences in English literary works, plus language improvement from reading. Specifically, these questions derived some relevant aspects of the items from the second section. This questionnaire was validated by three experts in the field of the English language who gave feedback and suggestions after

evaluation. Later, it was revised to fit the study context. However, the questionnaire, originally in English, was first translated into Thai by the first translator and then translated into its original language by another translator. This was completely back-translated to see the similarities in contents, and was prepared before the pilot study and the main study.

2.2. Semi-structured interview

A semi-structured interview aimed to collect more information from the participants. Nine questions were created to collect their responses by asking for their opinions, thoughts, ideas, and beliefs about reading English literary works, the preferred literary materials to read, literary characteristics (theme and metaphor), and reading literary works in English for future education. These interview questions were assessed for clarity, wordiness, and relevance in terms of content by three different experts from the same field of study.

3. Procedures

The pilot study was initiated with 26 undergraduates from the English program in the Faculty of Humanities and Social Sciences from a different university in southern Thailand. They shared similar characteristics to the target participants of the main study. Before the pilot study, the reading attitude questionnaire was evaluated for validity in terms of the Index of Item-Objective Congruence (IOC), evaluated and commented on by three experts in the field of English language. After the pilot study, the Cronbach Alpha coefficient was used to assess reliability. The value of the reading attitude questionnaire was 0.86, which was high in between the ideal range of high scores.

Secondly, the data collection was conducted. The first step to ensure the flow of the research was to ask for the participants' permission to participate by distributing the informed consent forms to them. Therefore, they signed their consent forms of participation.

Then, the reading attitude questionnaire was distributed online through Google Forms for the participants. The email with the translated questionnaire link was sent to each participant, instructing them to complete answering it in one week. Thus, they leisurely spent time to complete the questionnaire. In this way, it would give them fewer constraints in their busy schedules. Additionally, they could write their responses in Thai freely. From the first week, 17 participants finished filling in the form. In the second week, an email reminder was sent to those who did not start the questionnaire. Finally, 4 more participants completed the reading attitude questionnaire for a total of 21 (approximately 30 percent). Their responses were later analyzed.

After the participants completed the questionnaire, the researcher selected the participants for their ideas and opinions. Eleven interviewees were selected and were voluntarily invited to attend the online interview, which was launched via Microsoft Teams Application.

Some participants joined as a group, and others individually. Due to their busy schedules, they were interviewed on separate days. Before the interview, the researcher asked for their permission to have these videos recorded for confidentiality and clarification. During the interview, they expressed their opinions and thoughts about their reading attitudes towards the use of English literature materials in literary classes, their literary preferences (genres and literary text types), contents (plot, setting, and climax), literary characteristics (themes, metaphor, and allegory), improvement in language proficiency, and consideration to use English literary material reading for future education.

4. Data Analysis

For Research Question 1, the reading attitude questionnaire was analyzed by descriptive statistics to evaluate and summarize the whole data results with mean, median, and standard deviation. Each item was measured as four categories as well to reveal their mean scores and a criterion was presented to reveal the meanings of the mean scores for the Likert scale from the descriptive statistics [2]. This would reveal the whole representation of the students' reading attitudes from high to low. Below are the mean scores ranked to represent the meanings, according to Table 1:

Table 1. The interpretation of mean score criteria

Mean Scores	Meaning
1.00 – 1.80	Very low
1.81 – 2.60	Low
2.61 – 3.40	Moderate
3.41 – 4.20	High
4.21 – 5.00	Very high

Source: [2]

Additionally, semi-structured interview responses along with open-ended questionnaire responses were analyzed by the researcher with thematic content analysis to look for hidden keywords, patterns, and other relevant details.

For Research Question 2, an exploratory factor analysis was another tool to determine the factors, which could be linked to the correlated patterns of variables in terms of relationship [3]. Jamovi, a statistical software, was used for this analytical tool. This analysis was chosen because it was relevant to the research question. It helped discover what kind of factors either increase or decrease students' reading attitudes in terms of variables to be shown, followed by the Varimax rotation method for discovering the independent variables

in separate factors specifically [6]. The ‘principal axis factoring’ extraction method was chosen, known for exploring and understanding some significant factors that may be linked to the variables in terms of relationship. The term ‘uniqueness’ appeared as the mirror to the values of commonalities which were calculated by subtracting the value of uniqueness from 1, leading to the total score of commonalities, which is the amount of variance in an item. Finally, Cronbach reliability was used in assessing the reliability values for four main categories with the set of the reading attitude questionnaire items measured to indicate the internal consistency value.

Results

Henceforth, the main purpose of this research was to explore the southern Thai EFL university students’ authentic reading attitudes towards English literary works from previous literature courses they took. The results were analyzed by the statistical analysis tools after the data accumulation to answer the two research questions as below.

Research question #1: What are the university students’ reading attitudes towards the use of English literary works in literary courses?

To answer this research question, the reading attitude questionnaire with three main categories (affective, cognitive, and behavioral) included was employed. The mean scores (M) along with the standard deviation (SD) of twenty-five items were presented in Table 2 below.

Table 2. Descriptive Statistics of Reading Attitude Questionnaire Items

Reading Attitude Items	Mean	S.D.	Meaning
Joyful reading experiences (Affective)			
1. I enjoy reading all kinds of literary works such as novels, poems, short story, plays, etc. in class	3.24	1.14	Moderate
2. I enjoy reading various literary texts in English	3.05	1.24	Moderate
3. Reading English literature in different genres (e.g., adventure, fantasy, etc.) is very interesting	3.43	1.21	High
4. I enjoy reading classic Western literature texts (e.g., To Kill a Mockingbird, The Great Gatsby, etc.)	2.57	1.12	Low
5. I am able to express empathy when reading English literature texts	3.33	1.20	Moderate
6. I get enthusiastic when reading the English literary texts relevant to my current level of proficiency	3.52	1.29	High
7. Reading English literature materials is a new experience	3.14	1.01	Moderate

Table 2. Descriptive Statistics of Reading Attitude Questionnaire Items (continue)

Reading Attitude Items	Mean	S.D.	Meaning
Unpleasant reading experiences (Affective)			
8. I feel overwhelmed whenever I see a whole page of English literature in front of me	3.76	1.14	High
9. Literature is difficult because it requires deep interpretation to understand the meanings of the texts	3.86	0.91	High
10. I sometimes feel anxious that I may not understand what I read	4.19	0.98	High
Cognitive reading skills (Cognitive)			
11. Literature reading in English helps me improve four language skills (reading, listening, speaking, writing)	3.81	0.60	High
12. Reading various English literary works helps me understand the story well by criticizing their contents	3.76	0.89	High
13. I am able to develop critical thinking skills when reading various English literary works	3.62	1.02	High
14. I am able to reflect the literary texts in English through my personal experiences	3.48	0.93	High
15. Reading various English literary works helps me improve my vocabulary knowledge	4.24	0.83	Very high
16. I am able to discuss my opinions, beliefs, and experiences about the English literary text that I read during the group discussion	3.52	0.93	High
17. Reading various English literary texts motivates me to study English more for future education	3.24	1.14	Moderate
18. Reading various English literary texts helps me gain cultural background knowledge	4.00	1.10	High
19. Literature improves my proficiency in English as a Foreign Language (EFL)	3.62	0.97	High
20. I am able to gain general understanding of the story I read	3.52	0.93	High
21. Reading various English literary works improves my communicative skills	3.48	0.93	High

Table 2. Descriptive Statistics of Reading Attitude Questionnaire Items (continue)

Reading Attitude Items	Mean	S.D.	Meaning
22. I read literary texts because I want to obtain high marks in my English class	3.81	0.93	High
23. Literature can help me improve my reading habits as I keep reading more	3.57	1.16	High
Reading in actions (Behavioral)			
24. I surf the internet to read English books based on my level	3.38	1.20	Moderate
25. I try to find time for reading in English	3.29	1.27	Moderate
Total	3.54	0.62	High

*Note: 1.00 - 1.80 = very low, 1.81 - 2.60 = low, 2.61 - 3.40 = moderate, 3.41 - 4.20 = high, 4.21 - 5.00 = very high

From Table 2, the overall mean score of the reading attitude questionnaire was 3.54 (SD = 0.62), which was interpreted at a high level, since most students agreed with these items positively. The cognitive reading skills were item No. 15 (M = 4.24, SD = 0.83). The cognitive reading skills part was at the highest value, stating that most students wholly agreed that reading English literary works helped them improve their vocabulary skills more than the other areas such as reading, speaking, listening, and writing. This implied that it may possibly depend on the levels of the literary materials they read that they comprehend. From item No. 11 (cognitive reading skills), some learners admitted their improvement on integrated skills (reading, listening, speaking, and writing) when reading literature in English. This suggested that reading English literary texts allowed them to satisfy their learning experiences in sharpening their language proficiency while gaining these skills in class. Surprisingly, item No. 18 (cognitive reading skills) was the second highest behind item 15, indicating high possibility in gaining cultural knowledge. This showed that they may have learned some foreign contexts from what they read in literary classes. However, the lowest mean score came from item No. 4 (joyful reading experiences) which implied their dissatisfaction with reading classic Western literature. This may suggest that they were not entirely interested in the books selected from literary classes, but somehow wanted to read what interested them, depending on their preferences.

Some learners may not be fond of reading difficult or uninteresting texts. Out of these three items from the unpleasant reading experience part, item No. 10 (M = 4.19, SD = 0.98) showed a significant difference among the other two items in that learners felt anxious when

they were not able to understand the contents from reading materials. This may suggest their lack of comprehension with what the story was about generally as this indicated their fear of showing whether they understood or not, hence their unpleasant reading attitudes.

Table 3. Descriptive Statistics for Reading Attitude Scale

Categories	Mean	S.D.
<u>Affective</u>		
Joyful reading experiences	3.18	0.92
Unpleasant reading experiences	3.94	0.89
<u>Cognitive</u>		
Cognitive reading skills	3.67	0.73
<u>Behavioral</u>		
Reading in actions	3.33	0.95

According to Table 3, significantly, the value for unpleasant reading experiences was the highest, resulting in students being disinterested in reading, due to certain aspects of reading materials, even though the value for cognitive reading skills was significantly higher than that of joyful reading experiences and behavioral reading. In other words, students showed mixed reading attitudes, despite their extrinsic beliefs and values in reading English literary texts.

From the five open-ended questionnaire item responses and the semi-structured interview, having cognitive reading skills made most students display their positive reading attitude as they considered this important in sharpening their comprehension skills with English literary materials. Some specifically stated that this helped in advancing four integrated skills such as reading, listening, writing, and speaking, especially vocabulary. However, others viewed reading English literary materials as difficult to understand as this revealed their negative reading attitudes, due to the vocabulary level and understanding content.

Research question #2: What factors help or block students’ reading attitudes in English literary works?

The second research question aimed to investigate the hidden factors that either enhance or hinder reading attitudes towards English literary works. This came from the reading attitude questionnaire being analyzed by the exploratory factor analysis, which is used for discovering more hidden latent factors that can be identified within the observed variables [5]. As these three factors have been revealed in Table 4, they were named when the factor

loadings in bold were in high values that remained strongly linked as a relationship between items and factors. Navarro and Foxcroft [5] suggested that names should be made as they have to be relevantly meaningful to the strong relationship between items and factors measured. It is indicated that Factor 1 represented a positive reading experience, regarding students' joy and interest in reading and learning English literary texts from literature courses they took in terms of positive reading attitude. Factor 2, opposite to the former, represented motivation to read, which is associated with students' instrumental motivation to read books to improve their English language proficiency. Finally, Factor 3 is unpleasant reading experiences in which students developed their disinterest or dissatisfaction in reading particular English literary works. The table for the 25 items being analyzed is presented below.

In Table 4, item No. 18 seemed to be strongly linked with Factor 1 as this suggested that some students were able to gain enough cultural knowledge while reading some different English literary materials, depending on the content they could comprehend. In addition, item No. 5 was also significantly related to that factor, due to the students' understanding in knowing what happened in the story. Since Factor 2 was related to reading motivation, items No. 24 and 25 were in agreement with it, indicating that students were able to have time to read books in English and they could also search whatever they wanted to read online to help them conveniently find comfort in reading. By contrast, items No. 17 and 22 seemed to imply the hindrance of the students' reading attitudes through getting motivated to study more English in the future or being unable to acquire higher scores in English class, despite having read English literary texts.

Table 4. Factor Loadings for Reading Attitude Scale

Reading Attitude Items	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Communalities
Joyful reading experiences (Affective)				
1. I enjoy reading all kinds of literary works such as novels, poems, short story, plays, etc. in class	0.525	0.333		0.4523
2. I enjoy reading various literary texts in English	0.727	0.353		0.714
3. Reading English literature in different genres (e.g., adventure, fantasy, etc.) is very interesting	0.729		0.334	0.6669

Table 4. Factor Loadings for Reading Attitude Scale (continue)

Reading Attitude Items	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Communalities
4. I enjoy reading classic Western literature texts (e.g., <i>To Kill a Mockingbird</i> , <i>The Great Gatsby</i> , etc.)	0.714			0.5893
5. I am able to express empathy when reading English literature texts	0.824	0.359		0.8296
6. I get enthusiastic when reading the English literary texts relevant to my current level of proficiency	0.648			0.5854
7. Reading English literature materials is a new experience	0.424			0.2607
Unpleasant reading experiences (Affective)				
8. I feel overwhelmed whenever I see a whole page of English literature in front of me	-0.327		-0.665	0.5609
9. Literature is difficult because it requires deep interpretation to understand the meanings of the texts	-0.355		-0.758	0.7058
10. I sometimes feel anxious that I may not understand what I read			-0.741	0.6259
Cognitive reading skills (Cognitive)				
11. Literature reading in English helps me improve four language skills (reading, listening, speaking, writing)			0.302	0.0917
12. Reading various English literary works helps me understand the story well by criticizing their contents	0.778			0.6717
13. I am able to develop critical thinking skills when reading various English literary works	0.819			0.6722
14. I am able to reflect the literary texts in English through my personal experiences	0.818			0.7482
15. Reading various English literary works helps me improve my vocabulary knowledge	0.659			0.461

Table 4. Factor Loadings for Reading Attitude Scale (continue)

Reading Attitude Items	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Communalities
16. I am able to discuss my opinions, beliefs, and experiences about the English literary text that I read during the group discussion	0.709			0.6029
17. Reading various English literary texts motivates me to study English more for future education	0.695		0.381	0.6902
18. Reading various English literary texts helps me gain cultural background knowledge	0.864		0.306	0.8443
19. Literature improves my proficiency in English as a Foreign Language (EFL)	0.500	0.514	0.361	0.6449
20. I am able to gain general understanding of the story I read	0.615	0.373	0.310	0.6131
21. Reading various English literary works improves my communicative skills	0.561	0.345	0.329	0.5422
22. I read literary texts because I want to obtain high marks in my English class	0.539		0.364	0.4257
23. Literature can help me improve my reading habits as I keep reading more	0.669	0.595		0.8124
Reading in actions (Behavioral)				
24. I surf the internet to read English books based on my level	0.338	0.886		0.9346
25. I try to find time for reading in English		0.984		0.9824

*Note: Items No. 1 to 7 (joyful reading experiences), items No. 8 to 10 (unpleasant reading experiences); items No. 11 to 23 (cognitive reading skills); items No. 24 to 25 (reading in actions)

Table 5. Factor Statistics

Factors	SS Loadings	% of Variance	Cumulative %
1	9.30	37.2	37.2
2	3.46	13.9	51.0
3	2.97	11.9	62.9

According to Table 5, out of these 25 items, the total variance was 63 %. It is suggested that Factor 1 (positive reading experience) had the highest total variance, accounting for 37.2 % due to its strong association with its questionnaire items with factor loadings in bold. Factor 2 came out as the second strongest with its variance of about 13.9 % for its relation to reading motivation, followed by Factor 3 with 11.9 % for its unpleasant reading experience. It is indicated that Factor 1 was considered to be enhancing the students' reading attitudes while Factor 3 was related to hindering them, leading to a negative reading attitude. Though item No. 11 was relevant to being cognitive, its factor loading in Factor 3 suggested that their language skills may be lacking, resulting in unpleasant reading experiences. From Table 6 below, the reliability values were measured, indicating that these ranged from 0.84 to 0.89, suggesting a highly internal consistency value.

Table 6. Cronbach's Alpha Reliability Coefficients and Factor Statistics for Reading Attitude Scales

Reading Attitude Scales	Total No. of Items	Cronbach's Alpha	Eigenvalues	Total % of variance
Affective				
Joyful reading experiences	7	0.89	3.97	56.7
Unpleasant reading experiences	3	0.84	1.98	66.1
Cognitive				
Cognitive reading skills	13	0.93	6.9	53.1
Behavioral				
Reading in actions	2	0.95	1.81	90.6

Discussion

From this study, two research questions were discussed. Recently, various researchers in the EFL field have conducted a study on investigating students' reading attitudes towards English literature texts by means in diverse contexts. They have shown that some of their student participants displayed positive reading attitudes, but others with unpleasant reading attitudes in terms of skills, comprehension, and especially aspects of literature materials that may have somehow affected their feelings and learning.

Thai EFL learners' current reading attitudes towards various English literary works

These findings discovered that students enjoyed reading certain English literary texts to some aspects or contexts that they were very focused on, depending on their understanding

that matched to the level of the books they read. By contrast, there was one literary text collection that they did not find interesting and difficult to comprehend, which was classic Western literature. This indicated that some may have had trouble in understanding the content of the story and interpreting the meanings behind those texts, despite their efforts of having studied them during previous literary courses. It is possible that there were some elements embedded that students were not capable of grasping deeper attention of those literary texts, due to such refined features in detailing the abundant number of deeper insights, culture, and authors' intentions [12]. Even so, they had their favorite genres that they wished to read someday, depending on their literary preferences and enthusiasm. This may imply that they read based on their levels with the desired genres.

One of the most significant findings conducted in the questionnaire was that with those reading materials from literary courses learnt, the students' cognitive reading attitudes became increasingly common as they developed more particular skills (such as vocabulary and interpretation) in studying English. One conception that could be consistently claimed was their extrinsic motivation with their focus on honing their experiences while reading in class to help facilitate their language skills. This could be argued that four integrated skills were one of the reasons of why and how they improved their reading attitudes in studying English rather than enjoying the contents of literary texts in which it would be considered secondary to their joyful reading experiences. It is also indicated that reading different English literary texts helped them develop mostly their vocabulary as the top significant area along with four others (reading, writing, speaking, and listening). This implied that they, in different ways, may have increased their vocabulary skills more when looking for the meanings of the unfamiliar words, according to the books that were interesting or uninteresting that they read in class. Another beneficial aspect was their cultural background knowledge acquisition which implied that they learnt something foreign but interesting in assimilating the number of reflections, beliefs, and ideas through some means such as studying new words and writing essays. Literature gives them the opportunity in collecting knowledge based on the foreign society, absorbing them in a rich manner to know some diverse aspects of the world [11].

Factors involving producing students' positive and negative reading attitudes

From these results, Factor 1 represented a positive reading experience, regarding students' joy and learning in reading English literary texts from literature courses they took in terms of affective and cognitive domains being connected. Factor 2, by contrast, represented reading motivation, which is associated with students' values and benefits in improving their English proficiency through reading various literary works. Finally, Factor 3

was connected to students' negative reading attitudes and skills in reading.

Factor 1 was the top to have revealed its strongest variance in total, suggesting that those students had strong beliefs in achieving for better English learning through reading various literature materials in terms of joyful reading experiences and cognitive reading skills together. The finding indicated that students did possess positivity in displaying their cultural knowledge. As mentioned in the literature review, Maley [4] explained that learning literature benefits students' ability to broaden their cultural background knowledge and upgrade their language skills. Empathy was another factor that students expressed in terms of promoting students' social interaction within the texts [4]. Another positive aspect was their ability to broaden their minds into imagining some scenes from what they understood from reading and searching for clues deeply, as it is in line with Van [13]. Next, Factor 2 came out as the second from its value, suggesting that students may have possessed their behavioral reading attitudes in which they used literary materials to improve their language proficiency. However, Factor 3, which was associated with negative reading experiences, seemed to be at the lowest, hence its variance.

Limitations and future research

There are limitations that need to be addressed in this current study to create opportunities for further studies. At first, employing an online questionnaire would be convenient to gather the responses sufficiently. However, it was challenging that half of the students completed it while the others did not, depending on their schedules, absences, and other factors. Therefore, a printed version of the questionnaire would be recommended to let the participants be present and complete it together. Furthermore, more significant data could be discovered. Another limitation was based on the data analyzed by the factor analysis. During the first day of the first semester in their senior year, 46 participants submitted the informed consent form and the start of the data collection. Thus, the number dropped to 21 participants after taking the questionnaire online. Because 21 participants joined the study, they completed the online questionnaire, leaving about 30% finishing it. For future studies to discover more deeply in reading attitudes, it is suggested that a larger sample (100 or more) is required for factor analysis since it is important to increase the robustness of the results. As a result, more significant data can be revealed.

Conclusion

The purpose of the present study was to investigate Thai EFL learners' reading attitudes towards English literary works from literary courses taken. It is indicated that although

students possessed positive reading attitudes for showing their interest in reading literary texts that matched their levels of understanding and preference, cognitive skills remained intact, revealing the students' strong motives in learning English through reading in various ways such as searching for meanings in a dictionary and writing. Secondly, students may have adhered to displaying their strong cognitive reading skills, but their joy for reading remained as it could improve their reading habits.

Students' reading attitudes require consideration. Teachers and lecturers should use their efforts in assessing and understanding students' current reading attitudes based on what they think of reading English literary works selected in class. Additionally, they should consider the student's needs and preferences of literary texts in terms of genres and contents based on their level of understanding. Evaluating the literature courses would be useful to help enhance the students' reading attitudes and learning skills. This would lead to creating different methods to teach literature, enhancing their learning skills.

Acknowledgement

This paper was funded by a scholarship from Prince of Songkla University for graduate study, which allowed the first author to conduct the study. The author declares no competing interests.

References

- [1] Chotitham, S., & Wongwanich, S. (2014). The reading attitude measurement for enhancing elementary school students' achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3213-3217.
- [2] Fongpaiboon, A., & Nelson, J. E. (2017). *A study of extensive reading and flow experience among EFL Thai university students* [Doctoral dissertation, Thammasat University]
- [3] Karakaya, E., & Kahraman, A. (2013). Students' attitudes towards literature use and its effects on vocabulary learning. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2(5), 155-166.
- [4] Maley, A. (2012). Literature in language teaching. *Principles and practices for teaching English as an international language*. Routledge, 299-317.
- [5] Navarro, D. J., & Foxcroft, D. R. (2019). *learning statistics with jamovi: a tutorial for psychology students and other beginners*. (Version 0.75). <http://doi.org/10.24384/hgc3-7p15>.
- [6] Osiyanova, A. V., & Kuleshova, A. S. (2020). Authentic literary text as the subject of linguistic and stylistic analysis. *European Proceedings of the Philological Readings (PhR 2019)*, 480-486.

- [7] Osmani, D. (2020). *Fictional texts in the EFL classroom in Swedish compulsory and upper secondary schools: A qualitative study of teachers' strategies and experiences of teaching and selecting fictional texts to EFL students in Sweden*. [Master's thesis, Jönköping University]
- [8] Porkaew, K., & Fongpaiboon, A. (2018). Effects of extensive reading on Thai tertiary students' reading attitudes. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 9.
- [9] Puripunyanich, M. (2021). Revealing university students' attitudes toward online extensive reading in Thailand. *REFlections*, 28(2), 267-292.
- [10] Salameh, L. A. M. (2017). Investigating the effect of extensive reading on EFL learners' reading attitudes at Hail University in KSA. *Journal of Education and Practice*, 8(8), 7-15.
- [11] Santivarakom, S., Somnam, S., & Tippayamonton, J. (2021). Implementation for teaching Thai literature as a foreign language based on literature approach and five steps for student development technique for middle school students in international school. *Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University*, 13(2), 20-41. <https://doi.org/10.14456/jlapsu.2021.2>
- [12] Stråhed, E. (2010). *Classic literature in the ESL classroom: Six teachers' experiences concerning teaching classics* [Master's thesis, Malmö University].
- [13] Van, T. T. M. (2009). The relevance of literary analysis to teaching literature in the EFL classroom. *English Teaching Forum*, 47(3), 2-9.

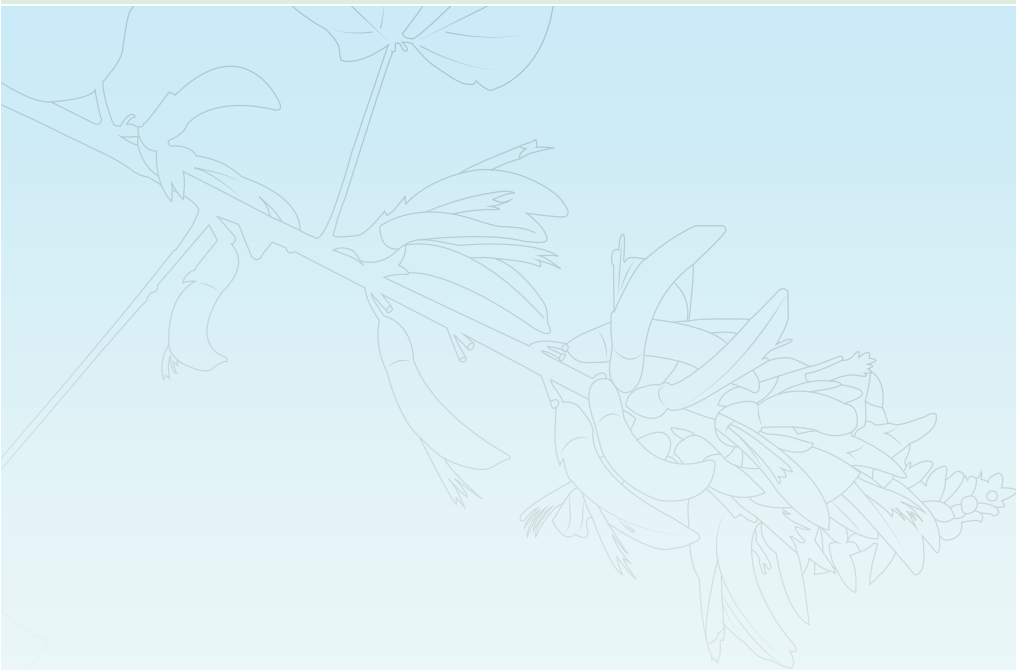
การส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุเพื่อการรับมือกับการ
เปลี่ยนแปลงของโลกร่วมสมัยตามแนววิถีพุทธ
Promoting the Role of the Elderly to Cope with the
Changes of the Contemporary World According to
Buddhist Principles

พระครูวุฒิสาศครธรรม (สาคร สาคโร)^{1*}, ไพรัตน์ ฉิมหาด¹ พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงษ์)¹

และ ครองรัฐ ใจเรือง¹

Phrakhu Wutthisakomtham (Sakom Sakaro)^{1*}, Phairat Chimhat¹,

Phrasamu Thanapat Dhanabaddho (Tipwong)¹, and Khrongrat Jairueang¹

¹ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช 80000

¹ Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, 80000, Thailand

* Corresponding author, E-mail address: khoom.2544@gmail.com

(Received: January 11, 2025; Revised: April 20, 2025; Accepted: April 21, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่และสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน บนพื้นฐานจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอิทธิบาท 4, หลัก “3 อ” (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์) การฝึกจิต สามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตอย่างมีสติ ซึ่งผู้สูงอายุยังมีบทบาทสำคัญในฐานะที่ปรึกษา ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา สามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมและคุณค่าเดิมสู่คนรุ่นใหม่ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา นอกจากนี้ นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ การศึกษา และสังคม ได้รับการมุ่งเน้นถึงความสำคัญ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการรับบริการที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนและเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยีกับการรักษาคุณค่าทางจิตใจถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มั่นคงในสังคม ดังนั้น การปรับตัวตามแนววิถีพุทธในศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงช่วยให้ผู้สูงอายุรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีสติ แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน พร้อมวางรากฐานในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุลสำหรับทุกช่วงวัยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ วิถีพุทธ โลกาารยธรรมร่วมสมัย

Abstract

This article aimed to propose adaptation approaches for the elderly in the 21st century based on Buddhist principles to address changes in the modern world and achieve a sustainable quality of life. Grounded in technological advancements, the application of Buddhist principles-such as the Four Iddhipadas, the “3 A” principles (food, exercise, emotion), and mindfulness training enable the elderly to embrace life’s changes with awareness. The elderly also play a vital role as advisors, sharing their accumulated wisdom and experience, connecting traditional culture and values with the younger generation, and emphasizing lifelong learning, including skills for appropriate use of technology in line with the Middle Way. Furthermore, government policies related to the elderly, such as welfare in health, education, and social support, have been emphasized to ensure access to services that enhance the quality of life and facilitate adaptation to changes in the modern world. The importance of community roles and social networks in providing holistic support for the elderly has also been highlighted. Striking a balance between technological development and preserving spiritual values is a crucial factor in ensuring a stable and meaningful life for the elderly in society. Therefore, adapting according to Buddhist principles in the 21st century not only helps the elderly coping with changes mindfully but also fosters relationships within families and communities, laying the foundation for creating a sustainable and balanced society for all generations.

Keywords: Elderly, Buddhism, Contemporary Civilization

บทนำ

ด้วยวิวัฒนาการทางสังคมของโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีการอุบัติใหม่
ของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และความสะดวกสบายในการ
ดำรงชีวิต แต่ไม่ความทรัพยากรที่มีก็อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีความจำกัด ดังจะเห็นได้ว่า
ในทุก ๆ ปี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากการที่มนุษย์ได้สร้าง
ขึ้นมา ก็มีการเสื่อมถอยน้อยลงไป ทำให้เกิดผลกระทบโดยภาพรวมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการใช้สินค้าและบริการในชีวิตประจำวันที่มี
ค่าครองชีพที่สูงขึ้นในทุก ๆ ปี ซึ่งมีผลสำรวจพบว่า ตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมาค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของ
ครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระหว่างปี 2555-2565 เพิ่มขึ้น 19.21% [1] แม้ว่าการดำรงชีวิตของคนในสังคม
จะมีการเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการทางสังคมของโลกที่เกิดขึ้นพร้อมกับการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลก็ยังไม่
หยุดนิ่ง แต่เมื่อวิเคราะห์สภาพทางสังคมไทยแล้วตลอดหลายปีที่ผ่านมาในการอยู่อาศัยในครัวเรือนที่เมื่อ
แต่ก่อนมีความนิยมอยู่อาศัยเป็นกลุ่มครอบครัวใหญ่ เพราะมักนิยมใช้ชีวิตโดยต่างคนต่างทำงานเพื่อให้มีค่าใช้จ่าย
หมุนเวียนในครอบครัว ครอบครัวลักษณะนี้มีกลุ่มคนตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงวัยผู้สูงอายุ ข้อสังเกตที่สำคัญ
คือ เมื่อผู้สูงอายุได้มีบุคคลในครอบครัวอยู่ด้วยกัน มักมีสภาวะทางจิตใจที่เข้มแข็ง และไม่รู้สึกลดเดี่ยวจนเกิน
ไปในการดำรงชีวิต แต่เมื่อปัจจุบันวิถีชีวิตในการทำงานส่วนใหญ่ทำให้ครอบครัวต้องจากบ้านที่เคยอยู่อาศัย
เพื่อทำงานที่มีความเจริญก้าวหน้ามากกว่า จึงทำให้ครอบครัวสมัยปัจจุบันได้ถูกลดขนาดลงเป็นครอบครัวเดี่ยว
ซึ่งครอบครัวเดี่ยวมักประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และลูก เพื่ออาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งทำงานของตนเอง ส่วนบ้านที่
เคยอยู่ก่อนทำงาน มักมีเพียงผู้สูงอายุ และ/หรือผู้ที่คอยดูแลเพียงไม่กี่คน จึงสะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตที่
เปลี่ยนแปลงไประยะห่างช่องว่างของช่วงวัยมักมีมากขึ้น ประกอบกับสังคมไทยยุคปัจจุบัน มีความต้องการ
กำเนิดบุตรน้อยลง เมื่อเทียบสัดส่วนของประชากรประเทศไทย จึงก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีผลการสำรวจ
จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ได้มีการสำรวจและเปรียบเทียบอัตราประชากรไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2566
พบว่า กลุ่มวัยเด็ก (0-14 ปี) มีจำนวนร้อยละ 15.6 กลุ่มแรงงาน (15-59 ปี) มีจำนวนร้อยละ 64.4 และกลุ่ม
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนร้อยละ 20.0 นั้นแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวน
มากขึ้น โดยมีการเปรียบเทียบผลจากการตลอด 3 ปีที่ผ่านมา (2564-2566) ทำให้เห็นว่า ประชากรวัยเด็ก
และวัยทำงานน้อยลง ในขณะที่วัยสูงอายุมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และอัตราการทำงานในวัยสูงอายุจากปี
พ.ศ. 2565 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 13.14 ล้านคน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านเกษตรและประมง
ในสัดส่วนการทำงานจำนวนร้อยละ 57.1 [2] ซึ่งในปัจจุบันนี้ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิการผู้สูงอายุ
ผ่านนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ซึ่งนโยบายการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุหลัก ๆ ประกอบด้วย 1) นโยบาย
ด้านสุขภาพอนามัย 3) นโยบายด้านการศึกษา 3) นโยบายด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน 4) นโยบาย
ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 5) นโยบายด้านสวัสดิการสังคม [3] ฉะนั้นการมีสวัสดิการที่เหมาะสมผู้สูงอายุ
ก็สามารถเข้าถึงนโยบายที่ภาครัฐรับมือ โดยที่ผู้สูงอายุสามารถเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ มีความเข้มแข็งทั้ง
ทางกาย และใจ รับมือกับสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ดี

การยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ เป็นความสำคัญของการรักษาสมดุล
ระหว่างความก้าวหน้าทางสังคมและการดำรงไว้ซึ่งคุณค่าดั้งเดิมของมนุษยชาติที่กลับมาทวีความสำคัญขึ้น
หนึ่งในกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสมดุลนี้คือ ผู้สูงอายุ ผู้ซึ่งสะสมประสบการณ์ชีวิต ความรู้

และคุณธรรมจากอดีต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคมไม่เพียงช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอดีตและอนาคต แต่ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ในการดำรงชีวิตอย่างมีความหมายและยั่งยืน แต่รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับกลุ่มคนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี เมื่อถึงวัยที่ผู้สูงอายุหมดภาระจากการทำงานหรือหมดภาระในการหาเลี้ยงชีพ การดูแลตนเองถือว่ามีความสำคัญมาก โดยอาจยึดหลัก การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ กล่าวคือ 1) อ: อาหาร เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ส่งผลด้านร่างกายให้กับผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการรับประทานอาหาร เพื่อเสริมสร้างร่างกายส่วนที่เสื่อมถอยตามอายุหรือโรคประจำตัว 2) อ: ออกกำลังกาย เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ส่งผลด้านร่างกายให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัย เคลื่อนไหวร่างกายได้โดยมุ่งเน้นในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและหัวใจ รวมทั้งส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่เสื่อมสภาพตามสภาพอายุให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างปกติ และ 3) อ: อารมณ์เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ส่งผลด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสุข และพึงพอใจในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีความวิตกกังวล ปราศจากความเครียด รู้จักการยอมรับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง รวมถึงการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และมุ่งเน้นในการส่งเสริมอารมณ์ในทางบวกเพื่อกำหนดชีวิตของตนเองและการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างผาสุก [4]

ในปัจจุบัน ผู้สูงอายุสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาทางจิตวิญญาณและเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม โดยเฉพาะในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เช่น ความเมตตา ความกรุณา และความเพียร สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างจิตใจของคนรุ่นใหม่ให้มีความเข้มแข็งต่อความท้าทายในยุคดิจิทัล ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงคนรุ่นปัจจุบันกับวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านการเล่าเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการเป็นแบบอย่างในชีวิตจริง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในบทบาทนี้ไม่เพียงช่วยรักษาความต่อเนื่องของวัฒนธรรมไทยและคุณค่าทางศาสนา แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนสำหรับคนทุกวัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีความสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมของกลุ่มคนทุกช่วงวัย สอดคล้องกับทฤษฎีการติดตามพัฒนาการของฮาวิกเฮิร์สท์ที่ได้แบ่งตามภารกิจในชีวิตวิทยาการสำหรับผู้ใหญ่ทั้ง 3 ช่วง แต่ในที่นี้จะเน้นภารกิจตามพัฒนาการในวัยสูงอายุ (55 ปีขึ้นไป) ได้แก่ 1) ปรับตัวให้เข้ากับความสัมพันธ์ของกำลังกายและสุขภาพ 2) ปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณและการมีรายได้น้อยลง 3) ปรับตัวให้เข้ากับการจากไปของคู่สมรส 4) สร้างสัมพันธ์ภาพและมิตรภาพกับกลุ่มผู้สูงอายุที่รุ่นราวคราวเดียวกัน 5) การมีภาระหน้าที่ทางสังคมและการเป็นพลเมือง และ 6) การสร้างสภาพความเป็นอยู่ใหม่ที่น่าพอใจ [5] ดังจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีประสบการณ์ชีวิตและผ่านช่วงเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายในการดำรงชีวิต จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำแนะนำเชิงประสบการณ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลังต่อไป

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุให้เป็นส่วนสำคัญของสังคมยุคใหม่จึงเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ การให้ความรู้แก่คนรุ่นใหม่เกี่ยวกับคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมและหลักธรรมทางศาสนาผ่านผู้สูงอายุ ไม่เพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่เยาวชน แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งระหว่างคนต่างวัยในสังคม การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียวและสมดุล

ผู้สูงอายุในยุคศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ สังคมผู้สูงวัยระดับสูง (Super-aged Society) ซึ่งหมายถึง

สัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% ของประชากรทั้งหมด ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้น การลดลงของกำลังแรงงาน และปัญหาความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ [6]

แนวทางการจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) Big Data สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) อุปกรณ์ตรวจจับการเคลื่อนไหว ลดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัย 3) เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น แอปพลิเคชันสนทนาเพื่อป้องกันความเหงา 4) GPS ติดตามตำแหน่ง ลดปัญหาผู้สูงอายุหลงทาง 5) หุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุ ช่วยเหลือด้านสุขภาพและกิจกรรมประจำวัน 6) แอปพลิเคชันสุขภาพ สำหรับการติดตามอาการและการนัดหมายแพทย์ 7) ความท้าทายในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ [7]

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ระบบบำนาญและสวัสดิการรัฐต้องรองรับค่าใช้จ่ายสูงขึ้น 2) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสวัสดิการ 3) การเข้าถึงเทคโนโลยี ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้สูงอายุในเมืองและชนบท 4) โครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป จากครอบครัวขยายสู่ครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุขาดการดูแลจากคนในครอบครัว

หลักพุทธธรรมกับบทบาทผู้สูงอายุ

1. พุทธปรัชญาว่าด้วย “ความเป็นผู้สูงวัย”

พระพุทธศาสนาได้มีหลักพุทธปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาทิ หลักไตรลักษณ์ 3 หลักมรณสติ ซึ่งแต่ละประเด็นได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้สูงอายุให้เท่าทันความเป็นปัจจุบัน สำหรับหลักไตรลักษณ์ 3 ถือว่ามีความสำคัญที่ทำให้เข้าใจสภาพชีวิตของมนุษย์ไม่ให้อึดติดกับร่างกายที่ไม่มีเที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน โดยสามารถให้เกิดความเข้าใจหลักไตรลักษณ์ ลักษณะ 3 ประการ แห่งสังขารธรรมทั้งหลาย (the Three Characteristics) ดังนี้ 1) อนิจจตา - ความเป็นของไม่เที่ยง (impermanence; transiency) การยอมรับความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจช่วยให้ผู้สูงวัยเข้าใจและปล่อยวางความยึดติดในความหนุ่มสาวหรืออดีตที่ผ่านมา 2) ทุกขตา - ความเป็นทุกข์ (state of suffering or being oppressed) ความเสื่อมถอยของสุขภาพและการสูญเสียเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หลักอริยสัจ 4 ช่วยให้เข้าใจทุกข์และวิธีดับทุกข์ และ 3) อนัตตตา - ความเป็นของไม่ใช่ตน (soullessness; not-self) ให้มองเห็นว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของเราหรือเป็นตัวเราจริง ๆ ซึ่งนำไปสู่การปล่อยวางและการใช้ชีวิตอย่างสงบ [8] สำหรับหลักการเจริญมรณสติ ถือว่ามีความสำคัญ เป็นหลักที่ทำให้ผู้สูงวัยเตรียมพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญาเพื่อเผชิญกับความตายอย่างสงบ โดยตระหนักรู้ว่าความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตช่วยลดความกลัวและสร้างความสุขในปัจจุบัน โดยในการระลึกถึงความตาย (มรณสติ) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสร้างความตระหนักรู้ถึงความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ของชีวิต โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงวัยที่อยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิต มรณสติช่วยให้ 1) ลดความกลัวความตาย 2) สร้างความไม่ประมาทในชีวิต อยู่บนความไม่ประมาท (อัปมาทธรรม) จิตไม่ตกไปจากความเพียร (สัมมัปปธานทั้ง 3) การฝึกปล่อยวางจากความวิตก เช่น ที่อยู่อาศัย (อवासปลิโพธิ), เรื่องครอบครัว (ญาติปลิโพธิ) และ สุขภาพ (อาพาธปลิโพธิ) ช่วยให้ผู้สูงวัยใช้เวลาที่เหลือไปกับการพัฒนาจิตใจ [9]

2. อริยสัจ 4 เพื่อการเผชิญความเปลี่ยนแปลงในชีวิต

หากนึกถึงหลักธรรมทำให้เข้าใจสถานะปัญหาที่เข้ามาใช้ชีวิต คือ อริยสัจ 4 โดยอริยสัจ 4 คือธรรมะที่นำไปปฏิบัติไปสู่ความรู้แจ้งและการหลุดพ้นจากขั้วศึกที่คือกิเลส ตามลำดับขั้น อริยสัจประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค [10] [11] สำหรับแนวประยุกต์อริยสัจ 4 เพื่อการเผชิญความเปลี่ยนแปลงในชีวิต คือ 1) การยอมรับความจริงของชีวิต (ทุกข์) เป็นการตระหนักถึงความทุกข์ในชีวิตเป็นก้าวแรกของการเข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลง เช่น การยอมรับการสูญเสียคนที่รัก การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงานหรือสถานภาพ 2) การค้นหาสาเหตุของความทุกข์ (สมุทัย) เมื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลง ควรวิเคราะห์ว่าสาเหตุของความทุกข์คืออะไร เช่น การสูญเสียงานอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความทุกข์จากความแก่ชราอาจเกิดจากการยึดติดในรูปลักษณ์เดิมของตนเอง 3) การปล่อยวางและตั้งเป้าหมายใหม่ (นิโรธ) เข้าใจความเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการปล่อยวางจากสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การยอมรับว่าอายุและสุขภาพเปลี่ยนแปลงตามเวลา การค้นหาเป้าหมายใหม่ในชีวิต เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นหรือพัฒนาตนเอง และ 4) การเดินตามเส้นทางที่เหมาะสม (มรรค) เป็นการเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วย มรรคมีองค์ 8 ช่วยให้ออกมาพบกับชีวิตได้อย่างสมดุล เช่น สัมมาสติ: ระลึกถึงปัจจุบัน และไม่หลงอยู่ในอดีตหรืออนาคต สัมมาวิายามะ: พยายามทำในสิ่งที่ประโยชน์และเลิกพฤติกรรมที่เป็นโทษ สัมมาทิฐิ: เข้าใจว่าทุกอย่างไม่เที่ยงและเปลี่ยนแปลงได้

ตัวอย่างการนำไปใช้ โดยผู้สูงอายุที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงทางสุขภาพ ที่ต้องยอมรับความจริงว่าร่างกายเสื่อมถอย (ทุกข์) และพยายามลดความยึดติดในวัยหนุ่มสาว (สมุทัย) อาจช่วยให้ผู้สูงวัยมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพจิตและฝึกสมาธิ (มรรค) เพื่อความสงบ เป็นต้น

3. การบ่มเพาะ “อุเบกขา” เพื่อการยอมรับความเปลี่ยนแปลง

อุเบกขาจัดอยู่ในฐานะหนึ่งในพรหมวิหาร 4 ดังนั้น อุเบกขา (ธรรม 4 ประการ) หมายถึง การมีใจเป็นกลาง หรือการวางตัวอย่างสงบ โดยแปลให้ละเอียดว่า การดูอยู่โดยไม่แสดงอารมณ์ หรือการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยความสงบและตามเหตุการณที่เกิดขึ้น [12] ซึ่งในช่วงวัยผู้สูงอายุ การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การสูญเสียความสามารถทางร่างกาย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก หรือการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ อาจทำให้รู้สึกท้อแท้หรือวิตกกังวล แต่การฝึกฝนอุเบกขาสสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมุ่งมองที่ดีกว่าและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีสติและเป็นสุข โดยมีวิธีการบ่มเพาะอุเบกขาในผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การยอมรับความจริง ต้องเข้าใจและปรับตัวต่อความเสื่อมถอยของร่างกายและการเปลี่ยนแปลงในชีวิต 2) การปล่อยวาง ลดความยึดติดกับอดีต ฝึกสงบจิตใจเมื่อเผชิญกับความทุกข์ 3) ความเมตตาต่อตัวเอง ไม่ตำหนิตัวเอง มองการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และ 4) การฝึกสติ ใช้สมาธิและการอยู่กับปัจจุบันเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ

ลักษณะของผู้สูงอายุในสังคมร่วมสมัย

1. การเป็นที่ปรึกษาและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในครอบครัว

ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในครอบครัวโดยเฉพาะในฐานะที่ปรึกษาและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและส่งเสริมความแข็งแรงในโครงสร้างครอบครัว เมื่อมองจากมุมมองทางสังคม ผู้สูงอายุไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่สะสมประสบการณ์ชีวิตมายาวนาน แต่ยังเป็นแหล่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นและค่านิยมที่ได้รับการ

ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น [13-16] ดังนี้ **1) การเป็นที่ปรึกษา** ผู้สูงอายุในครอบครัวมักมีบทบาทในการให้คำแนะนำและคำปรึกษากับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจสำคัญในชีวิต เช่น การเลือกอาชีพ การจัดการการเงิน หรือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว ทักษะการให้คำปรึกษาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกิดจากประสบการณ์จริงและการเรียนรู้จากการผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุอาจใช้ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกและการจัดการชีวิตที่สามารถเป็นแนวทางให้กับสมาชิกในครอบครัวรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี **2) การถ่ายทอดภูมิปัญญา** ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมักรวมไปถึงความรู้ทางการเกษตร ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดจากรุ่นก่อน การถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่ได้จำกัดแค่การให้ความรู้ทางทฤษฎี แต่ยังรวมถึงการฝึกปฏิบัติที่ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีทักษะในการดำเนินชีวิต เช่น การปลูกพืช การทำอาหาร การรักษาสุขภาพ หรือการดูแลเด็กในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดคุณค่าทางจิตใจ เช่น ความเมตตา ความอดทน และการเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสมดุลในครอบครัวและสังคม และ **3) การสร้างความยั่งยืนในครอบครัว** การเป็นที่ปรึกษาและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับครอบครัว โดยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและการเข้าใจในบทบาทของแต่ละคนในครอบครัว ผู้สูงอายุไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจและอารมณ์ให้กับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้การจัดการปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตมีความสมดุลและเข้าใจง่ายขึ้น

2. การมีบทบาททางสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยมีหลักการศึกษพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ปรีชา คือ การศึกษาความรู้จากพระธรรมคำสั่งสอน ปฏิบัติ คือ การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาลงมือปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ และปฏิเวธ คือ การบรรลุผลจากการปฏิบัติที่เกิดจากการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและการทำอัมมัสสวนะ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและคนในชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร ที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมและสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว [17] สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ผู้สูงอายุมักจะการใช้ชีวิตในสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธอันดีและรู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วยสมรรถนะที่จำเป็น คือ 1) ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ 2) การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว 3) การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ 4) การเข้าสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม 6) การมีส่วนร่วมในชุมชน 7) การมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และ 8) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ [18]

3. การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในผู้สูงอายุ

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุสามารถสรุปได้เป็น 7 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การตั้งใจให้ผู้สูงอายุเข้ารับการศึกษ โดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เห็นประโยชน์จากการศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มต่างวัย และหลักสูตรที่เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ 2) ผู้จัดการศึกษาและผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในชุมชน เช่น ครูภูมิปัญญา หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่คุ้นเคยกับผู้สูงอายุ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น อบรมระยะสั้น/ยาว การศึกษาผ่านสื่อ นิทรรศการ

หรือการศึกษาาร่วมกันหลายวัย 4) เทคนิคการให้ความรู้ โดยการอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ หรือสภากาแฟ เพื่อสร้างความรู้จากประสบการณ์ 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การใช้สื่อบุคคลในชุมชนและสื่อสารมวลชนที่เข้าใจผู้สูงอายุ รวมถึงแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น วัด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และพิพิธภัณฑ์ 6) การประเมินที่เหมาะสม เช่น การสังเกตและทบทวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม และ 7) การบริหารจัดการ ต้องส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายร่วมกันบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามความเหมาะสม [19]

นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อผู้สูงอายุยังเน้นการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและศักยภาพของแต่ละคน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ

ทักษะการปรับตัวของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

1. หลักมัชฌิมาปฏิปทาที่ใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ ให้นัยเกี่ยวกับทางสายกลางไว้ว่า ในการศึกษาเรื่องมัชฌิมาปฏิปทานั้น ควรจะศึกษามัชฌิมาปฏิปทาขั้นพื้นฐานทั่วไป คือ อัญ्ञฐังคิภรรค เป็นลำดับแรก, แล้วศึกษามัชฌิมาปฏิปทาในความหมายชั้นกว้าง คือ โทธิปิภคิยธรรมทั้งหมด เป็นลำดับที่สอง แล้วจึงศึกษามัชฌิมาปฏิปทาในความหมายชั้นลึก คือ ปฏิจจสมุพบาท เป็นลำดับสุดท้าย มิฉะนั้นจะลำบาก [20] ซึ่งมีมัชฌิมาปฏิปทาเป็นอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ เป็นทางดำเนินสู่ความดับทุกข์คือการรู้แจ้งพระนิพพานโดยผู้ปฏิบัติจะหยั่งเห็นอริยสัจ 4 ด้วยมรรคญาณและสามารถรู้แจ้งพระนิพพานด้วยผลญาณ เนื่องจากพระนิพพานเป็นจุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาและเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายเพื่อหวังความสิ้นทุกข์หลุดพ้นจากวัฏสงสารดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าการบรรลุความสำเร็จอีกขั้นหนึ่งที่เป็นความดับทุกข์คือรูปนามทั้งหมด (นิพพานาย ส่วตตติ) เมื่อพระอรหันต์ดับขันธสิ้นชีวิตแล้วก็จะไม่เวียนว่ายตาย เกิดอีกจึงถือว่าการสิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง [21] สำหรับการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุในหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือการนำเทคโนโลยีมาช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เหมาะสม ไม่มากจนเกินไปและไม่ขาดจนเกินไป โดยสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้ 1) ใช้เทคโนโลยีเพื่อการปรับตัวและการเรียนรู้ ผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เช่น การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ หรือการเรียนออนไลน์ในลักษณะที่ไม่เครียดเกินไป เพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง 2) การใช้เทคโนโลยีในการดูแลสุขภาพ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อเช็คสุขภาพหรือดูแลสุขภาพ เช่น การใช้สมาร์ทโฟนในการตรวจวัดสุขภาพ หรือใช้บริการทางการแพทย์ทางไกล เพื่อป้องกันและตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำ ซึ่งถือเป็นการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุลเพื่อสุขภาพที่ดี 3) การหลีกเลี่ยงการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป แม้ว่าเทคโนโลยีจะมีประโยชน์มาก แต่ก็ไม่ควรพึ่งพาเทคโนโลยีจนเกินไปจนทำให้เกิดการเสพติดหรือการละเลยการติดต่อกับมนุษย์ในชีวิตจริง การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีในลักษณะที่ไม่สมดุล 4) การสร้างสมดุลทางสังคม การใช้เทคโนโลยีช่วยในการเชื่อมต่อกับสังคมในแง่บวก เช่น การเข้าร่วมกลุ่มหรือกิจกรรมออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนโดยไม่ใช้เทคโนโลยีเกินไปจนขาดการเชื่อมโยงกับความเป็นจริง และ 5) การใช้เทคโนโลยีในการช่วยชีวิตประจำวัน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้สมาร์ทโฟนเพื่อทำการสั่งซื้อสินค้าหรือการใช้เครื่องมือช่วยในงานบ้านที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุล

2. การพึ่งพาตัวเองในผู้สูงอายุ

การพึ่งพาความค้ำจุนของผู้สูงอายุมีทั้งหมด 5 ด้าน [22] ดังนี้ 1) ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วยการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ช่วยในการเคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ เช่น อุปกรณ์ช่วยเดิน, การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารในครอบครัว และเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกร้างเหงาเหมือนเพื่อน อีกทั้งยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการรักษาและการดูแลสุขภาพ 2) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยรายได้จากการได้รับเงินบำนาญหรือเงินบำเหน็จ, รายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, รายได้จากการทำงาน ประกอบอาชีพหลังเกษียณ, และรายได้จากการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น แหล่งน้ำในครัวเรือนและชุมชนเพื่อการเพาะปลูกผักสวนครัว, การเลี้ยงสัตว์เช่น เป็ด ไก่ หรือปลาในพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อการบริโภค, การใช้ปศุสัตว์ในการทำการเกษตร และการใช้ประโยชน์จากต้นไม้และต้นกล้วยในท้องถิ่น 4) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เมื่อมีเวลาว่างจะเข้าวัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม และแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การทำบุญ รักษาศีล และเจริญภาวนา เนื่องจากมีความเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นอกจากนี้ยังมีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเข้า “ทรงเจ้า” ซึ่งยังคงเป็นสิ่งที่คนในชุมชนเชื่อว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพ หรือฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ และ 5) ด้านสังคม ผู้สูงอายุในชุมชนยังคงมีบทบาทในสังคมส่วนรวม โดยการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการไม่ใช้ภาระของลูกหลานหรือสังคมอีกต่อไป แต่เป็นพลังที่ช่วยขับเคลื่อนสังคม และช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาหรือท้อแท้จากสถานการณ์ต่าง ๆ

3. พุทธศาสนากับการสร้างจิตวิญญาณเพื่อความสุขในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล ผู้สูงอายุเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว พระพุทธศาสนาสามารถเป็นแนวทางในการสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับจิตวิญญาณ โดยใช้หลักธรรมสำคัญ [23] ดังนี้ 1) การเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยสติและปัญญา หลักอริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 ช่วยให้เข้าใจและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ทุกข์ 2) เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาจิตใจการฟังธรรมะออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ และติดตามคำสอนทางศาสนา ช่วยเสริมสร้างสติและลดความเครียด 3) AI และ Big Data เพื่อเสริมจริยธรรม เทคโนโลยีสามารถช่วยแนะนำหลักธรรมที่เหมาะสมกับสภาวะจิตใจของผู้สูงอายุ 4) สมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับจิตใจ ใช้เทคโนโลยีอย่างพอเหมาะเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการปฏิบัติธรรม 5) การพัฒนาจิตวิญญาณเพื่อความทุกข์ที่แท้จริง การนำหลักคำสอนทางศาสนามาช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างสงบและมีคุณค่า 6) ชุมชนธรรมะออนไลน์ การสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุที่สนใจปฏิบัติธรรมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา

1. การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดูแลสุขภาพตนเองผู้สูงอายุ

การดูแลสุขภาพตนเองเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หลัก อิทธิบาท 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพดีและมีอายุยืน โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตใจ ดังนี้ 1) ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ) ความรักและพอใจในการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุควรพัฒนาความพอใจในสุขภาพของตนเอง รักและใฝ่ดีที่จะดูแลร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง

แรง ตัวอย่างการปฏิบัติ เช่น รักที่จะออกกำลังกายเบา ๆ เช่น การเดินเล่นหรือโยคะ พอใจในการบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพ เช่น อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับวัย และรักษาจิตใจให้สงบและเบิกบานผ่านการทำสมาธิหรือการฟังธรรมะ 2) วิริยะ (ความพากเพียร) ความมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อ ผู้สูงอายุควรมีความอดสาหะในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง แม้จะเจออุปสรรคหรือข้อจำกัดของร่างกาย ตัวอย่างการปฏิบัติ เช่น มีความเพียรในการออกกำลังกายที่เหมาะสม เช่น การบริหารกล้ามเนื้อเบา ๆ ทุกวัน หลีกเลี้ยงอบายมุข เช่น งดการดื่มแอลกอฮอล์หรือสูบบุหรี่ มุ่งมั่นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น ลดการบริโภคอาหารเค็มหรือหวานเกินไป 3) จิตตะ (ความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ) ความใส่ใจในรายละเอียดและการปฏิบัติสุขภาพ ผู้สูงอายุควรมีสติและเอาใจใส่ในกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างการปฏิบัติ เช่น ตรงต่อเวลาในการรับประทานยาและการตรวจสุขภาพ ใส่ใจในการเลือกอาหารที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับโรคประจำตัว ฝึกสมาธิหรือเจริญสติทุกวันเพื่อเสริมสร้างจิตใจให้มั่นคง และ 4) วิมังสา (การไตร่ตรองและปรับปรุง) การพิจารณาและปรับปรุงสุขภาพอย่างมีเหตุผล ผู้สูงอายุควรตรวจสอบและพิจารณาพฤติกรรมของตนเอง พร้อมทั้งปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างการปฏิบัติ: สังเกตว่าสิ่งที่บริโภคส่งผลต่อสุขภาพอย่างไร เช่น อาหารชนิดใดที่ช่วยให้ระบบย่อยอาหารดีขึ้น ประเมินกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมและปรับให้สอดคล้องกับสภาพร่างกาย ใช้ปัญญาไตร่ตรองเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้จิตใจขุ่นมัว เช่น การละเว้นความโกรธหรือความเครียด

2. หลักการใช้สติและสมาธิเพื่อฟื้นฟูสุขภาพจิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการฝึกสติและสมาธิ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยนำพามนุษย์ไปสู่ความสุขในชีวิตประจำวัน หลักการนี้เหมาะสมกับทุกช่วงวัย แต่ในผู้สูงอายุ การฝึกสติและสมาธิสามารถช่วยฟื้นฟูสุขภาพจิตและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น [24] 1) ความสำคัญของสติและสมาธิต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ มีดังนี้ 1.1) สุขภาพจิตที่มั่นคงการฝึกสมาธิช่วยให้ผู้สูงอายุสงบจิตใจ ลดความวิตกกังวลจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต เช่น การสูญเสียคนใกล้ชิด หรือการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสังคม 1.2) การอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตา การมีสติช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจตนเองและผู้อื่น เกิดความเมตตา ไม่เบียดเบียน หรืออิจฉา 1.3) การมองเห็นความเป็นจริงตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การฝึกสติช่วยให้ผู้สูงอายุยอมรับความเป็นจริงของชีวิต เช่น ความชรา ความเจ็บป่วย และความพลัดพราก 2) หลักการฝึกสมาธิเพื่อฟื้นฟูสุขภาพจิตในผู้สูงอายุมีดังนี้ 2.1) ฝึกสมาธิอย่างเรียบง่ายในชีวิตประจำวัน นั่งในที่สบาย หลังตรง และฝึกหายใจช้า ๆ ใช้คำบริกรรม เช่น “พุท-โธ” หรือการนับลมหายใจ เพื่อจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน 2.2) ปฏิบัติสม่ำเสมอ กำหนดเวลาในการฝึก เช่น 10-15 นาทีต่อวัน ฝึกในช่วงเช้าหรือก่อนนอน เพื่อเริ่มต้นวันใหม่หรือผ่อนคลายก่อนเข้านอนสมาธิในกิจกรรมประจำวัน เช่น การเดินจงกรม การทำสวน หรือการสวดมนต์ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ 3) ประโยชน์ของการฝึกสติและสมาธิสำหรับผู้สูงอายุ 3.1) สุขภาพจิตดีขึ้น การฝึกสมาธิช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และความเหงาในผู้สูงอายุ 3.2) เสริมสร้างปัญญา การใช้สติช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจชีวิตในมุมมองที่ถูกต้องตามธรรมชาติ 3.3) สร้างความสุขที่แท้จริง การปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาช่วยให้ผู้สูงอายุพบความสุขภายในที่ยั่งยืน และ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านสมาธิ การฝึกสมาธิไม่ได้เป็นเพียงการส่งเสริมสุขภาพจิตส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถมีบทบาทที่ดีต่อสังคม ประเทศชาติ และพระศาสนา 4.1) ส่งเสริมความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น การฝึกสติช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ 4.2) ส่งเสริมการดำเนิน

ชีวิตที่สงบสุข สมาชิกช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินชีวิตด้วยปัญญาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต และ 4.3) สืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาผู้สูงอายุที่ปฏิบัติดีสามารถเป็นแบบอย่างในการส่งต่อคำสอนที่ดั่งามแก่ลูกหลาน

3. แนวทางการประยุกต์ศีล 5 ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

หลักศีล 5 เป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในส่วนของเกี่ยวกับความประพฤติที่ดั่งาม และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ได้แก่ ศีล 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ศีล 5 ประการนี้ เรียกว่า หลักมนุษยธรรมแปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ การไม่ดื่มสุราเมรัยหลักศีล 5 นี้เป็นศีลระดับต้นในการที่จะพัฒนาตนเองให้มีภูมิธรรมสูงขึ้นไป [25] ซึ่งการประยุกต์ศีล 5 ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุสามารถทำได้โดยการเข้าใจและปรับใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละข้อ เพื่อส่งเสริมความสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สงบสุข ดังนี้ ศีลข้อที่ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ แสดงความเมตตาต่อสัตว์ ดูแลสัตว์เลี้ยง และปลูกฝังให้ลูกหลานเคารพชีวิต ศีลข้อที่ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ซื่อสัตย์ในการใช้ทรัพย์สิน วางแผนการเงินอย่างมีระเบียบ และสอนลูกหลานให้รู้คุณค่าของความสุจริต ศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติผิดในกาม รักษาความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว สื่อสารด้วยความเข้าใจ และส่งเสริมค่านิยมแห่งความซื่อสัตย์ ศีลข้อที่ 4 เว้นจากการพูดเท็จ โดยพูดความจริง หลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำร้ายผู้อื่น และส่งเสริมการสื่อสารที่สร้างสรรค์ และศีลข้อที่ 5 เว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา โดยการหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รักษาสุขภาพ และทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น ออกกำลังกายหรือทำสวน

การประยุกต์ศีล 5 ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุไม่เพียงแต่ช่วยให้มีจิตใจสงบ ยังเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุข ความสงบ และความเคารพซึ่งกันและกัน อีกทั้งรักษาสุขภาพของตนเองอีกด้วย

4. โภชนะมัตตัญญูตากับการเลือกรับประทานอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการในผู้สูงอายุ

อาหารมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค การมีชีวิตอยู่ได้จำเป็นต้องได้รับอาหาร พระพุทธเจ้าตรัสว่า สรรพสัตว์สามารถมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร ผู้ที่ไม่ได้รับประทานอาหารย่อมเกิดความหิวกระหาย ซึ่งจัดเป็นโรคหนึ่งในพระพุทธศาสนา ดังคำตรัสว่า “ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง” เพราะต้องได้รับการเยียวยาและรักษาด้วยอาหารอยู่ตลอดเวลา อาหารจึงมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตอย่างยิ่ง โดยจะพบว่า ปัจจัย 3 ประการที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ ได้แก่ 1) อาหาร 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค [26] ซึ่งแนวทางการบริโภคอาหารสำหรับผู้สูงอายุทั่วไป มีดังนี้ 1) คาร์โบไฮเดรต ควรลดปริมาณข้าว แป้ง และน้ำตาล เพื่อลดความเสี่ยงโรคเบาหวานและไขมันในเลือดสูง 2) โปรตีน ต้องเลือกเนื้อสัตว์ไม่ติดมัน เนื้อปลา ไข่ หลีกเลี่ยงเนื้อแข็งเคี้ยวยาก 3) นม ควรดื่มนมพร่องมันเนย นมถั่วเหลือง หรือโยเกิร์ต หากแพ้น้ำตาลแลคโตส 4) ไขมัน ใช้น้ำมันพืชที่ดีต่อสุขภาพ หลีกเลี่ยงอาหารทอดและไขมันจากสัตว์ 5) ผักและผลไม้ ควรเลือกผักต้ม ผักนึ่ง และผลไม้เนื้อนุ่ม หลีกเลี่ยงผลไม้รสหวานจัด 6) น้ำ ดื่มน้ำให้เพียงพอ โดยอาจเป็นชุปหรือแกงจืดเพื่อกระตุ้นความอยากอาหาร 7) จำนวนมื้อ แบ่งอาหารเป็น 5-6 มื้อย่อย เพื่อลดอาการแน่นท้อง และ 8) บรรยาการการรับประทาน ควรจัดอาหารให้มีสีสัน รสชาติ น่ารับประทาน และรับประทานร่วมกับครอบครัว [27]

บทสรุป

บทความนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับตัวของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยใช้แนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม ผู้สูงอายุในยุคนี้นี้ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และความเสื่อมถอยของสุขภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เพื่อรับมือกับปัญหาเหล่านี้ บทความนี้เสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลัก “3 อ” (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์) และการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและแรงบันดาลใจ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังสามารถมีบทบาทสำคัญในฐานะที่ปรึกษาและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมสู่คนรุ่นใหม่

บทความยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายรัฐ เช่น สวัสดิการด้านสุขภาพและการศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงบทบาทของชุมชนและเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุลตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

สรุปได้ว่า การปรับตัวของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ไม่เพียงช่วยให้พวกเขาเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ แต่ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัวและสังคม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุลสำหรับทุกช่วงวัย

References

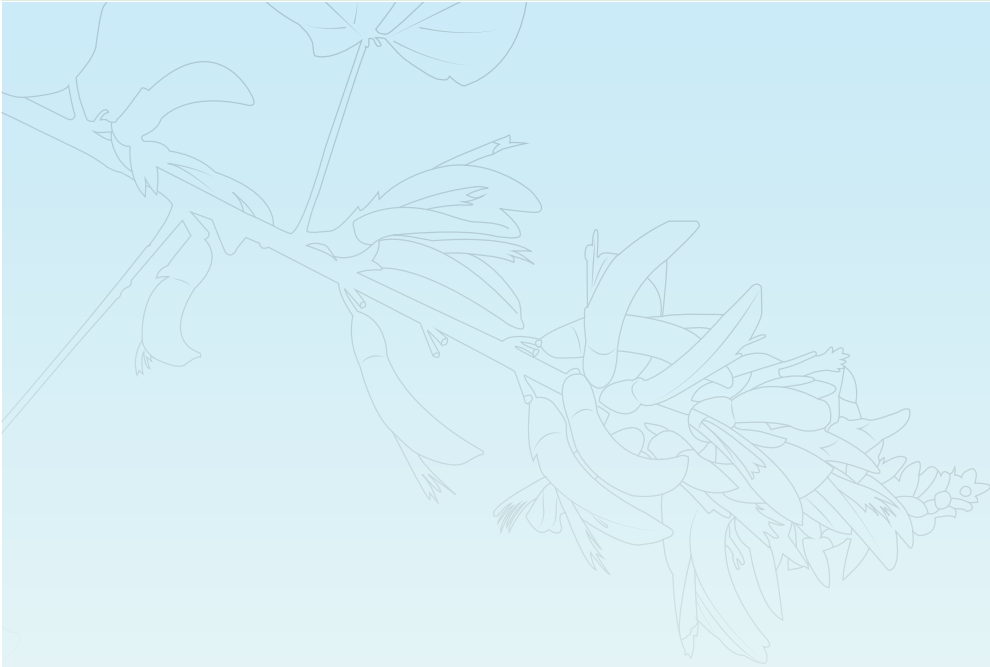
- [1] Thairath Online. (2024). *Thai people bear expenses of 82% of income. Reveal the cost of living of Thai people. What do they spend the most each month?*. Retrieved January 3, 2024, from https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2786569 (in Thai)
- [2] National Statistical Office. (2024). *Key indicators of Thailand 2024*. Bangkok: Statistics Forecasting Division. (in Thai)
- [3] Suwannaphuma, S. (2021). Guidelines for appropriate social welfare for the elderly. *MCU Journal of Social Development*, 6(2), 227. (in Thai)
- [4] Waichompu, N., Boontud, R., & Singweratham, N. (2019). Elderly Health Promotion by Three Main Concepts. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 6(2), 265-266. (in Thai)
- [5] Havighurst, cited in Supaporn Krotcharas. (1986). *Mental Health, Psychology in Daily Life*. Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- [6] Department of Older Persons Affairs. (2021). *The Current Aging Society and Economy in Thailand*. Retrieved January 3, 2024, from <https://www.dop.go.th/th/know/15/926> (in Thai)
- [7] Srichatrapimu, K. (2015). Cited in Pattariga Wonganantnont & Saranunt Anuchon. (2018). Information Technology for Aging Society. *Information Technology for Aging Society*, 6(2), 31-32. (in Thai)

- [8] Somdej Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2005). *Buddhist Dictionary, Compiled Edition*. Retrieved January 3, 2024, from https://84000.org/tipitaka/dic/d_seek.php?text=%E4%B5%C3%C5%D1%A1%C9%B3%EC&detail=on (in Thai)
- [9] Khanana, N. et al. (2020). An Application of Buddha's Teaching on The Mindfulness of Death In Daily Life. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(5), 117-131. (in Thai)
- [10] Phra Anantachai Abhinando (Khanphonoy). (2017). The Noble Truth of Suffering. *Buddhist Psychology Journal*, 2(2), 45-56. (in Thai)
- [11] Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House. (in Thai)
- [12] Bhikkhu, B. (1988). *Dharma and intuition*. Bangkok: Mind Health. (in Thai)
- [13] Office of the Secretary-General of the Education Council. (2021). *The state of education for the elderly in Thailand*. Bangkok: Office of the Secretary-General of the Education Council. (in Thai)
- [14] Health Promotion Foundation (ThaiHealth). (2014). *Strong local communities develop sustainable well-being*. Bangkok: Health Promotion Foundation (ThaiHealth). (in Thai)
- [15] Singhathep, C., Srichan, T., & Chansangk, S. (2018). *Roles of elders in development local wisdom following Sufficiency Economy Philosophy at Tambon Khokmangngoi Khonsawan district of Chaiyaphum province*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- [16] Charoenchim, J. (2019). Patterns Processes to Transfer the Potential Wisdom of The Elderly Through the Sustainable Communities and Societies. *A Thesis of The Requirements for Master of Arts (Public and Private Management)*. Graduate School: Silpakorn University. (in Thai)
- [17] Panyaphawana. (2025). *Pariyatti Patipatti Pativedha*. Retrieved January 3, 2024, from <https://panya.org/podcast/6704-3d/> (in Thai)
- [18] Office of the Secretary-General of the Education Council. (2023). *Skills and Competencies Necessary for the Elderly*. Bangkok: Office of the Secretary-General of the Education Council.
- [19] Ratana-Ubol A. (2011). *Education and Lifelong Learning of Thai Senior Citizens (Research Report)*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- [20] Bhikkhu, B. (1997). *Than Sila Phawana*. Bangkok: Sukhapijai Publishing House
- [21] Phrakampol Kampal (Sai-Aporn), Phrakhru Sudhikhambhirayana, Sowit Bamrungphak & Phramaha Samrong Sayyato, An Analytical Study of Values and Importance of Majjhimā Paṭipadā in Dhammacakkappavattana Sutta. *Journal of Modern Learning Development*, 5(5), 248. (in Thai)

- [22] Eksomtramate, E., & Towichaikul, N. (2017). The self-reliance of the elderly in community, Mueang Nakhon Pathom province. In *the National Academic Conference PSU Trang Research Annual 2017*, 51 (in Thai)
- [23] Phra Somporn Pasanno (Langkaew). (2024). The Application of Buddhist Teachings in Society 4.0. *Journal of Wisdom and Morality*, 1(3), 21-31. (in Thai)
- [24] Hansriworapong, K., & Phramaha Mit Thitapanyo. (2019). The Meditation on Improving the Quality of Human Life. *Dhammathas Academic Journal*, 1(3), 287-295. (in Thai)
- [25] Phra Mahakanittapon Sundararamsi (Khabaun-Ngarm). (2018). The Study of The Behavior of The Application of The Five Precepts to Daily Life for The People Ban-Katom Muang Surin District Surin Province. *A Thesis of Master of Arts (Buddhist Studies)*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- [26] Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House. (in Thai)
- [27] Durongritthichai, W., Komphayak, J., Lekwijitthada, P., Jinayon, A., & Suwankeereekun, K. (2010). *Health promotion: Concepts principles, and application in nursing practice*. Samut Prakan: HCU. (in Thai)

Law Euthanasia and Thai Society

Sanyapong Limprasert^{1*} and Anisa Manaton¹

¹ Faculty of Law, Rangsit University, Pathum, 12000, Thailand

*Corresponding author, E-mail address: anisa.manaton@gmail.com

(Received: October 22, 2024; Revised: February 11, 2025; Accepted: April 21, 2025)

Abstract

The purpose of research on euthanasia law and Thai society was to study legislation related to the “right to die” or/and active euthanasia and the feasibility of enacting laws to support the “right to die” or/and active euthanasia. This documentary research revealed that Thai laws related to the issue of “right to die” or/and euthanasia currently address only passive euthanasia, as stipulated in Section 12 of the National Health Act B.E. 2550 (2007). That the right of non-consent to receive public health services on prolonged life at the end-of-life stage. Thailand does not permit active euthanasia, as there is no supporting legislation and there has never been a draft of law on this matter. Therefore, any feasible approach to enacting a law in support of the “right to die” or active euthanasia must begin with attitude adjustment and providing knowledge for Thai people to accept euthanasia, then proceed to draft a law to support the “right to die” or/and active euthanasia, or helping by speed up death in order to allow hopeless patients to be relief from the suffering of illness.

Keywords: Euthanasia, Active euthanasia, Passive euthanasia, The right to die, Thailand

Introduction

Around early 2019, many news agencies in Thailand as well as online social media reported the case of a Thai man who has suffered a brain tumor for 10 years and requested for euthanasia in Switzerland [1-5]. From the aforementioned case, social trends took an interest and sparked various controversies on the issue of “the right to die” or/and active euthanasia, and physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from the diseases. Is it possible for Thailand to do this and to what extent is allowed? Moreover, another issue causing controversies in society is a connection between the right to die or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from the diseases. This is considered a connection among public health, science, law, criminology, social science, and humanities. Additionally, this is related to ethical principles, morals, religious teachings, social ways, and faith and beliefs in Buddhism.

Euthanasia is derived from the Greek language, consisting of two components: ‘EU,’ meaning ‘good,’ and ‘Thanatos,’ meaning ‘death.’ Consequently, the term refers to “good and peaceful death” [6]. There are various forms of euthanasia as outlined below [7]:

1. Active Euthanasia: Directly causing a patient’s death, typically through the administration of a lethal injection.

2. Passive Euthanasia: Intentional discontinuation of life-sustaining treatments or the withdrawal of medical treatments.

3. Voluntary Euthanasia: A request for death made with the patient's written consent.

4. Involuntary Euthanasia: A consent for death made by a third party, such as relatives or intimates, in cases where the patient is unable to provide consent or is unconscious.

5. Self-Euthanasia: The act of causing one's own death.

6. Euthanasia Performed by Others: An act carried out by another individual with the intention of ending the patient's life.

7. Physician-Assisted Suicide: The patient carries out the act of euthanasia independently but requires assistance from another individual, such as a physician, to facilitate the process.

In general, there are two main types of euthanasia: Active Euthanasia and Passive Euthanasia. Active Euthanasia involves an action performed by a physician with the intention of causing the individual's death to alleviate suffering, such as administering barbiturates to ensure a gradual death with minimal pain. Passive Euthanasia refers to discontinuation of life-sustaining treatments, a decision that typically involves input from family members, physicians, and other relevant parties. This approach is deemed to allow such patient to die naturally at the appropriate time, in accordance with the law of nature [7-9].

The significance and background of the aforementioned problem lead to the issue that should be studied regarding Thai society and the right to die or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from the diseases, even though this issue is necessary to overlook ethical principles, morals, religious teachings, social ways, and faith and beliefs in Buddhism. Furthermore, the death of a person brings about many other rights as well. However, it is considered a better way to be used as an alternatives in the future according to constantly changing social conditions.

Research Objectives

1. To study laws and legal consequences related to "the right to die" or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases

2. To study the issue of "the right to die" or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases by comparing to foreign countries' approaches

3. To study guidelines and feasibilities of Thailand to propel the issue of “the right to die” or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases

Methodology

This is documentary research to collect both domestic and foreign documents and research about “the right to die” or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases. Moreover, law regarding euthanasia in Canada, Netherland, Switzerland and Thailand was taken to study for comparison.

Result

Objective 1: Legal provisions and consequences in Thailand related to the issues of “the right to die” or/and active euthanasia, and physician-assisted suicide to allow patients with hopelessness for medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases.

The study of legal provisions and consequences in Thailand related to the issues of “the right to die” or/and active euthanasia, and physician-assisted suicide to allow patients with hopelessness for medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases, indicates that these issues are related to the fundamental concepts of human dignity, human rights, and personal liberty. This is due to the fact that these rights are inherent to all individuals, and tied to their lives and bodies. Additionally, this aligns with the right to life as well, as long as it does not infringe upon the rights of others. In particular, from an ethical perspective, individuals possess the right to euthanasia. At the same time, in terms of academic framework, regarding the issue of the right to die in which individuals should have the autonomy to make decisions, it can be explained through the right to self-determine as outlined in human rights theory. In other words, humans are rational beings, capable of thought and reasoning. Therefore, any decisions or actions are a result of an individual’s careful consideration [10-15].

“The right to die is a significant component of human dignity based on human rights. For freedom or liberty to determine the final stage of their life, individuals should have the right to die peacefully in their own home, surrounded by family, rather than in a hospital surrounded by strangers. Consequently, patients have the right to refuse life-sustaining treatments, or even request physician-assisted death, especially in cases of unbearable pain” [12].

In medical terms, according to medical dictionaries, the right to die refers to an individual's right to refuse life-sustaining assistance, such as using a respirator, providing water and nutrition, or medication, especially in case of terminal illnesses. This concept aligns closely with its legal meaning. In legal terms, the right to die is considered a personal right to end one's own life, but it must be exercised by the life's owner under conditions of preparedness and voluntary consent, without the consent of others. In Thailand, there are laws concerning the right to die, designed to protect the human rights of individuals. Previous studies have identified two key legal provisions related to euthanasia: Section 28 of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, which emphasizes human dignity as well as the rights and liberties of individuals; and Chapter 3 of the National Health Act, B.E. 2550, which outlines the rights and liberties of Thai nationals, stipulating that:

“A person shall have the right and liberty over their life and body. No search or any act that affects an individual's right and liberty over their life and body shall be permitted, except as provided by law.”

In other words, neither other individuals nor physicians have the right to intervene with a person's body or life without their consent. This is consistent with Section 8 of the National Health Act 2007 on rights and duties in respect of health that:

“For the provision of public health services, public health personnel shall provide sufficient health information to the service recipient to enable them to make an informed decision regarding whether to receive the service. In case the service receiver refuses any service, such service shall not be provided to them.

However, although some patients may not be reliant on medical equipment, they may be subjected to suffering from an incurable illness. In such cases, these patients may wish to end their own lives, but they are unable to do so independently due to their illness or disability. As a result, these patients request physicians to end their life or perform a physician-assisted suicide. This right is deemed a positive right. Therefore, the aforementioned acts may result either from the decision of the perpetrator or the request of the patient to end their life. Furthermore, among the countries that permit individuals to create a living will to refuse public health services according to Section 12 of the National Health Act, B.E. 2550. This living will shall be effective when the patient reaches the terminal stage of their life (Terminally Ill-Patient).

“Section 12: Any person shall have the right to create a living will to refuse public health services that are solely intended to prolong the terminal stage of their life, or to cease suffering caused by illness. The living will under paragraph one

shall be in accordance with rules and procedures prescribed in the Ministerial Regulation. When public health personnel carry out the living will of an individual in accordance with paragraph one, this shall not be considered an offense, and they shall not be held liable for any responsibility.”

According to the aforementioned legal information, Thailand is considered to promote individuals’ full rights and liberties concerning their lives and bodies. However, these rights are not effectively implemented in practice and remain impractical due to the ambiguity of the legal provisions.

Objective 2: the right to die” or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases by comparing to foreign countries’ approaches Netherlands

The Netherlands is initially to legislate a law of euthanasia and physician-assisted suicide in the world. The conduct of euthanasia and physician-assisted suicide has been permitted since 2002. The Netherlands allows euthanasia and physician-assisted suicide for both adult (over 18 years old) and minor (12-18 years old). The physician who carry out euthanasia and physician-assisted suicide must comply with the procedure in the law, which consists of 6 elements [16] [17] [18].

(1) The patient must submit a request for euthanasia willingly without any pressure from a third party and the patient’s decision must be carefully considered.

(2) The patient who submits the request does not have to be terminally ill, but the doctor must consider that the patient must suffer unbearable physical or mental suffering. and no chance of improved health or quality of life.

(3) The patient must be fully informed of his/her end-of-life options, his/her illness, and his/her treatment options.

(4) The patient has no other treatment options.

(5) The request for euthanasia must be carefully considered by the physician who is making the request and must be discussed and screened by another physician.

(6) The physician must be present with the patient throughout the process and the process must be based on the principles of medical appropriateness.

The physician must report any euthanasia or physician-assisted suicide to a regional committee, which must consist of lawyers, physicians, and ethicists. The committee can consider whether the process is consistent with law. If the process is inconstancy with law, the committee must report to the public prosecutor that legal action then can be taken against the physician [16-8].

Switzerland

Switzerland is a country that recognizes the right to die in both active euthanasia and passive euthanasia by Article 114 and Article 115 of the Penal Code 1937 of Switzerland with a specific legal principle for “only if the motive is selfish” [19-21]. Active euthanasia in Switzerland is illegal. However, physician-assisted suicide is permitted under the law. This means that a physician can legally assist a person in ending their own life as long as the motive is not “selfish” and the person requesting assistance is fully able of making the decision. This law is mainly enforced by the Swiss Penal Code without any specific law that clearly defines the process of euthanasia or physician-assisted suicide. Then, it is wide interpretation by medical professionals and the ethical condition under the Swiss Academy of Medical Sciences.

Although euthanasia is prohibited but assisting another person to commit suicide is permitted with the reason of selfish motive [19-22]. Physicians are not obligated to conduct euthanasia or physician-assisted suicide but physicians possibly select to assist patients if it meets ethical requirements. Physicians must have considered all alternatives way thoroughly and assessment by a medical professional must be conducted to confirm the patient mental health and the severity of the illness. Physicians must be certain that the patient decision is not influenced by pressure from family or others. Currently, several organizations are established to carry out euthanasia or physician-assisted suicide euthanasia for foreign patients that called “EXIT A.D.M.D. Suisse Romande” and “Dignitas Suicide Clinic” and “Life Circle”. Switzerland legally introduced “Technology Sarco Capsule” for euthanasia or physician-assisted suicide which is an option for those who want to leave this world peacefully [20].

Canada

Canada has law regarding euthanasia and physician-assisted suicide since 2016. Both euthanasia and physician-assisted suicide are called Medical Aid in Dying: MAiD. Before legislating federal law, the law of Quebec has been in force since 2014 and it was in force. However, Quebec’s law only allows physician-assisted suicide protects medically assisted suicide. Active not euthanasia is not under the Quebec’s law. Canada has the following conditions to apply for euthanasia and physician-assisted suicide [16-17, 23-24]:

- (1) The patient must be a Canadian citizen. Foreigners are prevented from the service of euthanasia/suicide tourism.
- (2) The patient must be an adult (over 18 years old).
- (3) The patient must be suffering and incurable symptoms with reasonably foresee of death.
- (4) The patient voluntarily requests medical assistance in dying and is free from external pressure.

(5) The patient is fully informed about his/her treatment options, including palliative care.

Requesting for medical assistance in dying are based on the fully consent of the patient. It means that patients who are legally non-consent cannot request medical assistance in dying. This includes children, schizophrenia patient and patients who cannot providing of consent. In addition, the Canadian law does not explicitly state the conditions for requesting euthanasia but the law requires the patient in the term of reasonably foresee of death instead of term “terminally ill patient”. This basically reflects the purpose of Canadian lawmakers to interpret the law on a case-by-case and limit the number of patients who can access euthanasia [23-24].

The Canadian legal procedure is also highly complex that reflecting efforts to protect patients. The essential elements of the process are:

- (1) The use of two independent physicians to determine the patient’s
- (2) Requirement for witnesses,
- (3) Requiring a 10-day waiting period,
- (4) Requiring physician to provide information about palliative care
- (5) Requiring an independent observer
- (6) Inquiry to confirm the request before death

The above components are intended to (1) ensure that patients have fully and (2) prevent patients from being taken direct advantage by relatives or physicians who may benefit from the patient’s death [16] [17, 23].

Objective 3: The guidelines and feasibilities of Thailand to propel the issue of “the right to die” or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases

The law supporting the right to death or/and active euthanasia in Thailand has never legislated. This emerge the public health to reconsider euthanasia. The study found that it was hard to launch the “right to death” or/and active euthanasia in assisting patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases. Currently, the approach or opportunity in Thailand towards “the right to death” appears in a form of “passive euthanasia”, which allow hopeless patients from medical treatment to die by terminating treatment and the hopeless patients will be natural death. Then, The Thai government and public health sector shall promote and support:

(1) Allowing individuals to write a letter of living will to deny public health services according to Section 12 of the National Health Act 2007. This is applicable to refuse

public health services that are only for prolonging death or end the suffering from illness.

(2) Palliative care refers to caring for hopeless patients in medical treatment to be able to continue living until the end of their lives.

From the study, the right to die or active euthanasia has not yet been legally recognized for patients and physician to carry out. Although it is the right of hopeless patient, however, making individual to die is still unaccepted in Thai society. This is because it is seen as violating the law, morality religious beliefs [9-13, 25] Therefore, the Section 8 of National Health Act 2007 allows patient to refuse treatment. Section 12 of National Health Act 2007 permit the patient to self-determination by making a letter of living will to deny medical technologies and services for prolong death or to end the suffering from illness, which is consistent with passive euthanasia only.

Discussion

The study found that the issue of “right to death” or/and active euthanasia in assisting that hopeless patients from medical treatment to be free from suffering from disease, has not yet occurred in Thailand. “Right to death” or/and euthanasia in Thailand, when considering Section 12 of the National Health Act 2007 allows individuals to write a letter of living will to deny public health services for prolonging death or to end suffering from illness. This legal provision seems to supports people to express their will in advance about death in the last moments of their lives. Thai people can request to exercise the right to die naturally by deny medical treatment to prolong the time of death. In foreign countries, this type of advance will regarding death is called “living will” or “advance directive” or it can be called consent to voluntary passive euthanasia [26-28].

There are many reasons that Thailand have not launch a law that fully recognizes the right to die or active euthanasia. Attitudes, beliefs, and religions of Thai people are related with non-acceptance of active euthanasia. This is because attitudes and beliefs mentioning death is inauspicious or a curse on others and suicide is considered is sin. This is consistent with previous research that defining Thai society does not like to mention death or avoids mentioning due to the long inherited belief. When a serious illness occurs, Thai people are more prefer palliative care than voluntary passive euthanasia. Another reason is that Thai people lack preparation for death and Thais do not consider various matters related to death and avoid talking about death. Thais will think about death only when entering aging or experience health problems [17, 29].

In the view of law and morality, active euthanasia is considered to be intentional death. However, active euthanasia in Thailand is currently not legally recognized. When

analyzing active euthanasia, it is also found that it is an act that falls under the elements of the Thai criminal offense of intentional killing of others under Section 288 or 289 that is punishable by death or life imprisonment. Although voluntary active euthanasia is still illegal in Thai law, the factual elements of the crime are significantly different from other intentional killings, namely the request of the person killed. Therefore, prosecuting the perpetrators of euthanasia on the same basis as intentional killing of others seem to be unfair and inappropriate [9, 28, 30].

In the medical perspective, the opinion argue with the law, morality religion beliefs in society. The public health sector pronounced negative consequence when hopeless patients of medical treatment are unacceptable euthanasia or physician assisted suicide. Non- acceptance of euthanasia or physician assisted suicide results in loss medical resources and increasing huge budget of the public health sector. Treating an incurable disease will increase the burden of expenses for the family. In addition, another negative result is that hopeless patients will only suffer from the threat of the disease. This makes the illness more severe until the physical condition is unbearable. Patients may feel like a burden to their family and their human dignity is devalued [31-33]. Therefore, the question of the right to death has been raised as why people do not have the right of death. The death brings freedom from the suffering serve illness. This demand for the right of death is consistent with the Rational Choice Theory. That is hopeless patients of medical treatment or patients in the final stages of life who request death to be freed from suffering. The request for death has been considered through “reasonableness” and “comparison” between the severity of the action and the consequences of the action. Prohibiting the demand of right to death may cause serve physical and mental suffering.

In contrast, both active euthanasia, defined as the intentional act of directly causing a person’s death to alleviate suffering, and passive euthanasia, which involves the withholding or withdrawal of medical treatments, are legally permitted in many Western countries. The acceptance of both forms of euthanasia in these societies is attributed to a relatively low level of prejudice or opposition towards euthanasia. Furthermore, this acceptance can be due to the widespread understanding of euthanasia. The cultural context of each country plays a significant role in shaping attitudes towards euthanasia, with liberalism in Western societies reflecting a cultural framework that emphasizes individual rights and freedoms. The prevailing attitudes and acceptance of euthanasia in Western societies lead to the evolution of laws and policies to ensure consistency, namely the acceptance of euthanasia. Additionally, in certain countries, euthanasia has existed informally prior to being formally legalized. Therefore, euthanasia is a way to legalize an activity that, though previously illegal, is

accepted by society, in order to ensure official monitoring and control [34-38].

Once euthanasia is legalized in other countries, it has prompted greater efforts to advocate for the right to die in Thailand, compared to previous years [28, 39-40]. This shift is influenced by legal advancements in other countries and the growing acceptance of active euthanasia, which refers to an act that allows patients with hopelessness for medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases. As a result, it is necessary to reconsider whether the time has come for people in Thailand to legally access the right to die. This is consistent with the research indicating that awareness of “the right to die” serves as a crucial foundation for the acceptance of “euthanasia”. In particular, as “the right to die” and “euthanasia” have gained increasing acceptance in Western societies over the past decade [12]. Thailand has been influenced by these ideas. This influence is rooted in the principle of equality among individuals, as well as the recognition of social differences. In addition, “the right to die” is another fundamental right concerning the body, which suggests that individuals should have the autonomy to make decisions, particularly for patients with hopelessness for medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases [7]. Proper legal frameworks and enforcement can help these patients access the right to die in a lawful and supportive manner. The decision to end one’s life is typically made when patients with hopelessness for medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases no longer endure physical and mental suffering.

Conclusion

At present, Thailand still cannot perform active euthanasia or assist hopeless patients who have in medical treatment to be free from suffering from disease. This is because law to support active euthanasia has never even been a draft law on this matter. The feasible way to speed up hopeless patients in medical treatment to be free from suffering from disease is to proceed according to Section 12 of the National Health Act 2007 by writing a letter of living will to refuse public health services for prolong death or to end suffering from illness.

However, another factor that should not be neglected by the government is the general public’s attitude towards such matters because it has never appeared in Thai society. Even though passive euthanasia is currently legalized, most people have no idea and do not access passive euthanasia. Therefore, it is a crucial problem how to enable people to look through cruelty and deep-rooted belief saying that death should happen naturally based on each person’s lifespan. Allowing people to participate is beneficial to the government to use it as a lesson so as to study both positive and negative results, and to analyze the possibility of the level of success of legislative enactment whether it will be high or low.

Recommendation

In addition to integrating Section 12 of the National Health Act B.E. 2550 (2007) and Ministerial Regulations B.E. 2553 (2010) specifying principles and procedures to implement a living will so as to refuse public health service which is provided solely to extend their terminal stage of life or to end the severe suffering from illness for enabling management at the early stage of law enforcement to be effective, the legislative drafting can be conducted by applying foreign legal drafting. The most apparent issues include;

1. Legislating specific laws on “the right to die” or/and active euthanasia or physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases

2. Both active and passive euthanasia can be done simultaneously. A person has the right to choose to do so. This is considered a personal right which cannot be assigned to another person.

3. Guidelines or procedures for euthanasia such as using blood vessel-related medicines or providing medicines with higher doses than necessary to exert barbiturate-like effects causing deep sleep and relaxing the body to cause heart muscles to eventually stop.

4. Screening patients’ characteristics considered by physicians appropriate to allow the patients to undergo euthanasia by submitting a request for euthanasia can be done by establishing committees for considering a request for euthanasia.

5. Consult with other physicians who do not provide active euthanasia in order to review the diagnosis of the physicians who provide active euthanasia if they use their full professional discretion.

6. Establishing a private organization to provide active euthanasia service is deemed not possible in Thailand at the initial stages. If the right to die or/and active euthanasia, and physician-assisted suicide to allow patients with the hopelessness of medical treatment to be completely cured and free from suffering from diseases is allowed, it would be difficult to control inappropriate acts, or it may cause dishonest acts done by providing inaccurate opinions. This is because a person’s death brings about the rights of other many people.

References

- [1] Komchadluek Online. (2022). *Your memo a person who chooses to end one's own life with euthanasia*. Retrieved from <https://www.komchadluek.net/clip-vdo/364593>. (In Thai)
- [2] Workpoint Today. (2019). *Thai man undergoes euthanasia after suffering from brain tumor for 10 years, undergoes 3 surgeries without success*. Retrieved from <https://workpointtoday.com/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A2%E0%B8%86%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88/> (In Thai)
- [3] PPTV Online. (2019). *Final Farewell Post! Thai Man Suffers from Brain Tumor, Flies to Switzerland for Euthanasia*. Retrieved from <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/99240> (In Thai)
- [4] Thai PBS. (2019). *Euthanasia a last-ditch request*. Retrieved from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/278172> (In Thai)
- [5] Isranews Agency. (2019). *Euthanasia in Western Culture*. Retrieved from <https://www.isranews.org/content-page/item/74386-euthanasia74386.html> (In Thai)
- [6] American Veterinary Medical Association (AVMA). (2013). *AVMA Guidelines on Euthanasia (Formerly Report of the AVMA Panel on Euthanasia)*. [Online]. Available: <https://www.avma.org/KB/Policies/Documents/euthanasia.pdf>
- [7] Worapipatkankit, T. (2020). Euthanasia: A Human Right Necessary for Maintaining Personal Dignity. *Journal of Development Studies, Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University*, 3(2), 81-100. (In Thai)
- [8] Waiyamuk, A., Phupongsakorn, A., Siripool P., & Nuangchamnonng, A. (2017). Voluntary Active Euthanasia and Criminal Liability: A Comparative Study of Thai and German Law. *Journal of Politics, Administration and Law*, 9(3), 37-70. (In Thai)
- [9] Pilawan, C. (n.d.). *The Legal Issue of Euthanasia*. Retrieved from http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6224011318/16462882108a8d85300db71f5453abbd1f4f30a19a_abstract.pdf. (In Thai)
- [10] Wongruaydee, P. (2018). *Conceptions of Right to Self-Determination in conflicting Space of Southern Border Provinces of Thailand* [Master thesis, Prince of Songkhla University, Songkla, Thailand]. Retrieved from <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/12684>. (In Thai)

- [11] Kerdpon, A. (2021). *Euthanasia Episteme in Contemporary Thai Society: The Medicine –Law-Buddhism Interplay* [Master thesis, Thammasat University, Bangkok, Thailand]. Retrieved from https://cis.tu.ac.th/uploads/ci/academic-work/phd-thesis/thesis_64/apichoke%2064.pdf. (In Thai)
- [12] Phunnitiphon, A. (2021). *Principles of human rights and the right to die in Thai society. The 19th Collection of academic articles of Office of the Constitutional Court, adhering to the rule of law, supporting democracy, and being concerned about the rights and freedoms of the people. Institute of Constitutional Studies, Office of the Constitutional Court*. Bangkok: ACTIVE Print Company Limited. (In Thai)
- [13] Rungsoy, A. (2019). Legal Problems Regarding Euthanasia and Right to Die. *Journal of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University*, 1(1), 23-33. (In Thai)
- [14] Mora, L. (2019). *An International Human Right to Die With Dignity?*. Retrieved from <https://oneill.law.georgetown.edu/an-international-human-right-to-die-with-dignity/>
- [15] Shala, I., & Gusha, K. (2016). The Debate Over Euthanasia and Human Rights. *European Scientific Journal*, 12(8), 73-81. <http://dx.doi.org/10.19044/esj.2016.v12n8p73>
- [16] Thairath Online. (2022). *Lessons learned from the Netherlands and Canada on ‘euthanasia’ and how the debate should be in Thai society*. Retrieved from <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/102004>. (In Thai)
- [17] Witivorapong, N. (2020). *End-of-life decision-making and Thai society*. Bangkok: Image Printing House. (In Thai)
- [18] The Government of the Netherlands. (n.d.). *Is euthanasia allowed in the Netherlands?*. Retrieved from <https://www.government.nl/topics/euthanasia/is-euthanasia-allowed>
- [19] Bartsch, C., Landolt, K., Ristic, A., Reisch, T., & Ajdacic-Gross, V. (2019). Assisted Suicide in Switzerland: An Analysis of Death Records from Swiss Institutes of Forensic Medicine. *Dtsch Arztebl International*, 116(33-34), 545-552. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2019.0545>.
- [20] Nerngchamnong, N. & Mallikamarl, S. (2021). International law for certifying rights and allowing individuals to exercise their right to ask for mercy death. *IMJFMS Interdisciplinary Management Journal*, 5(2), 107-120. (In Thai)
- [21] The Federal Government of Switzerland. (n.d.). *Euthanasia: Enforcing applicable law*. Retrieved from <https://www.admin.ch/gov/en/start/documentation/media-releases.msg-id-5336.html>
- [22] Gagnard, M., & Hurst, S. (2019). A qualitative study on existential suffering and assisted suicide in Switzerland. *BMC Med Ethics*, 20, 34. <https://doi.org/10.1186/s12910-019-0367-9>

- [23] Konder, R., & Christie, T. (2019). Medical Assistance in Dying (MAiD) in Canada: A Critical Analysis of the Exclusion of Vulnerable Populations. *Healthcare Policy*, 15(2), 8-38. <https://doi.org/10.12927/hcpol.2019.26073>
- [24] Li, Zhenhan. (2023). Euthanasia Legislation in Canada: Efficiency and Equity. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 14(1), 283-287. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/14/20231004>
- [25] Hotipongviwat, P., & Laopipattana, K. (2021). An analytical study of the passive euthanasia with respect to the concept of autonomy in principles of Biomedical ethics and Bodhicitta. *Journal of MCU Philosophy Review*, 4(1), 84-104. (In Thai)
- [26] Boonchelemwipas, S. (2016). *History of Thai Law (15th ed.)*. Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- [27] Sriakpokin, P. (2022). Basic Understanding of the Law that Allows the End of the Patient's Life. *Thammasat University Law Journal*, 51(4), 961-981. (In Thai)
- [28] Petchkong, D. (2007). *Euthanasia*. Article used for broadcast on Parliament Radio Station, intention of law program, Secretariat of The House of Representatives. (In Thai)
- [29] Kunakornwong, W. (2019). *Preparing for the final moment, choosing to stay or go as hoped*. Retrived from <https://tdri.or.th/2019/04/attitude-toward-palliative-care-in-thailand/>.(In Thai)
- [30] Ungprapan, W. (2018). *Modern Medical Law*. Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- [31] Scitovsky, A. (2005). The high cost of dying": what do the data show? 1984. *Milbank Q*, 83(4), 825-841. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0009.2005.00402.x>.
- [32] Giacino, JT., Katz, DI., Schiff, ND., Whyte, J., Ashman, EJ., Ashwal, S., Barbano, R., Hammond, FM., Laureys, S., Ling, GSF., Nakase-Richardson, R., Seel, RT., Yablon, S., Getchius, TSD., & Gronseth, GS, Armstrong MJ. (2018). Comprehensive systematic review update summary: Disorders of consciousness: Report of the Guideline Development, Dissemination, and Implementation Subcommittee of the American Academy of Neurology. *The American Congress of Rehabilitation Medicine and the Neurology*, 91(10), 461-470, <https://doi.org/10.1212/WNL.00000000000005928>.
- [33] Quiñones-Ossa, G.A., Durango-Espinosa, Y.A., Janjua, T., Moscote-Salazar, L., & Agrawal, A. (2021). Persistent vegetative state: an overview. *Egyptian Journal of Neurosurgery*, 36, 9. <https://doi.org/10.1186/s41984-021-00111-3>
- [34] Inglehart, R., Nash, R., Hassan, Q., & Schwartzbaum, J. (2021). Attitudes toward Euthanasia: A Longitudinal Analysis of the Role of Economic, Cultural, and Health-Related Factors. *Journal of Pain and Symptom Management*, 62(3), 559-569. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2021.01.009>

- [35] de Castro, M. P., Antunes, G. C., Marcon, L. M. P., Andrade, L. S., Rückl, S., & Andrade, V. L. (2016). *Euthanasia and assisted suicide in western countries: a systematic review*. Retrieved from <https://www.scielo.br/j/bioet/a/DhvhJgpN9ykykc9L8cpFtxN/?format=pdf&lang=en>
- [36] Cohen, J., Marcoux, I., Bilsen, J., Deboosere, P., van der Wal, G. & Deliens, L. (2006). Trends in acceptance of euthanasia among the general public in 12 European countries (1981–1999). *European Journal of Public Health, 16*(6), 663-669. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckl042>
- [37] Wang, Yuming., Zhang, Hui., Zhang, Zhenxiang., Ge, Yue., & Shao, Fengmin. (2022). Assisted Suicide and Euthanasia: A Comparative Analysis of Dutch and East Asian Cases. *The American Journal of Bioethics, 22*(2), 74-76. <https://doi.org/10.1080/15265161.2021.2013986>
- [38] Vilperta, S., Bolligerb, E., Borrat-Bessonc, C., Borasi, D., & Maurer, J. (2020). Social, cultural and experiential patterning of attitudes and behaviour towards assisted suicide in Switzerland: evidence from a national population-based study. <https://doi.org/10.4414/smwm.2020.20275>
- [39] Soponsinsuk, W., & Chutinun, A. (2022). Right for Natural Death: A Study of Declaration to Refuse Medical Treatment by Patients and Their Descendants. *Journal of Modern Learning Development, 7*(6), 394-409. (In Thai)
- [40] National Health Commission. (2020). How possible euthanasia is in Thai law? Retrieved from <https://www.thailivingwill.in.th/>. (In Thai)

ความพร้อมและศักยภาพการพัฒนาการบริหาร
เทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับเป็น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ:
ข้อเสนอแนวทางการจัดตั้งนครเกาะสมุย
Readiness and Potential for the Development of
Koh Samui Municipality Administration to Support
the Elevation to a Special local Administrative
Organization: Proposals for the Establishment of
Koh Samui Municipality

ณัฐดนัย พยัฆพันธ์^{1*} อัศวศิริ ลาปีอี² อมร หวังอัครางกูร¹ พสุวดี จันทร์โกมุท¹
และจตุพล ดวงจิตร³
Natdanai Payakpun^{1*}, Asawasiri Lapiee², Amon Wangakrakun¹,
Pasuwadee Chankomut¹, and Jatuphon Duangjit³

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 84100

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต กรุงเทพฯ 12000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani, 84100, Thailand

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

³ College of Social Innovation, Rangsit University, Bangkok, 12000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: natdanai.now@gmail.com

(Received: November 12, 2024; Revised: February 7, 2025; Accepted: April 21, 2025)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “ความพร้อมและศักยภาพการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุย เพื่อรองรับการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: ข้อเสนอแนะทางการจัดตั้งนครเกาะสมุย” มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนบริบทและขอบเขตการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุย ศึกษาความพร้อมและศักยภาพในการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณจำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มง่าย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพจำนวน 9 ราย ใช้การสุ่มแบบเจาะจงจากผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลนครเกาะสมุยจำเป็นต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐในกิจการบางประเภท และยังขาดอำนาจในการจัดการท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ แนวทางการยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุย ได้แก่ (1) พัฒนากลยุทธ์เชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และ (2) ผลักดันให้รัฐบาลกลางทบทวนศักยภาพของเทศบาล พร้อมใช้กลไกทางสังคมจากภาคประชาชนเพื่อสร้างแรงสนับสนุนในการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้ง “นครเกาะสมุย” อย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การกระจายอำนาจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ นครสมุย

Abstract

The research project titled “Readiness and Capacity Development of Koh Samui Municipality Administration to Support Its Upgrade to a Special Local Administrative Organization: A Proposal for the Establishment of Koh Samui City” aims to review the administrative context and scope of Koh Samui Municipality and to assess its readiness and capacity for being upgraded to a special form of local administration. A mixed-methods approach was employed, including quantitative data from 400 randomly selected respondents and qualitative data from 9 purposively selected key informants with relevant roles in the research context. The findings reveal that Koh Samui Municipality still relies on government subsidies for certain operations and lacks full authority for local governance, limiting its ability to fully demonstrate its potential. The proposed strategies for upgrading the municipality include: (1) enhancing operational strategies to address infrastructure and environmental issues in the area, and (2) urging the central government to reassess the municipality’s capacity, along with mobilizing support through civic engagement and social movements both within and outside the community. These efforts aim to influence policy decisions and ultimately pave the way for the sustainable establishment of “Koh Samui City” as a special local administrative entity in the future.

Keywords: Decentralization, Special local government organization, Nakhon Samui

บทนำ

จากรายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2565 เรื่อง ผลการรับฟังความคิดเห็น และรายงานผลการวิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดจากร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการนครสมุย สามารถสรุปสาระสำคัญจากการประชุมได้ว่า [1]

1. การจัดตั้งนครสมุย โดยกำหนดให้ยุบเลิกเทศบาลนครเกาะสมุย และจัดตั้งนครสมุยขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยให้นครสมุยมีฐานะเป็นนิติบุคคล (ร่างมาตรา 5) และกำหนดให้เขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มีให้รวมถึงเขตพื้นที่ของนครสมุย (ร่างมาตรา 6)

2. กำหนดให้นครสมุยมีอำนาจตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย ในกรณีเช่น เพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของนครสมุย เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้นครสมุยมีอำนาจตราข้อบัญญัติได้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคลัง การงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การจ้าง และการพัสดุ (ร่างมาตรา 92) โดยร่างข้อบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยนายกนครสมุย สมาชิก คณะกรรมการที่ปรึกษาและพัฒนานโยบายนครสมุย หรือราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนครสมุย ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น (ร่างมาตรา 93)

3. กำหนดให้นครสมุยมีรายได้จากภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด หรือภาษีการโอนอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีการโอนอสังหาริมทรัพย์ ภาษีป้ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย ภาษีการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เป็นต้น (ร่างมาตรา 121)

4. กำหนดให้นครสมุยอาจมีรายได้อื่น จากรายได้ จากเงินอุดหนุนจากรัฐ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ค่าธรรมเนียม ใบอนุญาต เบี้ยปรับและค่าปรับ รายได้จากทรัพย์สินของนครสมุย รายได้จากสาธารณูปโภคของนครสมุย เป็นต้น (ร่างมาตรา 130) เป็นต้น

จากสาระสำคัญที่ปรากฏข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเทศบาลนครเกาะสมุย มีความประสงค์ที่จะยกระดับสถานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และมีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการ พร้อมทั้งมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภารกิจดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนปรากฏแนวโน้มความเป็นไปได้ในการยกระดับเป็นนครสมุย ที่มีรูปแบบการบริหารท้องถิ่นเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา และเมื่อพิจารณาเนื้อหาแห่งบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [2] หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดหลักการให้สามารถจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ โดยกำหนดให้การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเอง มีความโปร่งใส และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น กำหนดกลไกให้ประชาชนเสนอความต้องการและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ พร้อมทั้งกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจในการให้บริการประชาชนและจัดกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ มีรายได้เป็นของตนเอง และมีอิสระในการบริหารงาน พร้อมทั้งกำหนดให้การบริหารงานบุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามระบบคุณธรรม ได้ต่อย้ำถึงแนวทางสำคัญต่อการขยายกลไกขับเคลื่อนองค์กรทางปกครองในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกระแส

การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบทางทฤษฎีที่สนับสนุนให้เทศบาลนครเกาะสมุยสามารถอาศัยลักษณะเฉพาะซึ่งสัมพันธ์กับองค์ประกอบว่าด้วยการเป็นแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนพื้นที่เกาะสู่การประกอบสร้างกลไกการบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อไป

ดังนั้นหากมีการประกาศให้เกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่นเดียวกับเมืองพัทยาที่เน้นการจัดการการท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การวางผังเมือง การควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว ก็จะทำให้มีอิสระในการบริหารจัดการและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันต่อความต้องการและถือเป็นการสร้างศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานเชื่อมโยงกับความต้องการของคนในพื้นที่อีกด้วย

ดังนั้นเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพที่สำคัญและเหมาะสมต่อการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษผ่านข้อเสนอแนวทางการจัดตั้งนครสมุยนั้น จึงจำเป็นต้องทบทวนบริบทและขอบข่ายการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยว่าองค์ประกอบใดบ้างที่สามารถยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษาความพร้อมและศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งแนวทางใดบ้างที่เหมาะสมกับการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นนครเกาะสมุย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนบริบทและขอบข่ายการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยสู่การยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
2. เพื่อสำรวจความพร้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
3. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
4. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับการบริหารการพัฒนาภายใต้บริบทนครสมุย

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ทำวิจัยเฉพาะเขตพื้นที่เทศบาลนครเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 39 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเกาะสมุยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงแห่งเดียว คือ เทศบาลนครเกาะสมุย ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเกาะสมุยเกือบทั้งหมด ยกเว้นเพียงหมู่เกาะบางส่วนของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง

Table 1. Administrative area on Koh Samui district

No.	District	Quantity
1	Ang Thong	6
2	Lipa Noi	5
3	Taling Ngam	5
4	Na Mueang	5
5	Maret	6
6	Bo Phut	6
7	Mae Nam	6

Remark: Koh Samui Community Development Office Surat Thani Province

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีทั้งหมด 68,698 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 มีนาคม 2564) คณะผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane [3] โดยกำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร

$$\text{วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{68,698}{1 + 245,189(0.05)^2}$$

$$n = 397.68 \sim 398 \text{ ตัวอย่าง}$$

จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ให้ครบจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม 1 ชุด ต่อ ประชากรตัวอย่าง 1 ตัวอย่าง (คน)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) และวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

โดยผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยทำการประสานขอสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการวิจัย ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประเภทละ 3 คน ประกอบด้วย

3.2.1 นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์	จำนวน 3 คน
3.2.2 คณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย	จำนวน 3 คน
3.2.3 หน่วยราชการส่วนภูมิภาคและตัวแทนภาคประชาชน	จำนวน 3 คน

ซึ่งในการสัมภาษณ์นี้ ได้ใช้แนวคำถามที่เป็นคำถามปลายเปิดซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ การพูดคุยตั้งอยู่บนฐานของความเต็มใจที่จะตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญ ๆ และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ หลังเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่วิจัยทันที

การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด จะต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน [4]

สรุปผล

ผลการศึกษา คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้โดยแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อทบทวนบริบทและขอบข่ายการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยสู่การยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่า เทศบาลนครเกาะสมุยมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารงานท้องถิ่น เทศบาลนครเกาะสมุยมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการบริหารงานตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายที่กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลที่สำคัญ [5] ได้แก่

1.1 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 14) พ. ศ. 2562 [6]

1.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 16 และมีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ [7]

ข้อค้นพบที่คณะผู้วิจัยพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับบริบทและขอบข่ายการพัฒนาการบริหารและข้อจำกัดในการบริหารการปกครองของเทศบาลนครเกาะสมุย ที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับเป็นเขตปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 มุมมอง คือ

1.2.1 ข้อสังเกตของส่วนภูมิภาค

บทบาทที่สำคัญของหน่วยงานส่วนภูมิภาคต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การควบคุมกำกับของรัฐ (โดยราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค) เหนือองค์กรกระจายอำนาจ ซึ่งก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายสุธีระ ฤกษ์วัลย์ นักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นชำนาญการพิเศษ สำนักงานศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวว่า

“การยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุย เป็นนครสมุย หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นควรตั้งคำถามเบื้องต้นก่อนว่า การยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษส่งผลอย่างไร อะไรคือความพิเศษที่ต้องการและต้องการพิเศษในส่วนไหน และมีระบบการบริหารจัดเก็บภาษีอย่างไรให้เกิดการจัดการภายในท้องถิ่นได้อย่างสมบูรณ์ตามพันธกิจของตนเอง”

(สุธีระ ฤกษ์วัลย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ธันวาคม 2566)

ในปัจจุบันงบประมาณกว่าร้อยละ 80 ของเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง ทำให้เกิดคำถามว่าหากมีการยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีอำนาจในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้นและมีอำนาจจัดเก็บรายได้เองนั้น รายได้ต่อไปจะยังเพียงพอต่อการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุข โภค การคมนาคม ความปลอดภัยและอื่น ๆ แล้วหรือไม่ และเมื่อพิจารณาจากปัจจุบันที่ยังมีหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการพันธกิจต่าง ๆ หรือกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยจะต้องมีงบประมาณรายรับในแต่ละปีงบประมาณเพิ่มขึ้นจากงบประมาณรายรับในปัจจุบันของเทศบาลนครเกาะสมุยประมาณ 269,854,900 บาท ถึง 831,476,060 บาท จึงจะเพียงพอต่อการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ [8] เมื่อเกาะสมุยได้รับการยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่ อย่างไรก็ตาม งบประมาณจำนวนดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงรายจ่ายประจำทางด้านทรัพยากรและบุคลากรที่จะได้รับการถ่ายโอนมาจากหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.2.2 ความต้องการโอกาสในการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในขณะที่หน่วยงานส่วนภูมิภาคมองว่าบริหารจัดการเทศบาลนครเกาะสมุยภายใต้กฎหมายการปกครองท้องถิ่นแบบเดิมนั้น ส่งผลประโยชน์ต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนมากกว่า และไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบแต่อย่างใด ข้าราชการและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นกลับให้มุมมองในเรื่องนี้แตกต่างออกไปว่า

“การบริหารเทศบาลตำบล, เมือง, นคร ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย คือ จังหวัดจะเป็นผู้เสนอโครงการซึ่งมีจำนวน 77 จังหวัด มีคู่แข่งชั้นเยอะหากใช้รูปแบบเมืองพิเศษและขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี ทำให้การจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากไม่จำเป็นต้องแข่งขันกับพื้นที่อื่น”

(หมื่นศิลป์ พูลสวัสดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 ธันวาคม 2566)

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเดิม คือ หัวหน้าส่วนราชการระดับภูมิภาคไม่มีเวลาหรือทรัพยากรสำหรับสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากส่วนภูมิภาคมีภารกิจต้องดูแลพื้นที่ทั้งจังหวัด 18 อำเภอ ทำให้ไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในคุณลักษณะเฉพาะในมิติต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้บางท้องถิ่นไม่ได้รับการเสริมแรงเพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างเหมาะสม

2. เพื่อสำรวจความพร้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

จากการสำรวจความพร้อมของประชาชนต่อการยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (นครสมุย) โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณนั้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

Table 2. The readiness of the people towards upgrading the Koh Samui Municipality.

No.	Opinion points	x	S.D.	Interpret results
1	Administrative structure	4.37	0.79	Most agree
2	The origin of the executive	4.29	0.87	Most agree
3	Power and duties	4.31	0.83	Most agree
4	Source of income	4.22	0.87	Most agree
5	Authority and duties in personnel management	4.26	0.82	Most agree
6	Methods for organizing public services	4.33	0.81	Most agree
7	Governance aspect	4.01	1.02	agree

Remark: from study

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครเกาะสมุย มีความพร้อมและเห็นด้วยต่อการยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (นครเกาะสมุย) โดยด้านที่ประชาชนเห็นว่ามีความพร้อมมากที่สุดคือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ($\bar{X} = 4.37$, S.D. 0.79) รองลงมาคือ ด้านวิธีการจัดทำบริการสาธารณะ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. 0.81) และด้านที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการกำกับดูแล ($\bar{X} = 4.01$, S.D. 1.02) จากตารางนี้จะเห็นได้ว่า ประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครเกาะสมุยมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำไปสู่ขอบเขตของอำนาจและงบประมาณที่เพิ่มขึ้น อันจะส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต คุณภาพชีวิตและอนาคตของประชาชนในพื้นที่

3. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เทศบาลนครเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทั้งหน่วยงานที่อยู่ในกำกับของหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่ดำเนินภารกิจในพื้นที่ เพื่อหนุนเสริมศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุย เช่น

Table 3. Agencies that conduct public administration are based in Koh Samui District.

Organization type	Example of an organization
Central government administration	Thailand Radio Station Samui Surat Thani Province กองบังคับการ Samui Boat Station Samui Reporting Station Samui International Communicable Disease Control Checkpoint Surat Thani Province Immigration Checkpoint (Samui)

Table 3. Agencies that conduct public administration are based in Koh Samui District.(continue)

Organization type	Example of an organization
Provincial Administration	Surat Thani Provincial Transport Office, Koh Samui Branch Koh Samui District Administrative Office Surat Thani Provincial Legal Execution Office, Koh Samui Branch Surat Thani Provincial Social Security Office, Koh Samui Branch Koh Samui District Public Health Office
State enterprise	Provincial Electricity Authority, Koh Samui Branch Provincial Waterworks Authority, Koh Samui Branch

Remark: Suphasawat Chatchawan and Suthikiat Angkaburana, 2021

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เทศบาลนครเกาะสมุยมีจุดแข็งที่ มีหน่วยงานทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและรัฐวิสาหกิจที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจการ คอยให้บริการประชาชนและสนับสนุนภารกิจตามนโยบายของรัฐ แต่ก็มีข้อสังเกตว่าหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและรัฐวิสาหกิจที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย กลับสะท้อนแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันเทศบาลนครเกาะสมุยยังขาดงบประมาณและอำนาจทางกฎหมายในการจัดทำบริการสาธารณะอย่างเต็มที่ และยังชี้ให้เห็นว่างบประมาณรายปีของเทศบาลนครเกาะสมุยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการจัดทำบริหารสาธารณะด้วยตนเองทั้งหมด นอกจากนี้ยังปรากฏอุปสรรคในพื้นที่ที่ส่งผลให้การบริหารจัดการภายในพื้นที่เป็นไปอย่างราบรื่นได้ยาก [9] ดังนี้

1. สภาพปัญหาด้านรูปแบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกาะสมุย ด้านปัญหาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครเกาะสมุย ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอ ข้อขัดข้องของกรมประสานงานและบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เป็นต้น
2. สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกาะสมุย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติถูกรุกทำลายและทำลายปัญหาขยะและปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น
3. ปัญหาด้านสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านระบบการบริหารจัดการเมืองยังให้ความสำคัญกับการวางแผนมิติทางสังคมน้อย ความเป็นอัตลักษณ์ของคนเกาะสมุยถูกทำลาย ประชากรมีความหนาแน่นและสภาวะเมืองท่องเที่ยวที่ไม่ยั่งยืน เป็นต้น
4. ปัญหาด้านสาธารณูปโภค ปัญหาด้านไฟฟ้า การขาดแคลนน้ำ ปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคม และระบบบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่า เทศบาลนครเกาะสมุยมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการกิจการสาธารณะ การให้บริการและสนับสนุนประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิต ตลอดจนการปฏิบัติตามแผนนโยบายของหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แม้ว่าจะยังมีปัญหาในท้องถิ่นบางประการที่ไม่อาจแก้ไขได้อย่างทันที่ แต่หากเทศบาลนครเกาะสมุยได้รับอำนาจในการบริหารจัดการที่เพียงพอ ร่วมกับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานส่วนกลางอย่างเหมาะสม จะทำให้เทศบาลนครเกาะสมุยสามารถยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (นครสมุย) ที่สามารถปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้อง

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: ข้อเสนอแนะทางการจัดตั้งนครเกาะสมุย

1. เทศบาลนครเกาะสมุยมีความพร้อมและศักยภาพการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอยู่แล้ว แต่ควรตั้งคณะกรรมการเพื่อนำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางการยกระดับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกาะสมุย อันจะส่งผลต่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการงบประมาณในปีต่อไป

2. เทศบาลนครเกาะสมุยควรยกระดับกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขและด้านสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในพื้นที่เกาะสมุย เพื่อสะท้อนให้รัฐบาลกลางเห็นถึงขีดความสามารถในการจัดการตนเองของเทศบาลนครเกาะสมุย

3. ร้องขอให้รัฐบาลกลางทบทวนหลักการในร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการนคร สมุย ที่นำเสนอโดยนายสฤกษ์พงษ์ เกี่ยวข้อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับคณะ โดยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุยที่มีความพร้อมในการยกระดับเป็นเขตปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

การอภิปรายผล (Discussion)

1. บริบทและขอบข่ายการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยสู่การยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

เทศบาลนครเกาะสมุย เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการและประชาชนในพื้นที่ มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า เทศบาลนครเกาะสมุย มีศักยภาพ ทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาอีกมาก แต่การพัฒนาภาคเศรษฐกิจสังคม การท่องเที่ยว คุณภาพชีวิตของประชาชนรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ จำเป็นจะต้องได้รับการจัดสรรอำนาจทางกฎหมายอย่างเหมาะสม ไม่เกิดการทับซ้อนเชิงภารกิจกับหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการพันธกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศราวุธ มาฉิม [10] ที่ค้นพบข้อเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเกาะสมุย พบว่า ข้อเรียกร้องมี 3 ประเด็น สำคัญ ได้แก่ (1) การปรับโครงสร้างการบริหาร (2) การขยายอำนาจหน้าที่ (3) การเพิ่มแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งสาเหตุของการเรียกร้องเกิดจากการขาดความสามารถในการบริหารจัดการของรูปแบบเทศบาลด้านอำนาจหน้าที่และงบประมาณ

2. ความพร้อมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

ประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครเกาะสมุยมีความพร้อมในระดับมากที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก เทศบาลนครเกาะสมุย เป็น นครเกาะสมุย ที่จะมีขอบเขตอำนาจและภารกิจในด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านที่มาของผู้บริหารท้องถิ่น ด้านอำนาจหน้าที่ ด้านที่มาของรายได้ ด้านอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคล ด้านวิธีการจัดทำบริการสาธารณะ และด้านการกำกับดูแล สอดคล้องกับการศึกษาของกัมมยุรีย์ กันธาทรัพย์ [11] ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการยกฐานะองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล : กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วน

ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็นเป็นเทศบาลตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีประเด็นความคาดหวังสูงห้าอันดับแรก คือ จะทำให้ได้รับงบประมาณจากภาครัฐมากขึ้น จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ มากขึ้น จะทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่าง ๆ มากขึ้น จะทำให้เกิดการดูแลรักษา ควบคุมระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการต่าง ๆ มากขึ้น และจะช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ มากขึ้น

3. ศักยภาพของเทศบาลนครเกาะสมุยต่อการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

กระบวนการจัดสรรงบประมาณรายปีที่ส่วนกลางจัดสรรมาให้เทศบาลนครเกาะสมุยนั้น ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและบางครั้งเกิดความล่าช้าในการถ่ายโอนงบประมาณ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เทศบาลนครเกาะสมุยไม่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ จนไม่อาจแข่งขันกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน หากต้องการยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครเกาะสมุยจะต้องมีงบประมาณรายรับในแต่ละปีงบประมาณเพิ่มขึ้นประมาณ 269,854,900 บาท ถึง 831,476,060 บาท จึงจะเพียงพอต่อการขับเคลื่อนการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ สีนหา [12] การศึกษาเรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ต่อการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลในประเด็นเกี่ยวข้องกับงบประมาณ ความว่า

1. เมื่อยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลแล้วจะทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของท้องถิ่นตำบลเวียงตาลมากขึ้น เนื่องจากมีงบประมาณในการบริหารงานมากขึ้น

2. ผู้ปฏิบัติงานและบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาลเห็นด้วยกับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล โดยเห็นว่าได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสามารถเพิ่มกรอบอัตรากำลังของบุคลากรได้ตามความเหมาะสมกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น

ถึงแม้เทศบาลนครเกาะสมุยจะมีความประสงค์ยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเทียบเท่า กรุงเทพมหานครและพัทยา แต่ปัญหาในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการสะสางยังคงมีหลายประเด็น เช่น สภาพปัญหาด้านสาธารณสุขโรคและด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกาะสมุย ปัญหาด้านสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิต ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค ปัญหาเหล่านี้เกิดจากหลากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระเบียบ การเข้ามาในพื้นที่ของประชากรแฝงอย่างล้นหลามจนเกินศักยภาพในการจัดการของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะล้นเมืองและทรัพยากรธรรมชาติถูกรุกล้ำและทำลาย

4. ข้อค้นพบจากการวิจัย

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละที่ตั้งอยู่บนภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละพื้นที่มีทรัพยากรอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นเกาะกลางทะเลซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับพื้นที่ที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ ดังนั้นการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจากส่วนกลางจึงควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่อย่างถี่ถ้วนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเมื่อส่วนราชการหรือท้องถิ่นต้องนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

2. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น จำเป็นต้องมีการทำประชาคม รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจให้

กับประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดแรงสนับสนุนรองรับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญ

3. เทศบาลนครเกาะสมุยมีจุดแข็งและโอกาสทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่แข็งแกร่ง อันเป็นปัจจัยสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่และยังมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าปัจจุบันเทศบาลนครเกาะสมุยต้องจำเป็นต้องพึ่งพางบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินกิจการบางประเภท แต่จากจุดแข็งและโอกาสที่มีนี้ทำให้เชื่อได้ว่าเทศบาลนครเกาะสมุยมีความพร้อมและศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาการบริหารเทศบาลนครเกาะสมุยเพื่อรองรับการยกระดับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแล้ว

5. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายพื้นที่วิจัยไปยังเกาะใกล้เคียง เช่น เกาะเต่า เกาะพะงัน หรือบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

2. ควรขยายผู้ให้ข้อมูลวิจัยไปยังหน่วยงานส่วนกลางที่มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

3. ควรเปรียบเทียบข้อมูลและแนวนโยบาย รวมถึงสิ่งสนับสนุนในแต่ละพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะยกระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

References

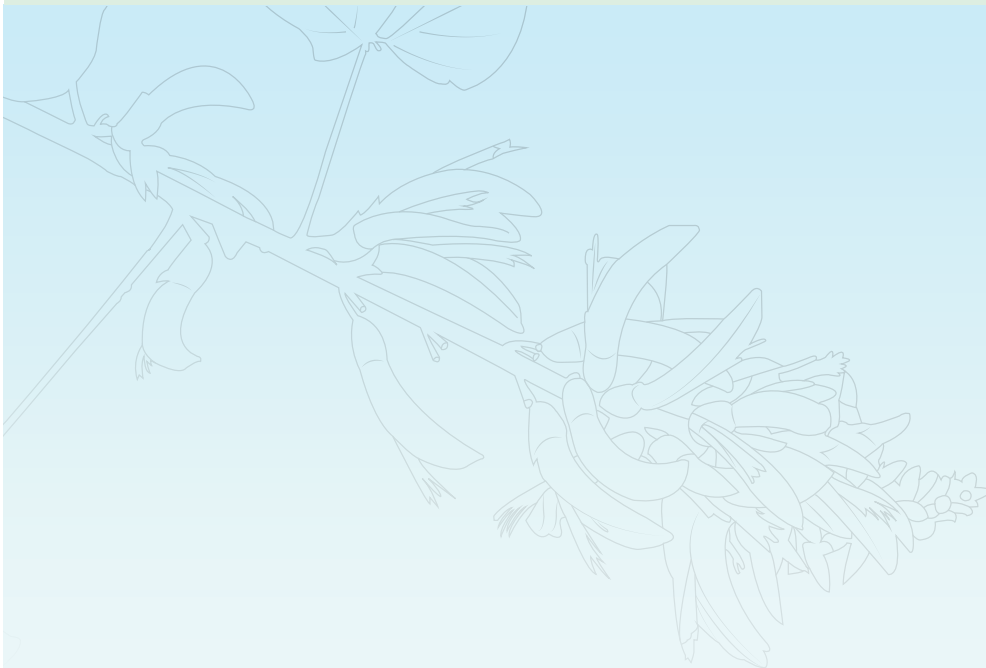
- [1] The Secretariat of The House of Representatives. (2022). Report on the results of listening to opinions and report on results. Analyze the impacts that may arise from the draft of the Samui City Administrative Regulations Act, B.E. Retrieved from https://www.parliament.go.th/section77/survey_detail.php?id=239
- [2] Office of the Constitutional Court. (2017). Constitution of the Kingdom of Thailand (4th ed.). Office of the Constitutional Court.
- [3] Ekakul, T. (2007). Research regulations in behavioral and social sciences (5th ed.). Vittayaoffset printing technology.
- [4] Chantawanich, S. (2004). Qualitative research methods (12th ed.). Chulalongkorn University Press.
- [5] Koh Samui Municipality. (2024). Powers and duties of the municipality. https://www.kohsamuicity.go.th/news_command
- [6] Koh Samui Municipality. (2024). Municipality Act, B.E. 2496, amended to (No. 14) B.E. 2019 https://kohsamuicity.go.th/news_laws
- [7] Koh Samui Municipality. (2024). Act on the Decentralization Plan and Procedures for Local Administrative Organizations, B.E. 2542 (1999) according to Section 16. https://kohsamuicity.go.th/news_laws

- [8] Chatchawan, S., & Angkaburana, S. (2019). Survey of missions and budgets of government agencies in the Koh Samui area: Study to prepare supporting information for the development of Koh Samui area It is a special form of local government organization. King Prajadhipok's Institute.
- [9] Lertpaitoon, S., Jiasiriphongkul, T., & Chatchawan, S. (2019). A Study in Methods for Administering and Developing Koh Samui. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani*, 11(2), 1-56.
- [10] Machalerm, S. (2014). Requirement in Establishing Special Local Government in Thailand: A Case Study of Koh Samui, Surat Thani Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani*, 6(2), 141-155.
- [11] Kanthasap, M. (2009). People's expectations regarding the elevation of the Subdistrict Administrative Organization to Subdistrict Municipality: A case study of Sri Dong Yen Subdistrict Administrative Organization. Chai Prakan District Chiang Mai Province [Master of Public Administration]. Chiang Rai Rajabhat University
- [12] Sineh, S. (2009). Readiness of the Wiang Tan Subdistrict Administrative Organization Hang Chat District Lampang Province continues to be elevated to the status of a subdistrict Municipality [Master of Political Science]. Chiang Mai University.

การสร้างพลังชุด “ปฏิบัติการตำบล” ค้นหาผู้เสพยาเสพติด
เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู ในพื้นที่ตำบลห้วยยาบ
อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

Empowerment of Sub district Operation Team to
Drug User Screening for Treatment and Rehabilitation,
Huai Yab Subdistrict, Ban Thi District, Lamphun Province

สุกัญญา ไทฉ่องวงศ์^{1*} บงกชมาศ เอกเอี่ยม¹ เฉลิมชัย ปัญญาดี¹ และสมคิด แก้วทิพย์¹
Sukunya Yaiwong^{1*}, Bongkotmas Ekaem¹, Chalermchai Panyadee¹, and
Somkid Kaewthip¹

¹สาขาวิชาบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹Administrative Science, School of Administrative Studies, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

* Corresponding author, E-mail address: bkmas@mju.ac.th

(Received: February 5, 2025; Revised: May 8, 2025; Accepted: May 26, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างพลังให้ภาครัฐและภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูให้เกิดประสิทธิภาพ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างพลัง (Empowerment) เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) เป้าหมายเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การศึกษาแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งทีมปฏิบัติการที่มีภาครัฐและภาคประชาชน จำนวน 40 คน “ชุดปฏิบัติการตำบล” และพัฒนาศักยภาพโดยจัดฝึกอบรม หลักสูตร 2 วัน ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน เครื่องมือเก็บข้อมูลแบบสอบถามก่อนและหลังอบรม วิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงเปรียบเทียบ (Pair t-test). และสนทนากลุ่ม ผลการศึกษพบว่า การสร้างพลังชุดปฏิบัติการตำบลโดยจัดตั้งทีมร่วมภาครัฐและภาคประชาชน มีคำสั่งแต่งตั้งจากนายอำเภอ และอบรมพัฒนาทีมหลักสูตร 2 วัน หลังการอบรม ความรู้ ทักษะ ความเชื่อมั่นตนเอง และการรับรู้ความสามารถตนเอง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ P-value < 0.001, < 0.003, < 0.001 และ < 0.001 ตามลำดับ ส่วนทัศนคติหลังการอบรมไม่แตกต่างกันค่า P-value = 0.147 ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติงานจริงในชุมชนพบว่า “ชุดปฏิบัติการตำบล” ดำเนินงานค้นหาผู้เสพยาใน 4 หมู่บ้านเป้าหมาย ได้ครบทั้ง 4 หมู่บ้าน ตรวจสอบสารเสพติดในปัสสาวะพบผู้เสพยา 11 คน ส่งตัวให้สาธารณสุขบำบัดฟื้นฟู ดังนั้น การพลังให้ทีมภาครัฐร่วมกับภาคประชาชน โดยมีคำสั่งรองรับ พัฒนาศักยภาพและปฏิบัติจริง เป็นการเสริมพลังให้ทีมดำเนินงาน ค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชนเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การสร้างพลัง ชุดปฏิบัติการตำบล การค้นหาผู้เสพยาเสพติด

Abstract

This study aimed to Empowerment of Sub district Operation Team to drug screening for effectiveness treatment and rehabilitation. This research was conducted as a Research & Development (R&D) with specific target selected. The study consisted of 2 steps: 1. Establishment of Subdistrict team name "Subdistrict Operation Team," comprising 40 people and development by study 2 day, and 2. Practical field work in the area. Research tools were to use questionnaire before and after the training. Analysis using descriptive statistics including percentage, mean, standard deviation and comparison (Pair t-test) and using Focus group discussion for quantitative. The result of this research found that effective establishment of an action team called "Subdistrict Operation Team" consisted of authorized government officials. Developing by training two days. The training was in accordance. Knowledge skills Self-esteem and Self-efficacy was increased statistically significant at value < 0.001, P-value < 0.003, P-value < 0.001 and < 0.001 respectively .Attitude showed no statistically significant as P-value equal to 0.147. Component 2: Practical experience in the field of Subdistrict Operation Team: after completing the training, practical operations in the four villages, found that 11 drug users were identified, and they received treatment and rehabilitation. Therefore, Empowering government teams to work with the public sector, with supporting orders, development and actual practice, was the way to empower the team to carry out their work. Screening for drug users in the community to enter the effectiveness treatment and rehabilitation.

Keywords: Empowerment, Sub district operation team, Screening for drug users

บทนำ

สถานการณ์ในประเทศไทย [1] ภาพรวมยังคงเผชิญกับปัญหาการขยายตัวของการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ส่งผลให้สถานการณ์การลักลอบนำเข้ายาเสพติดรุนแรงต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา นโยบายและแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565 [1] และแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี 2562 ปี 2563 ปี 2564 และปี 2565 มีเป้าหมายแนวทางการดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เข้าถึงการบำบัดรักษา และการลดอันตรายหรือผลกระทบจากยาเสพติด โดยการคัดกรอง ประเมิน วินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพ กำหนดแผนการดูแลและให้การบำบัดรักษาที่เหมาะสม มีมาตรฐาน พร้อมทั้งให้การติดตามช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกกระบวนการมีความสำคัญ โดยเฉพาะกระบวนการค้นหาผู้เสพในชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่จะเป็นการคัดแยกผู้เสพในชุมชนเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากคนในชุมชนจะทราบข้อมูลข่าวสาร สามารถชักชวนหรือแจ้ง เจ้าหน้าที่ในการนำตัวผู้เสพยาเสพติดในชุมชนเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูได้ครอบคลุม ช่วยลดปัญหายาเสพติดในชุมชน แต่การที่คนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเพื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู จำเป็นต้องตั้งทีมร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ และพัฒนาศักยภาพให้มีความเชื่อมั่นและรับรู้ความสามารถตนเอง ร่วมดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ยังมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด เนื่องจากมีเขตติดต่ออำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการลำเลียงยาเสพติดผ่านและพักยาเสพติดในพื้นที่ตอนใน ทำให้มีการนำยาเสพติดเข้ามาขายในหมู่บ้านได้สะดวก มีแรงงานข้ามชาติมาทำงานในพื้นที่เก็บพืชผลทางการเกษตร และแรงงานในร้านทำไม้แปรรูป ที่ยังใช้ยาเสพติด และมีพื้นที่ติดต่อกับเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน ซึ่งยังมีสถานการณ์การใช้ยาเสพติดในกลุ่มแรงงานที่ต้องมีการเฝ้าระวัง ดังนั้นพื้นที่ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ยังเป็นพื้นที่เสี่ยงที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีผู้เสพยาเสพติดอยู่ในชุมชน ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนร่วมดำเนินการค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชนเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู ให้เกิดประสิทธิภาพโดยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่เหมือนกัน มีการจัดทีมดำเนินงานร่วมดำเนินการ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการสร้างพลังให้ภาครัฐและภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูให้เกิดประสิทธิภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ความหมาย ชุมชนเข้มแข็ง [3] หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการ เปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้อง เป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียน

รู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว [2] หมายถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือ การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อผู้ภายนอกชุมชนที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่น ๆ ในสังคมด้วย [3] ชุมชนเข้มแข็ง มีบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากประสบการณ์ของนักพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้นจะมีเงื่อนไขหรือตัวแปรที่แตกต่างกันออกไปในบริบทแวดล้อม เช่น ระบบการบริหารจัดการ เครือข่ายภาวะผู้นำ การเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมภายในชุมชน จิตสำนึกภายในชุมชน หรือศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยสร้างอำนาจรัฐ หรือกลไกในระบบเศรษฐกิจของสังคม เป็นต้น การพิจารณาว่าชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาหรือมองทางใดทางหนึ่งในสองประเด็นก่อน

2. ทฤษฎีการสร้างพลัง (Empowerment)

ทฤษฎีการสร้างพลัง (Empowerment) [8] เป็นแนวคิดเชิงพัฒนาบุคลากรโดยการเรียนรู้และปฏิบัติจริง (Action) มาจากแนวคิดของการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดความนับถือเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร และชุมชน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถควบคุมตนเอง มีความสามารถในการเลือก และกำหนดอนาคตของตนเอง ชุมชน และสังคมได้ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการสร้างคนให้ มีการรับรู้ว่าตนเองสามารถกระทำภารกิจใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้โดยการลงมือปฏิบัติ (Self-Efficacy) และงานที่ประสบผลสำเร็จจะสร้างความเชื่อมั่นเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ให้บุคคลนั้นดำเนินงานได้อย่างมีพลังและมีคุณภาพ ดังนั้นในการขับเคลื่อนงานในภารกิจต่าง ๆ คนเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุด หากบุคคลคนมีความเชื่อมั่นเห็นคุณค่าในตนเองและสามารถดำเนินการได้ ก็จะมี ความมุ่งมั่น ถึงแม้เจออุปสรรคใด ๆ ก็จะทำเนิการแก้ไขปรับเปลี่ยนให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้การสร้างพลังให้บุคคลจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตลอดจนปฏิบัติจริงและประเมินผลอย่างถูกต้อง ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ จึงใช้ทฤษฎีการสร้างพลัง มาสร้างบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถและเชื่อมั่นในการดำเนินการ

3. แนวคิดการสร้างทีม (Team Building)

การสร้างทีม (Team Building) [5] ทุกองค์กรไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่นั้นต่างก็ขับเคลื่อนด้วยกำลังคนทั้งสิ้น ยิ่งองค์กรมีขนาดใหญ่เท่าไรพนักงานที่ทำงานอยู่ในองค์กรนั้นก็ย่อมมีจำนวนมากตามไปด้วย การบริหารงานบุคคลจึงมีความสำคัญไม่แพ้การบริหารงานเลยทีเดียว เพราะหากองค์กรไร้ปัญหาเรื่องการทำงานของบุคคลต่าง ๆ ในองค์กรแล้ว โอกาสที่องค์กรจะประสบความสำเร็จก็อยู่สูงเช่นกัน ดังนั้นการบริหารจัดการคนในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเครื่องมือสำคัญหนึ่งที่จะสร้างให้องค์กรแข็งแกร่งและสามัคคีขึ้นมาได้ก็คือระบบ Team Building หรือการสร้างทีมสัมพันธ์ ที่จะทำให้ทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ความหมาย การสร้างทีมสัมพันธ์ (Team Building) นั่นก็คือกระบวนการในการทำให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งกลุ่ม พัฒนาความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้นจนเกิดการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถมีเป้าหมายร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ตลอดจนสร้างความสามัคคีกันได้เป็นอย่างดีที่สุด กระบวนการสร้างความสัมพันธ์

นั้นนั้นมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

4. ทฤษฎีบริหารจัดการ POCCC ตามแนวคิดของ Henri Fayol [6] นั้นเน้นการบริหารจัดการรอบด้านและครอบคลุม ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ การจัดโครงสร้างองค์กร ไปจนถึงการควบคุมการทำงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่วางไว้ข้อดีของหลักการการบริหารจัดการของ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) นั้น ก็คือการใส่ใจรอบด้าน ครอบคลุม ให้ความสำคัญทุกรายละเอียดทั้งในเรื่องของทรัพยากรการผลิต, ทรัพยากรในการประกอบธุรกิจ ไปจนถึงทรัพยากรมนุษย์หัวใจสำคัญที่หลักการบริหารจัดการ ของ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) เน้นย้ำอยู่เสมอก็คือ “ความเป็นเอกภาพ (Unity)” ตั้งแต่การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีทิศทางเดียวกัน ไปจนถึงมีความสามัคคีกันมุ่งไปสู่ความสำเร็จ โดยหลักการสำคัญ มี 5 ประการคือ การวางแผน (Planning: P) การจัดองค์กร (Organizing: O) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding :C) การประสานงาน (Coordination: C) และการควบคุม(Controlling: C)

5. คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 2/2565 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับพื้นที่ ตามคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 14/2563 ลงวันที่ 30 เมษายน 2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ระดับพื้นที่ จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับต่าง ๆ และ พื้นที่เฉพาะ เป็นกลไกบูรณาการการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของโครงสร้างองค์กรกลไกการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในระดับพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประมวลกฎหมายยาเสพติด นโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด และสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน อาศัยอำนาจตามความในข้อ 1.2 (1) ข้อ 2 ข้อ 5 ข้อ 6 และข้อ 8 ของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 285/2562 ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2562 เรื่อง จัดตั้งศูนย์ อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ จึงมีคำสั่ง ดังนี้ 1. ให้ยกเลิกคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ จำนวน 2 คำสั่ง ได้แก่

1.1 คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 14/2563 ลงวันที่ 30 เมษายน 2663 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับ พื้นที่

1.2 คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 7/2564 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2564 เรื่อง เพิ่มเติมองค์ประกอบด้วย

2. จัดตั้งศูนย์อำนวยการและศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับพื้นที่ 2.1 ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด เรียกโดยย่อว่า ศอ.ปส.จ. เป็นกลไกบูรณาการการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่จังหวัด 2.2 ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรุงเทพมหานคร เรียกโดยย่อว่า ศอ.ปส.กทม. เป็นกลไกบูรณาการการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2.3 ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ เรียกโดยย่อว่า ศป.ปส.อ. เป็นกลไกบูรณาการการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่อำเภอ 2.4 ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเขต เรียกโดยย่อว่า ศป.ปส.ข. เป็นกลไก บูรณาการการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่เขต 2.5 ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเทศบาลนคร/เมือง/ตำบล/องค์การ บริหารส่วนตำบล/เมืองพัทยา เรียกโดยย่อว่าศป.ปส.อปท.เป็นกลไกบูรณาการการปฏิบัติการ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 การศึกษาของ Samukkethum [10] ได้ศึกษา แนวคิดของเกลน แลฟเวอแรค ว่าด้วย “การเสริมพลังชุมชน ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดของแลฟเวอแรค เป็นการวิเคราะห์การทำงาน ร่วมกันระหว่าง นักพัฒนากับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเป็น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยนักพัฒนา มีอำนาจเหนือกว่าชุมชนอย่างเด่นชัด เนื่องจากนักพัฒนาครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจที่สูงกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ หาก นักพัฒนายังคงใช้ “อำนาจที่เหนือกว่าด้านลบ” ก็ส่งผลให้ “สภาวะไร้อำนาจ” (Powerlessness) ของ ชาวบ้านถูกผลิตซ้ำให้ดำรงต่อไป ในทางตรงข้าม หากนักพัฒนาหันมาเน้นการเสริมพลังชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญ กับการเปลี่ยน “สภาวะ ไร้อำนาจ” ของชาวบ้าน เพื่อให้เกิด “อำนาจจากภายใน” (Power-from-within) โดยใช้ “อำนาจที่เหนือกว่าด้านบวก” ควบคู่กับ “กระบวนการเสริมพลัง” (เริ่มต้น จาก “การกระทำส่วนบุคคล” ซึ่งปกติมักมีพลังต่ำไปสู่ “การรวมกลุ่มขนาดเล็ก” ขยายไปสู่ “องค์กรชุมชน” อันจะทำให้ชุมชนมีพลังเพิ่มขึ้น จนสามารถกระทำการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองได้) การเสริม “อำนาจจากภายใน” ให้แก่ชาวบ้าน ควบคู่กับการใช้อำนาจที่เหนือกว่าด้านบวก จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ มีดุลยภาพระหว่างนัก พัฒนากับชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การใช้ “อำนาจร่วม” (Power With) ในที่สุด สรุป “การเสริมพลังชุมชน” ผลการศึกษาการเสริมพลังชุมชนประกอบด้วย 9 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ภาวะการนำท้องถิ่น โครงสร้าง องค์กร การประเมินปัญหา การเสริมสร้างมโนธรรมสำนึก การระดมทรัพยากร การเชื่อมโยงเครือข่าย การสนับสนุนจากภาคภายนอก และ การจัดการตนเอง ปกตินักปฏิบัติจากภายนอกจะมีอำนาจสูงกว่า ชาวบ้าน แต่ นักปฏิบัติควรใช้อำนาจเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างชาวบ้านให้เกิดอำนาจจากภายใน และนำไปสู่การ ใช้อำนาจร่วมกัน ซึ่งวิธีการที่เหมาะสมสำหรับงานพัฒนาชุมชน ก็คือ “ทางคู่ขนาน” อันประกอบด้วย การดำเนินงาน “จากบนลงสู่ล่าง” และ “จากล่าง ขึ้นสู่บน” ที่เชื่อมโยงกัน

6.2 Maneechai et al [11] ศึกษาการเสริมพลังอำนาจชุมชนกับบทบาทของศูนย์ปฏิบัติการ ป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด กรณีศึกษา ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ทบทวนบทบาทของศูนย์ปฏิบัติการและป้องกันปราบปรามยาเสพติด 2) ศึกษาปัจจัยการเสริมพลัง อำนาจชุมชนกับบทบาทของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมพลัง อำนาจชุมชน ผ่านปฏิบัติการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อ การแก้ปัญหาเสพติด ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัด สุราษฎร์ธานี แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 371 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ปฏิบัติงานสังกัดศูนย์ปฏิบัติการและป้องกันปราบปรามยาเสพติด จำนวน 15 ราย ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาทของศูนย์ปฏิบัติการและ ป้องกันปราบปรามยาเสพติดในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีบทบาทดังนี้ ปฏิบัติหน้าที่อื่น เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ตามที่รับมอบหมาย ดำเนินการและประสานงานให้ เกิดผลในทางปฏิบัติเชิงบูรณาการ จัดชุดปฏิบัติการ สนับสนุนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด 2) ปัจจัยการเสริมพลังอำนาจชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสร้างความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการ ประสานความร่วมมือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม ด้านการสร้างทีมงาน ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านความยืด มั่นผูกพันต่อองค์กร ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความตระหนักท้องถิ่น ตามลำดับ 3) รูปแบบ

วิธีการเสริมพลัง อำนาจชุมชนเชื่อมโยงกับการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกในชุมชนซึ่งกันและกัน มีการประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการสำหรับแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในและนอกชุมชน มีการให้ข้อมูลสำคัญต่อการจัด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมกลไกให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการภายในชุมชน อันส่งผล ให้ปัญหายาเสพติดในชุมชนลดลงได้

ระเบียบวิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Devolvement) เป้าหมายพื้นที่ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนจำนวน 4 หมู่บ้าน วิธีการเลือกหมู่บ้าน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นบ้านที่มีปัญหายาเสพติดและผู้นำชุมชนมีความพร้อมดำเนินการ การศึกษาแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งทีมปฏิบัติการที่มีภาครัฐและภาคประชาชนเข้าร่วมทีม จำนวน 40 คน ประกอบด้วยภาคประชาชนที่เป็นแกนนำใน 4 หมู่บ้านและภาครัฐในตำบลห้วยยาบและ เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอที่ เช่นฝ่ายปกครอง สาธารณสุข ตำรวจ ท้องถิ่น ตั้งชื่อว่า “ชุดปฏิบัติการตำบล” ห้วยยาบ โดยนายอำเภอบ้านธิ และพัฒนาศักยภาพโดยการจัดฝึกอบรม หลักสูตร 2 วัน ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการค้นผู้เสพยาเสพติดใน 4 ชุมชน พื้นที่ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 1 การฝึกอบรม “ชุดปฏิบัติการตำบล” ให้มีความรู้การค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน การคัดกรอง การบำบัดฟื้นฟูและการติดตามช่วยเหลือ ใช้แบบสอบถามความรู้ ทักษะ ทศนคติ และแบบสอบถามประเมินความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถตนเอง ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจริง “ชุดปฏิบัติการตำบล” ในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การพัฒนาเครื่องมือแบบสอบถาม เนื้อหา (Content Validity) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ (Documentary) และทดสอบ reliability ตรวจสอบ ความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาความเชื่อมั่น ใช้ค่าวัดอัลฟาครอนบาช (Cronbach’s alpha)) โดยได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามความรู้ เท่ากับ 0.71 ข้อมูลทักษะ เท่ากับ 0.95 และข้อทัศนคติ เท่ากับ 0.71 แบบสอบถาม ประเมินความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถตนเอง เท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ทางสถิติ (ค่าสถิติจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 และค่าที่ยอมรับได้ของตัวสถิติคือ มากกว่า 0.7 [7] นำเสนอผลการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวน (N) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) สถิติเชิงเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรม Pair t-test ใช้ค่า significance P -value <0.05

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัย จึงสร้างพลัง(Empowerment) ชุดปฏิบัติการตำบลค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู โดยนำแนวคิดตามหลักการบริหาร การสร้างทีม การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้โดยใช้ อำนาจรัฐและพลังจากภาคประชาชนสามารถทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้อย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าให้แต่ละฝ่ายทำงานเอง แต่ต้องมีข้อสั่งการจากภาครัฐที่มีอำนาจ และพัฒนาองค์ความรู้ในการดำเนินงานให้มีใกล้เคียงกันได้ฝึกทักษะ สร้างทัศนคติที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถตนเองให้กับทีมก่อนปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ดังนี้

การสร้างพลังชุดปฏิบัติการตำบลค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู

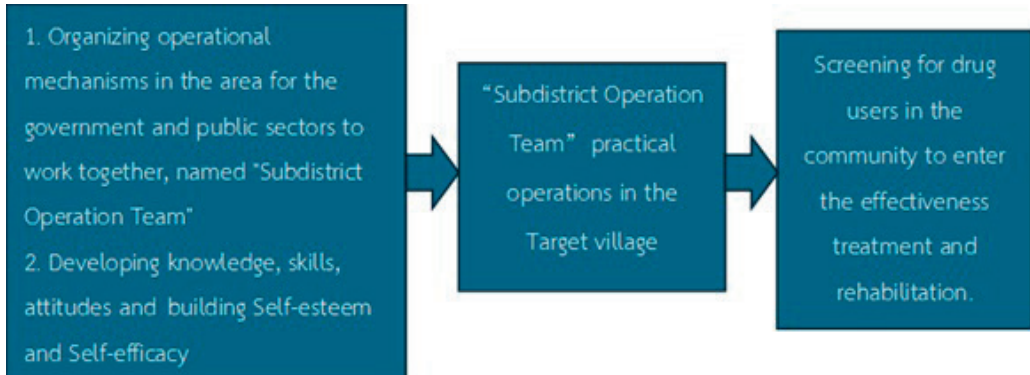

Figure 1. Research Conceptual Framework

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างพลังให้ภาครัฐและภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูให้เกิดประสิทธิภาพโดยมีการศึกษา 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งทีมและพัฒนาศักยภาพ ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านเพื่อค้นหาผู้เสพยาเสพติด ผลการศึกษพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 มี 2 กิจกรรมประกอบด้วย

1. การจัดตั้งทีมภาครัฐและภาคประชาชน ชื่อ “ชุดปฏิบัติการตำบล” ตำบลห้วยยาบ จำนวน 40 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐจำนวน 16 คน ประชาชนจำนวน 24 คน

2. พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ การสร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถตนเองวนการค้นหาผู้เสพยาในชุมชน การคัดกรอง การบำบัดฟื้นฟู และการติดตามช่วยเหลือ โดยจัดฝึกอบรมระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2565 ณ ศาลาประชาคม บ้านหมู่ 2 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยมีนายอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นประธานพิธีเปิด ผลการฝึกอบรมพบว่า

ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ข้อมูล เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา หน่วยงาน ประสบการณ์การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประสบการณ์การดำเนินการด้านบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด จำนวน 40 คน พบว่าเป็น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และเพศหญิงจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40 อายุส่วนใหญ่มากกว่า 50 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาอายุ 41-50 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และอายุ 31-40 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15 อายุ 21-30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ อายุต่ำสุด 25 ปี อายุสูงสุด 68 ปี อายุเฉลี่ย 50 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.509 อาชีพ พบว่าส่วนมากมีอาชีพรับข้าราชการ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอาชีพเกษตรกร จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35 อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5, อื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ ระดับการศึกษา พบว่าส่วนมากจบปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ระดับ ปวส./ปวท./อนุปริญญา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ระดับประถมศึกษาและระดับ

ปวช. เท่ากัน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ ด้านประสบการณ์การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่เคย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา เคย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ส่วนประสบการณ์การดำเนินการด้านบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดพบว่าส่วนใหญ่ ไม่เคย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 รองลงมา เคย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบความรู้ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดก่อนและหลังการอบรม

ข้อมูล	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		Pair t-test	P-value
	X	SD	X	SD		
ความรู้ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด	4.24	0.311	4.57	0.390	-4.052	<.001

ผลการเปรียบเทียบความรู้ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดก่อนและหลังการอบรม พบว่าก่อนการอบรมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.311 หลังการอบรม คะแนนเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.390 Pair t-test เท่ากับ -4.052 ค่า P-value < 0.001 แสดงว่าก่อนและหลังการอบรมการอบรมคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบ ทักษะ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดกลางก่อนและหลังการอบรม

ข้อมูล	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		Pair t-test	P-value
	X	SD	X	SD		
ทักษะ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด	17.98	3.205	19.62	3.674	-3.187	.003

เปรียบเทียบทักษะ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดก่อนและหลังการอบรม พบว่า ก่อนการอบรมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 17.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.205 หลังการอบรม คะแนนเฉลี่ย 19.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.674 t-test เท่ากับ -3.187 ค่า P-value < 0.003 แสดงว่าก่อนและหลังการอบรมการอบรมคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบทัศนคติ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด ก่อนและหลังการอบรม

ข้อมูล	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		Pair t-test	P-value
	X	SD	X	SD		
ทัศนคติ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด	29.48	3.748	30.35	3.549	-1.481	.147

เปรียบเทียบทัศนคติ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ก่อนและหลังการอบรม พบว่าก่อนการอบรมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 29.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.748 หลังการอบรม คะแนนเฉลี่ย 30.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.549 Pair t-test เท่ากับ -1.481 ค่า *P-value* เท่ากับ 0.147 แสดงว่าก่อนและหลังการอบรมการอบรมคะแนนเฉลี่ย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความเชื่อมั่นความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดก่อนและหลังการอบรม

ข้อมูล	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		Pair t-test	P-value
	X	SD	X	SD		
ความเชื่อมั่นในการในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด	1.3550	.55375	1.8350	.31990	-5.976	<.001

เปรียบเทียบความเชื่อมั่นความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด ก่อนและหลังการอบรม พบว่าก่อนการอบรมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.3550 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55375 หลังการอบรม คะแนนเฉลี่ย 1.8350 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31990 Pair t-test เท่ากับ -5.976 ค่า *P-value* < 0.001

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด ก่อนและหลังการอบรม

ข้อมูล	ก่อนการอบรม		หลังการอบรม		Pair t-test	P-value
	X	SD	X	SD		
การรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติด	1.5050	.52033	1.9250	.20096	-5.900	<.001

เปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดโดยกระบวนการการชุมชนเป็นศูนย์กลาง ก่อนและหลังการอบรมพบว่าก่อนการอบรมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.5050 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52033 หลังการอบรม คะแนนเฉลี่ย 1.9250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20096 Pair t-test เท่ากับ -5.900 ค่า *P-value* < 0.001 แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดโดยกระบวนการการชุมชนเป็นศูนย์กลาง หลังการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการอบรม ขั้นตอนการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมชุดปฏิบัติการประจำตำบลมีเจ้าหน้าที่รัฐ และแกนนำชุมชนเข้าอบรม จากการฝึกอบรม 2 วันผู้เข้าอบรมสนใจการฝึกอบรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่วิทยากรบรรยายและฝึกปฏิบัติ อยู่ครบ 2 วันของการอบรม ซึ่งการอบรมไม่มีค่าตอบแทนใดๆ นอกจากเลี้ยงอาหารกลางวันและอาหารว่าง โดยหลักการสำคัญนายอำเภอให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานและมาเป็นประธานพิธีเปิดโครงการเน้นย้ำให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้และนำไปปฏิบัติงานได้ ในด้านวิทยากรได้ผู้เชี่ยวชาญจาก

โรงพยาบาลชัยภูมิและปฏิบัติในด้านความรู้พิษภัยยาเสพติด ด้านจิตวิทยาการดูแล ผู้เสพยาเสพติด ด้านการคัดกรองระดับการเสพยาเสพติด และสำนักงาน ปปส. บรรยายเรื่องกฎหมายยาเสพติดและขั้นตอนการค้นผู้เสพยาเสพติดและการนำส่งเข้าบำบัด และผลการประเมินเชิงปริมาณด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ ด้านความเชื่อมั่นตนเองและการรับรู้ความสามารถตนเองของผู้เข้าอบรม พบว่าด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความเชื่อมั่นตนเองและการรับรู้ความสามารถตนเอง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ เชื่อว่าการดำเนินงานค้นหาผู้เสพในชุมชนในการส่งเข้ากระบวนการบำบัดสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านทัศนคติไม่แตกต่างกัน โดยมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับสูงทั้งก่อนและหลังการอบรม แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมมีทัศนคติที่ดีอยากให้มีการช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติดในชุมชนมาตั้งแต่ก่อนการจัดโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการค้นหาผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้านเป้าหมาย ในขั้นตอนค้นหาผู้เสพยาเสพติด ทั้ง 4 หมู่บ้าน ขั้นตอนนี้เป็นไปตามกระบวนการของกฎหมาย โดย “ชุดปฏิบัติการตำบล” มีปลัดอำเภอที่ผ่านการอบรมเป็นหัวหน้าทีม และมีตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านที่ผ่านการอบรม ร่วมกันตรวจปัสสาวะผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้านชุมชน เริ่มโดยการประชุมทีมเพื่อจัดตารางลงตรวจหมู่บ้าน ทีมภาคประชาชน เตรียมสถานที่ เตรียมรายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ทั้งผู้ค้าและผู้เสพในชุมชน จากการลงมติของประชาชนในชุมชน ในวันดำเนินการตรวจปัสสาวะ ทีมภาคประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้แจ้งและนำตัวบุคคลที่มีรายชื่อ มาตรวจในสถานที่ในหมู่บ้านชุมชนตนเอง และหากคนไหนไม่มา ทีมจะเข้าไปหาที่บ้าน พูดคุยกับญาติและผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยอมตรวจปัสสาวะ เจ้าหน้าที่รัฐประกอบด้วยปลัดอำเภอทำหน้าที่ควบคุมการตรวจปัสสาวะ ตำรวจดูแลความปลอดภัยและความเรียบร้อย สาธารณสุขเตรียมการคัดกรอง เริ่มดำเนินการเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 ผลการดำเนินการทั้ง 4 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ตรวจผู้เกี่ยวข้อง 10 คน ผลตรวจปัสสาวะเป็นบวก 3 คน, หมู่ 2 ตรวจผู้เกี่ยวข้อง 8 คน ผลปัสสาวะเป็นบวก 2 คน, หมู่ 11 ตรวจผู้เกี่ยวข้อง 8 คน ผลปัสสาวะเป็นบวก 2 คน, หมู่ 16 ตรวจผู้เกี่ยวข้อง 5 คน ผลปัสสาวะเป็นบวก 4 คน รวมผู้เสพทั้งหมด 11 คน จากการคัดกรองของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขพบว่าระดับการเสพของทุกคนเป็นผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูที่โรงพยาบาล บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน และจะจัดทีมดูแลผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในชุมชนต่อไป **การประเมินเชิงคุณภาพโดยการ** สันทนาการกลุ่มทีมค้นหาผู้เสพยาเสพติด (ชุดปฏิบัติการตำบล) ทั้ง 4 หมู่บ้าน ด้านความคิด ความรู้สึกของทีมปฏิบัติงาน ขั้นตอนค้นหาผู้เสพยาเสพติดที่เข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การจัดตั้ง “ชุดปฏิบัติการตำบล” มีเจ้าหน้าที่รัฐ ปลัดอำเภอ ตำรวจ สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม มีการขับเคลื่อนงานสะดวก รวดเร็วขึ้น ได้รับความร่วมมือจากทีมที่ผ่านการฝึกอบรมในหมู่บ้านชุมชน มีสิ่งการปฏิบัติรวดเร็ว ทีมในชุมชนมีความตั้งใจ และความกล้าที่จะดำเนินการที่ต่อผู้เสพยาเสพติดในชุมชนตนเอง การดำเนินงานค้นหาผู้เสพในชุมชนมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะทีมภาครัฐและทีมในชุมชน มีความพร้อมในการประกอบทีมร่วมดำเนินงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะทีมผู้นำชุมชน จะเป็นทีมเรียกตัวผู้มีรายชื่อตามการประชามหมู่บ้านว่าเป็นผู้เสพยาเสพติด มาตามจุดตรวจปัสสาวะในหมู่บ้านที่ทีมงานกำหนด ทีมชุดปฏิบัติการตำบลที่เป็นผู้นำหรือแกนนำในชุมชนให้ความเห็นว่า ก่อนการอบรมหรือก่อนมีโครงการ

“ก่อนมีโครงการการเรียกตัวผู้เสพมาตรวจปัสสาวะเป็นเรื่องที่สร้างความลำบากใจให้ผู้มาชุมชนมาก ไม่กล้าดำเนินการเพราะกลัวผู้เสพยาเสพติดและครอบครัวผู้เสพ แต่หลังจากเข้ารับการอบรม มีความรู้ ทักษะ ขั้นตอนการดำเนินงาน มีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้เสพและครอบครัว ทำทีมให้ดำเนินการได้”

“ทีมงานภาครัฐร่วมกันดำเนินงาน ซึ่งมีการประชุมผู้นำหมู่บ้านในระดับอำเภอ และนายอำเภอมีข้อสั่งการให้ทุกหมู่บ้านนำผู้เสพที่ได้รายชื่อจากการประชาคมหมู่บ้านมาตรวจปัสสาวะเพื่อยืนยันว่าเป็นผู้เสพและนำเข้าสู่กระบวนการบำบัด”

“ดำเนินการได้ไม่ยุ่งยาก มีวิธีการพูดคุยให้ผู้มีรายชื่อมาตรวจปัสสาวะได้ และในทางปฏิบัติสามารถดำเนินการได้จริงตามที่แจ้งในที่ประชุมระดับอำเภอ ส่วนการนำผู้เสพที่มีผลการตรวจปัสสาวะเป็นบวก ให้หน่วยงานสาธารณสุขก็สะดวกขึ้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาร่วมทีมค้นหาผู้เสพยาเสพติด จึงรับตัวเข้าคัดกรองระดับการเสพและส่งต่อการบำบัดตามขั้นตอน ไม่ต้องรอนำส่งไปให้หน่วยงานสาธารณสุขในหัวเวลายาชากร”

จากการดำเนินงานทั้ง 2 ขั้นตอน แสดงให้เห็นว่าการเตรียมบุคลากรก่อนการดำเนินงานตั้งแต่การแต่งตั้งจาก นายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ) ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขยาเสพติด ตามคำสั่ง ศูนย์อำนวยการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับชาติ (ศอ.ปส.) ทำให้ทีมมีอำนาจหน้าที่ที่ถูกต้องในการดำเนินงาน [9] ซึ่งทีมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่ มีการจัดการอบรมขั้นตอนปฏิบัติให้มีความรู้ ทักษะ และการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและการรับรู้ความสามารถตนเอง ทำให้ทีมสามารถปฏิบัติงานค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน และเมื่อลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านชุมชน มีการทำงานเป็นทีมสนับสนุนตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกันและกัน มีคำสั่งรองรับ สามารถนำผู้เสพมาคัดกรองและส่งเข้าบำบัดได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

Figure 2. Pictures of training activities and operational teams preparing to search for drug addicts in villages/communities

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาที่น่าสนใจมาอภิปรายได้ดังนี้ การสร้างพลังชุดปฏิบัติการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่หนึ่ง การจัดตั้งกลไกการดำเนินงานจาก ศป.ปส.อ บ้านธิ ซึ่งเป็นกลไกที่เป็นข้อสั่งการเริ่มต้นที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินงานและสั่งการในพื้นที่ได้ แต่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ตามกรอบภารกิจและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยประกอบกำลังจากทีมงานจากหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง และผู้นำในชุมชนที่คนในชุมชนให้ความเชื่อถือ โดยใช้ชื่อ “ชุดปฏิบัติการตำบล” การตั้งกลไกดังกล่าวมีความสำคัญการดำเนินงานมีการสั่งการและมอบหมายหน้าที่จากผู้บังคับบัญชา มีบุคลากรมาร่วมปฏิบัติการมากขึ้น จะทำให้ทีมขับเคลื่อนงานได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการเพียงลำพังเพราะบุคลากรไม่เพียงพอ การพัฒนาศักยภาพ หลักสูตร 2 วัน พบว่ามีหน่วยงานภาครัฐ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และมีภาคประชาชน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60 แสดงให้เห็นสัดส่วนภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าภาครัฐ ด้านประสบการณ์การดำเนินการด้านบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด

พบว่า ไม่เคย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 รองลงมา เคย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 แสดงให้เห็นถึงส่วนใหญ่ที่ยังไม่เคยดำเนินงานด้านบำบัดฟื้นฟูยาเสพติดมาก่อนด้านการประเมินประเมินความรู้ ทักษะก่อนและหลังการอบรม ในการปฏิบัติงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด เปรียบเทียบความรู้ ในด้านการดำเนินงานบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดพบว่าก่อนและหลังการอบรมการอบรมคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ $P\text{-value} < 0.001$ แต่ทัศนคติไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากก่อนการอบรมผลการประเมินมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว ประเมินด้านความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วม เปรียบเทียบความเชื่อมั่นความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดก่อนและหลังการอบรมพบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ค่า $P\text{-value} < 0.001$ และเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเองในการสร้างชุมชนมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด ก่อนและหลังการอบรมพบว่า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ค่า $P\text{-value} < 0.001$ สอดคล้องกับการศึกษาของ Thongdee [8] พบว่า วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดระหว่างผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาของตน วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ มองภาพอนาคตได้ สามารถพัฒนาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหา การจัดการศึกษาการสร้างพลังนี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) มีความคาดหวังและรับรู้ในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้เจตคติ และทำให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องมากขึ้น ในแต่ละบุคคล และบุคคลเข้าใจปัญหาของตน เห็นความสามารถของตน มองเห็นความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ซึ่งนำไปสู่การร่วมแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคมของตนเองอยู่ให้ดีขึ้น แนวคิดการสร้างพลังจะเน้นส่งเสริมบุคคลและผู้ด้อยโอกาส หรือถูกกีดกันจากภาวะต่าง ๆ ให้มีทักษะความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงชีวิตตนเองและสังคมให้ดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง Kaewhawong [3] ชุมชนเข้มแข็ง มีบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากประสบการณ์ของนักพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้นจะมีเงื่อนไขหรือตัวแปรที่แตกต่างกันออกไปในบริบทแวดล้อม เช่น ระบบการบริหารจัดการ เครือข่ายภาวะผู้นำ การเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมภายในชุมชน จิตสำนึกภายในชุมชน หรือศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยสร้างอำนาจรัฐ หรือกลไกในระบบเศรษฐกิจของสังคม เป็นต้น การพิจารณาว่าชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาหรือมองทางใดทางหนึ่งในสองประเด็นก่อน

องค์ประกอบที่สอง การปฏิบัติงานจริงในหมู่บ้านเป้าหมาย การค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน โดย “ชุดปฏิบัติการตำบล” คือการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดเพื่อค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน เพื่อนำเข้าบำบัดฟื้นฟู เป็นการลดปัญหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน ขั้นตอนนี้ชุดปฏิบัติการตำบลลงปฏิบัติงานจริงในหมู่บ้านเป้าหมาย ขั้นตอนนี้จะยุ่งยากมากเนื่องจากการจะเข้าตรวจปัสสาวะกลุ่มที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การดำเนินการต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย และผู้นำชุมชน นำตัวมาตรวจปัสสาวะ ซึ่งการปฏิบัติที่ผ่านมาไม่ได้ตั้งเป็นทีมชุดปฏิบัติการ เป็นการสั่งการโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ให้ผู้นำชุมชนนำตัวผู้เกี่ยวข้องในชุมชนมาตรวจปัสสาวะ ซึ่งผู้นำชุมชนไม่สามารถเข้าถึงผู้เกี่ยวข้องได้ทุกคน เนื่องจากบางครั้งยังมีความกลัวผู้เสพยาหรือญาติไม่ให้ความร่วมมือ แต่หลังจากตั้งเป็นชุดปฏิบัติการตำบล มีการทำงานเป็นทีมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานหรือมีพลังในการดำเนินงานสอดคล้องกับการศึกษาของ Sakaew [5] พบว่า การสร้างเป้าหมายร่วมกัน เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการสร้างทีมสัมพันธ์นี้ก็คือการต้องสามารถมองเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนสามารถสร้างเป้าหมาย

ร่วมกันได้ การมีเป้าหมายที่เป็นจุดเดียวกันนี้ก็เพื่อทำให้ทุกคนเห็นทิศทางของตนและขององค์กรที่ชัดเจน รวมถึงขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการสร้างพลังให้ภาครัฐและภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีกรอบแนวคิดในการสร้างทีมภาครัฐและภาคประชาชน และมีการพัฒนาศักยภาพโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ ทักษะ ทักษะที่ถูกต้องก่อนการดำเนินงาน และให้เกิดการรับรู้ความสามารถตนเองและมีความเชื่อมั่นในการดำเนินการค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างพลังในการขับเคลื่อนงาน ในขั้นตอนนี้้องค์ความรู้ใหม่ที่พบ คือการสร้างทีมที่มีภาครัฐและภาคประชาชนให้เกิดพลังที่จะมาร่วมดำเนินการผ่านการฝึกอบรมจะทำให้เกิดองค์ความรู้ทักษะการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน มีความคุ้นเคยกัน มีการปรึกษาหารือการตัดสินใจร่วมกัน เห็นภาพการทำงานเป็นผู้นำตามบทบาทคือภาครัฐมีบทบาทประสานงานกับทีมภาคประชาชนในกลางพื้นที่และอำนาจการตรวจสอบในแต่ละหมู่บ้าน และภาคประชาชนในหมู่บ้านจัดเตรียมผู้เสพยาเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ มีการสื่อสารสองทางระหว่างทีมที่เป็นภาครัฐและภาคประชาชนในการดำเนินงานทำให้เกิดประสิทธิภาพ โดยร่วมกันในการค้นหาผู้เสพยาเสพติดสามารถเข้าถึงตัวผู้เสพยาเสพติดและตรวจสอบได้ครบทุกคน และหากเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางส่วนโยกย้ายทีมภาครัฐเดิม ภาครัฐที่เข้ามาใหม่และภาคประชาชนยังดำเนินการต่อเนื่องร่วมกันได้ ต่างจากในอดีตที่ภาครัฐสั่งการภาคประชาชนร่วมดำเนินการ ไม่มีสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ก่อนดำเนินงาน ภาคประชาชนรับคำสั่งจากภาครัฐอย่างเดียวความรู้สึการทำงานไม่เป็นทีมเดียวกันแต่ทำตามคำสั่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Sakaew [5] การสร้างทีมสัมพันธ์ (Team Building) นั้นก็คือกระบวนการในการทำให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งในระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งกลุ่ม พัฒนาความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้นจนเกิดการการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถมีเป้าหมายร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ตลอดจนสร้างความสามัคคีกันได้เป็นอย่างดีที่สุด กระบวนการสร้างความสัมพันธ์นั้นนั้นมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างพลัง (Empowerment) Thongdee [8] ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงพัฒนาบุคลากรโดยการเรียนรู้และปฏิบัติจริง (Action) มาจากแนวคิดของการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาที่เน้น ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดความนับถือเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร และชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Samukkethum [10] ศึกษาแนวคิดของเกลอน แลฟเวอแรค ว่าด้วย “การเสริมพลังชุมชน” เป็นการวิเคราะห์การทำงาน ร่วมกันระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเป็น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยนักพัฒนามีอำนาจเหนือกว่าชุมชนอย่างเด่นชัด เนื่องจากนักพัฒนาครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจที่สูงกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้หาก นักพัฒนายังคงใช้ “อำนาจที่เหนือกว่าด้านลบ” ก็จะส่งผลให้ “สถานะไร้อำนาจ” (Powerlessness) ของชาวบ้านถูกผลิตซ้ำให้ดำรงอยู่ต่อไป ในทางตรงข้าม หากนักพัฒนาหันมาเน้นการเสริมพลังชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับการเปลี่ยน “สถานะ ไร้อำนาจ” ของชาวบ้าน เพื่อให้เกิด “อำนาจจากภายใน” โดยใช้ “อำนาจที่เหนือกว่าด้านบวก” ควบคู่กับ “กระบวนการเสริมพลัง” การเสริม “อำนาจจากภายใน” ให้แก่ชาวบ้าน ควบคู่กับการใช้อำนาจที่เหนือกว่าด้านบวก จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีคุณภาพระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การใช้ “อำนาจร่วม” ในที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ Maneechai et al. [11] ศึกษาการเสริมพลังอำนาจชุมชนกับบทบาทของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและ

ปราบปราม ยาเสพติด กรณีศึกษา ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ารูปแบบวิธีการเสริมพลังอำนาจชุมชนเชื่อมโยงกับการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกในชุมชนซึ่งกันและกัน มีการประสานความร่วมมือเชิงบูรณาการสำหรับแก้ไขปัญหาเสพติดทั้งในและนอกชุมชน มีการให้ข้อมูลสำคัญต่อการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมกลไกให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการภายในชุมชน อันส่งผลให้ปัญหายาเสพติดในชุมชนลดลงได้

สรุปได้ว่าการสร้างพลังชุดปฏิบัติการค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 องค์ประกอบ คือการจัดตั้งทีมที่มีภาครัฐและภาคประชาชน มีคำสั่งแต่งตั้งจากนายอำเภอที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ และอบรมพัฒนาทีมก่อนดำเนินงานให้มียุทธศาสตร์ความรู้ทักษะในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นทิศทางเดียวกัน และการปฏิบัติงานจริง ทำให้เกิดการเสริมพลังให้ทีมชุดปฏิบัติการ ในการดำเนินงาน ส่งผลให้การค้นหาผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นการสร้างพลังให้ทีมเป็นสิ่งสำคัญการสร้างให้ทีมที่มีส่วนร่วมภาครัฐและภาคประชาชน โดยการแต่งตั้งเป็นทีม มีการพัฒนาศักยภาพก่อนดำเนินการ รวมทั้งการบริหารจัดการชุดปฏิบัติการให้ดำเนินตามแนวทางที่อบรมและ การวางแผนในการปฏิบัติการในหมู่บ้านชุมชน จะทำให้การค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชนเข้าถึงผู้เสพได้ทุกคน เกิดประโยชน์ต่อการลดปัญหาผู้เสพยาเสพติดในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. การสร้างชุดปฏิบัติการตำบล ควรเพิ่มสัดส่วนของประชาชนในชุมชนให้ครอบคลุมตามขนาดของประชากรในชุมชน เพื่อให้มีทีมเพียงพอในการปฏิบัติงาน
2. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์โครงการให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลช่วยขยายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนชุดตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการแนวทางการดูแลติดตามผู้เข้าบำบัดฟื้นฟูยาเสพติดในชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูยาเสพติดได้รับการดูแลต่อเนื่องระหว่างการบำบัดฟื้นฟู ทำให้เกิดการกระบวนการต่อเนื่องหลังการค้นหาผู้เสพยาเสพติดในชุมชนและส่งบำบัด
2. ควรศึกษารูปแบบการแก้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชุมชน โดยดำเนินการทั้งกลุ่มเสี่ยง ผู้เสพ และผู้ค้ายาเสพติดโดยเพิ่มตั้งทีม “ชุดปฏิบัติการ” ในระดับหมู่บ้าน

References

- [1] Office of the Narcotics Control Board. (2020). *Action Plan for Drug Prevention and Suppression 2020-2022*. Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice.
- [2] Office of the National Economic and Social Development Council. (2011). *Gross Domestic Product Quarter 2011*. https://www.nesdc.go.th/more_news.php?cid=413&filename=index

- [3] Kaewhawong, T. (2000). *Community Strengthening Process*. North-Eastern Primary Health Care Training and Development Center, Khon Kaen.
- [4] Puangngam, K. (2010). *Local Governance: On Participation and Transparency*. Promotion of Local Administration Foundation.
- [5] Sokaew, T. (2002). *Teaching materials: Team Building*. Faculty of Management Science, Suan Sunadha Rajabhat University.
- [6] Hrex.asia. (2019). *POCCC Management Theory and Organizational Management Principles for Success According to the Concepts of Henri Fayol*. <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190626-poccc-henri-fayol/>
- [7] The Minitab Blog. (2019). *Item Analysis and Cronbach's Alpha Value for Questionnaire Reliability*. <https://www.solutioncenterminitab.com/blog/item-analysis-with-cronbachs-alpha-for-reliable-surveys/>
- [8] Thongdee, S. (2012). *Empowerment*. <https://th.wikipedia.org/wiki/Empowermentn.pdf>
- [9] Administration Center of National Narcotics Control Board.(2003). *Order of the National Narcotics Control Board at 2/2003*. https://www2.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ONCB_PLAN/NCMC-BoardOrder_2565
- [10] Samukkethum, S. (2021). Glenn Laverack's Approach to Community Empowerment. *Journal of Social Work, 29*(1), 1-28.
- [11] Maneechai, J., Lapi-e, A., & Yamim, S. (2022). Community Empowerment with Role of the Narcotics Control Management Center in Thachana Sub-district, Thachana District, Surat Thani Province. *Graduate School, Suratthani Rajabhat University*, http://www.ir.sru.ac.th/bitstream/123456789/960/1/is_pol65%20Jantra.pdf.

ปัจจัยทางประชากรศาสตร์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพ
กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว
อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
Demographic Factors Affecting the Decision to Join
the Ban Khun Tae Community Tourism Group,
Doi Kaeo Sub-District, Chom Thong District,
Chiang Mai Province.

ธัญชา เตี้ยวย่อง^{1*}, นภาพรศน์ เวชสิทธิ์นิรภัย¹, สายสกุล ฟองมูล¹ และกังสดาล กนกหงษ์¹
Thanancha Tiawyong^{1*}, Napharat Vetchasitniraphai¹, Saisakul Fongmul¹, and
Kangsadan Kanokhong¹

¹ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹ Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

* Corresponding author, E-mail address: Napharat_vn@mju.ac.th; thanancha5nut5gmail.com

(Received: January 2, 2025; Revised: May 27, 2025; Accepted: May 29, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องปัจจัยทางประชากรศาสตร์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในชุมชนบ้านขุนแตะ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านขุนแตะ เพื่อเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะของการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในชุมชนบ้านขุนแตะ จำนวน 244 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุและระดับการศึกษา ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ในครัวเรือนและจำนวนแรงงานในครัวเรือน ลักษณะทางสังคม ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และช่องทางในการรับข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทิศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของประชาชนบ้านขุนแตะ และการรับรู้ความสามารถของตนเองของประชาชนบ้านขุนแตะมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ ชุมชนบ้านขุนแตะ

Abstract

The study of factors affecting the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae, Tambon Doi Kaeo, Amphoe Chom Thong, Chiang Mai Province, aimed to study the personal, economic and social characteristics of the people in community and the factors affecting the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae to propose problems and suggestions for joining the community tourism group. The sample group consisted of 244 residents of Ban Khun Tae. A questionnaire was used as the data collection tool. The results of the study found that personal characteristics, age and education level, economic data, including income and number of workers in the family, and social characteristics, including length of stay in the community and channels for receiving community tourism news, attitudes toward community tourism and adherence to the reference group of Ban Khun Tae, and the perception of self-efficacy of the residents had a statistically significant effect on the decision to join the community tourism group.

Keywords: Community-based tourism, Group occupation participation, Ban Khun Tae community

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคเหนือตอนบนจึงถูกจัดวางให้เป็นเมืองศูนย์กลางการพัฒนาในทุกมิติ เป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา มีภูมิอากาศที่เหมาะสม มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ รวมทั้งยังมีความสะดวกในการคมนาคมขนส่งที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ทางบกและทางอากาศ ประกอบกับด้วยความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทำให้มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ล้านนา ทั้งนี้แผนพัฒนาจังหวัดจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570) [1] มีวิสัยทัศน์ คือ “นครแห่งชีวิต และความมั่งคั่ง” ในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่า แก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก พร้อมกับเป็นประตูการค้าการลงทุนสู่สากล เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละมิติการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตความมั่นคงทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โดยที่บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อย่างดี ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรกรรม มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนจึงเริ่มพัฒนาอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นเพื่อเพิ่มช่องทางรายได้ และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น และยังมีพื้นที่โดยรอบมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ อาทิ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ดอยผ้าขาวน้อย น้ำตกเซอเดอะ บ้านห้วยส้มป่อย บ้านไร่ไฮเดรนเยีย และภูตะวัน แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน [2]

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ และมีการพัฒนาเป็นเชิงธุรกิจแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งการพัฒนาอาชีพท่องเที่ยวได้ขยายตัวมากขึ้น แต่ก็ยังมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งเข้าร่วมพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ถ้าหากมีชาวบ้านพัฒนาการท่องเที่ยวไปทิศทางเดียวกัน จะทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากันขึ้นและให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและลักษณะสังคมของประชาชนในชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยประชาชนชุมชนของบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา และเสนอแนะของการเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระเบียบวิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่คือบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น จุดชมวิวดอยผ้าขาวน้อย โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ลักษณะภูมิประเทศที่สวยงาม มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีศักยภาพผลักดันพัฒนาอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประชากรในชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวนประชากร ทั้งหมด 833 คน ที่อาศัยในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรของ Yamane [3] กำหนดให้มีความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนระดับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 244 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องต่อการเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

เครื่องมือที่ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ได้ออกแบบให้มีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยาการตัดสินใจของแต่ละบุคคลมาจากจิตวิทยา ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ 3) ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยทางด้านสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ลักษณะทางสังคม และ 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่สังคมเชื่อถือ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชน เน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำการประสานงาน และการควบคุม โดยทุก ๆ กระบวนการเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมประเมินผล [8] โดยการท่องเที่ยวที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนามีหลักการ คือ การท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่งไปถึงคนในชุมชน [9] ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้ทำเพื่อปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังเป็นความหวังถึงความยั่งยืนในอนาคตทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงได้เกิดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) จัดทำขึ้นโดย คณะอนุกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นประธานและองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นฝ่ายเลขานุการเพื่อประสานการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของ ไทยพัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” ตามหลักการในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อความต้องการทั้งด้านความต้องการให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ

ทรัพยากรธรรมชาติมีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งการอนุรักษ์และการป้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาคน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากชนบท (ประชาชนระดับล่าง) ซึ่งจะเป็นหลักประกันเรื่องจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางถูกต้องเหมาะสมและมีการกระจายรายได้
อย่างเป็นธรรม โดย Mukkaew [10] ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลพรุใน อำเภอกะยง จังหวัดพังงา พบว่าส่วนสำคัญคือ นโยบายการผลักดันแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือทัศนียภาพจุดเด่นของสถานที่ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่ ความพร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่เช่นเดียวกับ Rungruang & Pocharee [11] ที่พบว่าคนในชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน องค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยว และ องค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง ให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่ง Maniroj [8] ได้เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน เช่นเดียวกับการศึกษาของ Chanket [12] พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอไม่เกิดความยั่งยืน เนื่องจากขาดความสมดุลในการพัฒนาทางด้านมิติของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของคนชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากประชาชนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มิติด้านที่ขาดความยั่งยืนและควรได้รับการแก้ไขตามลำดับความเร่งด่วน คือ มิติการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และด้านมิติการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม

จากการตรวจสอบเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีได้ดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือน 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำ ความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่าน ประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตร กรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน 4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคล

หรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของ การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ อาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุดนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี ผลประโยชน์ด้านสังคมวัฒนธรรม คือ ผลประโยชน์ที่ชัดที่สุดและเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคม ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การคืนสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนผ่านเงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่ใช้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อในการนำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว จึงทำให้มีชาวบ้านบางกลุ่มเห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรมหันมาให้ความสนใจเข้าร่วมการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

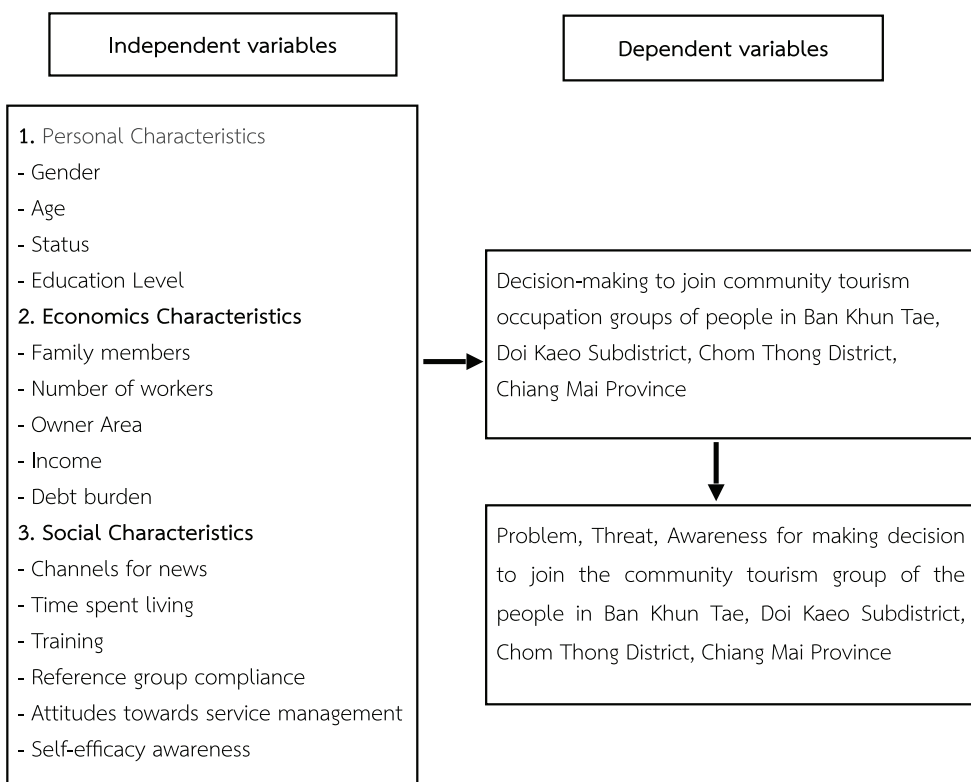

Figure 1. Research Framework

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย จึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยว่าลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ทศนคติต่อการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของประชาชนในชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ร้อยละ 56.15 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 43.85 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 43.57 ปี อายุต่ำสุด 17 ปี อายุสูงสุด 80 ปี ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.07 รองลงมาคืออายุมากกว่าหรือเท่ากับ 51 ปี ร้อยละ 24.59 สถานภาพสมรสร้อยละ 70.49 รองลงมาไม่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 26.64 และระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 25.41 รองลงมาคือระดับต่ำกว่าระดับประถมศึกษา ร้อยละ 22.54

ลักษณะทางเศรษฐกิจ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด จำนวน 9 คน น้อยที่สุดจำนวน 1 คน เฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน สมาชิกครัวเรือนแบ่งเป็นแรงงาน 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 62.30 รองลงมาเป็นแรงงานครอบครัวละ 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 มีพื้นที่ถือครองต่อครัวเรือนเฉลี่ย 9.79 ไร่ ส่วนใหญ่ถือครองพื้นที่ 2-8 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.79 ถือครองพื้นที่มากกว่า 8 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.87 รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนเท่ากับ 99,090.98 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.48 ไม่มีหนี้สินหรือการกู้ยืมเงิน

ลักษณะทางสังคม พบว่าร้อยละ 85.66 เป็นประชาชนดั้งเดิม และร้อยละ 14.34 เป็นประชาชนที่ย้ายมาจากที่อื่น มีการรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเฉลี่ยเพียง 2 ช่องทาง และในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 91.80 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลย

สำหรับระดับทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า โดยภาพรวมทัศนคติต่อการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.36 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน มีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.10 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร เฉลี่ย 3.17 ด้านครอบครัว 3.11 และด้านเพื่อน 3.02 ผลการศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนมีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.90 ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง เฉลี่ย 2.83 และการรับรู้ในการเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.96

การทดสอบสมมติฐาน

1) ลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า อายุ (Sig. เท่ากับ .016) ระดับการศึกษา (Sig. เท่ากับ .001) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

Table 1. Personal characteristics related to the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae

(n=244)

Personal characteristics	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Gender					
Male	81(33.2)	26(10.7)	.367	1	.545
Female	99(40.6)	38(15.6)			

Table 1. Personal characteristics related to the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae

(n=244)

Personal characteristics	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Age					
Less than or equal to 20 years	4(1.6)	1(0.4)	12.145	4	.016**
21 – 30 years	30(12.3)	4(1.6)			
31 – 40 years	69(28.3)	19(7.8)			
41 – 50 years	42(17.2)	15(6.1)			
More than or equal to 51 years	35(14.3)	25(10.2)			
Status					
Single	58(23.8)	14(5.7)	2.430	1	.119
Married	122(50.0)	50(20.5)			
Education					
Below primary school	30(12.3)	25(10.2)	19.697	5	.001**
Primary school	29(11.9)	13(5.3)			
Lower secondary school	52(21.3)	10(4.1)			
High school	28(11.5)	5(2.0)			
Associate Degree or Vocational Certificate	15(6.1)	1(0.4)			
Bachelor's degree or higher	26(10.7)	10(4.1)			

2) ลักษณะทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน (Sig. เท่ากับ .025*) รายได้ในครัวเรือน (Sig. เท่ากับ .018**) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ

Table 2. Economic characteristics related to the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae

(n=244)

Economic data	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Number of family members					
1-2 people	20(8.2)	14(5.7)	5.349	2	.069
3-4 people	104(42.6)	36(14.8)			
More than 5 people	56(23.0)	14(5.7)			
Number of workers in the family					
Less than or equal to 3 people	152(62.3)	61(25.)	5.028	1	<.025*
More than 4 people	28(11.5)	3(1.2)			
Holding Area					
Less than or equal to 2 rai	28(11.5)	13(5.3)	7.736	4	.102
2.01 - 8.00 rai	52(21.3)	28(11.5)			
8.01 - 14.00 rai	45(18.4)	12(4.9)			
14.01 - 20.00 rai	41(16.8)	8(3.3)			
More than 20.00 rai	14(5.7)	3(1.2)			
Income per year					
Less than or equal to 30,000 baht	25(10.2)	13(5.3)	11.86	4	.018**
30,001-60,000 baht	29(11.9)	17(7.0)			
60,001-90,000 baht	25(10.2)	7(2.9)			
90,001-120,000 baht	75(30.7)	13(5.3)			
More than 120,000 baht	26(10.4)	14(5.7)			
Debt burden					
No debt	110(45.1)	40(16.4)	.038	1	.845
Debt	70(28.7)	24(9.8)			

3) ลักษณะทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ พบว่า ช่องทางในการรับข่าวสารในการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Sig. เท่ากับ 0.015) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน (Sig. เท่ากับ 0.030) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ

Table 3. Social characteristics related to the decision to join the community tourism group in Ban Khun Tae

(n=244)

Social characteristics	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Channels for receiving community tourism news					
Less than or equal to 2 channels	153(62.70)	1(0.41)	8.420	2	.015**
More than or equal to 3 channels	26(10.66)	1(0.41)			
Duration of residence in the community					
Less than or equal to 20 years	18(7.38)	1(0.41)	10.692	4	.030*
21 - 30 years	35(14.34)	8(3.28)			
31 - 40 years	58(23.77)	18(7.38)			
41 - 50 years	39(15.98)	18(7.38)			
More than 50 years	30(12.30)	19(7.79)			
Indigenous population	156(63.9)	53(21.7)	.571	1	.450
Immigration	24(9.8)	11(4.5)			
Training in the past year					
No	166(68.0)	58(23.8)	.160	1	.689
Yes	14(5.7)	6(2.5)			

4) ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ พบว่าทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Sig. เท่ากับ .001) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Sig. เท่ากับ .001) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Sig. เท่ากับ .001) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ

Table 4. Opinions on participation in tourism occupation groups related to decision to participate in tourism occupation groups by the Ban Khun Tae community

(n=244)

Attitudes towards participation in tourism occupation groups	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Attitudes towards community-based tourism					
Totally agree	93(38.1)	6(2.5)	44.850	2	<.001**

Table 4. Opinions on participation in tourism occupation groups related to decision to participate in tourism occupation groups by the Ban Khun Tae community

(n=244)

Attitudes towards participation in tourism occupation groups	The decision to join the community tourism group		X ²	df	Sig
	Yes	No			
Agree	68(27.9)	32(13.1)			
A little agree	19(7.8)	26(10.7)			
Reference group compliance					
Very compliant	65(26.6)	3(1.2)	43.070	2	<.001**
Compliant	99(40.6)	32(13.1)			
A little compliant	20(8.2)	29(11.9)			
Self-efficacy awareness					
Very aware	65(26.6)	3(1.2)	29.287	2	<.001**
Aware	80(32.8)	32(13.1)			
A little awareness	35(14.3)	29(11.9)			

สรุปผลและการอภิปรายผล

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ อายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Somsiri [13] กล่าวว่า อายุ 31-40 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยสร้างเนื้อสร้างตัว เป็นวัยที่หน้าที่การงานเริ่มจะมั่นคง หลายคนเริ่มสร้างครอบครัว และมีภาระทางการเงินแล้วจึงอยากที่จะหาช่องทางรายได้เพิ่มเติมเนื่องจากผู้ที่มีช่วงอายุ 31-40 ปี เป็นช่วงอายุที่มักมีประสบการณ์การทำงานมาพอสมควร มีความพร้อมทั้งในด้านการเงิน มีทักษะในการทำงานในช่วงอายุ 31-40 ปี หลายคนมีครอบครัว มีภาระทางการเงินที่ต้องดูแล เช่น ลูก หรือบ้าน บางคนต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากงานประจำที่กดดัน และมองหาอาชีพที่ทำให้มีเวลาคุณภาพมากขึ้น จึงได้เล็งเห็นถึงการเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้และยังสามารถเป็นเจ้าของเองได้ และตัวแปรระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นมักมีความคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่ดี สามารถมองเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพที่สร้างรายได้มากกว่าการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม และในพื้นที่ชุมชนบ้านขุนแตะมีโรงเรียนที่ให้การศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จึงทำให้ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อให้ระดับที่สูงขึ้นต้องเดินทางไปศึกษานอกพื้นที่ชุมชนทำให้เกิดการเปิดโลกทัศน์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Traisaraluck [4] ได้กล่าวว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงจะมีการตัดสินใจที่สุขุมมีเหตุผลมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางเศรษฐกิจกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ รายได้ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากกลุ่มประชาชนในชุมชนมีกำลังทรัพย์และมีเวลาในการจัดการท่องเที่ยว ความพร้อมทั้งในแง่ของ เงินทุน แรงจูงใจ และความสามารถในการรับความเสี่ยง เพื่อเข้าร่วมอาชีพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นทางเลือกที่ช่วย เพิ่มรายได้ กระจายความเสี่ยง และพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความคุ้มค่าที่จะลงทุนมากกว่าประกอบอาชีพด้านการเกษตร สอดคล้องกับ Traisoraluck [4] ได้กล่าวว่า รายได้หรือโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ และมีตัวแปรจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถอธิบายได้ว่าถ้าประชาชนในชุมชนมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะผลทำให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Salmon & Tanguy [14] ได้กล่าวว่า แรงงานในครัวเรือนในการทำเกษตรเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่มีบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งแก่การทำงาน เป็นผู้นำทางแรงงานทางการเกษตรในท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่เป็นเวลานานมีความคุ้นเคยกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน เห็นโอกาสทางเศรษฐกิจ และมีความภาคภูมิใจในบ้านเกิด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างแรงจูงใจให้เข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน สอดคล้องกับ Klinubon [15] ที่พบว่าปัจจัยด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ยังมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ช่องทางในการรับข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนอธิบายได้ว่าถ้าประชาชนในชุมชนมีช่องทางในการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้เกิดการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Kruakum et al. [16] พบว่าเกษตรกรมีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้ผลเขตหนาวของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงมาจากการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร และสอดคล้องกับ Pansa [17] พบว่าเกษตรกรตัดสินใจปลูกยางพาราเนื่องจากมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปลูกยางพาราของเกษตรกรในแหล่งอื่นๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าทัศนคติของประชาชนบ้านขุนแตะมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากประชาชนที่มองเห็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในชุมชน และตัวอย่างความสำเร็จจากคนอื่น จะเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกลุ่ม เมื่อชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ และทางเศรษฐกิจ ทำให้เห็นเชิงประจักษ์ทำให้เกิดการตัดสินใจได้รวดเร็วและง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Lamaijeen & Choibamroong [18] พบว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภาษา มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างงานสร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของประชาชนบ้านขุนแตะมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องมาจากประชาชนบ้านขุนแตะได้รับคำแนะนำจากครอบครัว เพื่อน และได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ ทำให้แรงจูงใจจากกลุ่มครอบครัว เพื่อน และองค์กร ความไว้วางใจและความเชื่อถือ เมื่อเห็นคนในชุมชนประสบความสำเร็จ ผู้ตามก็มีความต้องการประสบความสำเร็จ โดยความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสอดคล้องกับ Childers & Rao [19] กล่าวว่าสมาชิกในครอบครัว พ่อแม่ ครูอาจารย์ และเพื่อน ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยตรงและทำให้บุคคลมีบรรทัดฐาน ทศนคติ และค่านิยมต่อการตัดสินใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ความสามารถของตนเองกับการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของประชาชนบ้านขุนแตะมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มอาชีพท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อประชาชนในชุมชนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองทำให้เกิดความเชื่อมั่นในประสิทธิผลในการทำของตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ความรู้ส่งผลต่อการตัดสินใจเมื่อทำให้คนมีความรู้เป็นผลให้เกิดความมั่นใจและตั้งใจที่จะดำเนินกิจกรรมเมื่อมีความพร้อม สอดคล้องกับ Buathong & Aimsuphasit [20] ที่มาพบว่าการรับรู้ความสามารถตนเอง มีผลต่อการกำหนดเป้าหมาย และกำหนดบุคลิกภาพเชิงรุกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการศึกษาการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชาชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การจัดการความกังวลเรื่องปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะที่อาจเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีแผนการปฏิบัติงานการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องกำจัดขยะ 2) ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ มาตรฐานที่พักและโฮมสเตย์ การจัดการขนส่ง การประกันภัยและมาตรฐานอาหารและเครื่องดื่มที่ให้บริการ โดยฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่เข้มข้น และมีหน่วยงานที่ปรึกษาเป็นกิจจะลักษณะ ให้ชาวบ้านที่ขาดประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้รู้จักวิธีการรับมือและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และ 3) ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในรูปแบบของคณะทำงานและทีมที่ปรึกษาเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งกระบวนการ การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการพัฒนาทักษะบริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนช่องทางการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนบ้านขุนแตะได้รับการพัฒนาทักษะ และการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเป็นระบบ จะทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมอาชีพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.นภารัตน์ เวชสิทธิ์ นิรภัย รองศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล พงษ์มูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงส์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหลศักดิ์เศทศน์ ที่คอยให้คำชี้แนะและสนับสนุนแนวทางการทำวิจัย ตลอดจนคณาจารย์และบุคลากร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบทคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา

ตรวจสอบแก้ไขในการทำวิทยานิพนธ์จนลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และขอขอบพระคุณประชาชนบ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ที่กรุณาให้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

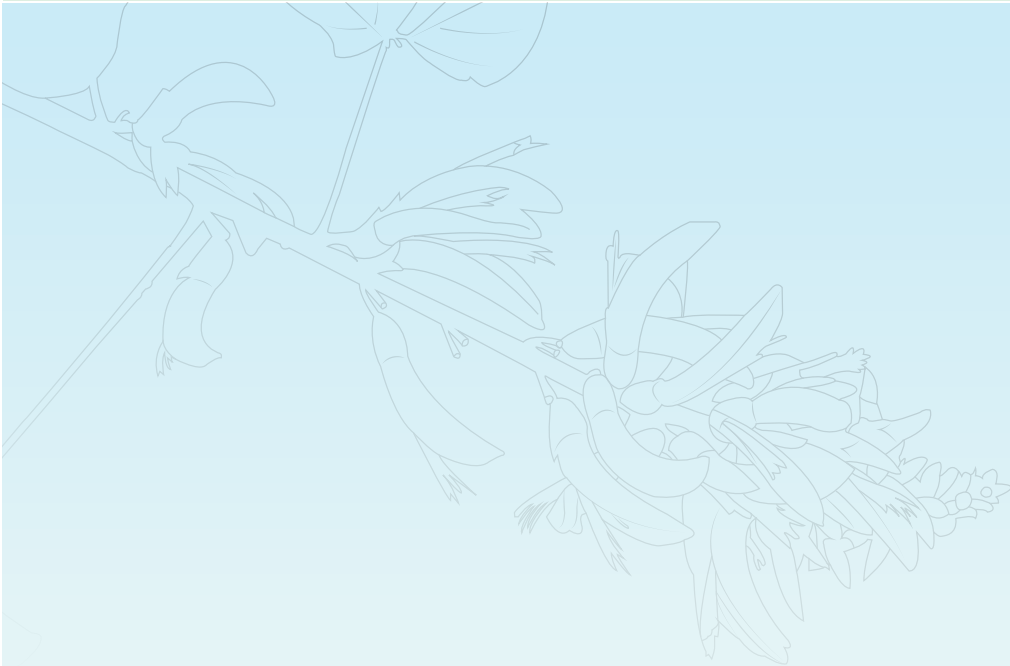
References

- [1] Chiang Mai Provincial Office. (2008). *Model farm project under the royal initiative, Ban Khun Tae, Doi Kaeo Subdistrict, Chom Thong District, Chiang Mai Province*. <https://www.chiangmai.go.th/project/kuntae.html>.
- [2] Chiang Mai Provincial Office. (2023). *Chiang Mai Provincial Development Plan (2023-2027)*. Chiang Mai
- [3] Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. 2020. *Review of issues in promoting community-based tourism (Community Based Tourism)*. Ministry of Tourism and Sports.
- [3] Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper International.
- [4] Traisarluck, S. (2009). *Factors Influencing the Coice of Career Path for Gradutes Case Study: Sripatum University, Chonburi Campus*. [Independent Study of Master of Business Administration, Sripatum University Chonburi Campus]. <https://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/1300>.
- [5] Premthongsuk, P., Lomprakhon, C., Kulsunthon, A., Uawongtrakul, C., & Suksawang, P. (2012). Causal Relationship Model of Factors Affecting on Mobile Phone Buying Behavior of University Students in Chonburi Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 8(3)*, 976-989.
- [6] Meejinda, P. (2012). *Consumer Behavior*. Thammasarn.
- [7] Hawkins, D. I., & Mothersbaugh, D. L. 2010. *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy*. McGraw-Hill Irwin.
- [8] Nattaphat Maniroj, N. (2017). Community Based Tourism Management. *International Journal of Tourism Studies, 13(2)*, 25-46.
- [9] Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2020). *Review of issues in promoting community-based tourism (Community Based Tourism)*. Ministry of Tourism and Sports.
- [10] Mukkaew, A. (2014). Knowledge management to develop the potential of community tourism management in Phru Nai Subdistrict, Koh Yao District, Phang Nga Province. Nakbut Parittasan. *Nakkhabut Paritat Journal, 6(1)*, 123-133.

- [11] Rungruang, N., & Pocharee, L. (2016). The Components of Community Base Tourism Affecting Tourism Development at Angwangkea and Phukongkam in Geangkheng-Subdistrict, Gutkhaopun District, Ubon Ratchathani Province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 7(2),197-213.
- [12] Chanket, K. (2017). *Sustainable Community Tourism Management: A Case Study of Koh Yo Community, Songkhla Province*. [Independent Study of Master of Political Science, Thammasat University]. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5903010014_8197_8295.pdf
- [13] Somsri, N. (2023). *Perspectives and Factors Affecting Self-Employed Decision Making Case Study: Direct Selling Business (Amway)*. [Thesis of Master of Management program, Mahidol University]. <https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/5037/1/TP%20BM.009%202566.pdf>
- [14] Salmon, C., & Tanguy, J. 2016. Rural Electrification and Household Labor Supply: Evidence from Nigeria. *World Development*, 82(48-68).
- [15] Klinubon, S. (2020). The study of participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy at Banhuakhaojeen, tambon Hoyyangtone, Paktor district, Ratchaburi province. *Rajamangala University Tawan-ok Social Sciences Journal*, 9(2), 108-118.
- [16] Kreuakum, P., Philanil, K., Thaisamak, S., & Kankaew, W. (2016). *Complete Report for the Year 2016, Research project no. 3085-A064, Farmers' Decision-Making Process in Participating in the Project to Promote the Planting of Temperate Fruit Trees in The Royal Project Area*. Royal Project Foundation, Chiang Mai.
- [17] Pansa, R. (2015). *Factors affecting farmers' decision to plant rubber trees in Phusing District, Sisaket Province*. [Thesis of Master of Science in Rural Resource Development, Maejo University]. http://mdc.library.mju.ac.th/thesis/2561/ratchart_pansa/fulltext.pdf
- [18] Lamaijeen, K., & Choibamroong, T. (2016). The Potential of Local Community Towards the Community-Based Tourism Management in U-Thong Ancient City, SuphanBuri Province. *Life Sciences and Environment Journal*, 17(1), 190-199.
- [19] Childers, T. L., & Rao, A. R. (1992). The Influence of Familial and Peer-Based Reference Groups on Consumer Decisions. *Journal of Consumer Research*, 19(2), 198-211.
- [20] Buathong, A., & Aimsuphasit, S. (2015). Relationship between Awareness of Self-Efficacy, Goal-Setting and Proactive Personality, and Effectiveness of Employees of a Financial Institution in Bangkok. *Journal of Graduate Studies, Suan Sunandha Rajabhat University*, 10(2), 212-226.

Competing for Creativity: How Dance Competitions Shape Aesthetics and Industry Trends

Tananpach Asavasemachai^{1*}

¹ Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, 10600, Thailand

* Corresponding author, E-mail address: tananpach.as@bsru.ac.th

(Received: June 14, 2024; Revised: April 28, 2025; Accepted: May 15, 2025)

Abstract

This article explores the multifaceted influence of dance competitions on the evolution of dance as an art form, focusing on aesthetics, education, and industry dynamics. Dance competitions serve as vital platforms for dancers to develop and showcase technical prowess, foster creative innovation, and gain recognition at local and global levels. These events not only encourage stylistic experimentation and cultural exchange but also significantly shape public perceptions of artistic excellence in dance. However, the competitive framework also introduces critical challenges, including the commercialization of artistic expression, the imposition of rigid aesthetic standards, and the physical and psychological strains placed upon dancers. While competitions offer substantial benefits in advancing careers and promoting cross-cultural dialogue, they simultaneously risk compromising artistic authenticity and dancer well-being. Addressing these tensions requires a balanced approach that supports technical mastery alongside creativity, cultural sensitivity, and mental health. Through comprehensive analysis, this article argues that dance competitions, when thoughtfully structured, can continue to act as dynamic engines for artistic innovation, educational growth, and sustainable development within the global dance industry.

Keywords: Dance competitions, Dance aesthetics, Technical excellence, Cultural exchange, Commercialization

Introduction

Dance, as an expressive art form, is in a continuous state of evolution, with competitions playing a pivotal role in driving this transformation. From grassroots events to prestigious international championships, dance competitions provide platforms for dancers to showcase their abilities, receive critical feedback, and gain recognition within the global dance community. This article examines the significant influence of dance competitions on the aesthetics of the art form, emphasizing how they foster technical excellence, stimulate stylistic innovation, and shape audience perceptions. At the heart of dance competitions lies a profound emphasis on technical mastery and precision. Through intensive training and unwavering dedication, dancers are pushed to achieve levels of proficiency that might otherwise be unattainable. As Hanna highlights, the structured critique provided through competition processes refines dancers' skills and raises overall performance standards across the field [1]. Moreover, dance competitions serve as fertile grounds for stylistic innovation. In efforts to distinguish themselves, dancers and choreographers often push creative boundaries, introducing novel movements, structures, and thematic interpretations. Foster notes that

many contemporary dance trends have their origins in competitive environments, where innovation and originality are particularly celebrated [2].

The global scope of major dance competitions further fosters rich cultural exchanges, bringing together performers from diverse backgrounds and traditions. As Kealiinohomoku observes, the blending of cultural elements in these spaces enhances the aesthetic diversity of dance, with traditional influences finding new vitality within contemporary choreographies [3]. Importantly, dance competitions also significantly shape public perceptions and aesthetic benchmarks within the dance world. Winning performances often set new standards for what audiences regard as visually compelling or artistically sophisticated. Dodds discusses how media portrayals of dance, particularly through popular televised competitions, profoundly impact public tastes and expectations [4].

In conclusion, dance competitions act as powerful engines of innovation and excellence within the dance community. They not only uphold and advance technical brilliance and creative exploration but also promote cultural fusion and shape audience perspectives. Through these dynamic contributions, competitions ensure that dance remains vibrant, continually evolving, and artistically expansive.

Objectives

1. Explore and analyze the multifaceted impact of dance competitions on the evolution of dance as an art form.
2. Investigate their influence on aesthetics, education, and industry dynamics worldwide.
3. Highlight both the benefits and challenges posed by dance competitions.

The Methodology

The study focuses on examining how dance competitions globally influence aesthetics, education, and industry dynamics. It covers both local and international perspectives of these events.

Key Points Covered:

- Platform for Talent Showcase and Recognition: Dance competitions serve as crucial platforms for dancers to showcase their talents, receive feedback, and gain recognition.
- Drivers of Technical Excellence: They drive technical excellence through rigorous training and structured evaluations, which fosters stylistic innovation.
- Promotion of Cultural Exchange: Competitions enrich the diversity of dance forms and deepen appreciation for global artistic expressions, thereby promoting cultural exchange.
- Commercial Aspects: They operate within a commercial framework, generating

revenue through fees and sponsorships, which can sometimes conflict with educational goals and artistic integrity.

Critical Analysis:

- Benefits: Promoting creativity, career opportunities, and audience engagement.

- Challenges: Potential for fostering unhealthy competition, and imposing physical and psychological strains on dancers.

- Balance and Preservation: Emphasizing the importance of balancing these dynamics to preserve dance’s authenticity while leveraging its potential for continual artistic growth.

The article employs a comprehensive approach to study the impact of dance competitions, utilizing analysis and exploration to discuss their influence on aesthetics, education, and industry dynamics globally.

To better visualize the comprehensive impacts of dance competitions, the following diagram summarizes their positive influences, negative consequences, and critical challenges:

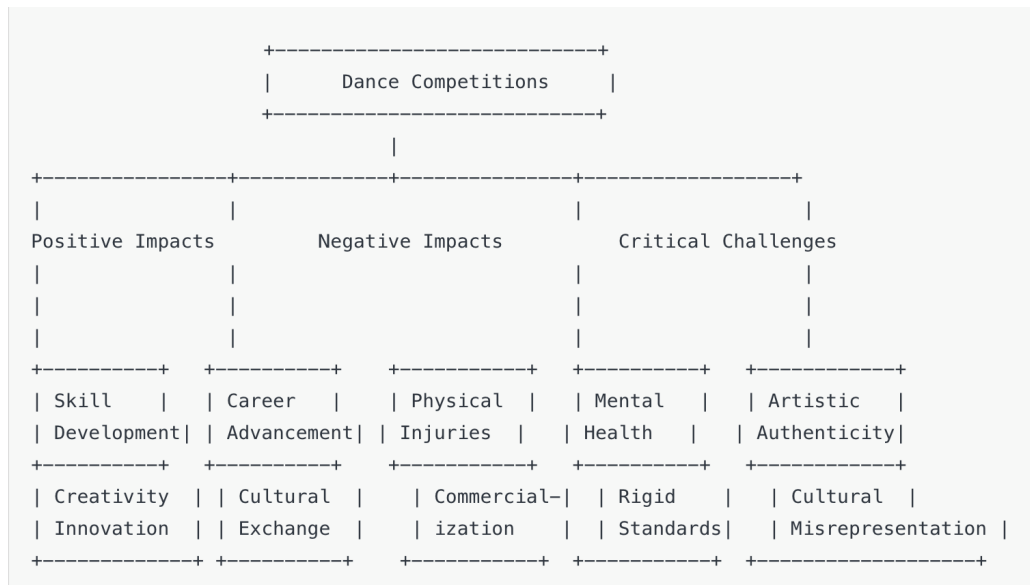

Figure 1 Overview of the Impacts of Dance Competitions

The Role and Importance of Competitions in Dance Education

Dance competitions are vital components of dance education, offering students essential avenues for growth and development. Although the competitive environment can induce stress, it provides structured platforms for students to showcase their talents, receive constructive feedback, and experience profound personal and professional advancement. This article explores the necessity and benefits of participating in dance competitions, emphasizing how they contribute to the holistic development of dance students. Drawing

on scholarly research and expert insights, it examines how competition engagement sharpens technical skills, fosters motivation and goal-setting, introduces valuable evaluations and industry standards, supports career progression, and nurtures personal growth. Through an academic lens, this paper presents a comprehensive overview of the integral role competitions play in shaping the education and future prospects of dance practitioners.

Participation in dance competitions compels students to refine their technical prowess through rigorous training tailored to competition preparation. Research by Krasnow and Chatfield [5] highlights the pivotal role of competitions in enhancing dancers' skill levels and precision. Furthermore, competitions serve as arenas for students to develop their performance abilities, including stage presence, emotional expression, and audience engagement, as noted by Lakes [6]. Exposure to a diverse range of styles and categories within competitions fosters adaptability, equipping students to navigate varied choreographic demands, as highlighted by Walker [7]. The competitive atmosphere inspires students to set high aspirations and commit diligently to achieving them. The drive for success and recognition fuels dancers' dedication to the discipline and rigor of their training. Pickard [8] discusses how competition can serve as a powerful motivational force, encouraging dancers to pursue deep artistic and technical development. Moreover, competitions provide tangible milestones, enabling dancers to focus their training efforts effectively and track progress systematically, as observed by Ericsson, Krampe, and Tesch-Römer [9]. Feedback from adjudicators and peers during competitions offers invaluable insights for improvement [10]. Constructive critique acts as a catalyst for continual growth and refinement. Participation also familiarizes students with industry standards and current trends, enhancing their understanding of professional expectations [11]. Dance competitions further serve as fertile grounds for networking, connecting dancers with professionals, choreographers, and fellow artists, potentially opening doors to future opportunities, as Risner highlights [12]. Success in competitions can accelerate a dancer's career trajectory, offering scholarships, apprenticeships, and professional engagements, as evidenced by Hamilton [13].

Moreover, participating in competitions allows students to build a robust portfolio of performance experiences, with awards and recognitions bolstering their future career opportunities. Wulff [14] notes that accumulating competitive achievements not only validates dancers' skills but also enhances their professional credibility within the dance community. Facing the challenges of competition preparation cultivates essential life skills such as resilience, discipline, and time management [15]. Performing before an audience and receiving positive feedback boosts self-confidence and belief in one's abilities [16]. Group performances common in competitions also foster teamwork and camaraderie among dancers, nurturing both personal

and social development, as Hanna elucidates [17]. Participation in dance competitions is integral to the comprehensive development of dance students. The rigorous training, exposure to professional benchmarks, opportunities for feedback and networking, all contribute significantly to both their technical proficiency and personal growth. Despite the challenges competitions may present, their manifold benefits underscore their indispensable role within dance education. This paper highlights the need to recognize and leverage the multifaceted advantages of competitions in shaping the education and future careers of dance practitioners.

The Business Model of Dance Competitions

Dance competitions have emerged as major elements within the dance industry, increasingly seen through a business lens. This article examines the role of competitions in the development of dance students from a commercial perspective, assessing both benefits and potential drawbacks based on contemporary literature and industry practices. The rise of dance competitions has transformed the landscape of dance education, blending artistic pursuits with commercial interests. While these events offer significant benefits-such as exposure, networking, and career opportunities-there remains ongoing debate about whether their business-driven model aligns with the educational and developmental needs of students.

Dance competitions are lucrative ventures, generating revenue through entry fees, ticket sales, sponsorships, and merchandise [12]. The financial and promotional aspects of competitions can substantially influence the organization and focus of dance education programs. Wulff [14] emphasizes that competitive success often acts as a marketing tool for studios and schools, enhancing institutional prestige and attracting prospective students. Competitions also offer invaluable networking opportunities, connecting students to scholarships, contracts, and career advancements [13]. Rigorous competition preparation demands intensive and disciplined training, leading to significant improvements in dancers' technical and expressive capabilities [5]. Pickard [8] highlights how the competitive environment fosters a strong sense of self-discipline, motivating dancers to pursue excellence and maintain rigorous practice routines. Competitions further provide students with the chance to perform before varied audiences and receive critical feedback from adjudicators-essential experiences for artistic and technical development, as Walker et al. [10] note. While success in competitions can pave the way for scholarships, professional engagements, and other career opportunities [13], the commercial nature of these events can sometimes prioritize profit over genuine artistic development [12]. An excessive focus on winning may detract from the intrinsic artistic values of creativity and self-expression. Pickard [11] argues that emphasizing external rewards can undermine dancers' internal motivation and the authenticity fundamental to the art

form. Moreover, the intense demands and high expectations of competition can contribute to substantial stress and anxiety, potentially impacting dancers' mental and physical well-being. Walker et al. [10] caution that while competition can drive improvement, it also presents significant psychological challenges.

Competitions often entail considerable financial investments for training, costumes, and travel, creating disparities among students from varying socioeconomic backgrounds [5]. Additionally, the emphasis on immediate results may divert focus from long-term developmental goals, such as cultivating a genuine love for dance and developing versatile, well-rounded dancers. To balance commercial interests with educational priorities, it is crucial to integrate artistic values into the structure of competitions. Encouraging creativity, individual expression, and a holistic approach to dance education helps uphold core principles [15]. Offering mental health support services, counseling, and stress management resources is essential to mitigate the negative effects of competition-related pressures [16]. Furthermore, implementing inclusive policies to ensure that competitions are accessible to students from diverse backgrounds promotes equity and diversity within the dance community [17]. Dance competitions play a complex role in the dance industry, providing platforms for showcasing talent, generating revenue, advancing careers, and fostering cultural vibrancy. From a business perspective, they contribute significantly to the financial success of organizers, studios, and participants. They also help dancers gain recognition, attract sponsorships, and build client bases. However, the commercial aspects of competitions can sometimes overshadow the educational and developmental needs of students.

A balanced approach is essential—one that values artistic expression, supports mental health, and ensures inclusive access. Research and ongoing evaluation are critical to refining competition practices, promoting formats that prioritize creativity, well-being, and education alongside commercial success. Ultimately, while competitions offer substantial business opportunities, their greatest value lies in enriching the lives and careers of dancers. By adopting a holistic perspective that emphasizes both artistic excellence and personal growth, the dance community can ensure that competitions continue to serve a positive and meaningful role within education and the broader cultural landscape.

The Detrimental Effects of Dance Competitions on Dance and Dancers

While dance competitions can foster technical excellence and provide vital exposure, they also produce significant negative consequences for dancers and the broader artistic community. These include unhealthy competition, the enforcement of rigid standards, physical and psychological strain, and the commodification of dance.

Competitions offer dancers visibility and achievement opportunities, yet they often foster rivalry rather than collaboration. According to Risner (2014), the competitive culture in dance environments can undermine healthy social development and shift focus away from personal growth towards external validation and winning [19]. Maddie Ziegler, in her memoir *The Maddie Diaries* (2017), revealed that the relentless pressure to succeed in competitions contributed to her anxiety and diminished her love for the art form [20]. Moreover, competitions often enforce rigid standards that limit artistic freedom. As discussed by Wulff (1998), competitive frameworks tend to prioritize technical proficiency at the expense of individuality and emotional authenticity [21]. Kathryn Morgan, a former soloist with the New York City Ballet, shared publicly in interviews and social media posts that rigid body standards and competitive pressures influenced her decision to leave the company [22].

The physical and psychological toll of competition is also well documented. Research published in the *Journal of Dance Medicine & Science* indicates that competitive dancers, particularly adolescents, face high rates of overuse injuries and mental health challenges. A study by Jacobs et al. (2018) found that 76% of competitive youth dancers reported musculoskeletal injuries related to intensive training and performance schedules [23]. Furthermore, dance competitions have contributed to the commodification of dance. According to Foster (2009), the increasing commercialization of performance prioritizes spectacle and profitability over depth and artistic integrity [24]. A report by the Canadian Broadcasting Corporation (CBC, 2021) noted that financial incentives in youth dance competitions now heavily influence choreography, costumes, and even judging decisions, reducing dance to a marketable product [25].

In conclusion, although competitions can cultivate skill and grant exposure, they also encourage unhealthy rivalry, suppress creative expression, harm physical and mental well-being, and commercialize an inherently expressive art form. A future dance culture that centers holistic development, personal artistry, and emotional well-being is crucial for a sustainable and vibrant dance community.

Negative Aspects of Dance Competitions: Standards, Strain, and Commodification

Dance competitions are integral to the dance world, offering dancers opportunities to showcase talent, gain recognition, and advance their careers. However, they also present significant challenges and negative effects that warrant critical attention.

A major concern is the imposition of standardized criteria. While competitions establish benchmarks for technique, artistry, and stage presence, they often encourage a homogenized approach. Judges' preferences and scoring systems tend to favor particular styles, overshadowing innovation and discouraging exploration. Wulff (1998) highlights that

such standardization restricts the evolution and diversity of dance by emphasizing conformity over creativity [21]. The physical and psychological demands of competitive dance also impose substantial strain. Dancers endure rigorous training, intensive rehearsals, and pressure to perform flawlessly. As a result, many experience injuries, exhaustion, and stress. According to Risner (2014), strict technical and aesthetic standards increase anxiety, performance pressure, and fear of failure among young dancers [19]. Furthermore, Pickard (2006) notes that fear of negative judgment and the competitive atmosphere can exacerbate feelings of inadequacy, potentially leading to prolonged psychological issues such as anxiety, depression, and low self-esteem [11].

The physical consequences are equally significant. Jacobs, Hincapié, and Cassidy (2018) reported that over 70% of competitive dancers aged 12–18 experienced at least one musculoskeletal injury linked to overtraining [23]. Common issues include stress fractures, tendinitis, and chronic fatigue. Without adequate rest and psychological support, dancers are vulnerable to burnout [13]. To address these challenges, balanced training programs, cross-training, mental health counseling, and stress management techniques have been recommended [5]. Building supportive environments that prioritize dancer well-being over sheer competitive success is also crucial. Another significant concern is the commodification of dance. As competitions have expanded into large commercial ventures, profitability often takes precedence over artistic value. Foster (2009) argues that this commercial emphasis promotes spectacle over authentic artistic expression [24]. Similarly, a 2021 investigation by CBC News highlighted how financial incentives increasingly influence choreography, costume choices, and even judging decisions in youth dance competitions [25].

Case Studies: Real-World Impacts of Dance Competitions

- In 2016, Maddie Ziegler, a former star of *Dance Moms*, publicly shared that the pressures of competing from a young age caused severe anxiety and diminished her love for dance [20].
- Jacobs et al. (2018) found that over 70% of competitive youth dancers reported significant injuries related to intensive training and performance demands [23].
- A 2021 CBC News report detailed how a lack of regulation in youth dance competitions in Canada raised serious concerns about dancer burnout and long-term physical and mental health risks [25].
- Former New York City Ballet soloist Kathryn Morgan openly discussed how body image pressures, often reinforced through competition culture, influenced her decision to leave professional ballet. Morgan has since advocated for dancer wellness and mental health awareness [22].

While competitions can indeed foster technical excellence and career development, they also risk imposing rigid standards, causing physical and psychological strain, and promoting commercialization at the expense of authentic artistic exploration. A more balanced, dancer-centered approach is necessary to protect the integrity and future vitality of the dance community.

The Problem of Dance Competition in Dance Aesthetic Terms

The aesthetics of dance competitions present a complex interplay between subjective artistic judgment and objective scoring, introducing significant challenges frequently discussed in scholarly literature. While elements such as technique and synchronization can be evaluated with some degree of objectivity, aspects such as creativity, emotional expression, and overall artistry remain deeply subjective [26]. This subjectivity often results in inconsistent judging and disputes over the criteria for a “winning” performance.

A notable example occurred during *So You Think You Can Dance* Season 15, where critics and audiences voiced concern that judges prioritized technical precision over emotional connection, igniting debate about the validity of artistic judgment within competitive formats [27]. Such controversies underline the inherent tension between athletic standards and artistic interpretation in dance competitions.

The necessity to standardize judging criteria further suppresses creativity. In an effort to maximize scores, dancers often prioritize technically demanding moves at the expense of innovation or expressive depth. This phenomenon is particularly observable in competitive hip-hop circuits, where improvisation—a central element of hip-hop culture—is frequently subordinated to choreographed sequences designed to align with judging rubrics [28]. Such standardization risks diluting the genre’s cultural authenticity and expressive potential. The commercialization of dance competitions also significantly impacts artistic integrity. Sponsorships, media interests, and crowd appeal often influence performance structures and judging standards, sometimes favoring spectacle over artistry [4]. The *World of Dance* television series exemplifies this trend, where performances are heavily shaped to maximize television entertainment value, sometimes at the expense of the art form itself.

Cultural representation within competitions raises additional concerns, particularly regarding cultural appropriation. Diverse dance styles, when incorporated without appropriate contextual understanding, risk misrepresentation. A notable controversy occurred during *America’s Got Talent*, where a Western contemporary group performed a piece inspired by Bharatanatyam, but without the necessary cultural knowledge or technical accuracy, resulting in backlash from the Indian dance community [29]. This event highlights broader issues

regarding respect, authenticity, and ethical representation in cross-cultural performances. Moreover, the competitive environment imposes intense physical and psychological pressures on dancers. A 2020 report by One Dance UK found that over 80% of professional dancers surveyed had experienced significant mental health challenges related to performance demands, especially in highly competitive settings [30]. Injuries, burnout, and chronic stress are common consequences of relentless pursuit of technical and competitive excellence [13].

The aesthetic challenges of dance competitions—including subjective judgment, standardization, commercialization, cultural misrepresentation, and threats to dancer well-being—require a balanced and informed response. Scholars such as Adshead-Lansdale (1999), Pakes (2006), and Buckroyd (2000) offer valuable frameworks for understanding these complex intersections, advocating for an approach that honors both competitive achievement and artistic authenticity.

Results

Dance competitions play a pivotal role in shaping both the aesthetic evolution and developmental trajectory of contemporary dance. While they present a spectrum of challenges—including the risk of commercial overreach, rigid standardization, and physical and mental strain—they also offer indispensable benefits that contribute to the art form’s vitality and relevance. From an aesthetic standpoint, competitions provide a dynamic arena for artistic expression. They challenge dancers to reconcile technical rigor with creative innovation, leading to performances that are not only precise but also emotionally resonant. The necessity to appeal to both judges and audiences pushes dancers and choreographers to refine their stylistic approaches and experiment with hybrid forms, contributing to a constantly evolving dance vocabulary. Competitions also shape public taste, establishing new benchmarks for what is deemed artistically compelling. This interplay between structure and spontaneity nurtures a rich dialogue between tradition and innovation.

On the developmental front, dance competitions serve as training grounds where dancers cultivate discipline, resilience, and stage presence. Structured feedback from qualified judges fosters performance improvement and instills a growth mindset. Furthermore, global competitions foster cultural exchange, bringing together dancers of diverse backgrounds and promoting mutual respect and understanding. These encounters help dancers adapt their styles and interpret diverse movement languages in ways that are respectful and contextually informed—an essential skill in today’s globalized artistic landscape.

Aesthetically, competitions contribute to:

- Elevating artistic standards by setting expectations for technical excellence and

performance quality.

- Encouraging innovation through competitive motivation and exposure to diverse styles.
- Shaping audience perceptions, helping define contemporary notions of artistic excellence.

In terms of dancer development, they:

- Promote skill refinement and professional discipline, essential for career progression.
- Create opportunities for scholarships, employment, and recognition on global stages.
- Support cross-cultural dialogue, broadening dancers' expressive capacities and global awareness.

Implications for the Future

To maximize these benefits while mitigating negative impacts, stakeholders in the dance community—educators, choreographers, organizers, and judges—must adopt a holistic and ethical approach. This includes:

- Balancing technical evaluation with support for artistic risk-taking.
- Promoting mental health through accessible support systems.
- Encouraging inclusivity across socioeconomic and cultural boundaries.
- Upholding cultural sensitivity in choreography and performance.

Ongoing research, reflection, and dialogue are critical to ensuring that dance competitions remain a force for growth rather than restriction. By emphasizing both excellence and empathy, dance competitions can continue to serve as catalysts for aesthetic innovation and artistic development in an ever-evolving world.

This study set out to explore and analyze the multifaceted impact of dance competitions on the evolution of dance as an art form, investigate their influence on aesthetics, education, and industry dynamics worldwide, and highlight both the benefits and challenges these events present.

Dance competitions significantly contribute to the **evolution of dance**, acting as powerful catalysts that simultaneously challenge tradition and foster innovation. Aesthetically, these events promote technical excellence and encourage creative risk-taking, pushing dancers to blend classical techniques with contemporary expressions. This dynamic environment generates new stylistic trends, broadens the definition of what is considered artistically compelling, and continuously reshapes the public's perception of dance.

From an **educational perspective**, competitions offer structured settings where dancers receive valuable feedback, set performance goals, and refine their skills through

rigorous training. These platforms also expose participants to global standards and diverse choreographic approaches, thereby enhancing both technical and artistic literacy. The opportunities for recognition and advancement further support dancers' career development, creating a bridge between academic training and professional engagement.

On an **industry level**, competitions serve as hubs for networking and collaboration while generating significant revenue through sponsorships, ticket sales, and merchandising. This commercial framework increases visibility and opportunities but also introduces challenges, such as the potential compromise of artistic values in favor of profitability. Moreover, disparities in access and the physical and psychological demands of competition preparation raise critical concerns about equity and well-being in dance education.

Overall, while dance competitions offer numerous benefits—including artistic growth, educational advancement, and industry exposure—they also present **notable challenges**, such as the standardization of aesthetics, commercialization, and the mental and physical toll on participants. Addressing these complexities requires a balanced approach that supports innovation while safeguarding dancer welfare and artistic integrity. In doing so, competitions can continue to serve as vital engines for creativity and sustainable development in the global dance landscape.

Discussion

Dance competitions occupy a unique space at the intersection of art and sport, presenting a range of challenges that profoundly impact the aesthetic landscape of dance. This discussion explores how subjective judging, standardized criteria, commercial influences, cultural representation, and the physical and psychological demands placed on dancers contribute to the complexities of dance aesthetics.

A central issue within dance competitions is the tension between subjective artistic judgment and objective technical criteria. While technical elements such as alignment, precision, and synchronization can be measured with relative objectivity, evaluating creative expression, emotional depth, and overall artistry remains inherently subjective [26]. This dichotomy often incentivizes dancers to prioritize technically demanding routines over innovative or emotionally resonant performances, potentially stifling artistic exploration and individuality [2]. The commercialization of dance competitions further complicates the aesthetic integrity of dance. As competitions become increasingly driven by sponsorships, media exposure, and audience engagement, performances may lean toward entertainment value and marketability rather than artistic innovation [4]. The need to appeal to broader audiences and corporate sponsors can compromise the authenticity and artistic depth of dance works, transforming

dance from a medium of expression into a commercial spectacle.

Cultural representation in competitive settings presents additional aesthetic and ethical challenges. Although competitions often celebrate diverse dance forms, they also risk perpetuating cultural appropriation when elements are borrowed without adequate context, respect, or understanding [31]. Such practices may dilute the cultural significance of certain forms, leading to superficial representations that prioritize aesthetic appeal over cultural authenticity. Moreover, the competitive environment exerts significant physical and psychological pressure on dancers. Rigorous training regimens, the constant demand for perfection, and the high stakes of competition can result in physical injuries, emotional burnout, and long-term mental health challenges [14], [32]. This environment risks prioritizing competitive success over dancers' holistic health, undermining both personal well-being and sustained artistic development. Addressing these complexities requires a nuanced and multidimensional approach. Scholars such as Adshead-Lansdale (1999), Buckroyd (2000), and Pakes (2006) advocate for frameworks that balance technical excellence with creative freedom, emphasize cultural sensitivity, and promote the physical and emotional well-being of dancers. Encouraging competitions to adopt more inclusive judging criteria, offer educational programs about cultural appropriation, and integrate wellness initiatives could foster a healthier, more artistically vibrant competitive landscape.

In conclusion, the aesthetics of dance competitions are shaped by a complex interplay of factors, including judging dynamics, commercialization, cultural representation, and the physical and psychological demands on dancers. Recognizing and addressing these challenges is essential for cultivating an environment that promotes artistic excellence, respects cultural diversity, and prioritizes dancer well-being. Continued research and critical dialogue are necessary to advance a more balanced and sustainable vision of dance as both an art form and a competitive practice.

References

- [1] Hanna, J. L. (1988). *Dance, Sex, and Gender: Signs of Identity, Dominance, Defiance, and Desire*. University of Chicago Press.
- [2] Foster, S. L. (1997). *Choreographing History*. Indiana University Press.
- [3] Kealiinohomoku, J. (2001). *An Anthropologist Looks at Ballet as a Form of Ethnic Dance*. In *Moving History/Dancing Cultures: A Dance History Reader* (pp. 33–43). Wesleyan University Press.
- [4] Dodds, S. (2011). *Dance on Screen: Genres and Media from Hollywood to Experimental Art*. Palgrave Macmillan.

- [5] Krasnow, D. H., & Chatfield, S. J. (2009). Dance Science: A Growing Field for Healthy Dancers. *Kinesiology Review*, 1(1), 10-21.
- [6] Lakes, K. D. (2005). The Value of Competitive Dance Education in the Development of Physical, Cognitive, and Social Skills in Young Children. *Journal of Dance Education*, 5(1), 30-38.
- [7] Walker, I. J., & Nordin-Bates, S. M. (2012). Talent Identification and Development in Dance: A Review of the Literature. *Research in Dance Education*, 13(2), 125-145.
- [8] Pickard, A. (2012). Schooling the dancer: The evolution of an identity as a ballet dancer. *Research in Dance Education*, 13(1), 25-46.
- [9] Ericsson, K. A., Krampe, R. T., & Tesch-Römer, C. (1993). The Role of Deliberate Practice in the Acquisition of Expert Performance. *Psychological Review*, 100(3), 363-406.
- [10] Walker, I. J., Nordin-Bates, S. M., & Redding, E. (2010). Talent identification and development in dance: A review of the literature. *Research in Dance Education*, 11(3), 167-191.
- [11] Pickard, A. (2006). Ballet body belief: Perceptions of an ideal ballet body from young ballet dancers. *Research in Dance Education*, 7(2), 139-153.
- [12] Risner, D. (2010). Dance Education Matters: Rebuilding Postsecondary Dance Education for the 21st Century. *Arts Education Policy Review*, 111(4), 123-135.
- [13] Hamilton, L. H. (1998). *Advice for Dancers: Emotional Counsel and Practical Strategies*. Jossey-Bass.
- [14] Wulff, H. (1998). *Ballet across Borders: Career and Culture in the World of Dancers*. Berg Publishers.
- [15] Risner, D. (2014). Revolutionary Pedagogy in Dance: The Quest for Empowerment. In *Contemporary Directions in Dance Pedagogy*.
- [16] American Psychological Association. (2019). *Stress in America: Stress and current events*. Retrieved from <https://www.apa.org/news/press/releases/stress/2019/stress-america-2019.pdf>
- [17] National Center for Education Statistics. (2020). *Diversity and equity in education*. Retrieved from https://nces.ed.gov/programs/raceindicators/indicator_rec.asp
- [19] Risner, D. (2014). Bullying in Dance: Experiences and Impact in Dance Education. *Journal of Dance Education*, 14(4), 115-123.
- [20] Ziegler, M. (2017). *The Maddie Diaries: A Memoir*. Gallery Books.
- [21] Wulff, H. (1998). *Ballet Across Borders: Career and Culture in the World of Dancers*. Routledge.
- [22] Morgan, K. (2020, October 8). *Why I Left the New York City Ballet*. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=LXXF1J9U5OI>

- [23] Jacobs, C. L., Hincapié, C. A., Cassidy, J. D. (2018). Musculoskeletal injuries and pain in dancers: A systematic review update. *Journal of Dance Medicine & Science*, 22(3), 112-125.
- [24] Foster, S. L. (2009). *Worlding Dance*. Palgrave Macmillan.
- [25] CBC News. (2021, June 12). *The Business Behind Youth Dance Competitions*. Retrieved from <https://www.cbc.ca/news/canada/youth-dance-competitions-1.6059601>
- [26] Adshead-Lansdale, J. (1999). *Dance History: An Introduction*. Routledge.
- [27] Manning, S. (2020). Judging Dance: How Subjectivity Shapes Competitive Outcomes. *Dance Research Journal*, 52(3), 14-30.
- [28] Schloss, J. G. (2009). *Foundation: B-boys, B-girls and Hip-Hop Culture in New York*. Oxford University Press.
- [29] Gupta, S. (2020). Cultural Appropriation in Dance: A Critical Analysis of Western Representation of Bharatanatyam. *South Asian Dance Journal*, 12(1), 45-58.
- [30] One Dance UK. (2020). *Healthier Dancer Programme: Mental Health in Dancers*. Retrieved from <https://www.onedanceuk.org/programme/healthier-dancer-programme/>
- [31] Desmond, J. C. (1997). *Meaning in Motion: New Cultural Studies of Dance*. Duke University Press.
- [32] Wainwright, S. P., Williams, C., & Turner, B. S. (2005). Fractured Identities: Injury and the Balletic Body. *Health*, 9(1), 49-66.

ก๊อดาจีนอ : การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
ของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี
Kue Da Ji No: Intercultural Communication in the
Chinese Market Community of the Old Town,
Pattani Province

จีนีเพ็ญ มะลิสสุวรรณ^{1*} มีนา ระเด่นอาหมัด¹ สุรัสวดี นราพงศ์เกษม² และวรนาถ แซ่เซ่น²
Chineephen Malisuwan^{1*}, Meena Radenahmad¹, Suratsawadee Narapongkasem²,
and Woranat Saesen²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 95000

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 95000

¹ Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University, 95000, Thailand

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, 95000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: chineephen.s@yru.ac.th

(Received: February 4, 2025; Revised: May 14, 2025; Accepted: May 16, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องนวัตกรรมนิทานร่วมสมัยสามวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าปัตตานี เพื่อนำไปพัฒนา นิทาน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้แทนชุมชน นักวิชาการ นักสร้างสรรค์ ประชาชนท้องถิ่น ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ พรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่าตัวแปรที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1) สถานการณ์และบริบท ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ของผู้คนต่างชาติพันธุ์ได้ถูกหล่อหลอมผ่านการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในมิติของการค้าขาย การประกอบอาชีพ และการแบ่งปันพื้นที่ทางเศรษฐกิจร่วมกัน 2) ภาษาในการสื่อสาร ครอบคลุมภาษาไทย มลายู อังกฤษ จีน และฮินดี ทั้งในรูปแบบลายลักษณ์อักษรและภาษาพูด ถือเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงอัตลักษณ์ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ ทางวัฒนธรรมในพื้นที่พหุวัฒนธรรม 3) ความเชื่อมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงคนจากต่างศาสนาและ วัฒนธรรม 4) สัญลักษณ์ ประกอบด้วย การแต่งกาย อาคารบ้านเรือน และการละเล่นพื้นบ้าน และ 5) มารยาท ทางสังคมของคนในชุมชนผ่านการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และเปิดรับวัฒนธรรมอื่น ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อ ความสัมพันธ์

คำสำคัญ: กือดาจีนอ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ชุมชนตลาดจีน ย่านเมืองเก่า จังหวัดปัตตานี

Abstract

This research article is part of the study titled “*Contemporary Folktale Innovation in the Three Southern Border Cultures*,” supported by the Office of Thailand Science Research and Innovation. The research aims to examine intercultural communication within the Chinese Market Community of Pattani Old Town, with the goal of informing the development of contemporary folktales. Employing qualitative research methods, data were collected from community representatives, academics, creative practitioners, and local wisdom holders through purposive sampling. Semi-structured interviews and focus group discussions were conducted, and the data were analyzed using descriptive and interpretive approaches. The findings reveal five key factors that contribute to effective intercultural communication: 1) situational and cultural context, where relationships among ethnically diverse members are shaped through daily interactions, especially in trade, occupations, and shared economic spaces; 2) languages used, including Thai, Malay, English, Chinese, and Hindi in both written and spoken forms, which help bridge identities and foster mutual understanding; 3) beliefs, particularly the role of shared spiritual values in connecting people across different religions and cultures; 4) symbols such as traditional clothing, architecture, and local folk games, which reflect and reinforce cultural identity; and 5) social etiquette, wherein community members maintain their cultural uniqueness while showing openness and respect toward other cultures, positively enhancing intercultural relations.

Keywords: Kue Da Chi No, Intercultural Communication, Chinese Market Community, Old Town, Pattani Province

บทนำ

แผนปฏิบัติการด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย พ.ศ. 2563-2565 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ตระหนักถึงคุณค่างานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย การส่งเสริมให้ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยได้รับการส่งเสริมครอบคลุมทุกมิติและให้กลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมในทุกระดับ ทั้งระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ตลอดจนถึงระดับนานาชาติ การยกระดับการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จากพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยไทย และส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยไทยไปทั่วโลกเป็นการส่งเสริมทักษะเชิงบวกต่อประเทศไทยรวมถึงเป็นการสร้างความเข้าใจและการยอมรับภาพลักษณ์และความนิยมไทยในสากลด้วยอำนาจแบบนุ่มนวลของไทย [1] ทั้งนี้สำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความร่วมสมัยปรากฏให้เห็นผ่านสถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนัง การแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งเชื่อมโยงวัฒนธรรมไทย จีน มลายู โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนกือดาจีนอ จังหวัดปัตตานี

กือดาจีนอ เป็นภาษามลายู ซึ่งคำว่า กือดา แปลว่า ตลาด ส่วนคำว่า จีนอ แปลว่า จีน กือดาจีนอ ประกอบด้วยถนนปัตตานีภิรมย์ซึ่งวิ่งขนานกับแม่น้ำปัตตานีไปบรรจบกันที่ถนนอาเนาะรู ซึ่งมีศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวตั้งอยู่ กือดาจีนอเป็นย่านเมืองเก่าที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้าในอดีต ปัจจุบันยังคงเหลือสถาปัตยกรรมผสมผสานแบบไทยและจีน คงความเป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในชุมชน ซึ่งคนจีนในชุมชนมลายูชายแดนใต้มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนานก่อนการสถาปนารัฐประชาชาติบพทพ และ การดำรงอยู่ของคนจีนในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม และการเมืองการปกครองตั้งแต่อดีตเรื่อยมาเป็นเนื้อเดียวกันกับประวัติศาสตร์ชนชาติมลายูที่ไม่อาจจะแยกกันได้ คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของคนจีน คือความสามารถในการผสมกลมกลืนกับชาติพันธุ์อื่นที่เป็นเจ้าของแผ่นดินแม่ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ในชุมชนมลายูจังหวัดชายแดนภาคใต้มีคนจีนอาศัยอยู่ร่วมกันกับชาวมลายูมุสลิมอย่างเป็นปกติมาอย่างยาวนาน แม้ว่าในความเป็นมาทางประวัติศาสตร์จะเคยเกิดความขัดแย้งทางสังคม เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง [2] เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเข้ามาทำความเข้าใจคนในชุมชน ซึ่ง Lou, J. J. [3] พบว่าตลาดเป็นพื้นที่ที่มีความหมายหลากหลายและสะท้อนถึงอัตลักษณ์และค่านิยมของชุมชน

ทั้งนี้ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่ง Ochoa, M. J., & Foster, D. L. [4] กล่าวไว้ในหนังสือ Intercultural Communication in the Globalized World: Approaches and Challenges ว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจากพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมสามารถส่งผลกระทบต่อการศึกษา พฤติกรรม และวิธีการตัดสินใจต่างๆ ดังนั้น การพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมการเข้าใจในทิศทางที่ถูกต้องเช่น การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และการเคารพในค่านิยมและมุมมองของผู้อื่น [5] นอกจากนี้การเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมยังช่วยให้การแก้ไขปัญหาหรือการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจึงไม่ใช่แค่การแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยช่วยส่งเสริมการเข้าใจที่ลึกซึ้งและลดอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบัน [6]

ดังนั้น เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายของคนไทยชาวพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนตลาดจีน ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาศือสารระหว่างวัฒนธรรม ของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี เพื่อให้การสื่อสารของคนในชุมชนบนความหลากหลายทาง วัฒนธรรม อาทิ ความเชื่อ การละเล่น ประเพณี เป็นต้น เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาต่อยอดเป็นนิทาน ร่วมสมัยสามวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาศือสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) หมายถึงการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่มาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเข้าใจและการปรับตัวในมุมมองที่ต่างกัน รวมถึงความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ทั้งนี้ สถานการณ์และบริบท ภาษา ความเชื่อ สัญลักษณ์ มารยาททางสังคม และการรับรู้เวลา สามารถส่งผลกระทบต่อความเข้าใจและการตอบสนองของบุคคลจาก วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเข้าใจแต่ละตัวแปรจะช่วยให้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและลดความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นได้ [7-12] ซึ่ง Ochoa, M. J., & Foster, D. L. [4] กล่าวว่า การพัฒนาความรู้สึกเข้าใจในความหลากหลายของค่านิยมและพฤติกรรมระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นสิ่ง สำคัญในการลดช่องว่างระหว่างบุคคลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาทิ การยอมรับความแตกต่างทางค่านิยม วิธีการทำงาน และการเข้าใจพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน [5] อย่างไรก็ตามการ สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจำเป็นต้องทำความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารที่ซับซ้อนที่เกิดจากการเชื่อมโยงกัน ของโลกในปัจจุบัน [6] การเปลี่ยนแปลงในวิธีการที่คนจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ปฏิสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะการ ยอมรับเทคโนโลยีและการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสาร [13-14] อย่างไรก็ตามการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มีทั้งข้อเด่นและข้อด้อย ซึ่งข้อเด่นของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม คือ การเสริมสร้างความเข้าใจ ลดความ ขัดแย้ง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคลและกลุ่มจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน [15-16] ทั้งนี้แนวคิดที่ เชื่อมโยงกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม คือ แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ และ ขึ้นกับเงื่อนไขทางสังคม ประวัติศาสตร์ และอำนาจ ชาติพันธุ์จึงไม่ควรเข้าใจเฉพาะในแง่เชื้อสายหรือวัฒนธรรม เท่านั้น แต่ต้องมองในมิติของการเมือง อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงอยู่เบื้องหลัง [17-19] ภาพ รวมของงานวิจัยในประเทศไทยที่ปรากฏในย่านกือดาจีนอชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกือดาจีนอในฐานะ ศูนย์กลางของความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม รวมถึงบทบาทในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนผ่านการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมและนวัตกรรม [20-21] ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้ฉายภาพให้เห็นตัวแปร ของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ส่งผลให้คนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วยพุทธ จีน และมุสลิม สามารถอยู่ร่วมกันและสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง กือดาจีนอ : การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัด ปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งมีกรอบความคิดในการศึกษา ประกอบด้วย

สถานการณ์และบริบทภาษา ความเชื่อ สัญลักษณ์ และมารยาททางสังคม โดยทำการศึกษาพื้นที่ก๊อดาจินอ ซึ่งครอบคลุมถนนอานาเอะรุ ถนนปัตตานีภิรมย์ และถนนฤทธิ อำเภอมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี รายละเอียดระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้แทนชุมชนตลาดจिनย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานีหรือก๊อดาจินอ โดยในการวิจัยครั้งนี้จะทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เนื่องจากต้องการข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และสามารถสะท้อนมุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในบริบทที่ศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยโดยตรง พิจารณาจากผู้ที่ทราบประวัติความเป็นมาของก๊อดาจินอ ผู้พัฒนาก๊อดาจินอ และนักสื่อความหมายในย่านก๊อดาจินอ จำนวน 3 คน

1.2 ผู้แทนนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ นักสร้างสรรค์ ปรากฏในพื้นที่ โดยในการวิจัยครั้งนี้จะทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกจากทั้งมุมมองทางวิชาการ มติการสร้างสรรค์ และองค์ความรู้ท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์มีความครอบคลุมทั้งเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม และบริบทเฉพาะถิ่น พิจารณาจากความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของย่านก๊อดาจินอ และแบบสนทนากลุ่ม เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาทำการวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมร่วมกันผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มมีพื้นที่ในการพูดคุยตอบคำถาม โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ โดยได้รับการอนุมัติโครงการวิจัยจากกลุ่มงานวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ที่ทำในนามผู้จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ SCPHYREC-144/2564 วันที่ 8/3/2565 เพื่อยืนยันการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลการวิจัยก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นก่อนนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม และทำการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่ม และแนวทางที่ครอบคลุมของคำถาม และทำการแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจะพูดคุยในประเด็นที่เตรียมไว้อย่างชัดเจน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจिनย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยให้ความสำคัญกับมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้การพรรณนาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ตัวแปร และประเด็นหลักตามที่กำหนด คัดสรรข้อมูลที่ต้องการ และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปพร้อมข้อเสนอแนะ

สรุปผล

บทความวิจัยเรื่อง ก๊อดาจีนอ : การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานการณ์และบริบท

จากการวิจัย พบว่า ในอดีตมีชาวจีนจากเมืองฮกเกี้ยน ไล่ล่าเข้ามาขึ้นฝั่งที่จังหวัดสงขลา ชาวจีนบางส่วนเห็นช่องทางในการทำการค้าขายจึงย้ายมาลงหลักปักฐานที่ปัตตานี ทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นชุมชนตลาดจีน ซึ่งในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ชาวชุมชนตลาดจีนจะมีความเป็นอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระองค์ได้ส่งนายปุ๋ย แซ่ตัน (หลวงสำเร็จกิจจรจางวาง) ต้นตระกูลคณานุรักษ์ เป็นผู้นำด้านการค้า มาดูแลคนจีนที่อยู่บริเวณก๊อดาจีนอ ในสมัยนั้นผู้คนส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย ในชุมชนจีนจะมีร้านจำหน่ายสินค้าประเภทถ้วย จาน ชาม ส่วนคนมาลาจะจำหน่ายสินค้าประเภทอาหารทะเล และผัก ผลไม้พื้นบ้าน โดยทั้งชาวจีนและมลายูจะมีการค้าขายร่วมกัน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พื้นที่ชุมชนก๊อดาจีนอ เริ่มมีการพัฒนาและขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว เริ่มจากบริเวณหัวตลาดจีน ซึ่งมีถนนอาเนาะรูเป็นเส้นทางหลัก ปัจจุบันปัตตานีมีชุมชนจีนอยู่ถึง 2 แห่งคือ ชุมชนจีนหัวตลาด และชุมชนชิโนโปรตุกีส ถนนฤๅติ สำหรับชุมชนตลาดจีนหรือชุมชนจีนหัวตลาด หรือชุมชนก๊อดาจีนอ ไม่ได้มีผู้อยู่อาศัยอยู่มากนัก แต่ยังคงมีความงามของร่องรอยทางวัฒนธรรมจีนที่หลงเหลืออยู่ ทั้งอาคารบ้านเรือน สถาปัตยกรรมจีนประยุกต์ที่คงความสวยงาม ปัจจุบันย่านก๊อดาจีนอ มีการเปิดบ้านชุมชนพิทักษ์รายาของชาวจีนในอดีต ซึ่งเป็นบ้านที่ได้รับรางวัลยูเนสโก จากโครงการมรดกวัฒนธรรมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ให้นักท่องเที่ยวเข้าชม และการนำเสนอข้อมูลโดยนักเล่าเรื่อง นักสื่อความหมายจากชาวไทยมลายูที่ได้รับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์จากบรรพบุรุษ รวมไปถึงการจำหน่ายสินค้าโดยชาวไทยพุทธ

Figure 1 The Chinese Market community area

Description: This image depicts the present-day Kue Da Chi No area. The white house shown is the residence of Khun Pitak Raya, which received the Award of Merit from UNESCO on December 27, 2021. Source: [22]

2. ภาษา

จากการวิจัย พบว่า ในอดีตร้านค้าที่อยู่ในย่านก๊อตาจีนมีการจัดทำป้ายชื่อโดยใช้ภาษาจีนเป็นหลัก ตามด้วยภาษาอังกฤษ การค้าขายในสมัยนั้น คนจีนจะสามารถพูดภาษามลายูได้ ทำให้สื่อสารกันเข้าใจ ทั้งในด้านการค้าขายและการใช้ชีวิตในชุมชน ชุมชนตลาดจีนตั้งอยู่พื้นที่ถนนอาเนาะรู เป็นถนนสายแรกที่ชาวจีนฮกเกี้ยนล่องเรือจากสงขลามาตั้งรกราก รวมไปถึงถนนปัตตานีภิรมย์ที่ขนานกับแม่น้ำปัตตานี และถนนฤดี ในอดีตย่านก๊อตาจีน ถือเป็นย่านที่มีความเจริญรุ่งเรืองในการทำการค้าของปัตตานี โดยมีชาวจีนมาตั้งรกราก ซึ่งชาวต่างชาติจะล่องเรือมาทำการค้าและแลกเปลี่ยนสิ่งของโดยเฉพาะเครื่องเทศ ดังนั้นจึงปรากฏจิตรกรรมฝาผนังที่มีการเขียนกำกับรูปภาพเอาไว้ทั้งหมด 5 ภาษาด้วยกัน คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู ภาษาจีน และภาษาฮินดู แสดงให้เห็นว่าเป็นจุดรวมผู้คนหลายชาติหลายภาษา ปัจจุบันชุมชนที่นี้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยร่วมกันของชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ประชากรส่วนใหญ่มีการนับถือศาสนาอิสลาม จึงใช้ภาษามลายูเป็นภาษาถิ่น

Figure 2 The area of the Chinese Market community demonstrating its status as a waterfront community

Description: This image reflects the economic and commercial prosperity from the past to the present along the Pattani River route.

Source: [22]

Figure 3 The language used on shop signs and significant locations
Description: This image illustrates the languages used by residents and businesses in the Kue Da Chi No area.

Source: [22]

3. ความเชื่อ

จากการวิจัย พบว่า ชุมชนตลาดจีนมีศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพศรัทธา ซึ่งในสมัยก่อนจะมีชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจีนบางส่วนที่มีความเชื่อเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนกรือเซะ เพื่อมาขอพรในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ รวมไปถึงความเชื่อในเรื่องค้าขาย หรือการประกอบอาชีพ ปัจจุบันพื้นที่ชุมชนตลาดจีนมีเทศกาลเฉลิมฉลองสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว การประกอบพิธีลุยน้ำลุยไฟ ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีเพื่อสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวโดยการแห่พระรอบเมืองไปตามถนน ประชาชนทั้ง 2 ฝั่งถนนที่เลื่อมใสก็จะตั้งโต๊ะบูชาจตุรกราบไหว้ก่อนเกี่ยวหามพระจะแยกย้ายไปตามบ้านต่าง ๆ ให้คนได้สักการะ และเพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากนั้นก็จะลุยน้ำข้ามแม่น้ำปัตตานี

Figure 4 The goddess Mae Kim Kor Niao Shrine

Description: This image reflects the belief systems and spiritual practices of the local community.

Source: [22]

4. สัญลักษณ์

จากการวิจัย พบว่า การอยู่อาศัยของชุมชนชาวไทย และชาวจีนที่ต่อเนื่องกับชุมชนมลายู ซึ่งอาศัยอยู่ทางด้านเหนือ และด้านใต้ของชุมชน อาคารแบบจีนบริเวณหัวตลาดซึ่งเป็นแหล่งประกอบธุรกิจการค้าและพักอาศัยของชาวจีนในเมืองปัตตานีมาตั้งแต่อดีต ชาวจีนรุ่นต่อ ๆ มาได้สืบทอดการครอบครองอาคารเหล่านี้มาจนถึงปัจจุบัน บริเวณที่ตั้งของกลุ่มอาคารเหล่านี้อยู่ใกล้ริมฝั่งด้านตะวันออกของแม่น้ำปัตตานี มีถนนตัดตรงลงไปยังแม่น้ำเพื่อใช้การขนถ่ายสินค้าจากทางเรือ และมีบ้านเรือนปลูกสร้างอยู่อย่างหนาแน่น เป็นอาคารแบบจีนที่ตั้งอยู่เรียงรายไปตามถนนปัตตานีภิรมย์ และถนนอาเนาะรู ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มอาคารที่สร้างขึ้นร่วมสมัยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ซึ่งปรากฏอาคารชิโนโปรตุกีส สถาปัตยกรรมจีน และภายในอาคารแบบปูนเปลือย ซึ่งชุมชนตลาดจีนในอดีตการแต่งกายสำหรับมุสลิมจะยังไม่คลุมผม (ฮิญาบ) จะใส่ผ้าใส่สีแดงหรือสีเขียว จะมีลักษณะเป็นผ้าบาง ๆ เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า และจะใส่ชุดบานงตอนออกงานรื่นเริง ส่วนผู้ชายจะนุ่งผ้าโสร่ง เสื้อเชิ้ต ตะโละบลาจอ และจะใส่ขอเกาะ (หมวกสีดำ) เวลาออกงาน ซึ่งนอกเหนือจากการแต่งกายพบว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่สวนไร่เข้ามาเป็นตลาดการค้าขาย รวมไปถึงการละเล่นพื้นบ้านในอดีต การละเล่นของคนจีน คือ การแสดงจิ้งจอก ส่วนคนมลายู คือ ดิเกฮูลู ซึ่งทุกคนต่างไปดูการแสดงของกันและกัน

Figure 5 The architectural characteristics of the houses in Kue Da Ji No community

Description: This image showcases the architecture and household items used by members of the community.

Source: [22]

5. มารยาททางสังคม

จากการวิจัย พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้คนในชุมชนตลาดจีน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม บนความหลากหลายทุกคนจะเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งมีภาพที่ปรากฏในอดีตจากการเข้าร่วมพิธีศพบของหลวงวิจิตรศุกการ อีกทั้งเมื่อมีงานรื่นเริงทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วม

กัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นมิตรที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่ผิดหลักศาสนา เมื่อกล่าวถึงการสมรส พบว่า คนในชุมชนมีการสมรสกันต่างศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการสมรสระหว่างคนจีนกับคนมุสลิม โดยทุกคนมีการเข้ารับอิสลามทั้งหมด นอกจากนั้นในกรณีที่มีงานเลี้ยงของคนจีน จะมีลูกจ้างที่เป็นมุสลิมมาทำอาหาร ในส่วนของการทำเหมืองแร่ ลูกจ้างจะเป็นคนจีน เนื่องจากคนจีนเป็นคนขยัน ซึ่งในอดีต ถนนฤๅติ จะมีทั้งชาวไทย จีน อาหรับ อินเดียซิกข์ อินเดียพุทธ และบ้านของคนมุสลิม อาศัยอยู่ร่วมกันได้โดยสงบสุข

Figure 6 The participation of the community in the funeral of Luang Wichit Sungkakorn

Description: This image illustrates the coexistence of Thai Buddhists, Thai Chinese, and Thai Muslims in the Kue Da Chi No area, even during significant ceremonies of different cultural groups.

Source: [23]

การอภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่า ตัวแปรจะช่วยให้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย สถานการณ์และบริบท ภาษาในการสื่อสาร ความเชื่อ สัญลักษณ์ และมารยาททางสังคม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สถานการณ์และบริบทของ ย่านกือดาจिनอ ในจังหวัดปัตตานี เป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างสองกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวมลายูมุสลิม โดยทั้งสองกลุ่มมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของพวกเขา ได้ถูกหล่อหลอมผ่านการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในมิติของการค้าขาย การประกอบอาชีพ และการแบ่งปันพื้นที่ทางเศรษฐกิจร่วมกัน แม้จะมีความแตกต่างทางภาษาและศาสนา แต่การทำธุรกิจร่วมกันทำให้ทั้งสองกลุ่มสามารถปรับตัวและเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ภายใต้บริบทของความหลากหลาย ทั้งในด้านพื้นที่ สถาปัตยกรรม เช่น อาคารแบบจีนผสมไทย และตลาดที่มีสินค้าทั้งของ

ชาวจีนและชาวมลายูจัดจำหน่ายร่วมกันอย่างกลมกลืน สอดคล้องกับ Ochoa, M. J., & Foster, D. L. [4] ที่กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในพื้นที่ร่วมไม่ได้จำกัดเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงการแลกเปลี่ยนด้านอัตลักษณ์ การยอมรับความแตกต่างทางศาสนา การแต่งกาย และพิธีกรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างความไว้วางใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงปัตตานี ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์เหล่านี้ โดยเฉพาะในด้านความไว้วางใจซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความหวาดระแวงจากเหตุการณ์ความรุนแรงบางกรณีอาจทำให้ชุมชนที่เคยอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ เกิดการแบ่งแยกหรือรักษา ระยะห่างมากขึ้น ซึ่ง Williams, M., & Babcock, R. [24] ชี้ให้เห็นว่า ความไม่มั่นคงทางสังคมหรือการเมืองสามารถทำลายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่เปราะบางอยู่แล้ว และส่งผลให้เกิดกระบวนการ re-bordering หรือการขีดเส้นแบ่งใหม่ในความสัมพันธ์ทางสังคม แม้ในพื้นที่ที่เคยมีความร่วมมือสูง

ทั้งนี้ยังพบว่า ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในชุมชนตลาดจีนเป็นไปได้อย่างราบรื่น แม้จะมีการใช้หลายภาษาในชุมชน เช่น ภาษาจีน มลายู ไทย และอังกฤษ แต่ภาษามลายูเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันในชีวิตประจำวันและการค้าขาย ซึ่งในอดีตการทำป้ายร้านค้าและการโฆษณา มักจะใช้ ภาษาจีน เป็นหลัก เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของชาวจีนในย่านนั้น โดยจะมีการใช้ภาษาอังกฤษกำกับเป็นรอง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยเฉพาะชาวมลายูที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ ทำให้การเข้าใจระหว่างกันเป็นไปได้โดยไม่มีอุปสรรคด้านภาษาสิ่งนี้สะท้อนถึงความสำคัญของภาษาในฐานะเครื่องมือเชื่อมโยงอัตลักษณ์ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่พหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกรณีของชุมชนตลาดจีน ที่มีพลวัตของภาษาและวัฒนธรรมหลากหลายอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ [5] นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ Kramsch, C. [25] ที่กล่าวว่า ภาษาไม่ใช่เพียงระบบถ้อยคำ แต่เป็นพาหะของวัฒนธรรม (Carrier of Culture) ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้ภาษาของอีกฝ่ายเท่ากับการเรียนรู้วิถีคิด วิถีอยู่ และความรู้สึกของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง การที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนตลาดจีนสามารถใช้ภาษาเฉพาะของตนได้โดยไม่ถูกลดทอนหรือกลืนหาย ยังแสดงถึงแนวโน้มของการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมที่เคารพและเปิดรับความแตกต่าง มากกว่าจะพยายามหลอมรวมกันเป็นเนื้อเดียว (Assimilation) ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของการใช้ภาษาในฐานะ พื้นที่ปลอดภัยทางวัฒนธรรม (Cultural Safe Space)

สำหรับความเชื่อในชุมชนตลาดจีนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงคนจากต่างศาสนาและวัฒนธรรม เช่น ศาสนาแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ที่มีความเชื่อในด้านการรักษาโรคและการขอพร ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นที่เคารพของชาวจีนเท่านั้น แต่ยังได้รับความศรัทธาจากชาวมุสลิมเชื้อสายจีนที่อาศัยในพื้นที่ด้วย การร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจและความเชื่อแบบข้ามศาสนาเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารและการทำความเข้าใจกันในด้านวัฒนธรรมและความเชื่อที่ต่างกัน ความเชื่อนี้แสดงถึง มิติทางวัฒนธรรมที่ลื่นไหลและข้ามพรมแดนศาสนา ซึ่งผู้คนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในลักษณะที่ไม่ขัดกับอัตลักษณ์เดิมของตนเอง เช่น การร่วมพิธีไหว้เจ้าโดยไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะ “ความยืดหยุ่นทางศรัทธา” (Flexible Religiosity) สอดคล้องกับ Jackson, M. C. [6] ที่ระบุว่า การร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจและความเชื่อข้ามศาสนาเช่นนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเคารพในความหลากหลายทางศาสนา แต่ยังช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่าง นอกจากนี้ งานของ Tadmor, C. T., & Tetlock, P. E. [26] ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมความเชื่อที่ข้ามศาสนาไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความอดทนและการอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังช่วย

เสริมสร้าง พหุปัญญา (Cognitive Complexity) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการใช้ชีวิตในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากนั้น สัญลักษณ์ของชุมชนที่แสดงให้เห็นผ่านการแต่งกายในชุมชนตลาดจีนในอดีตสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและมลายู โดยชาวมุสลิมในชุมชนมักจะเลือกแต่งกายด้วยผ้าสไบและชุดبانง ในขณะที่ชาวจีนจะสวมใส่ชุดแบบจีนประยุกต์ การแสดงจิวจากชาวจีนและการแสดงตีกะฮูลูจากชาวมุสลิม ยังเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทย จีน มลายูในอดีต ยังรวมถึงลวดลาย จิตรกรรมที่สร้างสรรค์ผ่านเครื่องมือทำมาหากิน เช่น เรือกอและ สำหรับชาวประมงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ [27] เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ถือเป็นการใช้การแต่งกายและการอาศัยศิลปะการแสดงเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ [28-29]

รวมไปถึง มารยาททางสังคม เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในงานรื่นเริง งานประเพณี และกิจกรรมทางศาสนา โดยแต่ละฝ่ายต่างแสดงออกถึงความเคารพและเข้าใจในหลักปฏิบัติของอีกฝ่าย เช่น การจัดงานแต่งงานที่เคารพหลักศาสนาอิสลาม การงดใช้สุกรหรือเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในงานที่มีแขกชาวมุสลิม และการร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น งานทำบุญ งานฮารีรายอ หรือเทศกาลตรุษจีน ล้วนเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเคารพซึ่งกันและกัน การสมรสระหว่างคนจีนและมุสลิมในชุมชนถือเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างสำคัญของการยอมรับความแตกต่าง และการสร้างความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานของความกลมเกลียวในระดับสังคม โดยแต่ละฝ่ายยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้ เช่น การใช้ภาษาท้องถิ่น ความเชื่อ ศาสนา และอาหาร แต่ในขณะเดียวกันก็มีการประนีประนอม (Cultural Negotiation) และการแปลความหมายทางวัฒนธรรม (Cultural Translation) เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในระยะยาว สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นทางอัตลักษณ์ และความสามารถในการปรับตัว ของชุมชนที่มีความหลากหลาย โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งรากเหง้าของตนเอง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการอยู่ร่วมกันในบริบทพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Rahman, A., & Tan, W. [28] ที่กล่าวว่า การสมรสระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเปิดกว้างทางวัฒนธรรมที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นการเจรจาทางวัฒนธรรมในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นในระดับย่อยของสังคมที่มีความหลากหลาย รวมไปถึงแนวคิดของ Berry, J. W. [30] ในเรื่อง Acculturation Strategies ซึ่งอธิบายว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะที่ “รักษาอัตลักษณ์ของตนเอง” ขณะเดียวกันก็ “เปิดรับวัฒนธรรมอื่น” คือแนวทางของ integration strategy ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

จากข้อมูลข้างต้นส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชุมชนตลาดจีนย่านเมืองเก่าจังหวัดปัตตานี มีรายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

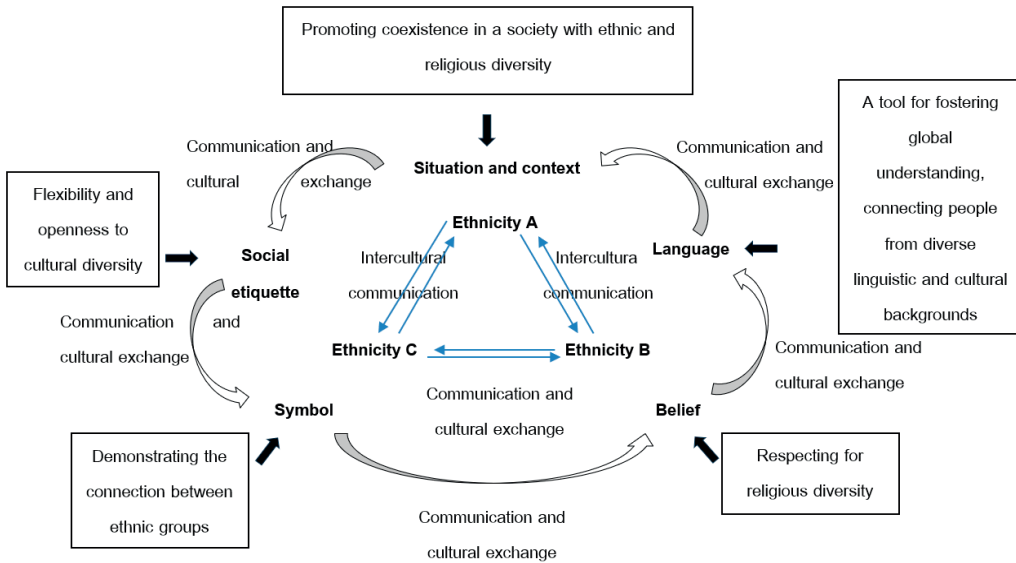

Figure 7 The intercultural communication model in promoting coexistence and fostering love and unity in culturally diverse communities

จาก **Figure 7** จะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความรักความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาศัยการสื่อสารและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่าน 1) สถานการณ์และบริบท ซึ่งก่อให้เกิดการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา 2) ภาษา ซึ่งเครื่องมือสร้างความเข้าใจในระดับสากล เชื่อมโยงกลุ่มคนที่มาจากภูมิหลังทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 3) ความเชื่อ ซึ่งคนในชุมชนต้องมีความเคารพความหลากหลายทางศาสนา 4) สัญลักษณ์ เช่น การแต่งกาย อาคารบ้านเรือน การละเล่นพื้นบ้านที่แสดงถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และ 5) มารยาททางสังคม ซึ่งคนในชุมชนต้องมีความยืดหยุ่นและการเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมนิทานร่วมสมัยสามวัฒนธรรมชายแดนใต้โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

References

[1] Office of Contemporary Art and Culture. (2022). *Action plan for the promotion of contemporary arts and culture 2020–2022*. Ministry of Culture.

[2] Deure, S. (2013). *The other Chinese within: The stories of Chinese people in the Malay community of Pattani. Research project, Malaysia: Implications for Thailand* (4th ed.). National Policy and Cross-Border Relations Division, Thailand Research Fund.

- [3] Lou, J. J. (2017). Spaces of consumption and senses of place: A geosemiotic analysis of three markets in Hong Kong. *Social Semiotics Geography*, 27(4), 513–531. <https://doi.org/10.1080/10350330.2017.1334403>
- [4] Ochoa, M. J., & Foster, D. L. (2023). *Intercultural communication in the globalized world: Approaches and challenges*. Routledge.
- [5] Miller, A. S. (2024). *Cultural sensitivity and the global workplace: Bridging gaps in intercultural communication*. Springer.
- [6] Jackson, M. C. (2023). *Globalization and intercultural communication: New perspectives on theory and practice*. Palgrave Macmillan.
- [7] Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. Doubleday.
- [8] Gudykunst, W. B. (2003). *Bridging differences: Effective intergroup communication* (4th ed.). Sage Publications.
- [9] Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press.
- [10] Liu, L. (2004). *Cross-cultural communication: A visual approach*. Oxford University Press.
- [11] Gudykunst, W. B. (2004). *The intercultural communication handbook*. Sage Publications.
- [12] Hall, E. T. (1983). *The dance of life: The other dimension of time*. Doubleday.
- [13] Takahashi, H. (2024). *Reconceptualizing intercultural communication in a post-pandemic world*. Wiley.
- [14] Cheng, L. (2024). *Digital media and intercultural communication: New challenges and opportunities*. Oxford University Press.
- [15] Sarwari, A. Q., Adnan, H. M., Rahamad, M. S., & Abdul Wahab, M. N. (2024). The requirements and importance of intercultural communication competence in the 21st century. *SAGE Open*. <https://doi.org/10.1177/21582440241243119>
- [16] Abduvaliev, A. (2024). *The importance of intercultural communication for global citizenship*. E Conference Zone.
- [17] Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights*. Oxford University Press.
- [18] Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.
- [19] Comell, S., & Hartmann, D. (2007). *Ethnicity and race: Making identities in a changing world* (2nd ed.). Pine Forge Press.
- [20] Jeawkok, J. (2020). KueDaChiNo: Innovative from the culture of Patani. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 22(2), 1-14.
- [21] Lertpongsombat, I., et al. (2022). *Driving creative cultural parks for the development of cultural capital-based communities in Pattani*. Program Management Unit on Area Based Development (PMU A). (In Thai)

- [22] Malisuwan, C., Radenahmad, M., Narapongkasem, S., & Saesen, W. (2023). An innovation of contemporary story in three southern border provinces culture. *Yala Rajabhat University*.
- [23] Prince of Songkla University, Pattani Campus, Faculty of Fine and Applied Arts. (2022, November 4). *Luang Wichit Sungkakorn House: Kue Da Ji No* [Information sign]. Ana Ru Road, Ana Ru Sub-district, Mueang Pattani District, Pattani Province.
- [24] Williams, M., & Babcock, R. (2021). Conflict and cross-cultural trust in fragile societies. *Peace and Conflict Studies*, 28(2), 88–104.
- [25] Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. Oxford University Press.
- [26] Tadmor, C. T., & Tetlock, P. E. (2006). Biculturalism: The pluses and minuses of multiple cultural identities. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (V.38, pp. 105-164). Academic Press.
- [27] Malisuwan, C., Keawlek, S., Kunpukdee, S., & Taemasa, R. (2022). Pattern inheritance in handcrafted products of Narathiwat Province. *Yala Rajabhat University*.
- [28] Rahman, A., & Tan, W. (2023). Cultural hybridity and identity in Southeast Asia: Chinese and Malay communities. *Journal of Southeast Asian Cultural Studies*, 28(1), 92-114.
- [29] Ng, C. (2024). Traditions and modernities in the Chinese-Muslim communities of Southeast Asia. In *Southeast Asian cultural encounters* (pp. xx–xx). Singapore: University Press.
- [30] Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>

การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและ
องค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลาน
แรงงานข้ามชาติ จังหวัดสมุทรสาคร
Intergovernmental Management (IGM) and
Non-Governmental Organization Provision of Education
for Children of Migrant Workers in
Samut Sakhon Province

คชตวรรษ เจริญสุข^{1*} และชารินทร์ เกษร²
Khotchatrai Charoensuk^{1*} and Charin Kesorn²

¹ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 10240

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นครปฐม 73000

¹ Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Bangkok, 10240, Thailand

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom 73000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: khotchatrai2545@gmail.com

(Received: January 17, 2025; Revised: May 6, 2025; Accepted: May 16, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารอบแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 21 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ผลการศึกษพบว่า 1) กระบวนทัศน์การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการรวมศูนย์อำนาจ ควบคุมและสั่งการตามสายการบังคับบัญชา ไม่อาจแก้ไขปัญหาบางประการได้ จำเป็นต้องปรับทิศทางการจัดการความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย 2) การจัดการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ สามารถอธิบายเปรียบเทียบผ่านแนวคิดของโรดส์ (Rhodes) ที่มีลักษณะการดำเนินในรูปแบบเครือข่ายองค์การภาครัฐ (Intergovernmental Network) ส่งผลให้เกิดการบูรณาการหลักสูตรการจัดการศึกษาร่วมกัน มีการเชื่อมประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นในภาคสาธารณะเป็นครั้งคราว รูปแบบโครงสร้างการทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายย่อยที่มีโครงสร้างผูกติดอย่างหลวม ๆ ขาดความต่อเนื่องและการร่วมมือกัน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐ การจัดการสาธารณะแนวใหม่ องค์กรพัฒนาเอกชน การจัดการศึกษา นโยบายสาธารณะ

Abstract

This research studied the conceptual framework for managing relationships between government agencies as well as cooperation between governmental and non-governmental organizations (NGOs) in providing access to education for children of migrant workers. Qualitative documentary research was done with data gathered from interviews with twenty-one samples chosen using purposive sampling. Results were that: 1) Traditional public administration paradigms focus on centralized power, control, and chain of command, whereas collaborative network management is necessary to meet new public governance (NPG) standards through cooperation between government agencies and NGOs. 2) Intergovernmental networks of education for Children of Migrant may result from integrating joint education curricula by coordinating with government and other agencies in the public sector. The functional structure model is a group of loosely coupled subnetworks with a lack of continuity and cooperation.

Keywords: Relations between government agencies, New public management, non-governmental organizations, Educational provision, Public policy

บทนำ

สมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลสำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร (2566) พบว่า สมุทรสาครมีแรงงานข้ามชาติ จำนวน 334,295 คน [1] โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งเมียนมา ลาว และ กัมพูชา ทั้งนี้ การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาทั้งครอบครัว ในจำนวนของแรงงานข้ามชาติยังมีกลุ่มบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติที่เกิดและเติบโตภายในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นทายาทรุ่นที่ 2 (หรือรุ่นมากกว่า) โดยในปี 2566 มีจำนวนเด็กแรกเกิดจากครอบครัวแรงงานข้ามชาติจำนวน 4,550 [2] ในจำนวนดังกล่าวนี้ยังไม่นับรวมถึงแรงงานและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย ซึ่งไม่มีข้อมูลสถิติอีกเป็นจำนวนมาก

การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่มีบุตรหลานแรงงานข้ามชาติติดตามมาด้วยนั้น นำมาซึ่งปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กในกลุ่มดังกล่าว อันเป็นปัญหาที่รัฐ หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงลำพัง แม้จะมีกฎหมาย นโยบายและระเบียบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติให้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐได้ [3] อย่างไรก็ตาม ในสภาพการณ์ความเป็นจริงบุตรหลานแรงงานข้ามชาติจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาของรัฐ เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านความแตกต่างทางภาษา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ส่งผลให้ตัวแสดงอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น

ภายใต้สภาวะสุญญากาศทางการศึกษา องค์การพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization: NGOs) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบไปด้วย ศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักร มูลนิธิริษัทไทย และศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาคร การจัดบริการสาธารณะดังกล่าว พึ่งต้องอาศัยการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Intergovernmental Management: IGM) ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ และองค์การพัฒนาเอกชน ในรูปแบบการทำงานลักษณะ “เครือข่าย” (Network) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการกำหนดนโยบายและการจัดทำบริการสาธารณะ [4] เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กข้ามชาติเข้าถึงการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความยั่งยืนของนโยบายด้านสิทธิเสมอภาค [5, 6]

อย่างไรก็ดีแม้ว่าการบริหารงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ตัวแสดงอื่น ๆ ที่มีรัฐ ได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) มากขึ้น ทว่ากลไกการทำงานในระบบราชการของหน่วยงานภาครัฐนั้นยังคงมีสถานภาพและเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทหลักเพียงตัวแสดงเดียว หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องปรับกระบวนการดำเนินการดำเนินงานที่ในปัจจุบันไม่ใช่หน่วยงานที่มีความเป็นเอกภาพอย่างสมบูรณ์ หากแต่มีลักษณะที่เป็นพหุพจน์จากความหลากหลายภายใต้กลไกการทำงานของภาครัฐ [7] ตลอดจนยอมรับว่าภารกิจของหน่วยงานภาครัฐมีความสลับซับซ้อน บางหน่วยงานมีภารกิจและเป้าหมายที่ทับซ้อนกัน ภาครัฐจำเป็นต้องปรับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน (Intergovernmental Relation: IGR) และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Intergovernmental Management: IGM) และองค์การพัฒนาเอกชน นับเป็นการปรับกระบวนการดำเนินการรัฐเพื่อรองรับการทำงานแบบพหุภาคีในภารกิจบริการสาธารณะและกระบวนการนโยบายสาธารณะ

ร่วมขับเคลื่อนบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่าย [8, 9]

บริบทขององค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ และกระบวนการดำเนินงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ [10] แม้ว่าโครงสร้างของระบบระหว่างรัฐบาลอาจเปลี่ยนแปลงไป แต่การมีส่วนร่วมและการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานยังคงมีความสำคัญ เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ [11] ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏความสนใจที่จะศึกษาการจัดการความสัมพันธ์และการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติจังหวัดสมุทรสาคร โดยนำแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภายใต้บริบทการบริการสาธารณะแนวใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารอบการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน
2. เพื่อศึกษาความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผล วิเคราะห์ผล และนำเสนอผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการเก็บข้อมูลในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) [12] ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 21 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 ท่าน ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาคร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนองค์การพัฒนาเอกชน จำนวน 9 ท่าน ได้แก่ ศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักร มูลนิธิริชชีไทย และศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก [13] คือ เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษา ปฏิบัติงานหรือใช้ชีวิตในบริบทนั้น โดยสมัครใจและยินดีให้ข้อมูล และไม่อยู่ในแวดวงเดียวกับผู้สัมภาษณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีข้อคำถามเกี่ยวกับความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ [14] และใช้การสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยออกหนังสือขอสัมภาษณ์ข้อมูลจากหน่วยงานต้นสังกัดส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ใช้เวลาท่านละ 40 นาที มีการขออนุญาตบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการสรุปผลอย่างถูกต้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการถอดข้อความจากบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ เพื่อทบทวนความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล หลังจากนั้นศึกษาทำความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) [12, 15] โดยเริ่มจากการถอดเทปบทสัมภาษณ์ ก่อนทบทวนรายละเอียดข้อมูลเพื่อเข้าใจ บริบทและสาระสำคัญในภาพรวม พร้อมทั้งระบุประเด็นสำคัญเบื้องต้นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงกำหนดหน่วยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อจัดทำรหัส (Coding) แทนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันอย่างมีระบบ และทำการจัดเป็นประเด็นความคิด พิจารณาประเด็นสำคัญแล้วเขียน พรรณนา [16] ซึ่งกระทำโดยคำนึงถึงความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูลเป็นหลัก จากนั้นทำการ พิจารณาข้อมูลอย่างเป็นระบบร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเรียบเรียงผลการวิจัยสำหรับการนำเสนอ

4. แนวทางการปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยในมนุษย์ด้านพฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ มนุษยศาสตร์ เนื่องด้วยงานวิจัยดังกล่าวมิได้มีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเปราะบาง และผู้วิจัย ได้ปฏิบัติตามแนวทางจริยธรรมการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ [17] อย่างเคร่งครัด ผู้วิจัยได้มีการปกป้อง กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลด้วยการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ให้กับกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ เพื่อพิจารณาก่อนให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจโดยมิได้มีการบังคับ มีการขออนุญาตบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์ในการสรุปผลอย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นการสรุปเพื่อเผยแพร่โดยภาพรวมเท่านั้นไม่เจาะจงเป็น รายบุคคลและใช้นามสมมติในการอ้างอิง หลังจากมีการสรุปผลการศึกษารียบร้อยแล้วนั้น ได้มีการทำลาย ข้อมูลบันทึกเสียงโดยทันที ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีหลักฐานในการดำเนินการวิจัยทุกขั้น ดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอน อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามกระบวนการวิจัยอย่างครบถ้วน

สรุปผล

1. กรอบการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

หลักการสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล ซึ่งจากการศึกษาตามแนวคิดของโรดส์ (Rhodes) [18] สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ประการแรก การเจรจาต่อรองและกลยุทธ์ เนื่องจากการเจรจาต่อรองและ กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญที่มีประโยชน์อย่างมากในความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐ ทำให้รับรู้ถึงความหลากหลาย ของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน ระหว่างสถาบัน และประการที่สอง ความสำคัญของกลุ่มวิชาชีพ การสำรวจความสัมพันธ์ของกลุ่มวิชาชีพ เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันระดับชาตินั้นเหมาะสมอย่างยิ่งในบริบทของการพยายามเปลี่ยนความสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงาน

ทางด้านข้อจำกัดด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐ โรดส์ (Rhodes) [19] ได้อธิบายไว้โดยสรุป ได้ว่า (1) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐถูกสร้างมาเพื่อการพัฒนาที่เป็นแบบเฉพาะประเทศ (2) การวัดผล ระดับการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐจะตระหนักเน้นถึงการพึ่งพาซึ่งกันและ กันของหน่วยงานรัฐบาล แต่รากฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกันนั้นไม่ค่อยได้รับการสำรวจอย่างละเอียด ส่วน ใหญ่เน้นไปที่การบริหารการเงินระหว่างรัฐ โดยละเลยการวิเคราะห์เปรียบเทียบหรือการประเมินขอบเขตของ ทรัพยากรอื่น ๆ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐยังไม่ได้ชี้แจงความสัมพันธ์ระหว่างวิเคราะห์ ระดับมหภาค (บริบทระดับรัฐ) และระดับจุลภาค (การโต้ตอบและกลยุทธ์ของหน่วยงานรัฐหรือตัวแสดง) อย่าง ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อำนาจอาจเป็นปฏิกริยาจากองค์การ ซึ่งยังไม่ได้รับการสำรวจอย่างเต็มที่

ความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นในระบบการบริหารระดับประเทศที่ไรท์ (Wright) [20] ได้สรุปไว้ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) โครงสร้างการเมือง ท้องถิ่นมีอิสระในการพัฒนากฎหมายที่แตกต่างกันเพื่อจัดการการปกครองท้องถิ่น ทำให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลาย รวมถึงทางเลือกในการดำเนินงานภายใต้กฎหมายท้องถิ่นที่รัฐกำหนด (2) การบริหารการเงิน รัฐบาลของรัฐใช้เครื่องมือการบริหารการเงินในการกำกับดูแล สนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลท้องถิ่น เช่น การจัดสรรงบประมาณ การเก็บภาษี การบริหารการใช้จ่าย เป็นต้น (3) สิทธิของท้องถิ่นที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ กำหนดให้รัฐบาลท้องถิ่นมีอิสระอำนาจในการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง เพื่อให้สามารถดำเนินงานและบริหารจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของท้องถิ่น และ (4) การเปลี่ยนแปลงภายใต้การปกครองท้องถิ่น รัฐมีอำนาจในการกำหนดและปรับเปลี่ยนกฎหมาย หรือนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชน รัฐบาลท้องถิ่นต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวและตอบสนองต่อนโยบายและการเปลี่ยนแปลงที่รัฐกำหนด

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐในมุมมองทางการบริหารราชการ

การจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางส่วนใหญ่เน้นไปที่การประเมินผลการดำเนินงานในภาครัฐ ความเป็นพลเมือง และการบริหารจัดการภาครัฐในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับภาคเอกชน [21] เพราะฉะนั้น ความเป็นสาธารณะจึงมีหลากหลายแง่มุม แต่มีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ การสนับสนุนการพัฒนาชีวิตพลเมืองและชุมชนเป็นสาระสำคัญ สร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ให้กับพลเมือง ด้วยเหตุนี้การจัดการภาครัฐแนวใหม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติของประชาชนอย่างมาก โดยทั่วไปแล้วมักมีผลกระทบที่ทันทั่วที่ต่อการบริหารราชการในด้านการเปิดเผยข้อมูล ส่งเสริมให้ประชาชนให้ความสนใจในการดำเนินงานรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

การบริหารงานของรัฐจึงต้องดำเนินการอย่างเปิดเผย มีความโปร่งใสต่อประชาชน เพิ่มความมั่นคงของการบริหารราชการ [4, 21] เนื่องจากการบริหารสาธารณะต้องเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์หลายด้านสะท้อนให้เห็นถึงอนาคตที่ไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงที่ทวีความรุนแรง ข้อจำกัดด้านการจัดการ และการปฏิบัติตามความเห็นของผู้บริหาร รวมถึงการบริหารสาธารณะในอนาคตอาจเน้นที่ความสะอาดสบายและความคุ้มค่า ดังนั้น อนาคตของการบริหารสาธารณะต้องปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารราชการที่มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวโน้มที่มีความท้าทาย ได้แก่ การตรวจสอบพัฒนาการเชิงระบบการบริหารภาครัฐ การเป็นสากลของการบริหารราชการ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ทำให้เกิดการแปรรูปการให้บริการสาธารณะเพิ่มขึ้น แนวโน้มเหล่านี้มีความสำคัญในฐานะปัจจัยหลักในการกำหนดทิศทางของการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐในมุมมองทางนโยบายสาธารณะ

เครือข่ายนโยบายเป็นการทำความเข้าใจผ่านความหมาย ความเชื่อ และการตีความตามทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่าวนั้น การตีความเครือข่ายนโยบายต้องเริ่มต้นจากการพิจารณาแนวปฏิบัติ สถาบันต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือ และเป้าหมายการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผลมาจากการตีความในบริบทที่เฉพาะเจาะจง การศึกษาเครือข่ายนโยบายด้วยแนวทางนี้เน้นการเข้าใจความหมาย ความเชื่อ และการปฏิบัติที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท [19] การขับเคลื่อนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาเครือข่ายสำหรับการเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับโครงสร้างความร่วมมือ ในทางปฏิบัติการศึกษา

ประเด็นความแตกต่างทางชาติพันธุ์วิทยาและวัฒนธรรมสามารถช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายภาครัฐมีความเข้าใจ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่ประชาชนคาดหวังได้เป็นอย่างดี ผ่านการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประเด็นที่สำคัญในสังคม

การเจรจาต่อรองระหว่างองค์การและระหว่างประเทศ [22, 23, 24] ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายที่เป็นสากล และการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมมือของหน่วยงานรัฐสอดรับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นสูงและมวลชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งมักมีการแบ่งแยกอำนาจและสิทธิของชนชั้นสูงและมวลชนอย่างชัดเจน ความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยทัศนคติของชนชั้นสูงมักมีผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะมากกว่ามวลชน นโยบายสิทธิพลเมืองมักเป็นผลมาจากการตอบสนองของชนชั้นสูงที่สร้างเงื่อนไขให้เอื้อประโยชน์เข้ากลุ่มตนเองมากกว่า ความคิดเห็นของมวลชน [18] นโยบายสาธารณะจึงมีอิทธิพลที่สำคัญต่อความคิดเห็นของมวลชน โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและเชื้อชาติ

(3) นโยบายทางการศึกษาของกลุ่มความหลากหลายทางชาติพันธุ์บนพื้นฐานการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

การศึกษาชาติพันธุ์วิทยาและวัฒนธรรมเครือข่ายของบุคคลในบริบทที่แตกต่างมีผลต่อการสร้างอิทธิพลด้านการเจรจาต่อรองระหว่างองค์การหรือระหว่างประเทศ ถือเป็นวิธีหนึ่งในการพึ่งพาอาศัยอำนาจเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งหาวิธีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานตามความเป็นจริงของสถานการณ์ ผ่านรูปแบบการเจรจาต่อรองและแลกเปลี่ยนทรัพยากร [22, 23] ความคิดเห็นของชนชั้นสูงที่มีต่อมวลชนผู้มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มีอิทธิพลจากนโยบายสาธารณะมากกว่าการบริบททางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการคิดของชนชั้นสูงเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและเชื้อชาติ ก่อให้เกิดการยอมรับสิทธิของมวลชนมากขึ้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสังคมให้เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การสนับสนุนโรงเรียนแบบบูรณาการให้ทุกคนที่มีความหลากหลายให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เรียกว่า “ความเสมอภาคทางการศึกษา” [18] เหล่านี้สะท้อนความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญในการสร้างสมดุลทางชาติพันธุ์ในสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเชิงบวก

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม นโยบายการศึกษาควรมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมกับพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญ นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา เน้นการสร้างสรรคแรงจูงใจให้กับผู้เรียน โดยการส่งเสริมความเข้าใจ การเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ส่วนบุคคลของแต่ละคน ลดความขัดแย้งในสังคมผ่านการสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อเข้ากับสังคมหรือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม [18] โรงเรียนต้องกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารของภาครัฐ พร้อมปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ เพื่อเป้าหมายที่วางไว้ในการพัฒนาสังคมและชุมชนในทุกด้าน

สำหรับความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการจัดการการศึกษาให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมประกอบด้วยกลุ่มผู้แสดงอย่างน้อย 3 กลุ่ม โดยกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด และมีอิทธิพลในการตัดสินใจการดำเนินการทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอื่น ๆ อย่างคณะครูและหน่วยงานการศึกษาในสถานศึกษา และองค์การทางศาสนาที่มีส่วนร่วมใน

การสนับสนุนหรือต่อต้านเรื่องการศึกษา [18] การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในการสร้างนโยบายและการตัดสินใจทางการศึกษามีผลกับการดำเนินการในระบบการศึกษา และส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งผลลัพธ์จากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการในระบบการศึกษา สามารถเห็นได้ในการสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้นการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาในปัจจุบัน ภาครัฐและกลุ่มพลเมืองที่สนใจด้านการศึกษา เช่น ผู้ปกครอง ผู้เสียภาษี นายจ้าง เป็นต้น ต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายสำคัญว่าควรสอนอะไรในระบบการศึกษาที่ต้องเสาะแสวงหาคำตอบจากกลุ่มผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่การศึกษาของรัฐ และสหภาพครู เรื่องนี้มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการศึกษา การเติบโตทางอารมณ์ การแสดงออกของผู้เรียน การพัฒนาหัตถ์วัฒนธรรม และนวัตกรรมทางการศึกษาในอนาคต

(4) การกำกับดูแลเครือข่าย (Network Governance)

การกำกับดูแลเครือข่ายเป็นแนวทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับการจัดระเบียบและระดมทรัพยากรในการพัฒนานโยบาย การให้บริการ และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในอนาคต การกำกับดูแลผ่านเครือข่ายจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างไม่ต้องสงสัย [25] อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่ชัดเจนของการกำกับดูแลเครือข่ายนั้นยังคงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายที่มีความซับซ้อน การบริหารจัดการเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ยังคงเป็นปัญหาที่ยากลำบาก และต้องการแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยเหลือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบ การกำกับดูแล และการจัดการเครือข่ายภาคสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การวิจัยเกี่ยวกับการกำกับดูแลเครือข่ายจะต้องคงความเปิดกว้างและพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนของการทำงานในรูปแบบเครือข่าย

การกำกับดูแลในบริบทของการจัดการสาธารณะ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่กิจกรรมของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงการระดมทรัพยากรและการควบคุมดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์การพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการสาธารณะ การกำกับดูแลในลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบของการกำกับดูแลเครือข่ายสามารถแบ่งออกเป็นสองมิติสำคัญ มิติแรก คือ การมีหรือไม่มีผู้นำเครือข่าย [25] ในกรณีที่องค์กรในเครือข่ายทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ มีการปฏิสัมพันธ์และควบคุมกันเอง ส่งผลให้เครือข่ายมีลักษณะของความหนาแน่นสูง และการกระจายอำนาจอย่างกว้างขวาง ซึ่งเรียกว่า “การกำกับดูแลร่วมกัน” อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เครือข่ายมีการเชื่อมโยงกันน้อย การปฏิสัมพันธ์จะจำกัดเฉพาะด้านการปฏิบัติการ เช่น การโอนกิจการ การให้บริการลูกค้า การแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นต้น เครือข่ายดังกล่าวจะถูกกำกับดูแลโดยองค์การเดียวที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการควบคุมหรือเป็น “ผู้นำเครือข่าย” เพื่อรักษาความเชื่อมโยงของเครือข่ายและรักษาเสถียรภาพของระบบ

มิติที่สองของการกำกับดูแล คือ การควบคุมเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากภายในหรือภายนอก [24] ในกรณีที่เครือข่ายถูกควบคุมจากภายใน ผู้เข้าร่วมจะทำหน้าที่กำกับดูแลร่วมกันหรือผ่านองค์การนำเพียงหนึ่งเดียว ในขณะที่เครือข่ายที่ควบคุมจากภายนอกจะถูกบริหารจัดการโดยองค์การเฉพาะที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบริหารเครือข่าย (Network Administrative Organization: NAO) ซึ่งอาจจัดตั้งขึ้นโดยสมาชิกเครือข่ายเองหรือจากบุคคลภายนอก แม้ว่าแต่ละรูปแบบการกำกับดูแลจะมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกันไป แต่การเลือกใช้รูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเป็นหลัก ทั้งนี้ ไม่มีรูปแบบใดที่สามารถกล่าวได้ว่าดีกว่าหรือมีประสิทธิภาพสูงสุดในทุกสถานการณ์ แต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม

และเป้าหมายที่แตกต่างกัน

เมื่อมีการกำกับดูแลเครือข่ายร่วมกัน การตัดสินใจจะถูกกระจายอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิก และไม่มีองค์การใดที่ทำหน้าที่แทนเครือข่ายโดยรวม [26] กิจกรรมการบริหารจัดการในเครือข่ายมักจะดำเนินการโดยกลุ่มย่อยของเครือข่ายเอง ซึ่งทำให้โครงสร้างการบริหารเครือข่ายมีความยืดหยุ่นและไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ทักษะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการทำงานร่วมกันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นักวิชาการอย่าง Agranoff และ McGuire [27] ได้จำแนกพฤติกรรมการจัดการออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) การเปิดใช้งาน การระบุและรวบรวมบุคคลและทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ (2) การวางกรอบ การสร้างข้อตกลงในการเป็นผู้นำและการกำหนดบทบาทการบริหาร (3) การระดมพล เป็นพฤติกรรมที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างความมุ่งมั่นในการดำเนินงานร่วมกัน ช่วยก่อให้เกิดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในและภายนอกเครือข่าย และ (4) การสังเคราะห์ การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้เข้าร่วมทุกฝ่าย รวมถึงการอำนวยความสะดวกในความสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

สรุปสาระจากผลการศึกษาได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐเน้นการเจรจาต่อรองและกลยุทธ์ร่วม รวมถึงการยอมรับบทบาทของกลุ่มวิชาชีพในบริบทของความร่วมมือแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระดับมหภาคและจุลภาคที่ยังคงต้องเผชิญความท้าทายทั้งด้านโครงสร้าง การเงิน และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ขณะที่การกำกับดูแลเครือข่าย (Network Governance) กลายเป็นแนวทางสำคัญในยุคการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วน เครือข่ายสามารถบริหารแบบมีผู้นำหรือร่วมกัน และต้องอาศัยทักษะการเปิดใช้งาน วางกรอบระดมพล และการประสานงาน เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2. ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร

การบริหารจัดการภาคสาธารณะของประเทศไทยได้ถูกท้าทายจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีความต้องการและเรียกร้องให้ระบบราชการสามารถแก้ไขปัญหาที่เน้นความเป็นมืออาชีพ สามารถแสวงหาและประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายที่หลากหลายภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐของไทยจะต้องหันมาทบทวนบทบาทและภารกิจของรัฐในการบริหารงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์เดิมทีนั้น การบริหารสาธารณะเป็นการบริหารของภาครัฐที่เป็นตัวแสดงเพียงตัวแสดงเดียวได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการบริการสาธารณะไปสู่การสร้างกลไกการทำงานและประสานความร่วมมือภาคส่วนอื่น ๆ

การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (IGR) และองค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนภายในจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวคิดของโรดส์ (Rhodes) การบริหารจัดการเครือข่าย (Network Management) เน้นการวิเคราะห์เครือข่าย ความใกล้ชิดของสมาชิกภายในเครือข่าย ประเภทของสมาชิกที่เข้าร่วมในเครือข่าย และวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายให้สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ [28] ลักษณะนี้เครือข่ายเป็นกระบวนการที่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์สะท้อนกลับ (Feed Back) และสามารถปรับตัวได้ด้วยการพึ่งพาทรัพยากรระหว่างสมาชิกภายในเครือข่าย ความเข้มแข็งและความต่อเนื่องของเครือข่ายขึ้นอยู่กับความไว้วางใจและความผูกพันที่มีให้ต่อกัน [29] ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลาน

แรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักร

ความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาเริ่มต้นขึ้นในปี 2557 จากเหตุปัญหาคอร์สเรียนที่ศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักร ประกอบไปด้วย ศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนา ศูนย์มารีสต์ และศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ไม่สามารถออกวุฒิบัตรทางการศึกษาให้แก่ักเรียนที่เข้ามาศึกษาได้ เนื่องจากเป็นศูนย์ฯ ที่ไม่มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครได้บันทึกข้อตกลงการบูรณาการหลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 8-15 ปี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดีและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข จากการสัมภาษณ์ พบว่า ศูนย์เครือข่ายคริสตจักรเป็นองค์การพัฒนาเอกชนที่มีความพร้อมที่สุดในการเป็นศูนย์เครือข่าย

“...ถือได้ว่าเป็นศูนย์เครือข่ายที่มีบุคลากรหลากหลายทั้งภาษาไทย อังกฤษ พม่า มอญ และมีอาสาสมัครต่างชาติที่ได้รับการสนับสนุนจากประมุขศาสนาคริสต์ อิตาลี เข้ามาช่วยสอน แคมยังมีกรบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 15, การสัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2566)

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งสองแห่งเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อจัดบริการสาธารณะทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการปรับตัวจากความเป็นองค์การราชการที่มีหน้าที่จัดบริการทางการศึกษาที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยองค์การพัฒนาเอกชน เป็นการแสวงหาภาคีเครือข่ายเพื่อจัดบริการทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ โดยในระยะแรกของการบูรณาการหลักสูตรร่วมกันศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้จัดบริการทางการศึกษาโดยมีกลุ่มงานส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือเป็นผู้จัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายต่าง ๆ ภายในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร แต่นับตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา องค์กรทั้งสองแห่งขาดการบูรณาการหลักสูตรร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีความร่วมมือในการพึ่งพาศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาร่วมกัน เป็นเพียงความร่วมมือในการออกวุฒิบัตรทางการศึกษาเพื่อรองรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ปัจจุบันการจัดการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งสองแห่งเป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันเป็นครั้งคราว โดยอาศัยพื้นที่ของศูนย์เครือข่ายคริสตจักรซึ่งมีขนาดใหญ่ที่พอเหมาะสำหรับเป็นศูนย์การทดสอบสำหรับกลุ่มผู้ไม่มีสัญชาติไทย

นอกจากความร่วมมือระหว่างศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครและศูนย์เครือข่ายคริสตจักร พบว่า หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ยังขาดความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ข้อมูล พบว่า หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ไม่ได้มีความร่วมมือกับศูนย์เครือข่ายคริสตจักร ตลอดจนไม่มีการปรึกษาหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติอีกด้วย อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นยังไม่ทราบถึงบทบาทภารกิจของศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักรภายใต้พื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร

(2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและมูลนิธิรักไทย

ความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐไม่มีความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมในการบูรณาการการศึกษา กับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครเหมือนกับศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักร โดยมูลนิธิรักไทย

ได้ขอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการสนับสนุนหนังสือสำหรับใช้การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรผู้ไม่รู้หนังสือไทย พุทธศักราช 2551 โดยผู้จัดการศูนย์ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทางมูลนิธิมีการปรับเนื้อหาของหนังสือตามหลักสูตรให้เหมาะสมกับทักษะความรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยวันจันทร์และวันอังคาร จะจัดการเรียนการสอน ตามรายวิชาของ สกร. แต่จะมีการปรับเนื้อหาและย่อสรุปให้เข้าใจง่าย เพราะเนื้อหาหายากเกินที่เด็กในช่วงวัยนี้จะเรียนรู้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9, การสัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2566)

สำหรับการสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครเพื่อช่วยจัดการศึกษานั้น หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ปัจจุบันการจัดการศึกษาภายในองค์กรใช้บุคลากรขององค์กรทั้งหมด โดยบุคลากรที่มูลนิธิริักษไทยเป็นผู้ที่จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมากกว่าครึ่งของบุคลากรทั้งหมด มีใบประกอบวิชาชีพครู โดยผู้จัดการศูนย์ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เดิมที่ สกร. ส่งครูเข้ามาช่วยสอนในรายวิชาของ สกร. แต่ระยะ 5-6 ปีมานี้ ไม่มีครูมาช่วยสอนแล้ว และไม่ได้ต้องการบุคลากรจาก สกร. มาสอน เนื่องจากมูลนิธิมีบุคลากรเพียงพอและมีความสามารถในแถบทุกสาขาวิชา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10, การสัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2566)

นอกจากนี้ ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาช่วยเหลือแบบครั้งคราว โดยส่วนใหญ่มักเป็นโครงการขนาดเล็กที่เข้ามาสนับสนุนใช้ช่วงเวลาสั้น ๆ ในการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติภายในมูลนิธิริักษไทย

อย่างไรก็ตาม มูลนิธิริักษไทยได้ขอความร่วมมือจากเครือข่ายทางการศึกษาอื่น โดยได้รับความร่วมมือกับสถานศึกษาของรัฐโดยรอบจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดโสภณาราม (ปลั่งร่วมราษฎร์บำรุง) โรงเรียนวัดสามัคคีศรัทธา และโรงเรียนเทศบาลวัดเจษฎาราม (เขยวิทยาทาน) การทำข้อตกลงและความร่วมมือร่วมกันระหว่างสถานศึกษาของรัฐและมูลนิธิริักษไทย เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่ต้องการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยจะมีการสอบวัดผลเทียบโอนความรู้ความสามารถ ทางมูลนิธิริักษไทยจะเป็นผู้ประสานขอเอกสารและได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชนในพื้นที่เพื่อรับรองการมีอยู่ของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ

(3) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาคร

ศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาครจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนและหนังสือของกลุ่มชาติพันธุ์มอญจากประเทศเมียนมาเป็นหลัก มีการแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 8 ระดับชั้น ได้แก่ ระดับชั้นอนุบาล และระดับเกรด 1-7 เป็นการสอนเนื้อหาระดับประถมศึกษา ในแต่ละปีการศึกษาจะมีการเรียกประชุมผู้ปกครองของนักเรียนตามความเหมาะสม สำหรับนักเรียนทุกคนทางศูนย์ฯ จะดำเนินการทำบัตรประจำตัวไว้เพื่อแสดงตัวตน เมื่อสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรทางศูนย์ฯ จะส่งเสริมการส่งต่อบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ โดยประสานความร่วมมือในการเข้าศึกษาต่อที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาครได้รับอนุญาตจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 เป็นต้นมา เป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ เมื่อบุตรของแรงงานข้ามชาติสำเร็จการเรียนจากศูนย์ฯ จะสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีทักษะด้านภาษาไทยเป็นอย่างดี สำหรับหลักสูตรการเรียนที่ทางศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ จัดไว้เพื่อกลุ่มนักเรียนผู้เป็นบุตรหลานแรงงานข้ามชาติแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ กลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในเกณฑ์ภาคบังคับของการศึกษาไทย ได้แก่ ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติผู้ที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเฉพาะกลุ่มแรงงานในวันเสาร์และอาทิตย์ แยกออกจากเด็กนักเรียนไทย

ศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาครมีความจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต้นทาง โดยจัดการศึกษาตามหลักสูตรของประเทศต้นทาง เพื่อประโยชน์ในการออกวุฒิการศึกษาในกรณีที่ต้องการเทียบวุฒิการศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาในอนาคต ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้ในฐานะองค์การพัฒนาเอกชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้โอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ รวมถึงการช่วยเหลือบุตรหลานแรงงานข้ามชาติด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ด้านการจัดการศึกษา

ภายใต้การบริหารการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance Theory) หน่วยงานภาครัฐมีใช้ศูนย์กลางการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์ตามแบบระบอบราชการดั้งเดิมที่เน้นการสั่งการและการควบคุมตามสายบังคับบัญชา (Hierarchy) แต่มีสภาพและบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายที่ต้องพึ่งพาตัวแสดงจากภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานของภาครัฐ ให้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบายร่วมกัน [17] โดยอาศัยความเป็นมืออาชีพของหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความสลับซับซ้อนในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานภาครัฐและการกำหนดนโยบายสาธารณะเปลี่ยนแปลงไป

ตามทัศนะของโรดส์ [28, 30] เครือข่ายนโยบายเป็นการจัดกลุ่มขององค์การที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ควบคู่ไปกับการสร้างกลไกการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งมอบบริการสาธารณะ โดยจากสภาพปัญหาการจัดการบริการภาคสาธารณะในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อน หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถเป็นตัวแสดงฝ่ายเดียวที่จัดการแก้ไขและรับมือได้เพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยตัวแสดงจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา หากพิเคราะห์การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (IGM) ตามแนวคิดของโรดส์ จะพบว่าเกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่างศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครและองค์การพัฒนาเอกชนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามรูปแบบของเครือข่ายองค์การภาครัฐระดับต่าง ๆ (Intergovernmental Network) เกิดการบูรณาการหลักสูตรการจัดการศึกษาร่วมกัน มีการเชื่อมประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ในภาคสาธารณะเป็นครั้งคราว รูปแบบโครงสร้างการทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายย่อยที่มีโครงสร้างผูกติดอย่างหลวม ๆ แต่ขาดความต่อเนื่องและการร่วมมือกันอย่างถาวร

สำหรับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์การพัฒนาเอกชน ได้แก่ ศูนย์เครือข่ายองค์การคริสตจักรมูลนิธิรักไทย ศูนย์การเรียนรู้เด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาคร หากพิเคราะห์ตามแนวคิดของโรดส์จะพบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบเครือข่ายผู้ผลิต (Producer Network) ที่มีจำนวนสมาชิกสมาชิกผันแปรตามสภาพการณ์ของระดับปัญหา ไม่มีการพึ่งพากลุ่มบุคลากรทางการศึกษาร่วมกัน มุ่งเน้นรูปแบบการจัดการศึกษาภายในองค์การเฉพาะกลุ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการผู้เรียนในพื้นที่ ๆ นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่มี

พันธกิจในการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์กันกันอย่างหลวม ๆ ปฏิสัมพันธ์ในเครือข่ายเกิดขึ้นไม่ถี่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นความร่วมมือภายในเครือข่ายที่เป็นทางการเฉพาะกลุ่ม แนวทางในการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเพื่อการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ สภาพการณ์ปัจจุบัน องค์กรพัฒนาเอกชนได้เป็นตัวแสดงที่มีบทบาทการให้บริการสาธารณะทางการศึกษามากยิ่งขึ้น หน่วยงานรัฐจำเป็นต้องเรียนรู้ ปรับฐานคติ และมีความสามารถในการ “จัดการ” ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ รวมถึงวางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ของตัวแสดงในเครือข่ายเพื่อให้การทำงานร่วมกันของสมาชิกในเครือข่ายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งทำให้แนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ (Intergovernmental Management: IGM) เข้ามามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการ

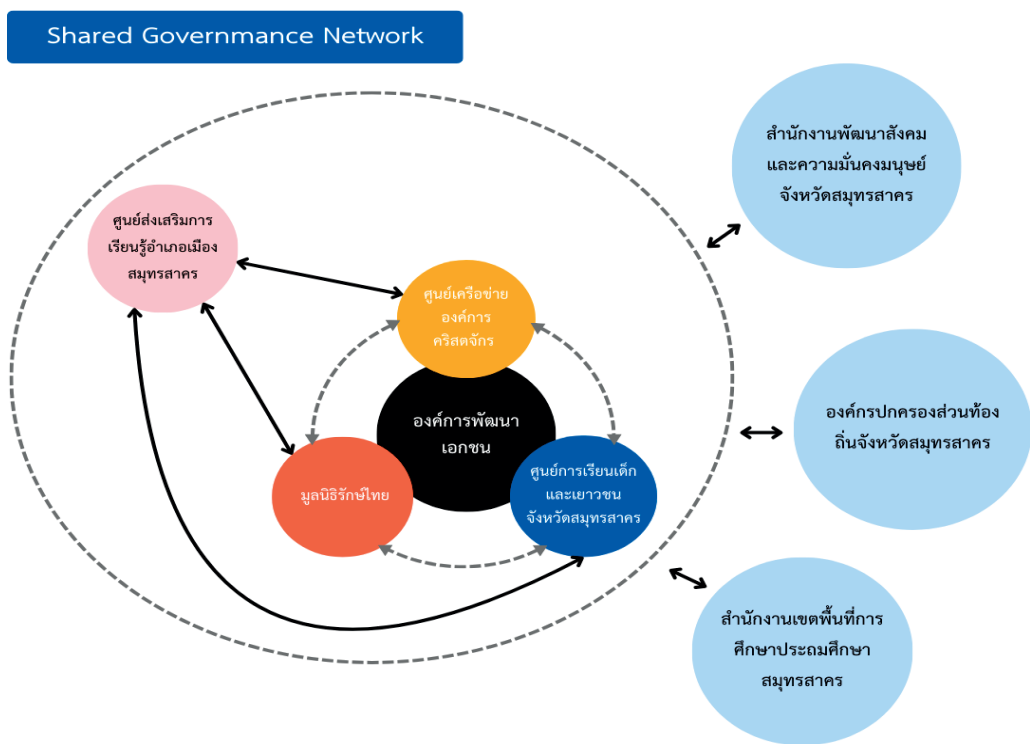

Figure 1 Shared Governance Network of Intergovernmental Management (IGM) and Non-Governmental Organization

Source: Developed from Kenis and Proven [31]

ภาพที่ 1 จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของเครือข่ายการกำกับดูแลแบบแบ่งปัน (Shared Governance Network) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สมาชิกในเครือข่ายมีสถานะเท่าเทียมกันในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่มีองค์กรใดเป็นศูนย์กลางในการควบคุม การทำงานอาศัยความไว้วางใจ ความสมัครใจ และการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง องค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ ศูนย์เครือข่ายองค์กรคริสตจักร มูลนิธิริษัทไทย และศูนย์การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ต่างมีความสัมพันธ์แบบแนวนอนในการสนับสนุนซึ่งกัน

และกันในบางโอกาส ส่วนหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เชื่อมโยงและสนับสนุนภายนอก อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านการตัดสินใจที่ล่าช้า ภาระงานที่ไม่ชัดเจน และความเสียดังกล่าวไม่ยั่งยืนหากขาดความไว้วางใจหรือกลไกกลางในการประสานงาน ทำให้ต้องอาศัยระดับความร่วมมือและเป้าหมายร่วมที่เข้มแข็งเป็นสำคัญ หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุม มาเป็นผู้ประสาน ส่งเสริม และบริหารความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับภาคส่วนอื่น เพื่อให้การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติเกิดความยั่งยืนและครอบคลุมตามหลักธรรมาภิบาลภาครัฐยุคใหม่

การอภิปรายผล

1. กรอบแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Relations: IGR) เป็นการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นภาพความร่วมมือจากความสัมพันธ์ การประเมินโครงสร้างการทำงานระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและรัฐบาลท้องถิ่นที่เน้นย้ำความหลากหลายทางการเจรจาต่อรอง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในทิศทางการดำเนินงานของรัฐบาล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์การที่กระจายอำนาจ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วม [32] นโยบายด้านบริการการศึกษา มักกำหนดให้องค์การพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมด้วย ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การพัฒนาเอกชนและรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อบริการ เพราะการทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนจะสร้างผลลัพธ์ที่ดีในรัฐที่เป็นประชาธิปไตย [33] IGR จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารของรัฐบาลกลาง และการทำงานที่ดีของสหพันธ์ขึ้นอยู่กับระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันในระดับชั้นของรัฐบาล

มุมมองทางการบริหารราชการ เป็นการบริหารงานเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้น โดยการให้บริการแก่ประชาชนด้วยสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การจัดหาสิ่งจูงใจที่ทางเศรษฐกิจในรูปแบบของความสุข ความเป็นอยู่ที่ดี มุ่งเน้นไปที่การสร้างหน่วยงานรัฐที่มีประสิทธิภาพแทนการใช้งบประมาณ [34] โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมีความโดดเด่นในการสร้างรูปแบบการกระจายอำนาจทางการบริหารราชการ แต่ยังมีความท้าทายในการปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล IGR ใ้ก้าวหน้า [35] ผู้มีบทบาทต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความพยายามร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบราชการและปรับปรุงการทำงานเพื่อให้มีอิสระเพียงพอ และใช้ทรัพยากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบายสาธารณะที่เน้นการตีความของผู้ที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายนั้น โดยพิจารณาจากแนวปฏิบัติของสถาบันต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือ เป้าหมายของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการขับเคลื่อนนโยบายของหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาเครือข่ายสำหรับการเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับโครงสร้างความร่วมมือ โดยเครือข่ายนโยบายสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่ประชาชนคาดหวังได้เป็นอย่างดี ผ่านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญในสังคม การเจรจาต่อรองระหว่างองค์การและระหว่างประเทศ อันจะส่งผลต่อการพัฒนานโยบายที่เป็นสากล และการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมมือของหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ ในประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐมักจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคนกลางประสานระหว่างเครือข่าย [36] กลไกเชื่อมประสาน (Coordination) ส่งผลต่อการส่งผ่านนโยบายในระดับที่แตกต่างกันทั้งในระดับชาติ ระดับการรวมกลุ่มทางเลือก และระดับปฏิบัติการ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานในกำกับของรัฐ และองค์การมหาชน [37]

โดยทั่วไปแล้ว IGR มีแนวโน้มที่จะไม่เป็นทางการ เน้นประสิทธิภาพแบบพหุภาคี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล กลายเป็นเรื่องที่ทำหายที่กระตุ้นให้มีการเรียกร้องในประเด็นกระบวนการและโครงสร้างของรัฐในการกำหนด นโยบาย

นโยบายทางการศึกษาของกลุ่มความหลากหลายทางชาติพันธุ์บนพื้นฐานการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงาน จากการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาและวัฒนธรรมเครือข่ายของพฤติกรรมบุคคลในบริษัทที่แตก ต่างมีผลต่อการสร้างอิทธิพลด้านการเจรจาต่อรองระหว่างองค์การหรือระหว่างประเทศ ถือเป็นวิธีหนึ่งในการ พึ่งพาอาศัยอำนาจเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งหาวิธีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะ ครุและหน่วยงานการศึกษา และองค์การทางศาสนาที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษา [38] ผู้บริหาร โรงเรียน บุคลากรครู และภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เป็นต้น มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและ ผลักดันให้เด็กนักเรียนในฐานะบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

2. ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาสำหรับบุตร หลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร

การบริหารสาธารณะเป็นการบริหารของภาครัฐที่เป็นตัวแสดงเพียงตัวแสดงเดียวได้มีบทบาทสำคัญ ในการจัดการบริการสาธารณะไปสู่การสร้างกลไกการทำงานและประสานความร่วมมือภาคส่วนอื่น ๆ [39] ปัจจุบันกระแสการบริหารปกครอง (Governance) เปิดโอกาสให้ตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีบทบาทใน การกำหนดนโยบายมากขึ้น การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายยังถูกผลักดันด้วยกระแส การส่งเสริมประชาธิปไตยในกระบวนการนโยบาย [40] การจัดสวัสดิการสังคมด้านการศึกษาของภาครัฐที่มี ต่อแรงงานข้ามชาติจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีความเห็นชอบร่วมกันเป็นหลักการสำคัญที่จึงจะนำไปสู่การ แก้ปัญหาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (IGR) และองค์การพัฒนาเอกชน จะเป็นกระบวนการ ที่สำคัญ เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนภายในจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวคิดการบริหารจัดการ เครือข่าย (Network Management) โดยเริ่มจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและศูนย์เครือข่าย คริสตจักร โดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาครได้บันทึกข้อตกลงการบูรณาการหลักสูตรการ จัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาค บังคับระดับประถมศึกษา ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งสองแห่งเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อจัด บริการสาธารณะทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการปรับตัวจากความเป็นองค์การราชการที่มีหน้าที่จัดบริการ ทางการศึกษาที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยองค์การพัฒนาเอกชน เป็นการแสวงหาภาคีเครือข่ายเพื่อจัดบริการ ทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ [41] รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายความ ร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ เครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน

สำหรับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและมูลนิธิริชชีไทย ซึ่งไม่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐในการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมเชิงบูรณาการศึกษากับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมูลนิธิริชชีไทยได้ขอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการสนับสนุนหนังสือสำหรับใช้ในการสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตรผู้ไม่รู้หนังสือไทย และได้มีการปรับเนื้อหาหนังสือตามหลักสูตรให้เหมาะสมกับความรู้และทักษะ

ของผู้เรียนเป็นสำคัญ [42] แนวทางการจัดการศึกษาขององค์การพัฒนาเอกชนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของที่ตั้งศูนย์การเรียน โดยยึดการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของแรงงานข้ามชาติ [43] ซึ่งองค์การพัฒนาเอกชนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา อย่างไรก็ตาม มูลนิธิริษัทไทยได้ขอความช่วยเหลือจากเครือข่ายทางการศึกษาอื่น โดยได้รับความร่วมมือกับสถานศึกษาของรัฐในการสร้างความร่วมมือร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ [44] ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการศึกษานับเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้ บทบาทของเครือข่ายการย้ายถิ่นยังมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม และส่งเสริมการจัดการศึกษา [45]

ศูนย์การเรียนเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาครได้รับอนุญาตจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2566 เป็นต้นมา เป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์การชุมชนและองค์การเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน เพื่อประโยชน์ในการออกวุฒิทางการศึกษาในกรณีที่ต้องการเทียบวุฒิการศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาในอนาคต [43] สำหรับประเทศไทยมีนโยบายด้านการศึกษาที่สนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้ารับการการศึกษาในโรงเรียน [46] แต่การขาดการประสานงานความร่วมมือเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมถึงและแก้ไข ปัญหาแบบองค์รวมเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ [47] แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ไม่ได้กำหนดแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา จึงทำให้ขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ การสร้างความเป็นรัฐชาติ ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกเชื้อชาติทางชาติพันธุ์ และหลายบริษัทได้พัฒนาไปสู่ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ดังนั้น บนพื้นฐานของความหลากหลายจึงไม่ควรจัดการศึกษาในรูปแบบเอกวัฒนธรรม

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้ (1) รัฐบาลควรจัดทำนโยบายและกฎหมายที่ชัดเจนให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ด้วยการจัดทำนโยบายที่ระบุสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ รวมถึงการกำหนดแนวทาง และมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนสำหรับโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างกลไกและโครงสร้างการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการศึกษาได้อย่างบูรณาการสอดคล้องกัน ซึ่งอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน เพื่อวางแผนและกำกับดูแลการดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งถัดไปควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจเพิ่มการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ในการเก็บข้อมูลเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและมุมมองจากกลุ่มเครือข่ายที่หลากหลาย

References

- [1] Office of Labour Samutsakhon. (2023). *Report on the Situation of Migrant Workers in Samut Sakhon Province, Year 2023*. Office of Labour Samutsakhon. (In Thai).
- [2] The Bureau of Registration Administration. (2024). *Statistics on the Number of Migrant Children born in Thailand Annually from 2017-2023*. Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (In Thai).
- [3] Thongpan, S. (2024). *Knowledge About Migrant Workers in Thailand* (2nd ed). Thammasat University Press. (In Thai).
- [4] Pathranarakul, P. (2021). *Contemporary Public Administration Theory* (2nd ed). Ratnatri. (In Thai).
- [5] Thongsawang, S. (2023). Transnational Inequality: A Case Study of Myanmar Migrant Workers in Samut Sakhon. *Journal of Social Research and Review*, 40(1), 61-103. (In Thai).
- [6] Lapkanjana, P., Tanpichai, P., & Srisuantang, S. (2025). Access to Education for Migrant Children: Challenges and Opportunities in Samut Sakhon Province. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 14(1), 1-11. (In Thai).
- [7] Luangprapat, W. (2009). *Public Governance and Intergovernmental Relations. Public Governance*. Thammasat University Press. (In Thai).
- [8] Tortajada, C. (2016). Nongovernmental Organizations and Influence on Global Public Policy. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 3(2), 266-274.
- [9] Mcguire, M. (2013). Symposium Introduction: Challenges of Intergovernmental Management. *Journal of Health and Human Services Administration*, 36(2), 109-123.
- [10] Cropper, S., Ebers, M., Huxham, C., & Ring, S. (2010). *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations*. Oxford University Press.
- [11] Pholsim, S. (2023). Collaborative Governance: Theoretical Foundation and Future Research Agenda. *Songklanakarin Journal of Management Sciences*, 40(2), 196-218. (In Thai).
- [12] Pothisita, C. (2021). *The Science and Art of Qualitative Research. Handbook for Students and Social Science Researchers* (9th ed). Amarin Printing. (In Thai).
- [13] Rubin, H. & Rubin, I. (1995). *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. SAGE.
- [14] Prasongthan. (2020). *Qualitative Research in Tourism: Concepts and Research Methods*. Sirichai Publishing. (In Thai).
- [15] Buasan, R. (2015). *Qualitative Research in Education*. Chulalongkorn University Printing House. (In Thai).
- [16] Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed). SAGE.
- [17] National Research Council of Thailand. (2564). *The Ethical Guidelines for Research Involving Humans*. (2nd ed). Art and Part Update Company Limited. (In Thai).

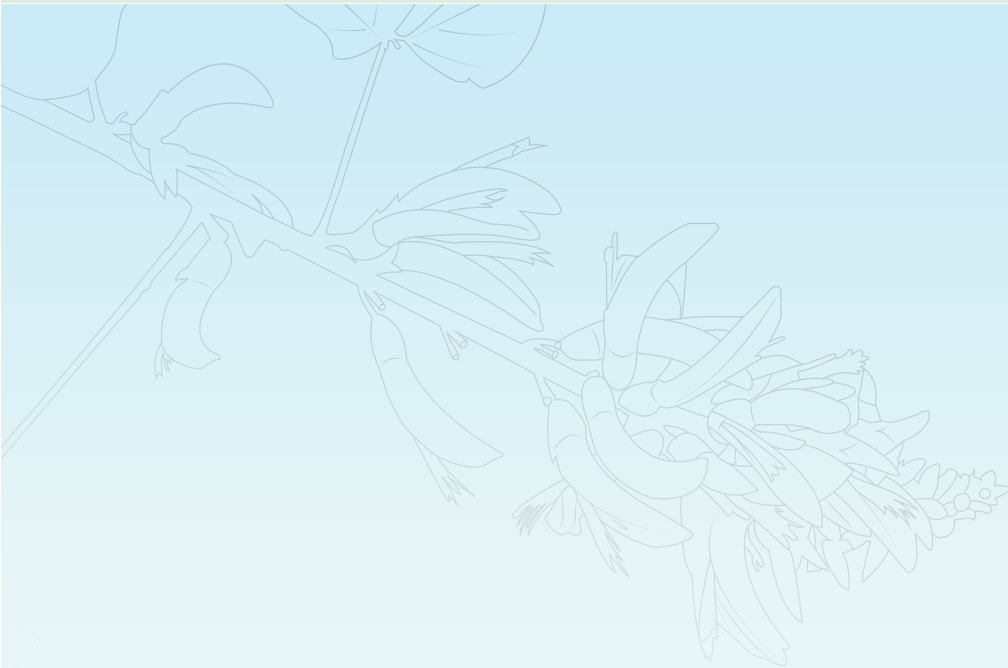
- [18] Rhodes, R. A. W. (1999). *Control and Power in Central-Local Government Relations* (2nd ed). Ashgate Publishing Limited.
- [19] Rhodes, R. A. W. (2017). *Network Governance and the Differentiated Polity*. Oxford university.
- [20] Wright, D. S. (1982). *Understanding Intergovernmental Relations* (2nd ed). Cole Publishing.
- [21] Dunleavy, P. (1991). *Democracy, Bureaucracy and Public Choice Economic Approaches in Political Science*. Routledge.
- [22] Dye, T. R. (2002). *Understanding Public Policy* (10th ed). Prentice hall.
- [23] Dye, T. R. (2003). *Understanding Governance* (4th ed). McGraw-Hill.
- [24] Dye, T. R. (2005). *Understanding Public Policy* (11th ed). Prentice hall.
- [25] Provan, K.G., & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(2), 229-252.
- [26] Keast, R. (2016). Network Governance. In *Handbook on Theories of Governance*. Edward Elgar.
- [27] McGuire, M. (2006). Public Management: Assessing What We Know and How We Know It. *Public Administration Review*, 66(Special Issue). 33-43.
- [28] Rhodes, R. A. W. (1996). The New Governance: Governing without Government. *Political Studies*, 44(1996), 652-667.
- [29] Jessop, B. (2003). Governance and Metagovernance: On Reflexivity, Requisite Variety and Requisite Irony. In Bang, H. (Ed.), *Governance, as Social and Political Communication*. (101-116). Manchester University Press.
- [30] Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Open University Press.
- [31] Kenis, P., & Provan, K.G. (2009). Toward an Exogenous Theory of Public Network Performance. *Public Administration*, 87(3), 440-456.
- [32] Robinson, R. S., Brass, J. N., Shermeyer, A. & Grossman, N. (2023). Reported Effects of Non-Governmental Organizations (NGOs) in Health and Education Service Provision: The Role of NGO –Government Relations and Other Factors. *Development Policy Review*, 42(1), 1-24.
- [33] Afesha, N. (2024). Intergovernmental Relations System in the Ethiopian Federation: Normative Considerations. *Cogent Social Sciences*, 10(1), 1-14.
- [34] Cravacuore, D., Montecinos, E., & Sanabria-Pulido, P. (2024). Intergovernmental relations and decentralization in Chile: the inertia of centralism and functionalism. *Political Science and Public Policy*, 2024, 151–164.
- [35] Pandey, R. K. (2022). “Redundancy of Existence: Intergovernmental Relations in India”, in *Intergovernmental Relations in Divided Societies*. Palgrave Macmillan.

- [36] Khianthongkul, K., Senasu, W., & Kamudhamas, J. (2021). Digital Economy Policy in Thailand: Institutional Analysis on Inter-governmental Relations of the Governmental Agencies. *Parichart Journal*, 34(1), 192-205. (In Thai).
- [37] Anderson, P. (2022). Plurinationalism, Devolution and Intergovernmental Relations in the United Kingdom. In Fessha, Y. T., Kossler, K., & Palermo, F. (Ed.) *Intergovernmental Relations in Divided Societies*. (91-112). Palgrave Macmillan.
- [38] Intorn, T. (2023). Formal Education for Non-Thai Persons in Thailand: A Case of Schools Under The Bueng Kum District Office, Bangkok, School Year 2018. *Journal of Social Science, Law and Politics*, 7(1), 60-79. (In Thai).
- [39] Sornsil, S. (2021). Thai National Security Policy and the Dimension of Deliberative Policy. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 15(1), 105-115. (In Thai).
- [40] Saengthong, S., Thongin, T., & Suyaprom, S. (2022). Social Welfare Provision of Public Sector for Migrant Workers in Upper North Region. *Journal of Buddhist Sociology*, 7(1), 29-45. (In Thai).
- [41] Klaipai, T., Prawatrungruang, S., & Sriprasertpap, K. (2022). The Learning Management Model Using a Corporative Network for Sustainable Educational Quality Development of Schools under Bangkok Metropolitan Administration. *Rajapark Journal*, 16(44), 382-397. (In Thai).
- [42] Supsaringkra, K. (2021). *Guidelines for Managing Education for Children of Migrant Workers by Appropriate Ngosin Samut Sakhon Province*. [Unpublished Master's project submitted Srinakharinwirot University]. (In Thai).
- [43] Thongpan, S., & Dejamonchai, S. (2023). "Multicultural Classrooms": Laws, Policies, Experiences and a Management Model for Social Studies Teachers in Areas with Dense Migrants Workers (Samutsakhon, Pathumthani and Nakhonpathom). *Parichart Journal*, 36(1), 48-62. (In Thai).
- [44] Chudasring, R., Pathumcharoenwattana, W., Pathumcharoenwattana, W., Charungkaittikul, S., & Chuymanee, K. (2022). Promotion of Learning and Learning Support Mechanisms for Stateless Children and Migrant Workers' Children. *Journal of Graduate Research*, 13(1), 29-44. (In Thai).
- [45] Charoensuk, K., & Thongpan, S. (2025). The Role of Churches and Networks in Affecting Educational Access for Children of Migrant Workers in Samut Sakhon Province. *Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences*, 43(1), 149-168. (In Thai).
- [46] Srichomphu, U., & Tangtrongpairoj, S. (2021). The Challenge of Educational Management for Migrant Children: A Case Study in Ranong Province. *Journal of Kasetsart Educational Review*, 36(3), 87-98. (In Thai).

[47] Nillapun, M., Punain, A., Poomrarueng, A., Pintanon, S., & Bungmark, W. (2022). Education Project for Cooperation between The State and Local Government Organizations in The Provision of Legal Education and The Country's Education Reform Plan. *Journal of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 34(2), 60-70. (In Thai).

การออกแบบภาพสื่อสารด้วยกระบวนการทางสัญวิทยา
เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จักสานกระจูดบ้านทอน จังหวัดนราธิวาส
Visual Communication Design by Semiotic Analysis
to Develop A New Image of Banton Seagrass Weaving
Community Enterprise, Narathiwat Province.

ปิติ มณีเนตร^{1*}
Piti Maneenetra^{1*}

¹ คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี 94000

¹ Faculty of Communication Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Piti.m@psu.ac.th

(Received: February 27, 2025; Revised: May 5, 2025; Accepted: May 16, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาภาพลักษณ์การจัดแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบระบบภาพเพื่อการสื่อสาร สร้างแบบจำลองรูปแบบการจัดแสดงสินค้า และประเมินผลการออกแบบภาพลักษณ์ใหม่ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจาก 1) ข้อมูลสื่อโปสเตอร์งาน OTOP Midyear OTOP ศิลปอาชีพ และ OTOP City พ.ศ.2553-2567 ผ่านวิธีการทางสัญวิทยา 2) วิเคราะห์ทัศนเอกลักษณ์ภายในพื้นที่ผ่านการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อกำหนดกลยุทธ์การออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารแบบใหม่ ประยุกต์ใช้กับการจัดแสดงและนิทรรศการ 3 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 เน้นภาพมีแบบแผน แบบที่ 2 เน้นภาพประกอบเล่าเรื่อง และแบบที่ 3 เน้นภาพเรขาคณิต ประเมินผลงานออกแบบโดยใช้แบบสอบถามและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า การสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์ การสื่อสารด้วยภาพและสี แบบที่ 1 มีผลการประเมินสูงสุด การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี แบบที่ 1 และ 2 ผลการประเมินไม่แตกต่างกัน ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำมาพัฒนาเป็นภาพลักษณ์ต้นแบบ เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคในงานแสดงสินค้า OTOP City 2024 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และกลุ่มเป้าหมายสนใจเข้าร่วมชมงานแสดงสินค้าหลังได้เห็นภาพลักษณ์ใหม่อ้อยละ 84.5 งานวิจัยนี้เป็นแนวทางเฉพาะในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบภาพลักษณ์และการจัดแสดงสินค้าโอท็อป

คำสำคัญ: การออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร สัญวิทยา ภาพลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research investigated the development and enhancement of product display visuals for Banton Seagrass Weaving Products. The study's objectives were 1) to design visual communication systems 2) to create a product display layout model and 3) to evaluate satisfaction with the new design image. Author analyzed qualitative data for defining design strategy from 1) OTOP Posters design focused on Midyear; Silpachep; City on 2010-2024 by Semiotic analysis. 2) Analyzed Visual Identities based on surveying by community participation; interview; and quantitative data analysis from questionnaires. With robust information was used to create design strategy of 3 design practice for product display and exhibition. For instance, Type 1. Pictorial iconic, Type 2. Narrative Illustration, Type 3. Geometric style. Finding was present Visual Identity, Image and color in type 1 got excellent result. Both logo and color in Type 1 and 2, Mean is not different. From the design practice results, author defined visual design prototype and applied to display and exhibition. Survey the target group satisfaction with the new visual communication strategy in OTOP City 2024, the grand local product trade fair in Thailand. The satisfaction of visitors was excellent. Result reveals the motivation of visitors who need to join in next event after they were interacted with new image. Average is 84.5. This research is specific about local development with visual communication design practice. The target group was interested in attending the trade fair after seeing the new image at 84.5 percent. This research is a specific guideline for developing knowledge about the image system and OTOP product display.

Keywords: Visual Communication Design, Semiotic, Local Image, Sustainable Development

บทนำ

สินค้าชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือโอท็อป (OTOP) โครงการที่สื่อสารความเป็นภูมิปัญญาไทยผ่านการจัดจำหน่ายสินค้าภายใต้การดูแลจากภาครัฐ มีสมาชิกจำนวนมากกระจายตัวอยู่ตามท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในช่วงการพัฒนาไปสู่การตลาดระดับสากล โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่า ภายในปี 2570 จะมียอดการจำหน่ายสินค้าโอท็อปในต่างประเทศร้อยละ 4 ของยอดจำหน่ายทั้งหมด [1] ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าโอท็อปมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ช่องทาง คือ 1) ช่องทางออฟไลน์ เช่น งานมหกรรมการจัดแสดงสินค้า ศูนย์จำหน่ายสินค้าที่กระจายตัวอยู่ทุกจังหวัด หรือการจำหน่ายสินค้าผ่านหน้าร้านของผู้ประกอบการ 2) ช่องทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook Instagram TikTok รายได้จากการจำหน่ายสินค้าโอท็อปในปีงบประมาณ 2567 ส่วนใหญ่ได้จากการจำหน่ายภายในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 97.3 รายได้จากการจำหน่ายในต่างประเทศมีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น [2] ในส่วนของการสนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ตัวผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ หากแต่ด้านการจัดการภาพลักษณ์สินค้า (Visual Merchandising) ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และจดจำของผู้บริโภคต่อสินค้านั้น ๆ กลับได้รับการส่งเสริมเฉพาะในเรื่องของบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าเท่านั้น [1]

การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity) มีส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กร สินค้า สถานที่ ให้เป็นที่รู้จัก การมีภาพลักษณ์ที่ดีส่งผลต่อความรู้สึก ความเข้าใจ สร้างการจดจำต่อกลุ่มเป้าหมาย สร้างความเชื่อถือไว้วางใจแก่ผู้บริโภค [3] ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีมีส่วนประกอบที่สำคัญมากมาย หนึ่งในปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญ คือ การออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร (Visual Communication Design) ที่นอกจากจะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดี เป็นมิตร สร้างความน่าเชื่อถือแล้ว ยังแสดงถึงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ สถานที่ หรือองค์กรนั้น ๆ สร้างการจดจำกับผู้บริโภคให้วนกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ภาพเพื่อการสื่อสารจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่มีมูลค่าจำเป็นต้องได้รับการออกแบบที่ถูกต้อง เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้บริโภค เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อหน่วยงาน กลุ่มองค์กร หรือการสร้างแตกต่างในเชิงธุรกิจ [4]

ปัจจุบันกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน จังหวัดนราธิวาส ผลิตสินค้าได้จำนวนมาก คุณภาพดี จำหน่ายแบบปลีกจากฐานลูกค้าประจำ และขายส่งจำนวนมากราคาถูกให้กับพ่อค้าคนกลาง จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ประสบปัญหาด้านการแข่งขัน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของตนเอง แม้ว่าจะมีการเข้ามาพัฒนาด้านการออกแบบจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ก็เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น ตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ หรือตัวผลิตภัณฑ์ การพัฒนาแบบแยกส่วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าชุมชนในระยะยาว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถนำงานออกแบบไปใช้สร้างประโยชน์และสื่อสารภาพลักษณ์ได้อย่างเป็นระบบ พิจารณาได้จากงานมหกรรมจัดแสดงสินค้าโอท็อปที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ OTOP City, OTOP Midyear, OTOP ศิลปอาชีพประเทศไทย และ OTOP ภูมิภาค ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีโอกาสในการนำเสนอสินค้าผ่านการจัดแสดง (Display) และนิทรรศการ (Exhibition) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จัก แต่กลับพบว่า การจัดแสดงสินค้าของกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน มีการนำเสนอสินค้าที่ขาดความน่าสนใจในมิติของการสื่อสารภาพลักษณ์ การจัดแสดงสินค้าเน้นปริมาณมากกว่าการนำเสนออย่างมีกลยุทธ์ ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ งานวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหวังที่จะศึกษาและพัฒนาภาพลักษณ์สินค้า

ผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน ด้วยกระบวนการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร เพื่อช่วยแก้ปัญหาการสื่อสาร ภาพลักษณ์สินค้าในปัจจุบัน ช่วยให้ผู้ใช้ประกอบการเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการออกแบบ องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปสร้างต้นแบบการพัฒนาภาพลักษณ์กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภคยุคใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าสินค้าผ่านการออกแบบและภาพลักษณ์ที่มีเอกลักษณ์ ที่จะช่วยยกระดับสินค้าชุมชนออกสู่ตลาดสากลได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร (Visual Communication Design) เป็นการใช้สื่อในการออกแบบภาพหรือสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ประเภทต่าง ๆ เพื่อนำพาสารสาระสำคัญไปสู่กลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบ องค์กร หรือหน่วยงาน กระบวนการสื่อสารด้วย “ภาพ” ที่ปรากฏภายในสื่อประเภทต่าง ๆ ปัจจุบัน คือ ปฏิบัติการทางสังคมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ [5] Guthrie [4] กล่าวว่า การออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารล้วนเกิดจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารบางอย่างหรืออาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสารหลายอย่างภายใต้งานชิ้นเดียว เช่น เพื่อการโฆษณา (To Advertise) เพื่อการส่งเสริม (To Promote) เพื่อการพรรณนา (To Depict) เพื่อการสอน (To Teach) เพื่อการแจ้งเตือน (To Warn) เพื่อการแสดงอัตลักษณ์ (To Identify) เพื่อการนำทาง (To Navigate) David & Hunt [6] อธิบายเรื่องโครงสร้างทางความคิดเกี่ยวกับงานออกแบบการสื่อสารว่า นักออกแบบสร้างทัศนธาตุ (Element) จัดเรียงองค์ประกอบทางการออกแบบ (Composition) เพื่อให้ผู้รับสารตีความผ่านรหัส (Code) ทางความหมายหรือไวยากรณ์การออกแบบผ่านรูปแบบ (Style) บริบทของสังคมนั้น ๆ ความแตกต่างของการตีความขึ้นอยู่กับคุณภาพการประมวลผลผลลัพธ์ของทัศนธาตุ โครงสร้างขององค์ประกอบ รูปแบบของรหัสทางวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับช่วงเวลาเฉพาะกาล บริบททางสังคม หรือปรัชญาต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลยังยึดโยงอยู่ด้วย การออกแบบ “ภาพ” / “ลักษณ์” เป็นศิลปะอย่างหนึ่งซึ่งแสดงออกได้ด้วยทัศนธาตุ เช่น จุด เส้น สี ภาพ การออกแบบภาพสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์จะช่วยกระตุ้นอารมณ์ ความสนใจสะท้อนกลับของผู้รับสารได้อย่างมาก Ji & Lin [7] ได้ศึกษากลยุทธ์การออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารสามารถจำแนกได้ 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย ความสนุกสนาน (Enjoyment) การใช้งาน (Functionality) การเล่าเรื่อง (Narrativity) สัญลักษณ์นิยม (Symbolism) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการใช้นวัตกรรม (Innovation) การนำไปใช้งานเชิงพาณิชย์ควรพิจารณาจากหลักการ 4 ประการ คือ 1) การสื่อสารที่เข้าใจได้ง่าย (Simple) 2) มีความสวยงามน่าสนใจตามบริบททางสังคม (Aesthetic) 3) นำไปใช้งานได้ง่าย (Function) และ 4) มีต้นทุนในการผลิตที่เหมาะสม (Economic) [8]

ทัศนเอกลักษณ์ (Visual Identity) คือ วัตถุทางกายภาพที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อสารในทางสาธารณะ เป็นสื่อทางการออกแบบที่มีคุณค่าทางจิตใจ [9] การออกแบบอย่างมีเอกลักษณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การออกแบบทัศนเอกลักษณ์มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาของการออกแบบภาพลักษณ์เมืองปอร์โตประเทศโปรตุเกส พบว่า รูปแบบอักษรชื่อเมือง การใช้ “จุด” จบคำ และการเลือกใช้ “รูปแบบอักษรที่มีความหนา” เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์สถานที่ที่ตีสร้างลักษณะการจดจำเฉพาะ แต่ประเด็นการเลือกใช้สีและการใช้งานออกแบบกราฟิกไอคอนยังคงมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับทิศทางการตีความจากผู้รับสาร [10] การสร้างอัตลักษณ์หรือจุดจดจำที่ดี ต้องมีความแตกต่างและโดดเด่นชัดเจน สามารถรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ [11]

สัญศาสตร์ (Semiotic) คือ กระบวนการผลิตและแลกเปลี่ยนทางความหมาย การศึกษา “สัญญา” เป็นเครื่องช่วยอธิบายถึงมนุษย์สกัดความหมายจาก คำ เสียง ภาพ อย่างไร ความเข้าใจในสัญญาจะช่วยนักออกแบบถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนจากแหล่งอ้างอิงไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ “สารหรือความหมาย” คือ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการก่อสร้างความหมาย Chareansinolarn [12] การตีความของกระบวนการสื่อสาร สาร คือ การก่อสร้างทางสัญญาซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสารในกระบวนการสร้างความหมาย ผู้รับสารจะตีความสัญญาและรหัสโดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมในกระบวนการตีความหมายของผู้รับสาร Bernard [13] สัญญาเป็นระบบรูปนัยในระบบนามธรรม รอยประทับ (Imprint) ของภาพและเสียงรวมทั้งความคิดเป็นสิ่งทางจิตวิทยา (Psychological Entity) การทำงานของสัญญาในระบบความหมายจะเกิดขึ้นได้ เมื่อเปรียบเทียบกับสัญญาอื่นในระบบ เช่น คำว่า “ม้า” ถ้าสัญญาเป็นเสียงจริง ไม่ใช่รอยประทับของเสียง สัญญาจะกลายเป็นสิ่งที่มีตัวตนทางกายภาพหรือทางวัตถุจริง (Physical Entity) โชซูร์ กล่าวว่า สัญญาหนึ่งจะเกิดขึ้นได้ เช่น สัญญา “ม้า” จะต้องเปรียบเทียบกับจำแนก “ความสัมพันธ์ คือ ความต่าง” ทั้งสองระนาบ คือ ระนาบของรอยประทับภาพ/เสียง กับระนาบของความคิด จากแนวคิดสำคัญนี้ในเชิงปรัชญาแสดงให้เห็นว่า “ระบบสัญญาไม่ได้ขึ้นอยู่กับโลกภายนอก ระบบสัญญาจะเกิดความหมายขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อมีความสัมพันธ์กันเองภายในระบบเท่านั้น” [14] นักออกแบบใช้ภาพสำหรับการสื่อสาร เมื่อ “ภาพ” ถูกประยุกต์เข้ากับหลักการสัญญา ภาพกราฟิกจะกลายเป็นเครื่องมือผลิตสร้างความหมายมากกว่าที่ปรากฏ ประเภทของภาพ (Image) รูปแบบ (Style) และการนำเสนอ (Presentation) สัญญา คือ ส่วนประกอบของกราฟิกถูกใช้เพื่อหน่วยภาพแทนวัตถุ บุคคล หรือแนวคิดทางการออกแบบ นักออกแบบนิยมนำมาตัดทอนให้เรียบง่ายและคงเหลือลักษณะสิ่งต้องการสื่อสารไว้ [15] ด้วยเหตุนี้ในงานออกแบบกราฟิก สัญญา (Sign) และสัญลักษณ์ (Symbol) ที่มีฐานความคิดจากสัญญานั้นช่วยให้นักออกแบบนำเสนอที่มีเอกลักษณ์ผ่านกระบวนการสร้างความหมายใหม่ และเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในกระบวนการสื่อสารความคิดเชิงออกแบบ [16] การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในงานวิจัยเพื่อการออกแบบภาพลักษณ์อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้งานออกแบบมีเอกลักษณ์และสามารถทำความเข้าใจถึงที่มาทางความคิดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ออกแบบระบบภาพเพื่อการสื่อสาร เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาภาพลักษณ์สินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน
2. สร้างแบบจำลองรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการสำหรับแสดงสินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน ให้เหมาะสมกับการนำเสนอสินค้าในบริษัทต่าง ๆ
3. ประเมินผลการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจจักสานกระจูดบ้านทอน

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mix Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสอบถาม

- 1.1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจักสานกระจูดบ้านทอน จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ประกอบด้วย

เจ้าของกิจการ ผู้ประสานงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านหัตถกรรมของกลุ่ม รวมเป็น 18 คน เพื่อตอบแบบสอบถาม ชุดที่ 1 และ 2 มีหลักในการคัดเลือกคือ 1) เลือกจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบการ ภายในพื้นที่การศึกษา ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นดัชนีบ่งชี้สำคัญในการกำหนดขอบเขตการศึกษาและการกำหนด ภาพลักษณ์ทางการออกแบบ 2) เลือกจากกลุ่มที่เคยได้รับประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมในการเข้าร่วม จัดแสดงสินค้าที่กำกับโดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ งานแสดงสินค้า OTOP City, OTOP Midyear และ OTOP ศิลปชีพประเทศไทย

1.2 หน่วยงานภาครัฐของจังหวัดนราธิวาสที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มกรณีศึกษาได้ เข้าร่วมจัดแสดงสินค้า จำนวน 58 คน เพื่อตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 และ 2 ประกอบด้วย 1) สำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัดนราธิวาส มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 30 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง The Research Advisors ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน 2) สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดนราธิวาสมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 17 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่ถึง 30 คน ผู้วิจัยจึงใช้ทั้ง 17 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง 3) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนราธิวาสมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 13 คน ทั้ง 13 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ คัดเลือกจากบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1.ผู้เชี่ยวชาญด้านภาพลักษณ์สินค้าท้องถิ่น 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก สื่อสาร 3.ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และภาพลักษณ์สินค้าระดับสากล สำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะ ทำหน้าที่ประเมินผลงานการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารในแบบสอบถามชุดที่ 2 เท่านั้น

1.4 ผู้บริโภคสินค้าโอท็อป จำนวน 116 คน ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลความพึงพอใจผู้บริโภค ต่อภาพลักษณ์ใหม่ด้วยการตอบแบบสอบถามชุดที่ 3 ในงานแสดงสินค้าและนิทรรศการ OTOP City 2024 Happy Market สถานที่จัดงานอิมแพค ชาเลนเจอร์ 1-3 ระหว่างวันที่ 14-22 ธันวาคม 2567 ใช้การเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quota Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ส่วน คือ ผู้บริโภคที่เข้า เยี่ยมชมการจัดแสดงสินค้าของกลุ่มกระจัดบ้านทอน และผู้บริโภคที่เข้าเยี่ยมชมสินค้าอื่น ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัย

เครื่องมือสำหรับงานวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด ที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามชุดที่ 1 วัดทัศนคติผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการภาพลักษณ์ทางการออกแบบ การจัดแสดงและนิทรรศการผลิตภัณฑ์सानกระจัดบ้านทอน เพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนางานออกแบบ ภาพเพื่อการสื่อสาร การจัดแสดงและนิทรรศการ จำนวน 3 รูปแบบ

2.2 แบบสอบถามชุดที่ 2 ประเมินความพึงพอใจต่องานออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร การจัดแสดง และนิทรรศการ จำนวน 3 รูปแบบ เพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่

2.3 แบบสอบถามชุดที่ 3 วัดความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ใหม่ ที่พัฒนามาจาก กระบวนการศึกษาวิจัย

3. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมิน แบบสอบถามชุดละ 3 ท่าน ไม่ซ้ำกันในแต่ละฉบับ ผลปรากฏว่า แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ มีค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ

3.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นแบบวัดความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) ใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) นำแบบสอบถามชุดที่ 2 และ 3 ไปทดลอง (Try Out) กับกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ชุดละ 30 คน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.70 ในทุกจุดประสงค์ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยรวมพบว่า ฉบับที่ 2 และ 3 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.983 และ 0.985 ตามลำดับ

3.3 ตรวจสอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับผ่านการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เลขที่โครงการ psu.pn.2-021/66

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยสัญวิทยา ประกอบด้วย 1) เอกสารราชการ นโยบาย คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงสินค้าของกลุ่มกรณีสึกษา 2) สื่อโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานแสดงสินค้า OTOP Midyear OTOP ศิลปอาชีพประเทศไทย และ OTOP City ตั้งแต่ พ.ศ.2553-2567 จำนวน 59 ชิ้น 3) สื่อการออกแบบภาพลักษณ์เดิมที่เกี่ยวข้อง เช่น ตราสินค้า ภาพถ่าย สื่อออนไลน์ 4) ข้อมูลการออกงานแสดงสินค้า โอท็อป งานแสดงสินค้าท้องถิ่นของกลุ่มกรณีสึกษา โดยการสัมภาษณ์ 5) การสำรวจทางกายภาพของพื้นที่กรณีสึกษา เพื่อค้นหาทัศนเอกลักษณ์ประจำถิ่น เช่น ลักษณะทางธรรมชาติ วิถีชีวิต ศาสนา สถาปัตยกรรมท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การบันทึกภาพ

4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนราธิวาส และผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจักสานกระจูดบ้านทอน จำนวน 6 กลุ่ม พบว่า กลุ่มแต่ละกลุ่มมีเครือข่ายที่แตกต่างกัน มีบทบาทภายในพื้นที่เป็นทั้งผู้ค้าและครูช่างหัตถศิลป์ ดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเองเป็นหลักและหน่วยงานรัฐมีส่วนสนับสนุนการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าระดับชาติ นานาชาติ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เบื้องต้น แต่ละกลุ่มต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี แต่ยังขาดความเข้าใจเรื่องระบบการออกแบบสื่อสาร ต้องการที่ปรึกษาด้านการออกแบบระยะยาว และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่าง ๆ

4.3 ข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมานในแบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร 3 รูปแบบ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ข้อมูลทางสถิติจะใช้ประกอบการตัดสินใจในการออกแบบและพัฒนาทิศทางการออกแบบภาพลักษณ์ใหม่ของสินค้ากลุ่มกรณีสึกษา

5. กระบวนการออกแบบภาพลักษณ์การจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการ

นำข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้ มาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อสร้างระบบภาพเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ สัญลักษณ์ เครื่องหมายภาษา การใช้สี แบบแผนตัวอักษร (Type System) ตราประทับ รูปภาพ เอกลักษณ์ [17] สรุปกระบวนการที่ใช้ในการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารจำนวน 3 รูปแบบ ได้ดังนี้

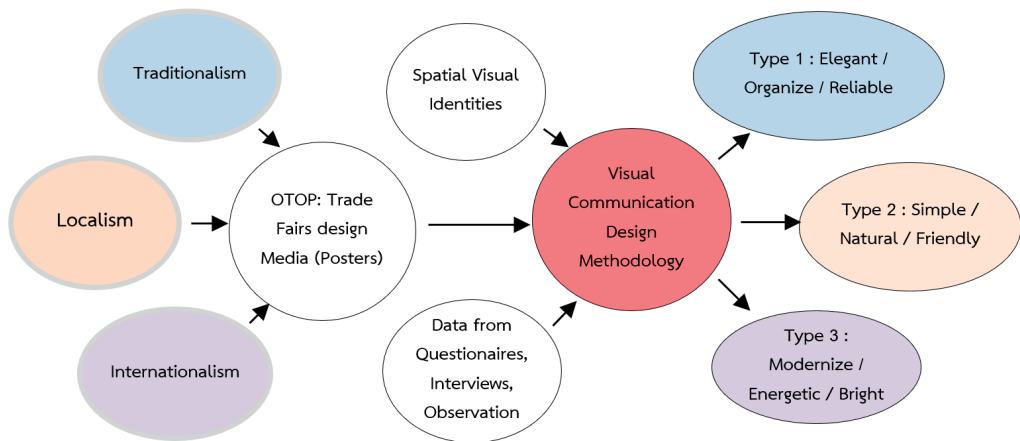

Figure 1 Visual communication design method / process

ผลการศึกษา

1. ผลการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร จำนวน 3 รูปแบบ

จากกระบวนการออกแบบภาพลักษณะที่ได้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านวิธีการสัญวิทยา การวิเคราะห์บุคลิกภาพการออกแบบชุดสี [18] และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามชุดที่ 1 ทำให้ได้ผลงานการออกแบบระบบภาพเพื่อการสื่อสารจำนวน 3 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์ (Visual Identity)

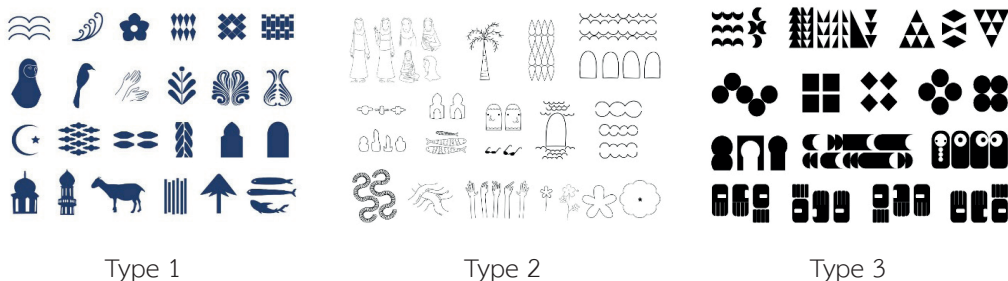

Figure 2 Visual identity design

แบบที่ 1 เลือกใช้รูปแบบภาพสัญลักษณ์ที่มีแบบแผน (Pictogram) สร้างองค์ประกอบทางความหมายเชิงพื้นที่ เช่น รูปแทนหญิงมุสลิม ปลา ดอกไม้ มือ รูปร่างต้นไม้ เมล็ดกระจุต องค์ประกอบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้เส้นโค้งเพื่อสื่อสารท้องฟ้าและน้ำทะเล

แบบที่ 2 เลือกใช้ภาพประกอบลายเส้นแบบแผน (Narrative Illustration) สื่อสารความเรียบง่าย เข้าใจง่าย เป็นมิตร สร้างองค์ประกอบทางความหมายเชิงพื้นที่ เช่น สตรีมุสลิมที่มีภาพลักษณ์เป็นมิตร มือสื่อสารถึงหัตถกรรม ปลา ดอกไม้ ต้นไม้ เมล็ดกระจุต องค์ประกอบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น เส้นโค้ง ท้องฟ้าและน้ำทะเล

แบบที่ 3 เลือกใช้รูปทรงเรขาคณิตเชิงสัญลักษณ์ (Geometric Pattern) สร้างภาพลักษณ์ความทันสมัย เลือกใช้รูปพระจันทร์เสี้ยว รูปร่างมือ/คน ต้นไม้ สัญลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น รูปทรงปลา ตัดทอนรายละเอียดให้คงรูปแบบเรขาคณิต เพื่อสื่อสารภาพถึงความทันสมัย

1.2 การสื่อสารด้วยภาพและสี (Image and Color)

Figure 3 Image and color design

แบบที่ 1 จัดองค์ประกอบภาพเพื่อสื่อสารความหมายงานออกแบบ เลือกใช้สีน้ำเงินม่วง (Blue Pansy) ร่วมกับกลุ่มสีทอง (Gold) สีแดง (Pastel Peach) การใช้สีน้ำเงินม่วง (Pansy) ให้ความรู้สึกสง่างาม สง่างาม และมั่งคั่ง [19] ใช้ร่วมกับ สีฟ้า เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความรู้สึกน่าเชื่อถือ ล้ำค่า คลาสสิก

แบบที่ 2 จัดองค์ประกอบภาพเพื่อสื่อสารความหมายงานออกแบบ เลือกใช้สีเขียวมะกอก (Olive) เชื่อมโยงภาพลักษณ์เกี่ยวกับชนบทมีความเป็นธรรมชาติ สีเขียวมะกอกให้ความรู้สึกสงบและซับซ้อน บอบบาง ความเป็นธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความรู้สึกสง่างาม [19] ใช้ร่วมกับสีฟ้าอ่อน สีน้ำตาลครีม สีเบจ สีเทา สีขาว

แบบที่ 3 จัดองค์ประกอบภาพเพื่อสื่อสารความหมายงานออกแบบ เลือกใช้สีเขียวนกยูง (Peacock Green) สื่อถึงความทันสมัย ฉียบคม กระฉับกระเฉง แสดงถึงความเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความเป็นสากล (ตะวันตก) ใช้ร่วมกับสีโทนเย็น เช่น สีน้ำเงินไพลิน (Blue Sapphire) สีขาว หรือสีดำจะสร้างความรู้สึกสปอร์ต คล่องตัว ก้าวหน้า [19] ใช้ร่วมกับ สีเหลือง สีแดง

1.3 การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี (Logo and Color)

Figure 4 Logo and color design

แบบที่ 1 กำหนดใช้ 2 รูปแบบคือ 1) รูปแบบตัวอักษร ก. และ 2) รูปแบบภาพร่วมกับตัวอักษร (Combination) รูปแบบ ข. และ ค. นำพระจันทร์เสี้ยวมาใช้เป็นส่วนประกอบ ใช้รูปร่างแผ่นसानกระจุด ใช้รูปร่างโค้งที่สื่อถึงคลื่นและลม และการใช้ดอกบานบุรี เป็นส่วนประกอบในการออกแบบเครื่องหมายภาษา จัดวางตัวอักษรบนสีพื้นหลัง แบบ ง. และ จ.

แบบที่ 2 เลือกใช้รูปแบบตัวอักษรแบบลายมือเขียน (Handwriting) แบบเรียบง่าย ร่วมกับสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวที่มีรูปแบบเรียบง่าย แบ่งเป็น 4 แบบ คือ 1) อักษรไทยแนวตั้ง แบบ ก. 2) อักษรไทยแนวนอน แบบ ข. 3) อักษรอังกฤษแนวตั้ง แบบ ค. และ 4) อักษรอังกฤษแนวนอน แบบ ง. อักษรทั้ง 4 รูปแบบ จัดวางตัวอักษรบนสีพื้นหลัง แบบ จ.

แบบที่ 3 เลือกใช้รูปแบบเครื่องหมายภาษาแบบตัวอักษร (Lettering) รูปแบบเรขาคณิตคำย่อ B และ T (Banton) ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อถึงความเป็นสากล แบบ ก. และ ข. ส่วนแบบ ค. ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบเรียบง่าย จัดวางตัวอักษรบนสีพื้นหลัง แบบ ง.

1.4 การจัดแสดงและนิทรรศการ (Display and Exhibition)

จากผลการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารทั้ง 3 ส่วน นำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์การจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการ สำหรับนำไปใช้งานได้จริง จำนวน 3 รูปแบบ ดังตัวอย่าง

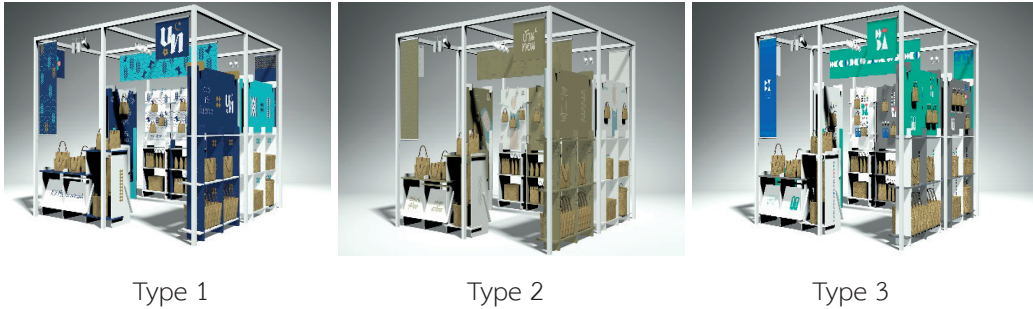

Figure 5 Display and exhibition design

2. ผลการประเมินการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร จำนวน 3 รูปแบบ

ภาพเพื่อการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบ ได้รับการประเมินผลงานผ่านการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ และกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมจำนวน 79 คน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยด้านการสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์ และการสื่อสารด้วยภาพและสี แบบที่ 1 ได้รับความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี แบบที่ 2 ได้รับความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับมาก และการจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการ แบบที่ 1 ได้รับความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

Table 1 Visual communication design satisfaction in visual corporate and product display (N=79)

Visual Communication Design	Type 1			Type 2			Type 3		
	\bar{X}	S.D.	Scale	\bar{X}	S.D.	Scale	\bar{X}	S.D.	Scale
1. Visual Identity	4.22	0.56	Excellent	3.91	0.69	Good	3.47	0.96	Good
2. Image and Color	4.26	0.58	Excellent	4.01	0.66	Good	3.66	0.91	Good
3. Logo and Color	3.97	0.62	Good	4.00	0.65	Good	3.56	0.84	Good
4. Display & Exhibition	4.32	0.49	Excellent	4.19	0.55	Good	3.97	0.79	Good

การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารทั้ง 3 ด้าน และการจัดแสดงและนิทรรศการในแต่ละรูปแบบ เนื่องจากข้อมูลในแต่ละกลุ่มมีความแปรปรวนแตกต่างกัน จึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติทดสอบ Brown-Forsythe ในตาราง ANOVA จากนั้นจึงทำการทดสอบหลังการวิเคราะห์ (Post Hoc Test) โดยการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparison) ด้วยวิธี Tamhane's T2 Test [20] ผลการทดสอบปรากฏดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

Table 2 Mean differential analysis of visual communication design satisfaction

Visual Communication Design	Brown-Forsythe			
	Statistic	df1	df2	p
1. Visual Identity	20.011*	2	194.628	.000
2. Image and Color	13.203*	2	201.918	.000
3. Logo and Color	9.400*	2	215.357	.000
4. Display & Exhibition	6.435*	2	196.993	.002

* p < .05

Table 3 The multiple comparison of visual communication design satisfaction

Multiple Comparison	Visual Identity	Image & Color	Logo & Color	Display & Exhibition
Type 1 / Type 2	0.309*	0.248*	-0.034	0.125
Type 1 / Type 3	0.754*	0.595*	0.406*	0.351*
Type 2 / Type 3	0.466*	0.347*	0.440*	0.226

* p < .05

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า การสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์ และการสื่อสารด้วยภาพและสี แบบที่ 1 ได้รับความพึงพอใจสูงสุด แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับแบบที่ 2 และแบบที่ 3 การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี แบบที่ 1 และแบบที่ 2 มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน โดยแบบที่ 3 ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุด ในส่วนของการจัดแสดงและนิทรรศการ แบบที่ 1 กับแบบที่ 2 และแบบที่ 2 กับแบบที่ 3 มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ในขณะที่แบบที่ 1 กับแบบที่ 3 มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการนำเสนอผลงานออกแบบต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจำนวน 3 คน เพื่อประเมินคุณภาพวิเคราะห์การนำไปใช้ ค้นหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารให้มีความเหมาะสมตามหลักการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสาร [4] ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นต่องานออกแบบทั้ง 3 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

แบบที่ 1 การใช้องค์ประกอบภาพและสีทางการออกแบบ มีความน่าเชื่อถือ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน อาจพิจารณาเพิ่มเติมในรายละเอียดด้านการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ให้มีความเป็นหนึ่งเดียว จะทำให้ผลงานอัตลักษณ์มีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น เพิ่มส่วนที่สร้างความแตกต่าง ความบ่งชี้เฉพาะ (Uniqueness) ผ่านสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมทางสายตาในพื้นที่จะช่วยสร้างการนึกถึง (Remind) ได้ ลดองค์ประกอบที่ทำให้นึกถึงพื้นที่อื่น ปรับปรุงการสื่อสารงานออกแบบเชิงสัญลักษณ์ให้มีความเป็นเอกภาพ ลดทอนรายละเอียดที่ไม่จำเป็น

แบบที่ 2 พื้นที่จัดแสดงมีความเป็นมิตร การใช้สีและภาพประกอบช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ หากมีการเพิ่มความเป็นชุมชนด้วยภาพกลุ่มผู้ผลิตให้มากกว่า 1 คน ช่วงวัยที่หลากหลายจะส่งผลถึงภาพลักษณ์ชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ชื่อผลิตภัณฑ์ ถ้าเป็นไปได้ควรหลีกเลี่ยงการใช้สัญลักษณ์ที่สื่อถึงศาสนาที่ชัดเจน

เกินไป เพราะในอนาคตสินค้าอาจส่งออกในระดับสากล การจัดเรียงสินค้าสามารถใช้รูปแบบการจัดการตามหมวด เช่น ราคา ลักษณะการใช้งาน หรือขนาด มาเป็นตัวกำหนดลำดับวิธีการจัดวาง

แบบที่ 3 พื้นที่จัดแสดงใช้องค์ประกอบทางการออกแบบได้ดึงดูดสายตา แต่พิจารณาโดยรวมยังมีความขัดแย้งในองค์ประกอบ ขาดความกลมกลืนจึงอาจส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าเชื่อถือ ควรเพิ่มพื้นที่รอบตัวผลิตภัณฑ์ ทำให้ตัวผลิตภัณฑ์เด่นสะดุดตา เพื่อให้ตัวผลิตภัณฑ์สร้างความประทับใจให้ผู้เข้าชมสินค้า ลดการวางสินค้าประเภทเดียวกันซ้ำ เพื่อให้ตัวผลิตภัณฑ์ดูมีมูลค่าด้วยการจัดแสง จัดแสดงวิธีการสาธิตการใช้ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสร้างสรรค์

3. การพัฒนาภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจจักสานกระจูดบ้านทอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงพัฒนาระบบภาพเพื่อการสื่อสาร จนได้ภาพลักษณ์ใหม่ของกลุ่มกรณีศึกษา ดังนี้

3.1 การสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์

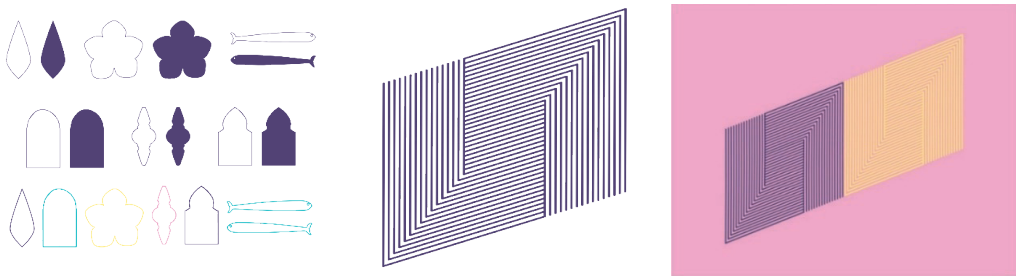

Figure 6 The prototype of visual identity design

เลือกใช้องค์ประกอบภาพที่สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัดทอนองค์ประกอบบางส่วนออกไป เพื่อสร้างเอกภาพทางการออกแบบ เลือกใช้ภาพสัญลักษณ์เพื่อสื่อสาร เช่น การใช้เส้นสานทับกันเพื่อสื่อถึงลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด อื่นๆ ความความหนักก็เชื่อมโยงกับเส้นของภูมิทัศน์ธรรมชาติ เส้นของต้นกระจูด ผนวกรวมเข้ากับรูปทรงเมล็ดกระจูด ดอกบานบุรี องค์ประกอบสถาปัตยกรรม พื้นถิ่น สัตว์ในธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เช่น ปลา ที่ลดทอนรายละเอียด สร้างรูปแบบให้เข้ากันด้วยเส้น รูปร่าง รูปทรง ที่เรียบง่าย

3.2 การสื่อสารด้วยภาพและสี

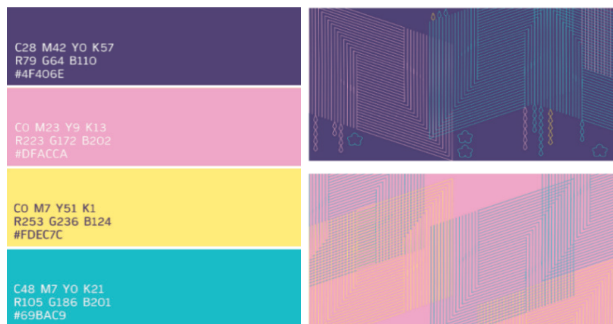

Figure 7 The prototype of image and color 8

เชื่อมโยงเนื้อหาจากการสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์แบบที่ 1 พัฒนากลุ่มสีจากเดิมที่ใช้กลุ่มสีน้ำเงิน ม่วง (Blue Pansy) กลุ่มสีทอง (Gold) กลุ่มพีชแดง (Pastel peach) และสีฟ้า ปรับปรุงโทนสีเดิมที่มีความ เข้ม (Strong) ภาพรวมให้มีความนุ่มนวลมากยิ่งขึ้น (Smooth) สร้างภาพลักษณ์ความเรียบง่าย (Simplicity) ความเป็นธรรมชาติ (Natural) สร้างความเป็นมิตร มีชีวิตชีวา (Lively) ยิ่งขึ้น ผสมผสานกับแนวคิดการออกแบบ ภาพเพื่อการสื่อสารแบบที่ 2

3.3 การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี

Figure 8 The prototype of logo and color

การพัฒนาเครื่องหมายภาษาและสีระหว่างแบบที่ 1 และแบบที่ 2 ให้สมดุลกันโดยลดทอนองค์ประกอบ ภาพตกแต่งโดยรอบออก เช่น รูปภาพเส้นคลื่นทะเล ภาพรูปแบบการสาน ภาพดอกไม้ ออกจากองค์ประกอบ หลัก ปรับวิธีการเรียงตัวอักษรจากเดิมที่มีความเป็นอิสระ เป็นการเรียงแบบแนวตั้ง จัดรูปแบบตัวอักษรให้เป็น ระเบียบ เรียบง่าย มากยิ่งขึ้น และยังคงให้ความสำคัญต่อรูปแบบตัวอักษรเดิมโดยพัฒนารายละเอียดให้เข้ากับรูปแบบใหม่ และยังคงสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวไว้ แต่ลดขนาดลงให้เป็นเพียงส่วนประกอบรอง

3.4 การจัดแสดงและนิทรรศการ

Figure 9 Banton Seagrass Weaving display and exhibition design; a new image (Front view)

Figure 10 Banton Seagrass Weaving display and exhibition design; a new image (perspective view)

4. ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ใหม่

การลงพื้นที่สำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อการออกแบบภาพลักษณ์ใหม่ ในงานแสดงสินค้าและนิทรรศการ OTOP City 2024 Happy Market จำนวน 116 คน พบว่า ความพึงพอใจต่อการออกแบบด้านทัศนเอกลักษณ์ และด้านภาพและสี อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจด้านตัวอักษรและสีอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดแสดงและนิทรรศการมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด เท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 4

Table 4 Customer's Satisfaction Surveying (N=116)

New Visual Communication Design	\bar{X}	S.D.	Scale
1. Visual Identity	4.05	0.826	Good
2. Image and Color	4.14	0.792	Good
3. Logo and Color	4.22	0.758	Excellent
4. Display and Exhibition	4.23	0.775	Excellent

เมื่อสอบถามผู้บริโภคถึงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหลังได้เห็นภาพลักษณ์ใหม่ ปรากฏว่า มีผู้สนใจเข้าร่วมชมงานแสดงสินค้าคิดเป็นร้อยละ 84.5 ไม่สนใจร้อยละ 1.7 ไม่แน่ใจร้อยละ 13.8 และความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าโอท็อปของประเทศไทยในอนาคต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้ปรับปรุงเร่งด่วน คิดเป็นร้อยละ 82.8 ไม่จำเป็นร้อยละ 1.7 และไม่แน่ใจร้อยละ 15.5

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบระบบภาพเพื่อการสื่อสาร แบบที่ 1 ได้รับความพึงพอใจสูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านทัศนเอกลักษณ์ และด้านภาพและสี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการทางเลือกสำหรับการสื่อสารภาพลักษณ์ที่เป็นระบบ มีความน่าเชื่อถือ ดึงดูดความสนใจ แต่ยังคงเอกลักษณ์สำคัญของท้องถิ่นไว้

สอดคล้องกับประเด็นการศึกษาวិธีการพัฒนาย่างยั่งยืนของ Matuszynska et al. [21] ได้อธิบายระบบการสื่อสารภาพลักษณ์ของหน่วยงานท้องถิ่นที่มักจะเลือกใช้สัญญาณเกี่ยวกับภาพธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น การออกแบบระบบภาพเพื่อการสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความนึกคิดของผู้บริโภค เป็นกลไกสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของหน่วยงาน องค์กร ท้องถิ่น การเพิ่มจำนวนผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาวิจัย เพราะการออกแบบภาพลักษณ์องค์กรมีความเกี่ยวข้องกับนักออกแบบและบริบททางการเมืองของพื้นที่กรณีศึกษา [3]

2. จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ใหม่ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสูงสุดเมื่อนำการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารแต่ละด้าน ได้แก่ การสื่อสารด้วยทัศนเอกลักษณ์ การสื่อสารด้วยภาพและสี การสื่อสารด้วยตัวอักษรและสี มาบูรณาการร่วมกันเพื่อการจัดแสดงนิทรรศการสินค้าของกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด แสดงให้เห็นว่า การออกแบบภาพลักษณ์เพื่อการสื่อสารทั้งระบบส่งผลดีต่อการพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าชุมชนมากกว่าการออกแบบแบบแยกส่วน [22] เช่น การออกแบบเฉพาะตราสัญลักษณ์ หรือบรรจุภัณฑ์ จากการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ [23-27] พบว่า การออกแบบกราฟิกสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์สินค้าชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของกลุ่มประชากรศึกษา แต่ยังคงขาดการส่งเสริมให้นำทรัพยากรการออกแบบที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ต่อยอดในระดับปฏิบัติการ เช่น ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงสินค้าหรืองานนิทรรศการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่กลุ่มผู้ประกอบการโอท็อป หรือชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ทางตรงก็ทางอ้อม อีกประเด็นสำคัญคือ ผู้ประกอบการท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เข้าใจระบบงานออกแบบสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Piyanonthasin, W. [28] พบว่าผู้ประกอบการโอท็อปขาดความสามารถในการใช้สื่อสมัยใหม่ ขาดความเข้าใจการวางแผนธุรกิจต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ และการศึกษาของ Khongnawung, K. [29] และ Chaisri et al. [30] บ่งชี้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่มีมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับบริบททางสังคมได้ การนำไปใช้ในสถานการณ์จริงจึงเกิดข้อจำกัด ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนวิธีการช่วยเหลือและวางแผนงานพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าโอท็อปอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น การออกแบบตราสัญลักษณ์ สีและกลุ่มสีภาพเล่าเรื่อง การใช้ตัวอักษร และแนวทางการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสื่อเทคโนโลยีในการช่วยประชาสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ พิจารณาความเหมาะสมให้เข้ากับเงื่อนไขทางสังคมของกลุ่มกรณีศึกษาที่แตกต่างกัน การออกแบบอย่างมีเอกภาพจะช่วยส่งเสริมการสื่อสาร การเชื่อมโยงคุณค่าทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสถานที่สำคัญนั้นได้ [9] พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการภาพลักษณ์สินค้าแบบระยะยาวควบคู่ไปกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. การออกแบบระบบภาพลักษณ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตในสถานะที่เป็นทั้งทฤษฎีและวิถีชีวิตที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารผ่านงานออกแบบ และการกำหนดรูปสัญลักษณ์เพื่อการออกแบบกราฟิก [31] การเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมยุคปัจจุบัน Laba [32] และ Wu & Cheong [33] ได้ศึกษาอัตลักษณ์การออกแบบส่วนประกอบในเว็บเพจของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในประเทศออสเตรเลียและจีน พบว่าการเลือกใช้ภาพเพื่อสื่อสารคุณลักษณะผสมกับข้อความเพื่อสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของสังคมของแต่ละองค์กร “สารที่เกิดจากภาพ” ถูกจัดเรียงซ่อนอยู่ภายในระบบการออกแบบด้วยเทคโนโลยี โดยมีวิถีชีวิตเป็นกลไกในการกำหนด ควบคุม และการวิเคราะห์ การคิดเชิงการ

ออกแบบที่มีฐานมาจากสัญวิทยาจะช่วยส่งเสริมการออกแบบเชิงลึกในระดับรายละเอียดของความหมายของภาพที่สื่อสารออกมา ซึ่งนิยมนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มทางการตลาด สอดคล้องกับการสื่อสารอัตลักษณ์ทางการตลาดขององค์กรมหาวิทยาลัยสมัยใหม่ที่มีหลากหลายรูปแบบและมีความซับซ้อน [32] การประยุกต์ใช้สัญวิทยาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล และออกแบบภาพสื่อสารสำหรับการปรับภาพลักษณ์สินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดบ้านทอน ส่งผลในทางบวก แสดงให้เห็นว่า การออกแบบที่ดีจากฐานการคิดด้วยสัญวิทยาที่นำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่จัดแสดงสินค้าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารภาพลักษณ์ คุณค่า และการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในพื้นที่จัดแสดงสินค้าของ Thavewat & Chartniyom [11] พบว่าช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้สินค้า สร้างความจดจำและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่จัดแสดงสินค้าได้ และ Roonreangjai [8] ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค โดยพิจารณาจากภาพลักษณ์สินค้า ประกอบด้วย การจัดพื้นที่แสดงสินค้า ตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ และการออกแบบป้ายแสดงสินค้า พบว่าภาพลักษณ์สินค้าแบบใหม่ดึงดูดการเข้าชมสินค้า ผู้บริโภคขอความแปลกใหม่และการออกแบบภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงถึงความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นนั้น จากผลการศึกษาเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของกราฟิกสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรับรู้ การช่วยสร้างภาพจำแบบใหม่ กระตุ้นความสนใจและความต้องการติดตามกิจกรรมการจัดแสดงสินค้าของชุมชนและการสื่อสารในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

1. การนำโมเดลการพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าชุมชนที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มหัตถกรรมจักสานในภาคเหนือ กลุ่มผ้าทอบริเวณภาคอีสาน หรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนา เพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการทดลองใช้โมเดลการพัฒนาภาพลักษณ์ที่ได้จากงานวิจัย พัฒนา ปรับปรุงโมเดลการพัฒนาภาพลักษณ์ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ รวมถึงการศึกษาผลกระทบทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนหลังจากนำระบบการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารไปประยุกต์ใช้ จะช่วยยืนยันถึงความสำคัญของการออกแบบภาพเพื่อการสื่อสารที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคต่อสินค้านั้น ๆ ทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างมากขึ้น เพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

2. การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอและการสื่อสารภาพลักษณ์มาใช้ในการจัดการภาพลักษณ์สินค้าสมัยใหม่ เช่น การใช้ AR ในการนำเสนอโมเดลจำลองเสมือน การใช้เทคโนโลยี VR ในการสร้างประสบการณ์ใหม่การนำเสนอสินค้าชุมชน หรือการประยุกต์รูปแบบการนำเสนอแบบไฮบริด (Hybrid) จะเป็นการเปิดมุมมองใหม่ให้กับกลุ่มสินค้าชุมชน เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินค้า เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และขยายฐานลูกค้าเดิมสู่กลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ หรือผู้บริโภคในระดับสากลได้ ทั้งนี้การพัฒนาควรให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์สินค้าทั้งระบบ

3. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถนำโมเดลการพัฒนาภาพลักษณ์ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของแผนนโยบายในการส่งเสริมผู้ประกอบการในระยะยาวด้านความรู้ความเข้าใจในงานออกแบบภาพลักษณ์อย่างเป็นระบบ โดยประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐและสถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น ช่วยกันสร้างระบบการจัดการพื้นฐานให้อื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้วยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น การใช้ AI ช่วยในการออกแบบ การปรับกลยุทธ์การส่งออกสินค้าชุมชน งานจัดแสดงสินค้าชุมชน

ในระดับนานาชาติ ให้มีความเป็นสากลแต่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมผู้ประกอบการในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการธุรกิจ การบริหารการตลาด หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สินค้าชุมชนสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดนราธิวาส, กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจักสานกระจูดบ้านทอน และอาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ การจัดทำแบบสอบถามทุกท่าน บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การออกแบบการจัดแสดงและนิทรรศการเพื่อการพัฒนาภาพลักษณ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์จักสานกระจูด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทอน จังหวัดนราธิวาส” ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สัญญาเลขที่ cms6603009s.

References

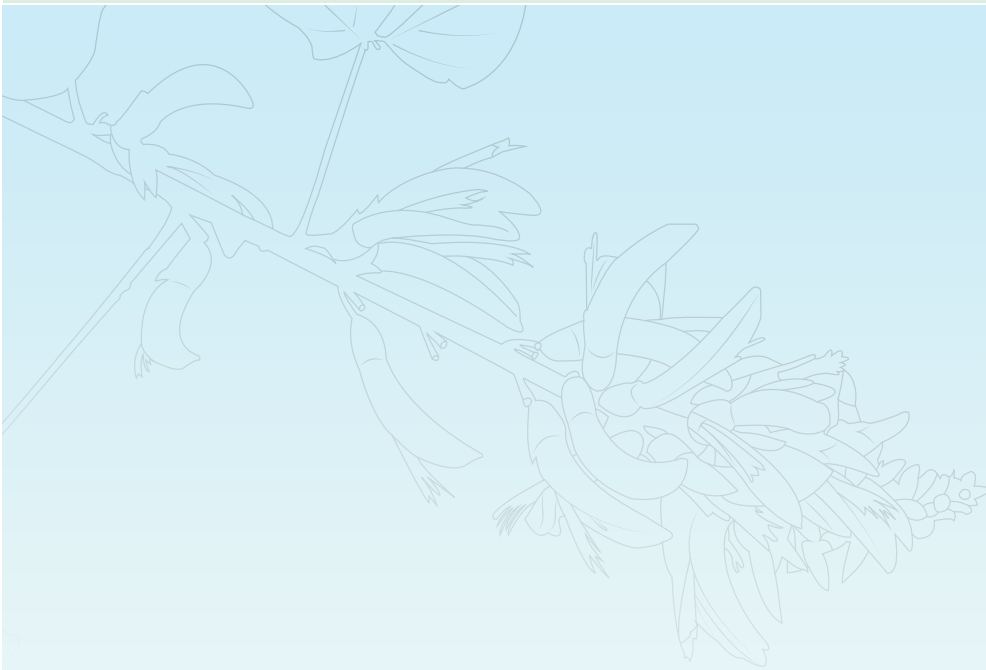
- [1] Trade Policy and Strategy Office. (2024). *Guidelines for OTOP Product Development*. <https://tpso.go.th/document/2404-0000000002>. (In Thai)
- [2] Community Development Department. (2024) *OTOP Product Selling Data for fiscal year 2024*. https://logi.cdd.go.th/otop/cdd_report/otop_r06.php?year=2567
- [3] Sittisomboon, M., Sirijirakarn, V. J., & Sanorkorn, J. (2020). Concept of Corporate Image Building. *Journal of Graduate School, Pitchayatat, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 15*(1), 149-160.
- [4] Guthrie, K. (2017). Nelson Visual Communication Design: VCE units 1–4. National Library of Australia Cataloguing.
- [5] Gunay, M. (2021). Design in Visual Communication. *Art and Design Review, 9*, 109-122. <https://doi.org/10.4236/adr.2021.92010>
- [6] David, M., & Hunt, J. (2017). *Visual Communication Design: An Introduction to design concepts in everyday experience*. Bloomsbury.
- [7] Ji, S., & Lin, P. S. (2022). Aesthetics of Sustainability: Research on the Design Strategies for Emotionally Durable Visual Communication Design. *Sustainability, 14*, 4649. <https://doi.org/10.3390/su14084649>
- [8] Roonreangjai, R. (2021). Community Participation in Graphic Design for communicating Brand Personality of Argo Forestry LANGSAT, Uttaradit Province. *Academic Journal Uttaradit Rajabhat University, 17*(1), 41-62.
- [9] Negahban, S. (2023). Graphic design for creating a visual identity of Shiraz' Eram Botanical Garden. *Grafica, 12*(23), 65-74. <https://doi.org/10.5565/rev/grafica.241>.

- [10] Sarmiento, T., & Brito, P. Q. (2020). Visual identity of cities: designers' tools and meanings. *Journal of Place Management and Development*, 15(2), 182-201. <https://doi.org/10.1108/JPMD-06-2020-0056>
- [11] Thavewat, A., & Chartniyom, P. (2023). IDENTITY DESIGN FOR COMMERCIAL SPACE OF PRODUCTS AND MODIFICATION GUIDELINES FOLLOWING AREA SIZE. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(11), 48-62.
- [12] Chareansinolarn, C. (2012). Semiotics Structuralism Post-Structuralism with Politic Science Education. Vipasa.
- [13] Bernard, M. (2005). *Graphic Design as Communication*. Routledge.
- [14] Boonmee, T. (2015). Saussure's The revolution of Semiology: The road to post-modernism. Vipasa.
- [15] Ambrose, G., & Harris, P. (2009). *The Fundamentals of Graphic Design*. AVA Publishing.
- [16] Hembree, R. (2011). *The Complete Graphic Designer: a guide to understanding graphics and visual communication*. Rockport Publishers.
- [17] Tangcharean, V. (2002). *Visual Arts*. Oadian Stores. (In Thai)
- [18] Pensasitorn, W. (2021). The Colors Reflect the Graphic Design Personality to Present the Selling Points of Convenience goods. *Asian Creative Architecture, Art and Design*, 33(2), 159-174.
- [19] Shikenobu, K. (1990). *Color Image Scale*. Kodansha Ltd.
- [20] Vanitbancha, K., & Vanitbancha, T. (2015). *SPSS for Windows on Data Analysis*. Chula Press.
- [21] Matuszynska, A. A., Dzik, P., Michnik, J., & Polok, G. (2021). Visual Component of Destination Brands as a Tool for Communicating Sustainable Tourism Offers. *Sustainability*, 13(731), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su13020731>
- [22] Intarangsri, A., & Teeraprapha, P. (2024). *Community Graphic*. Office of Contemporary Art and Culture. retrieved from <https://anyflip.com/zspak/qrdp/basic> (In Thai)
- [23] Nudang, S., Binder, W., Sompoangeon, S., & Busamsai V. (2024). The Study of Local Identity for Brand Design for Image-Building towards Consumer Acknowledgement: A Case Study of Bang Nang Lee Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province. *Parichart Journal*, 37(2), 292-308. <https://doi.org/10.55164/pactj.v37i2.267498> (In Thai)
- [24] Boonyadacho, N., & Khiaomang, K. (2019). City Branding: Uthai Thani City of Culture. *Journal of Fine Arts*, 11(1), 43-66. View of City Branding : Uthai Thani City of Culture.
- [25] Chinda, K. (2020). The study of consumer perception toward YALA OTOP packaging design development. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 2(1), 1-12. (In Thai)

- [26] Dowcharoenporn, N., & Rumpungjit, R. (2023). The Brand and Package Designing for Product Promotion of Khao Kaeo Sri Somboon Sub-district Cluster for Sewing and Craft Community Enterprise in Thung Saliang District of Sukhothai Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(4), 174-191.
- [27] Klomklaen, A., Khongsricha, N., Jaroonchon, T., Dararat, R., & Russamejam, S. (2022). Graphic Design and Illustration for Cultural Communication Tourism in Ang-Thong province. *RMUTK Journal of Liberal Arts*, 4(1), 85-96. (In Thai)
- [28] Piyanonhasin, W. (2022). THE GUIDELINES OF THE DEVELOPMENT POTENTIAL FOR MANUFACTURING ONE TAMBON ONE (OTOP) PRODUCT OF ETHNIC ENTREPRENEURS GROUP IN MAE HONG SON PROVINCE. *MSUDRU Journal*, 4(5), 29-41.
- [29] Khongnawung, K. (2024). Improving the Commercial Competitive Potential of Entrepreneurs in the OTOP Product Manufacturing Group, Na Siao Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 8(3), 187-204. <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.59> (In Thai)
- [30] Chaisri, S., Promsiri, S., & Rungsinan, W. (2021). Potential Development of Community Enterprises's Entrepreneurs (Quadrant D) of Pattani Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 18(1), 71-81.
- [31] Supanyo, V. (2024). LOCAL FISHING COMMUNITY IDENTITY TO GRAPHIC DESIGN FOR ARCHITECTURAL MANAGEMENT OF BANG SARAY BEACH PARK AREA. *Journal of Social Science and Cultural*, 8(11), 110-121. (In Thai)
- [32] Laba, N. (2024). From image to identity icon: Discourses of organizational visual identity on Australian university homepages. *Discourse & Communication*, 18(5), 768-788. <https://doi.org/10.1177/17504813241241662>.
- [33] Wu, Y. Q., & Cheong, C. Y. M. (2022). Academic Visual Identity of Higher Education Institutions: A Multimodal Communication through Pictorial Representations. *Journal of Language Studies*, 22(2), 236-260. <http://doi.org/10.17576/gema-2022-2202-13>

ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยาย ของ อุดม วิเศษสาร :
วิเคราะห์ตามแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ¹
Representations of Environmental Crisis in the Novels
of Udom Wisetsathorn: An Ecocritical Literary Analysis¹

หู ชิวโป^{2*}, ธนพร หมูคำ², นราวลัย พูลพิพัฒน์³ และชนิษฐา ใจมโน²
Hu Oiubo^{2*}, Thanaporn Mookham², Narawan Poonpipat³, and Kanita Chaimano²

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง จิตสำนึกเชิงนิเวศในนวนิยายของ อุดม วิเศษสาร หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง 52100

³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50130

¹ This article is a part of thesis titled Ecological Consciousness in the Novels of Udom Wisetsathorn. Philosophy of Doctoral in Thai program, Lampang Rajabhat University.

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Lampang, 52100, Thailand

³ Faculty of Education, Chiang Mai University, 50130, Thailand

* Corresponding author: Email address: 904119838@qq.com

(Received: November 27, 2024; Revised: May 8, 2025; Accepted: June 12, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อม ในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร ทั้งหมด 11 เรื่อง โดยใช้แนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของเชอร์รี่ลท์ กิลด์เฟลต์ (Cheryll Glotfelty) แนวคิดภาพแทน (Representation) ของสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) เป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลงานวิจัย พบว่า นวนิยายของอุดม วิเศษสาร นำเสนอภาพแทน 2 ชุด คือ 1) ภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ ที่ประกอบสร้างผ่านฉาก เหตุการณ์ บทสนทนาที่นำเสนอวิกฤตปัญหาอุทกภัยและวิกฤตปัญหาธรรมชาติวิบัติ 2) ภาพแทนการจำลองวิกฤตโลกอนาคตที่นำเสนอวิกฤตปัญหาโลกเดือด วิกฤตปัญหาการขาดแคลนอาหาร และวิกฤตปัญหามลพิษทางอากาศ วรรณกรรมชุดนี้อุดม วิเศษสาร ได้เน้นย้ำวิกฤตปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตลอดช่วงการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วยที่ใช้สัญลักษณ์ความน่ากลัวและความหายนะจากวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ ผ่านฉากอุทกภัยและเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในชุมชน สร้างตัวละครที่สนทนาถึงวิกฤตปัญหาสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภูมิหลังของอุดม วิเศษสาร ที่ทำงานด้านโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ฯ ในรัชกาลที่ 9 “หนึ่งล้านไร่” ของบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และเป็นคณะกรรมการโครงการรางวัลลูกโลกสีเขียว ทำให้นวนิยายชุดนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รวมทั้งตัวบทยังสอดแทรกจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อม อุดม วิเศษสาร วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ

Abstract

This article aimed to analyze the representation of environmental crisis in 11 novels by Udom Wisessathorn, using the concept of ecocriticism by Cheryl Glotfelty, the concept of representation by Stuart Hall, as the analysis guidelines. The research results found that Udom Wisessathorn's novels present two sets of representations: 1) representations of natural disaster crises, which are constructed through scenes, events, and conversations that present the crisis of flooding and geological disasters; and 2) representations of simulations of future world crises, which present the crisis of global warming, the crisis of food shortages, and the crisis of air pollution. In this series of novels, Udom Wisessathorn emphasizes the environmental crisis that has occurred throughout the development of society and the economy in Thailand. The text uses symbols of fear and catastrophe from human-caused environmental crises through scenes of disasters and major floods in communities, creating characters who discuss the environmental crises that the world is currently facing and that may occur in the future. Udom Wisessathorn's background working on the permanent reforestation project in honor of His Majesty the King's 9th reign "One Million Rai" of PTT Public Company Limited and being a committee member of the Green Globe Award project makes this series of literature aware of the importance of the environment and nature. The text also includes environmental ethics and environmental ideology to focus on solving environmental crisis problems.

Keyword: Representation of Environmental Crisis, Udom Wisetsathorn, Ecocriticism

บทนำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม [1] สรุปปัญหาวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมโลกในปี 2566 ที่มีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม วิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงดังกล่าว มี 5 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะโลกร้อน สาเหตุจากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล ทำให้โลกมีก๊าซเรือนกระจกปกคลุมหนาแน่น ส่งผลให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้น จากปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศสูงถึง 420 ppm. และอุณหภูมิของโลกเพิ่มขึ้น 1.15 องศาเซลเซียส นักวิทยาศาสตร์เตือนว่าอุณหภูมิของโลกที่เพิ่มขึ้นอาจถึงจุดที่ไม่สามารถกลับมาปกติดังเดิม 2) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ สาเหตุจากจำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้น การขยายเมือง มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นจึงเกิดความเสื่อมโทรมและธรรมชาติยากจะปรับตัวหรือสร้างขึ้นใหม่ได้ทัน และยังส่งผลให้สัตว์มีจำนวนลดลง สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การแปรสภาพแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ การล่าสัตว์เพื่อการค้าและการสูญพันธุ์ของสัตว์หลายชนิด 3) มลภาวะจากพลาสติก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีละ 29 ล้านตัน ภายในปี 2040 ผลตามมา คือไมโครพลาสติกในทะเลจะมีปริมาณมหาศาล ขณะที่การสลายตัวของพลาสติกต้องใช้เวลานานถึง 400 ปี 4) การทำลายป่าไม้ ปัจจุบันพื้นที่ป่าเขตร้อนของโลกถูกทำลายเป็นพื้นที่ทำการเกษตร เลี้ยงปศุสัตว์ และปลูกพืชเศรษฐกิจ ทำให้หน้าดินของพื้นที่การเกษตรถูกน้ำพัดพาเอาอินทรีย์สารที่จำเป็นสำหรับพืชออกไปเกิดดินถล่มเพราะขาดรากต้นไม้ยึดบริเวณผิวดิน และ 5) มลพิษทางอากาศ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเอเชียอย่างรวดเร็ว ประชากรอาศัยอยู่ในสังคมเมือง ทำให้มีการใช้พลังงาน น้ำมัน และถ่านหินเพิ่มมากขึ้น จากการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบก้าวกระโดดทำให้เมืองขนาดใหญ่มีคุณภาพอากาศแย่มากที่สุดในโลก กระทบต่อสุขภาพจนเกิดโรคทางเดินหายใจ หรือเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และประเทศกำลังพัฒนาขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดและป้องกันมลพิษทางอากาศ รวมทั้งขาดความชัดเจนในข้อกฎหมายและนโยบายการควบคุมคุณภาพอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

ประเทศไทยมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ และกระตุ้นการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของประเทศไทยให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี การพัฒนาดังกล่าวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ในรูปแบบก้าวกระโดด เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ภูมิภาคและภายในประเทศ จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติ [2] เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติของไทย พบว่า มีนักวิชาการสนใจศึกษาประเด็นสิ่งแวดล้อมหลายคน เช่น อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด [3] และณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย [4] โดยสรุปเป็นทิศทางเดียวกันว่า ผลจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมากขึ้น โดยเฉพาะปริมาณทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ลดลงอย่างรวดเร็ว จากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นเพราะเกิดจากการพัฒนาของภาครัฐที่มุ่งสร้างความเจริญ มั่งคั่ง จนเกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรง และสาเหตุหนึ่งคือความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับประเพณีท้องถิ่นที่การพัฒนาดังกล่าวยังเป็นโครงสร้างแบบไม่สมดุล เพราะเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากมากระหว่างเมืองกับชนบท และระหว่าง ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม

ประเด็นปัญหาด้านการพัฒนาที่กระทบกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าว พบว่า นักวิชาการไทยด้านวรรณกรรมให้ความสนใจศึกษาวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการใช้แนวคิดทางนิเวศเป็น

แนวทางศึกษา และตัวบทวรรณกรรมเน้นให้ผู้คนในสังคมตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งนี้ พชรวรรณ บุญพร้อมสกุล [5] กล่าวว่าไว้ว่าวรรณกรรมร่วมสมัยที่นำเสนอประเด็นเหล่านี้ อยู่ในความสนใจของนักนิเวศวิจารณ์หลังศตวรรษที่ 20 ที่มีการศึกษาตัวบทที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สะท้อนถึงความซับซ้อนเชิงสังคม วัฒนธรรม การเมือง และยังเกี่ยวพันกับสภาวะการณ์ของโลกสมัยใหม่และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคมโลก วรรณกรรมที่มีเนื้อหาแนะนำเสนอประเด็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ต่อธรรมชาติจตุรกายและตั้งคำถามกับสังคมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ปรากฏในสังคม ดังนั้น การวิจารณ์วรรณกรรมตามแนวคิดนิเวศวิจารณ์ (Ecocriticism) จึงเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสิ่งแวดล้อมกายภาพที่มีการเชื่อมโยงเอามนุษยศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมในประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติ นิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน โดยพิจารณางานเขียนด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นธรรมชาติ นิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินมาถึงจุดวิกฤติ (Cheryll Glotfelty, อ่างโน ชัยยนต์ ทองสุขแก้ง) [6]

นวนิยายของอุดม วิเศษสาร เป็นผลงานที่มีเนื้อหาแนะนำเสนอเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ จากภูมิหลังของอุดม วิเศษสาร นับว่าเป็นเวลากว่าสิบปีที่อุดม วิเศษสาร ปฏิบัติงานให้กับโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรหนึ่งล้านไร่ ของบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2539 ซึ่งขณะนั้น อุดม วิเศษสาร เป็นคณะกรรมการของโครงการ จึงมีโอกาสร่วมสำรวจป่าเสื่อมโทรมทั่วประเทศกับทางบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2541 อุดม วิเศษสาร ได้เริ่มทำงานกับโครงการรางวัลลูกโลกสีเขียว จึงมีโอกาสเดินทางค้นหาบุคคล ชุมชน และกลุ่มเยาวชนที่มีผลงานโดดเด่นในการดูแลรักษาป่า เพื่อคัดเลือกและมอบรางวัลให้แก่ผู้อนุรักษ์ป่าและเพื่อเป็นกำลังใจและยกย่องบุคคลและเยาวชนเหล่านั้นให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม ตลอดระยะเวลาของภารกิจทั้งสองอย่างนี้จึงหล่อหลอมให้อุดม วิเศษสาร รับรู้ถึงความเจ็บปวด ความเศร้าของผืนป่า รวมทั้งความหลากหลายในบาดแผลของผืนป่าจากการถูกรังแก ถูกบุกรุก ทำลายล้าง ผลาญด้วยน้ำมือของมนุษย์ติดต่อกันมาอย่างยาวนาน (อุดม วิเศษสาร) [7] กล่าวได้ว่านวนิยายชุดนี้ของอุดม วิเศษสาร เกิดจากความห่วงหาพันสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ จึงรังสรรค์ผลงานชุดนี้ขึ้นมาอย่างน่าสนใจ จากการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาผลงานของอุดม วิเศษสาร พบในงานของ ชญาดา ชูชัยสิงห์กุล [8] ที่ศึกษาเรื่อง นิเวศสำนึกในนวนิยายของ อุดม วิเศษสาร ผลการศึกษา พบว่านวนิยายของอุดม วิเศษสาร มีลักษณะการนำเสนอนิเวศสำนึกแบบดั้งเดิมผ่านตำนาน ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่สะท้อนถึงวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพแทนวิกฤติสิ่งแวดล้อมในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร เพื่อค้นพบว่าอุดม วิเศษสาร ประกอบสร้างภาพแทนวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สื่อสัญลักษณ์และอุดมการณ์สัมพันธ์กับบริบทของสังคมไทยหรือสอดแทรกจริยธรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Ethic) ในตัวบทอย่างไร อันเป็นการมุ่งให้ผู้อ่านตระหนักถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในอนาคต และยังเป็นประโยชน์ให้ผู้อ่านเข้าใจโลกการนำเสนอเนื้อหาในนวนิยายชุดนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมชุดอื่น ๆ ตามแนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในนวนิยาย ของอุดม วิเศษสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการพรรณนา (Description Analysis) ดังรายละเอียดและขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การเลือกข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวบทนวนิยายของอุดม วิเศษสาร ที่มีเนื้อหาแนะนำเกี่ยวกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ผลงานชุดนี้ตีพิมพ์รวมเล่มและเผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2558 แบ่งเป็นประเภทหนังสือ จำนวน 9 เรื่อง และประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) จำนวน 2 เรื่อง รวมทั้งหมด 11 เรื่อง ได้แก่ หมูบ้านท่าแซะ (2535) ผู้ยิ่งใหญ่ (2537) บนทางสี่เสี้ยว (2537) บทเพลงแห่งนกนางเงือก (2538) สายใยแห่งความรัก (2541) พระจันทร์สี่เสี้ยว (2543) แผ่นดินวิปริต (2545) ต้นไม้ปฏิวัติ (2548) คนปลุกป่า (2554) เมื่อตะวันลับฟ้า (2557) และป่าอย่าร้องไห้ (2558)

2. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของเซอร์ริลด์ ก्लीตเฟลดี สรุปรจาก ธัญญา สังขพันธานนท์ [9] เป็นแนวคิดที่อธิบายการนำเสนอเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรม โดยใช้ฐานความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) และด้านสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism) มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาตัวบท

2.2 แนวคิดภาพแทน (Representation) ของสจิวต์ ฮอลล์ สรุปรจากสุรเดช โชติอุดมพันธ์ [10] เป็นแนวคิดที่อธิบายภาพแทนว่าเป็นกระบวนการผลิต สร้างความหมายที่แอบแฝงอยู่ของสรรพสิ่งต่าง ๆ โดยผู้เขียนหรือผู้ประพันธ์งานนั้น ๆ ได้ประกอบสร้างภาพแทนเหล่านั้นขึ้นมา โดยใส่ความหมายลงไปในการนำเสนอ

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 อ่านตัวบทนวนิยายของอุดม วิเศษสาร จำนวนทั้งหมด 11 เรื่อง (ตั้งรายละเอียดตามข้อ 1) เพื่อคัดตัวบทที่นำเสนอประเด็นวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในฉาก เหตุการณ์ และบทสนทนา มาวิเคราะห์ตามแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) และแนวคิดภาพแทน (Representation)

3.2 สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ ตามข้อ 3.1 สรุปรภาพแทนที่ปรากฏในชุดวรรณกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 สรุปรผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis) และยกตัวอย่างประกอบ

3.4 อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษานวนิยายของอุดม วิเศษสาร เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่ามีการนำเสนอภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) และแนวคิดภาพแทน (Representation) เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร ดังกรอบแนวคิดการวิจัย ต่อไปนี้

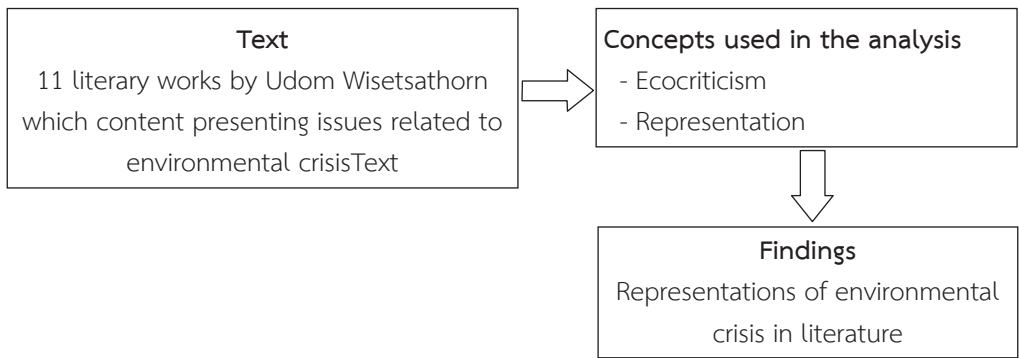

Figure 1 Conceptual framework for the research

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร ชูดี พบว่า มีการนำเสนอประเด็นภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อม 2 ภาพแทน คือ 1) ภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ โดยประกอบสร้างภาพแทน 2 ลักษณะ ได้แก่ วิกฤตปัญหาอุทกภัย และวิกฤตปัญหาธารณวิปโยค 2) ภาพแทนการจำลองวิกฤตโลกในอนาคต ประกอบสร้างผ่านภาพแทน 3 ลักษณะ ได้แก่ วิกฤตปัญหาโลกเดือด วิกฤตปัญหาการขาดแคลนอาหาร และวิกฤตปัญหาหมอกพิษทางอากาศ ประเด็นปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมดังกล่าวปรากฏในนวนิยาย 4 เรื่อง ได้แก่ หมูบ้านท่าเซิน แผ่นดินวิปโยค เมื่อตะวันลับฟ้า และต้นไม้ปฏิวัติ ส่วนนวนิยายอีก 7 เรื่อง ได้แก่ ผู้ยิ่งใหญ่ บนทางสี่แยก บทเพลงแห่งนกนางเขน สายใยแห่งความรัก พระจันทร์สีเขียว และป่าย่าร้องไห้ ไม่ปรากฏการนำเสนอภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อม พบมีการนำเสนอการประกอบสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศ การประกอบสร้างการอนุรักษ์และอุดมการณ์สำนึกนิเวศ ทั้งนับบทความ ครั้งนี้มุ่งนำเสนอผลการวิจัยที่นำเสนอภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ดังบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

1. ภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ

ภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ (Natural Disaster) อธิบายตามความหมายของ ทวีชัย พิมลผลิน [11] นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมที่ให้ความหมายว่า วิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ หมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลของธรรมชาติ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในโลก คือ มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม วิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติที่เกิดจากผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้มนุษย์และสัตว์เดือดร้อน ในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร นำเสนอภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ 2 ประเด็น คือ วิกฤตปัญหาอุทกภัย และวิกฤตปัญหาธารณวิปโยค ดังตัวอย่าง

1.1 วิกฤตปัญหาอุทกภัย

อุทกภัย (Flood) หมายถึง ภัยหรืออันตรายที่เกิดจากน้ำท่วมหรืออันตรายที่เกิดจากสภาวะที่น้ำไหลเอ่อล้นฝั่งแม่น้ำ ลำธารหรือน้ำทะเลจากคลองหนองบึงเข้าท่วมพื้นที่ ซึ่งปกติแล้วไม่ได้อยู่ใต้ระดับน้ำหรือเกิดจากการสะสมน้ำบนพื้นที่ซึ่งระบายออกไม่ทัน ทำให้พื้นที่นั้นปกคลุมไปด้วยน้ำ (ทวีชัย พิมลผลิน) [11] ในเมื่อตะวันลับฟ้า นำเสนอฉากอุทกภัยที่เป็นผลเกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องหลายวันในพื้นที่ของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่น่ากลัวอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน วิกฤตดังกล่าวเกิดจากผลของน้ำมือมนุษย์ที่บุกรุกป่าและทำลายธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ดังความว่า

...เมฆดำเคลื่อนที่เร็วระจัดกระจาย และหนาที่บขึ้นอย่างรวดเร็ว ฟ้าร้องแลบจากที่ไกลเคลื่อนใกล้เข้ามา ช่วงขณะต่อมาท้องฟ้ามืดดำน่ากลัว ฟ้าแลบแปลบตาเป็นเส้นสายหึ่งงอ ฟ้าผ่าเบรียงใหญ่จนทั้งอากาศและเทือกเขาลั่นสะเทือน ชายหนุ่มสะดุ้งตกใจทรุดตัวนั่งเอามือปิดหัว และแล้วพายุลมแรงฝนเทลงมาราวฟ้าวร้าว ชีวิตของชายหนุ่มไม่เคยทั้งตกใจกลัว ทั้งเปียกโชกเช่นนี้มาก่อน... [12]

(เมื่อตะวันลับฟ้า. 2557 : 77)

บทบรรยายข้างต้น ใน เมื่อตะวันลับฟ้า เป็นฉากของเรื่องที่บรรยายเหตุการณ์อุทกภัยของหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีกลวิธีการใช้ภาษาโวหารภาพพจน์แสดงอารมณ์ความรู้สึกหวาดกลัวภัยพิบัติจากธรรมชาติ ใช้คำว่า “ท้องฟ้ามืดดำ” “ฟ้าแลบแปลบตาเส้นสายหึ่งงอ” “ฟ้าผ่าจนเทือกเขาลั่น” “พายุลมแรงฝนเทลงมาราวฟ้าวร้าว” เป็นการใช้คำที่สื่อถึงเหตุการณ์อุทกภัยอันน่าสะพรึงกลัวและแสดงความรุนแรงที่เป็นสัญญาณเตือนจากธรรมชาติ เป็นการประกอบสร้างภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติที่มนุษย์เผชิญ อันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มาพร้อมกับการพัฒนาพื้นที่ อีกเรื่องที่น่าสนใจของวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ ใน หมู่บ้านท่าเข็น เป็นฉากพายุพัดกระหน่ำอย่างรุนแรงในหมู่บ้าน ที่ตัวละครสาหร่ายต้องเผชิญกับภัยพิบัติจากธรรมชาติ อุดม วิเศษสาร บรรยายความน่าสะพรึงกลัวของธรรมชาติที่เกิดขึ้น เพื่อสื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงวิกฤติปัญหาดังกล่าว ดังนี้

...และแล้วหน้ามรสุมที่เขาเผ่าคอยได้วันมาถึง ฝนตกติดต่อกันมาหลายวันแล้ว ยังไม่มีที่ท่าว่าจะหยุด จากที่กั้นผ้าบ้านและหลังคาสีน้ำตาลหม่นด้วยความเก่า อุ่มเอาน้ำฝนและละอองน้ำทะเลจนดูหนักอึ้ง ท้องฟ้าเป็นสีเทาหม่นไม่เห็นดวงอาทิตย์ ทะเลกำลังบ้าคลั่ง คลื่นสูงเกือบสองวาวิ่งไล่ทยอยกันเข้าปะทะฝั่งเป็นฟองขาว ต้นมะพร้าวโยกตัวไปมา ไบยาวเรียวยะทะลมดังหวีดหวิว พื้นที่หมู่บ้านที่ทอดตัวยาว หนาไปด้วยทะเลและลำคลองห่างกันไม่เกินสองร้อยวา นั้น น้ำในลำคลองสูงล้นตลิ่ง ทำให้พื้นดินหดแคบลงเหลือกว้างไม่เกินหนึ่งร้อยวา หมู่บ้านมีสภาพเหมือนคันดินขนาดใหญ่ หนาด้วยน้ำทะเลและน้ำคลองคนละด้านกัน ความเปียกชื้นแทรกเข้าไปทุกซอกมุมของทุกหลังคาบ้าน... [13]

(หมู่บ้านท่าเข็น. 2535 : 26)

การประกอบสร้างฉาก ใน หมู่บ้านท่าเข็น ดังบทสนทนาของตัวละครสาหร่ายที่เล่าเรื่องผ่านมุมมองของคนในพื้นที่ ผู้คนในหมู่บ้านต้องเผชิญกับอุทกภัยที่เกิดจากภัยพิบัติธรรมชาติ ภัยพิบัติดังกล่าวรุนแรงกว่าทุกปี บ้านแบบชนบทของไทยไม่สามารถต้านแรงพายุที่กระหน่ำและถาโถมอย่างหนักจึงพังทลายลง การประกอบสร้างภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติธรรมชาติดังกล่าว อธิบายผ่านกลวิธีการใช้ภาษาลักษณะโวหารภาพพจน์เพื่อขับเน้นให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความรุนแรงของภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น คำว่า “ท้องฟ้าสีเทาหม่น” “ทะเลบ้าคลั่ง” “ปะทะลมดังหวีดหวิว” “ผืนดินหดแคบลง” เป็นการอธิบายภาพแทนวิกฤตจากอุทกภัยที่เกิดจากพายุฝนที่ตกกระหน่ำต่อเนื่องกันหลายวันจนเกิดน้ำท่วมขัง น้ำล้นตลิ่ง ปริมาณน้ำมีมากกว่าปกติ ภาพแทนวิกฤตดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งมนุษย์ สัตว์ สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติโดยตรง การบรรยายความบ้าคลั่งและความน่ากลัวของภัยพิบัติทางธรรมชาติในนวนิยาย อุดม วิเศษสารเน้นย้ำถึงผลกระทบดังกล่าวว่าเป็นผลมาจากการกระทำ

ของมนุษย์ เนื้อเรื่องยังเล่าถึงผลกระทบจากปัญหาโลกร้อน มลพิษทางอากาศที่นับเป็นปัจจัยต่อวิกฤติสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง วิกฤติดังกล่าวยังทำลายพืชผลทางการเกษตร และยังก่อให้เกิดโรคระบาดต่อมนุษย์และสัตว์อีกด้วย อีกตอนหนึ่งที่น่าเสนอจากวิกฤติจากอุทกภัยปรากฏ ใน แผ่นดินวิบโยค อุดม วิเศษสาธร์ ยังนำเสนอภาพแทนวิกฤติปัญหาอุทกภัยจากน้ำป่าที่ไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้านแครดก โดยอธิบายผ่านตัวละครบุญตาที่เป็นตัวละครดำเนินเรื่องได้เล่าเรื่องถึงปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ดังฉากต่อไปนี้

...ฟ้าแลบสว่างอีกครั้ง เสียงฟ้าร้องยังไม่ทันตามมา เขารู้สึกว่าแผ่นดินสั่นสะเทือนรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว บ้านทั้งหลังไหวโยก เสียงอื้ออึงยิ่งกว่าพายุใหญ่ร้อยเท่าพันเท่าพุ่งดิ่งเข้ามา เขามองผ่านหน้าต่างออกไปอย่างไม่ตั้งใจ และตกตะลึงกับการได้เห็นบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน มันใหญ่โตราวกับภูเขากำลังลุกไหม้ทั้งลูก มันพุ่งลี้ลงมาตามทางที่เป็นลำธารเร็วแทบมองไม่ทัน เจ้ายักษ์สีแดงนั้นพุ่งตรงดิ่งเข้าปะทะบ้านพักของคนแครดก แรงปะทะทำให้บางส่วนของภูเขาสีแดงมโหฬารนั้นกระเด็นเป็นฟองฝอย กลิ้งบ้านหลังนั้นหายไปบนพริบตา ไฟฟ้าในห้องของเขาดับพริบลงทันที...[14]

(แผ่นดินวิบโยค. 2545 : 250-251)

บทบรรยายข้างต้น ใน แผ่นดินวิบโยค นำเสนอภาพแทนวิกฤติปัญหาอุทกภัยจากน้ำป่าที่ไหลเข้าท่วมบ้านเรือน แสดงถึงความโหดร้าย รุนแรงของธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ภูเขาและต้นไม้ถูกน้ำป่ากัดเซาะทำลาย ภาพแทนวิกฤติปัญหาอุทกภัยจากน้ำป่าดังกล่าว อุดม วิเศษสาธร์ ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์แสดงภาพพจน์ในความเปรียบบรรยายเหตุการณ์ของน้ำป่าที่ไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้าน เช่น ใช้คำว่า “บ้านทั้งหลังไหวโยก” “ภูเขาลูกไหม้ทั้งลูก” “เจ้ายักษ์สีแดงพุ่งดิ่งเข้าปะทะบ้านพักของคนแครดก” เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความหายนะแสดงให้เห็นถึงภาพแทนวิกฤติปัญหาอุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้านแครดกในเรื่อง ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ให้อยู่อย่างยากลำบากจากภัยพิบัติดังกล่าว การเกิดอุทกภัยที่รุนแรงจากภัยพิบัติทางธรรมชาตินับว่าประเมินความเสียหายได้ยาก ตัวบทยังเปรียบเทียบธรรมชาติว่ามีความรู้สึกเสมือนมนุษย์ เป็นการเตือนให้มนุษย์ตระหนักถึงการกระทำต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในฉากยังสื่อถึงภูเขาที่ถูกทำลายจนไม่เหลือต้นไม้ที่มีรากแก้วยึดหน้าดิน ภูเขาหลงเหลือแต่ดินโคลนสีแดงปกคลุม เมื่อเกิดพายุฝนหนักย่อมเกิดน้ำป่าทะลักไหลหลากลงมาท่วมหมู่บ้านที่อยู่ด้านล่างหรือเชิงเขาเสมือนยักษ์สีแดงพุ่งดิ่งลงมายังบ้านเรือนของมนุษย์ ทำให้บ้านเรือนของผู้คนถูกน้ำป่าซัดทำลายอย่างบ้าคลั่งเมื่อวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์พบว่าการบรรยายลักษณะของภูเขาที่เปรียบเสมือนยักษ์ใหญ่สีแดง ซึ่งทางกายภาพแตกต่างจากภูเขาปกติที่มีต้นไม้ปกคลุมที่มักเป็นสีเขียวคลุมพื้นดิน ยักษ์ในที่นี้จึงสื่อสัญลักษณ์ถึงความยิ่งใหญ่และความน่ากลัว สีแดงสื่อสัญลักษณ์ภัยอันตรายหรือการทำลายล้าง เมื่อวิเคราะห์กายภาพของภูเขาที่ถูกตัดโคนป่าไม้เหลือเพียงดินแดงปกคลุมเนินสูงของภูเขา อุดม วิเศษสาธร์ จึงสื่อให้เห็นเชิงสัญลักษณ์ว่าสีแดงแทนการทำลายล้างตรงข้ามกับสีเขียวของภูเขาที่มีต้นไม้ปกคลุมคือความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การเปรียบเทียบดินสีแดงที่ปกคลุมภูเขาแล้วถูกน้ำป่าเซาะไหลลงตามแรงกระแทกของท่าฝนและไหลหลากตามความลาดชันของภูเขาว่าเปรียบเสมือนยักษ์ แสดงถึงความโหดร้ายและพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่เหนือมนุษย์ ภาพความน่ากลัวจากภัยพิบัติดังกล่าวจึงสร้างความตระหนักให้แก่มนุษย์ว่าควรหยุดทำลายป่าไม้ได้แล้ว เพราะสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติกำลังได้รับความเดือดร้อนและกำลังจ้องเอาคืนมนุษย์ การนำเสนอให้ตัวละคร

เอกของเรื่องต้องเผชิญกับภัยพิบัติธรรมชาติจากน้ำป่าไหลหลาก ตอกย้ำภาพแทนวิกฤติอุทกภัยจากน้ำป่าไหลหลากที่ในวันจะทวีความรุนแรงต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

1.2 วิกฤติปัญหาธรณีวิทยา

วิกฤติปัญหาธรณีวิทยาอธิบายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 หมายถึง ความกระจัดกระจาย ความแยกจากกัน เช่น วันวิโยค แม่น้ำวิโยค [15] กล่าวได้ว่าวิกฤติปัญหาธรณีวิทยาเป็นภัยพิบัติจากธรรมชาติ ที่เกิดจากสภาพอากาศ มีความแปรปรวนสูง เช่น เกิดภาวะแห้งแล้งยาวนาน เกิดภาวะหนาวจัดอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหรือเกิดฝนตกหนักต่อเนื่องยาวนานทำให้ดินโคลนถล่ม อันเป็นผลจากสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น จึงส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤติสิ่งแวดล้อม ดังปรากฏใน แผ่นดินวิโยค อุดม วิเศษสาธ นำเสนอวิกฤติปัญหาจากดินโคลนภูเขาถล่มไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้าน ปัญหาดินถล่มเป็นวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สะสมต่อเนื่องมายาวนาน การประกอบสร้างวิกฤติปัญหาธรณีวิทยา ดังตัวอย่างและบทวิเคราะห์ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

...พายุฝนที่กระหน่ำคลุ้มคลั่งติดต่อกันมายาวนาน เมื่อประกอบกับผืนป่าหลงเหลือต้นไม้ใหญ่เพียงประปรายเท่านั้น ใบไม้และรากไม้จึงเหลือน้อยนิดเกินกว่าจะช่วยดูดซับน้ำฝนและยึดผืนแผ่นดินไว้ ผืนดินอมน้ำจนกลับกลายเป็นดินโคลนไปทั้งเทือกเขานับหมื่นยอดก็เริ่มปริแตกไม่อาจยึดติดกันและกันได้อีกต่อไป รอยปริแตกแยกพังทลายที่เกิดขึ้นทั่วเทือกเขานั้น มีปริมาณและขนาดกว้างใหญ่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พื้นดินม้วนตัวปะทะกันไหลทะลักลงสู่ด้านล่าง มันไม่ได้เกิดขึ้นที่โน่นนิดที่นี่หน้อยอย่างที่แล้วมา แต่เกิดขึ้นพร้อมๆกับเกือบทั่วผืนป่า... [14]

(แผ่นดินวิโยค. 2545 : 241)

ตัวอย่างที่ 2

...ไม่เพียงดินโคลนจำนวนมากที่ทั้งพังทลายทั้งถล่มลงสู่ด้านล่างเท่านั้น แต่ได้จุดกระชากเอาท่อนซุงที่ถูกตัดโค่นทั่วผืนป่ารอการแปรรูปลงมาด้วย เสียงถล่มของดินโคลน เสียงท่อนซุงปะทะต้นไม้ใหญ่ที่หลงเหลือ เสียงต้นไม้เหล่านั้นโค่นล้มถอนรากถอนโคนกลิ้งลงสู่ด้านล่างนั้น เป็นเสียงที่กึกก้องสั่นสะเทือนไปทั้งผืนป่า น้ำโคลนสีดินลูกรังทั่วผืนป่าเมื่อผสมกับภาพและเสียงสยดสยองแล้ว คล้ายกับไม่ใช่ น้ำโคลนสีดินลูกรังธรรมดาอีกต่อไป แต่คล้ายจะแปรเปลี่ยนเป็นเลือดสด ๆ เข้มข้น...เลือดของผืนป่า เป็นจุดเริ่มต้นของการตักเตือนอย่างหฤโหดจากแผ่นดิน...ผืนป่า...และลำธาร... [14]

(แผ่นดินวิโยค. 2545 : 241)

ตัวอย่างที่ 3

...ท่อนซุงของต้นไม้สักใหญ่ที่ถูกเลื่อยเป็นแผ่นกว่าสิบแผ่นที่อัดแน่นกันอยู่ตรงนั้นได้กลับกลายเป็นกำแพงกันไม่ให้ น้ำและดินโคลนไหลลงมาด้านล่างได้สะดวก ด้านหลังของกำแพงจึงถูกสะสมเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณน้ำ ปริมาณดินโคลน และท่อนซุง ตลอดจนต้นไม้ที่ล้มโค่น...ยิ่งเวลาผ่านไป ความคลุ้มคลั่งปั่นป่วนของน้ำโคลนยิ่งรุนแรงด้วยพลังมหากาล เป็นเกลียวน้ำสีเลือดเดือดพล่านราวกับสิ่งมีชีวิตที่พยายามดิ้นรนออกจากที่คุมขัง

กว้างใหญ่ของผืนที่อ้าง และพร้อมจะทำลายล้างทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางทางผ่านของมันให้
แหลกพินาศ...[14]

(แผ่นดินวิปโยค. 2545 : 242)

จากตัวอย่างข้างต้น ใน แผ่นดินวิปโยค เป็นการนำเสนอวิกฤติปัญหาธรณีวิปโยคที่บรรยายเหตุการณ์ดินโคลนจากภูเขาถล่มลงมาในหมู่บ้านที่ตัวละครบุญตาอาศัยอยู่ ทำให้บุญตาและชาวบ้านต้องเผชิญกับชะตากรรมที่โหดร้ายและน่ากลัวจากภัยพิบัติธรรมชาติ อันเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ที่เริ่มจากการบุกรุกผืนป่า ลักลอบโค่นไม้ขนาดใหญ่และเลื่อยไม้เป็นแผ่นซุกไว้ตามที่ซ่อนบริเวณป่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติจึงส่งผลกระทบต่อผู้คนในหมู่บ้าน การนำเสนอภาพแทนวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวประกอบสร้างผ่านสัญลักษณ์สีดำและสีแดง อธิบายรูปสัญลักษณ์สีดำ สื่อถึงความมืดมน ความเศร้า และความน่ากลัว สีแดงสื่อถึงความรุนแรงอันตราย และโหดร้าย วิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่นำเสนอเป็นสภาวะที่อันตรายมีผลกระทบวงกว้างต่อมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันฉากดังกล่าวยังสื่อถึงความรุนแรงของท่าฝนที่ตกกระหน่ำอย่างบ้าคลั่ง ทำให้มนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อมต้องเผชิญกับวิกฤติดังกล่าว การอธิบายความโหดร้ายหรือด้านมืดของธรรมชาติโดยบรรยายลักษณะของสภาพดินโคลนจากภูเขาหัวโล้นหรือภูเขาที่ไร้ต้นไม้เกาะยึดเมื่อถูกท่าฝนกระหน่ำและชะล้างอย่างรุนแรง จึงไหลทะลักเข้าท่วมหมู่บ้าน ภาพต้นซุงที่ถูกลักลอบตัดไว้ในป่าอย่างไม่เกรงกลัวต่อธรรมชาติที่มีประโยชน์มหาศาลต่อมนุษย์และสัตว์ ภูเขาน้ำซัดไหลตามแรงน้ำป่า น้ำป่าที่บรรยายสีคล้ายน้ำหนอง ดินโคลนสีแดงคล้ายเลือด เป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏสื่อความน่าสะพรึงกลัว ความหายนะที่เกิดขึ้นบนโลก จึงเป็นวิกฤติจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้น ผลกระทบที่ได้รับย่อมรุนแรงและมนุษย์ปฏิเสธการกระทำของตนเองไม่ได้ ผลกระทบดังกล่าวยังส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว ข้อความในบทบรรยายที่ยกมา ยังขับเน้นภาพของธรรมชาติที่กำลังเอาคืนการกระทำของมนุษย์ ดังข้อความที่ว่า “น้ำโคลนสีดิน แปรเปลี่ยนเป็นเลือดสด ๆ เข้มข้น...เลือดของผืนป่า” อธิบายเชิงสัญลักษณ์ได้ว่า “เลือดสด” สื่อสัญลักษณ์ถึงสิ่งมีชีวิตที่ถูกทำลายอย่างเจ็บปวด แสดงให้เห็นว่าวิกฤติปัญหาภัยพิบัติที่น่าสะพรึงกลัวนั้นกระทบโดยตรงต่อมนุษย์และสัตว์รวมถึงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่มนุษย์ สัตว์อาศัยอยู่ นอกจากนี้ คำว่า “เลือดของผืนป่า” สะท้อนถึงการเปรียบเทียบว่ามีชีวิต มีเลือดเนื้อเสมือนมนุษย์ การอธิบายภายใต้ภาพแทนวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ว่าธรณีวิปโยคจึงหมายถึงความเจ็บปวดของธรรมชาติที่เกิดจากการทำลายของมนุษย์ น้ำฝนที่ตกจึงไม่ใช่ น้ำบริสุทธิ์จากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่เป็นท่าฝนที่มาพร้อมกับ การไหลบ่าของดินโคลนของภูเขาหัวโล้น สื่อถึงความเจ็บปวดของผืนป่า สีเลือดของน้ำป่าจึงเสมือนธรณีวิปโยค เพราะเจ็บปวดจากการกระทำของมนุษย์ อธิบายได้ว่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของโลกปัจจุบันอยู่ในสภาวะวิกฤติที่ทั่วโลกต้องเผชิญกับภัยพิบัติจากธรรมชาติที่นับวันจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อันเป็นสัญญาณเตือนภัยให้แก่มนุษย์ว่าจระงวังภัยวิบัติที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในอนาคต และให้มนุษย์หันกลับมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติหรือหยุดยั้งการทำลายเพื่อโลกที่มนุษย์ สัตว์ ต้องพึ่งพาอาศัยอยู่

2. ภาพแทนการจำลองวิกฤติโลกอนาคต

ภาพแทนการจำลองวิกฤติโลกอนาคต หมายถึงวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตที่มนุษย์อาจคาดไม่ถึง ใน นวนิยายของอุตม วิเศษสาธร์ นำเสนอภาพแทนการจำลองวิกฤติในโลกอนาคต 3 ประเด็น ได้แก่ วิกฤติปัญหาโลกเดือด วิกฤติปัญหาการขาดแคลนอาหาร และวิกฤติปัญหา

มลพิษทางอากาศดังตัวอย่างและบทวิเคราะห์ ต่อไปนี้

2.1 วิกฤติปัญหาโลกเดือด

ภาวะโลกเดือด (Global Boiling) เป็นคำที่อธิบายสภาพอากาศของโลกในที่เกิดจากสภาวะที่สภาพภูมิอากาศของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง “อย่างสุดขีด รวดเร็ว” และมีอุณหภูมิสูงขึ้นอย่างน่าหวาดกลัว อาจเป็นสัญลักษณ์ในการเสริมความรุนแรงของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวมากขึ้น [16] อุดม วิเศษสาธกร นำเสนอวิกฤติปัญหาโลกเดือดเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงภัยพิบัติที่เข้าใกล้โลกมนุษย์ โดยประกอบสร้างวิกฤติปัญหาโลกเดือดผ่านเหตุการณ์และบทสนทนาระหว่างตัวละครดังปรากฏใน ต้นไม้ปฏิวัติ เนื้อเรื่องนำเสนอสภาวะปัญหาโลกเดือด ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ อุณหภูมิโลกร้อนขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ น้ำแข็งขั้วโลกเหนือละลายอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่ในระบบนิเวศที่มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ต้องได้รับผลกระทบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เรื่องน้ำแข็งขั้วโลกละลายเริ่มเป็นจริงมากขึ้น ได้มีการประกาศจากสมาคมนักวิทยาศาสตร์โลกว่า ขณะนี้ น้ำแข็งจากทั้งขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ได้เริ่มละลายแล้ว...

...ภาพที่ปรากฏในทีวีเห็นความเปลี่ยนแปลงยังไม่ค่อยชัดเจนนักแต่กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ยืนยันว่า ความรุนแรงจะเห็นได้ชัดเจนในระยะต่อไปเขาบอกว่าน้ำแข็งจำนวนมหาศาลที่สะสมกันอยู่นับล้านปีนี้ เมื่อละลายไหลลงมหาสมุทรและทะเล จะทำให้ระดับน้ำสูงขึ้นจนท่วมโลกทั้งโลกในเร็ววันนี้ ชาวนี้ได้สร้างความตื่นกลัวแทบคลั่งให้กับคนทั้งโลก มีคนที่ว่าน้ำไม่เป็นตลกอีกแล้วจนรีบฆ่าตายล่องหนมากมายในทุกประเทศ...

“หยุดน้ำท่วมโลก ได้มาถึงอีกครั้งแล้ว เป็นวาระสุดท้ายของมนุษยชาติ” [17]

(ต้นไม้ปฏิวัติ, 2548 : 69-70)

ตัวบทข้างต้นบรรยายสภาวะการณ์โลกเดือดที่ทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติปัญหาอุณหภูมิที่สูงขึ้นเป็นการยกประเด็นปัญหาตามกระแสหลัก คือ สภาวะโลกเดือดและธารน้ำแข็งขั้วโลกเหนือกำลังละลาย ทำให้มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนและอพยพย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เมื่อธารน้ำแข็งของขั้วโลกเหนือละลายส่งผลให้ระดับน้ำทะเลจึงสูงขึ้น ประเด็นปัญหาเหล่านี้มีการอธิบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ระบุความสำคัญของการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและอธิบายถึงสภาพภูมิอากาศแปรปรวนมากขึ้นช่วง 30 ปีที่ผ่านมาของโลกว่าอุณหภูมิโลกสูงขึ้น โดยเฉลี่ย 0.2 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ จึงเกิดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงและเกิดภัยพิบัติธรรมชาติที่ควบคุมไม่ได้ เช่น แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ดินสไลด์ และระบบนิเวศในหลายพื้นที่ของโลกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอเพราะสูญเสียพันธุ์ไม้ท้องถิ่นและสัตว์ที่สร้างความสมดุลต่อระบบนิเวศ นอกจากนี้พื้นผิวโลกยังเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ [18] ซึ่งในงานของอุดม วิเศษสาธกร เรื่องนี้เขียนในช่วงสถานการณ์ของ พ.ศ. 2548 กล่าวได้ว่าอุดม วิเศษสาธกรเลือกนำเสนอสภาพปัญหาทางสภาพอากาศของโลกที่ร้อนขึ้นจากเดิมอย่างมาก การยกตัวอย่างธารน้ำแข็งขั้วโลกเหนือละลายเป็นการอธิบายให้เห็นปัญหาโลกเดือดตามกระแสหลักที่สังคมโลกกำลังเผชิญ ตอกย้ำว่าวิกฤติสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเป็นปัญหาระดับโลก รหัสสารที่สื่อว่าภาพแทนวิกฤติสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมนุษย์เราปฏิเสธไม่ได้กับปัญหาที่เกิดขึ้น วิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมในตัวบทอธิบายผ่านสัญลักษณ์การทำลายธรรมชาติของมนุษย์ที่มาจากการทำลายธรรมชาติต่อเนื่องและยาวนาน จึงส่งผลกระทบต่อธรรมชาติในวงกว้าง ในที่สุดกลายเป็น

ปรากฏการณ์วิกฤติทางธรรมชาติที่ทั่วโลกเผชิญอยู่ โดยเฉพาะปัญหาโลกเดือดที่ทั่วโลกต้องเร่งหาแนวทางแก้ไข ปัญหาในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2.2 วิกฤติปัญหาการขาดแคลนอาหาร

ปัญหาการขาดแคลนอาหาร หมายถึง สถานการณ์ที่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารในการบริโภคหรือ ประชากรบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้อย่างเพียงพอ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยด้านสภาพ อากาศสุดขั้ว ภัยพิบัติจากทางธรรมชาติ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ และปัญหาเชิงระบบภายในการผลิต อันส่งผลกระทบต่อวิกฤติการณ์ขาดแคลนอาหาร [19] ในนวนิยายชุดนี้ของอูม วิเศษสาร ตัวยกนำเสนอ ภาพแทนปัญหาวิกฤติการณ์ขาดแคลนอาหาร ผ่านบทสนทนาระหว่างโรสกับพ่อของโรส ดังปรากฏใน ต้นไม้ ปฏิวัติ เป็นการนำเสนอภาพแทนวิกฤติปัญหาขาดแคลนอาหาร อันเป็นวิกฤติปัญหาที่มีผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ ทั่วโลก และตัวยกยังประกอบสร้างความสำคัญของอาหารที่มีปัจจัยสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของ มนุษย์ ดังตัวอย่าง

“เนี่ยะดูซี ข้าวตักให้เพียงครึ่งเดียว กับข้าวก็นิดเดียว มีหวังเป็นโรคขาดอาหาร”

...โรสเริ่มสังเกตเห็นว่าที่บ้านของเธอเอง ถึงแม้ว่าจะมีข้าวกินอิมแต่กับข้าวน้อยลงเรื่อย ๆ แม่เคยทำอาหารสองสามอย่าง ตอนนี้เหลือเพียงมี้อละอย่างเดียว และข้าวที่เธอกินเหลือใน จานบ้างเป็นบางครั้ง พ่อกับแม่ไม่ได้สนใจอะไร แต่ตอนนี้พ่อกับแม่จะเอาไปกินจนหมด ทำราวกับว่าข้าวทุกเม็ดมีค่ายิ่งกว่าอะไร...

...“อาหารน้อยลงจริงจะลูก...” พ่อบอกหลังจากกระแอมและนั่งคิดเมื่อเห็นโรสรอคำ อธิบายพ่อจึงพูดต่อ...

...“ตอนนี้ อาหารทุกอย่างแพงมาก ไม่ค่อยมีขายด้วย อาหารขาดแคลนไปทั่วประเทศ ทั้งโลก ทั้งข้าวทั้งพืชผัก และผลไม้ทุกชนิด”...

...“ทำไมเป็นอย่างนั้นล่ะคะพ่อ”...

...“พ่อก็ไม่รู้...ตอนนี้ไม่มีใครรู้ พ่อเดาเอาว่าอากาศร้อนและแห้งแล้งเกินไป ดินก็แห้งแล้ง เกินไป น้ำที่จะใช้รดพืชผักก็หายากขึ้น ทำให้พืชผักขาดน้ำเหี่ยวเฉาตายหมด”...[17]

(ต้นไม้ปฏิวัติ. 2548 : 33)

บทสนทนาระหว่างโรสกับพ่อและแม่ของเธอที่ยกมา เป็นการสนทนาเกี่ยวกับปัญหาวิกฤติการ ขาดแคลนอาหารที่กำลังสืบคลานเข้ามาในชุมชน โรสสังเกตเห็นการรับประทานอาหารในครอบครัวของเธอที่มี กับข้าวบนโต๊ะน้อยลงจากเดิม อาหารต่าง ๆ ราคาสูงขึ้นกว่าเดิมและหายากมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้เกิดจากสภาพ ภูมิอากาศทั่วโลกเป็นผลมาจากคลื่นความร้อนของโลกสูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรในการปลูกข้าว พืชผักมีผลผลิตด้น้อยลง ดังที่ ชูติมา ชูติเนตร [20] กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่พบในปัจจุบัน เนื่องจากภาวะโลกร้อน (Climate changes) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อขาดแคลนอาหารใน วงกว้าง ปัจจุบันผลกระทบได้เกิดขึ้นหลายประเทศทั่วโลก ทำให้ผืนแผ่นดินของแต่ละประเทศแห้งแล้งเกิด ปัญหาต่างพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตรลดลงทั่วโลก ล่าสุดประเทศอินเดียต้องเผชิญกับคลื่นความร้อน รุนแรง โดยมีอุณหภูมิพุ่งสูงถึง 45 องศาเซลเซียสเกือบทั่วประเทศ โดยเดือนเมษายน 2565 พบว่ามีอุณหภูมิ เฉลี่ยถึง 40.2 องศาเซลเซียส เป็นสถิติสูงที่สุดในรอบ 72 ปี ส่งผลให้ผลผลิตข้าวสาลีในปี 2565 ลดลง รวมทั้ง ปริมาณข้าวสาลีในตลาดโลกลดลงและจากปัจจัยด้วยผลผลิตลดลงจึงทำให้ราคาของวัตถุดิบพุ่งสูงขึ้นและ

กระทบโดยตรงต่อผู้บริโภค ผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤติแหล่งอาหารดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสภาพภูมิอากาศที่สูงขึ้นมีผลกระทบต่อเกษตรกร ทำให้เกิดภัยแล้ง ชาวนาไม่สามารถปลูกข้าว ปลูกพืชผักได้ จึงทำให้โลกขาดแคลนอาหาร อย่างมากมาย เนื่องจากขาดแหล่งน้ำเพาะปลูกข้าวและผัก กล่าวได้ว่าตัวบท ใน ต้นไม้ปฏิวัติ มุ่งนำเสนอให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างรุนแรงจนถึงภาวะโลกเดือด และมุ่งเน้นผู้คนที่ใส่ใจผลกระทบและมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก่อนที่โลกจะเผชิญกับสภาวะการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงในอนาคต

2.3 วิกฤติปัญหาหมลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศ หมายถึงภาวะของอากาศที่มีสารพิษเจือปนอยู่ในปริมาณสูงและเป็นระยะเวลา นานทำให้เกิดส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์ พืช มลพิษอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ มลพิษทางอากาศที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ได้แก่ ฝุ่นละออง สารตะกั่ว ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน ก๊าซโอโซน [21] หากวิเคราะห์ประเด็นวิกฤติปัญหาหมลพิษทางอากาศที่ปรากฏในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร พบว่า มีการนำเสนอภาพแทนวิกฤติปัญหาหมลพิษทางอากาศผ่านบทบรรยายหลายตอนโดยตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของมลพิษที่พบในอากาศปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

...โรสขึ้นรถโดยสารต้นทางนั่งติดหน้าต่าง เป็นรถโดยสารราคาถูกไม่มีทั้งเครื่องปรับอากาศและเครื่องกรองอากาศ ผู้คนทยอยกันขึ้นตลอดทางจนแน่น มีคนส่งเสียงหอบเสียงหายใจแรง ๆ มีเสียงไอจามและกระแอมเนื่องจากอากาศสกปรกด้วยฝุ่นละออง แสบทุกคนใส่หน้ากากกรองอากาศรูปร่าง ต่าง ๆ กันบ้างคล้ายหน้ากากมนุษย์ต่างดาว บ้างคล้ายจุกหมูบ้างคล้ายเสื้อยกทรงแม่ โรสสวมหน้ากากอันโปรดที่พอซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิดครบสิบขวบเมื่อสองเดือนก่อน เป็นหน้ากากรูปผีเสื้อปีกสีฟ้าสดใสมีจุดกลม ๆ ... [17]
(ต้นไม้ปฏิวัติ. 2548 : 15)

บทบรรยาย ใน ต้นไม้ปฏิวัติ ตัวละครโรสกำลังเผชิญกับฝุ่นละอองหรือหมลพิษทางอากาศ เป็นกรนำเสนอวิกฤติปัญหาหมลพิษอากาศที่เข้ามาในประเทศไทยแม้แต่ในชนบท ผู้คนต้องใส่หน้ากากอนามัยป้องกันฝุ่นละออง มลพิษทางอากาศทำให้มนุษย์ สัตว์ ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ดังที่ วันชัย ต้นศิริวิทยาพิทักษ์ [22] กล่าวได้ว่าตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา สภาพอากาศแปรปรวนโดยอากาศหนาวเย็นไปจนถึงหน้าร้อนประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศเริ่มประสบปัญหาสุขภาพ สาเหตุเกิดจากหมอกควันและมลพิษทางอากาศเพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่ ทำให้คนทั่วไปเริ่มรู้จักคำว่า PM 2.5 หากวิเคราะห์สาเหตุหลักของการเกิดปัญหาหมอกควันหรือหมลพิษในประเทศไทย ปฏิเสธไม่ได้ว่าสัมพันธ์กับเจริญเติบโตของเศรษฐกิจหลายด้าน เช่น ในกรุงเทพฯ ปัญหาส่วนใหญ่มาจากควันดำของรถยนต์ที่ไม่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้ น้ำมันเบนซินและดีเซลเป็นหายนะสังหารไปมา ขณะที่ภาคเหนือเกิดจากปัญหาการเผาป่าในฤดูกาลเกี่ยวเห็ดและพืชป่าบางชนิดรวมทั้งการเผาเพื่อกำจัดวัชพืช ภาคอีสานและภาคกลางเกิดจากเผาซากพืชผลทางการเกษตร ทั้งนี้ การนำเสนอภาพวิกฤติสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมลพิษทางอากาศดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงวิกฤติปัญหาหมลพิษทางอากาศเป็นปัญหาที่ทั่วโลกต่างเผชิญและเป็นปัญหาใหญ่ของโลกที่ผู้คนทุกประเทศควรให้ความสำคัญและแก้ไขเพื่อพิทักษ์โลกให้สมดุลตามกลไกทางธรรมชาติ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการศึกษาภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมในนวนิยายของอุดม วิเศษสาร วิเคราะห์ตามแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) และแนวคิดภาพแทน (Representation) พบ ภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติ 2 ภาพแทน คือ ภาพแทนวิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ และภาพแทนการจำลองวิกฤตโลกอนาคต โดยภาพแทนดังกล่าวประกอบสร้างเชื่อมโยงปัญหาหรือวิกฤตของสังคมโลก และเป็นการนำเสนอฉากบริบทของสังคมไทยที่อยู่ในประเทศกำลังพัฒนาที่ใช้กรอบการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะกลุ่มนายทุนที่รุกรานที่ป่า จากการนำเสนอภาพแทนวิกฤตที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอวิกฤตที่เกิดขึ้นในหลายประเทศไทยอันสืบเนื่องมาจากโลกร้อนและภาวะที่กล่าวถึงโลกเดือดในปัจจุบันเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ การนำเสนอภาพแทนเหล่านี้เป็นการยกปัญหาตามกระแสหลักของสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและขนานไปกับความเจริญทางสังคมเทคโนโลยีและวัตถุที่หลายประเทศกำลังพัฒนาฐานเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีข้อกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ แม้ว่าจะมีข้อกำหนดหรือกฎระเบียบของภาครัฐที่เน้นให้ผู้คนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว แต่ขณะเดียวกันเมื่อความเจริญยุคกลาเนเข้าไปในพื้นที่ที่ย่อมกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดทางเลือกสองขั้วที่ต้องคำนึงถึงทั้งการพัฒนาทางระบบเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดของคนและสรรพสัตว์ การนำเสนอภาพแทนสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจึงแฝงสัญลักษณ์ความโหดร้ายและความหายนะที่มนุษย์ต้องเผชิญกับภาวะโลกเดือดที่มารวดเร็วกว่าที่นักวิทยาศาสตร์ได้คำนวณไว้และคาดว่าจะมีความรุนแรงขึ้นกว่าทุกปี

เมื่อพิจารณาภูมิหลังของ อุดม วิเศษสาร ที่เป็นนักเขียนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หนึ่งในไร่ของบริษัทปตท.จำกัด (มหาชน) กล่าวได้ว่าเป็นการนำเสนอประเด็นวิกฤตสิ่งแวดล้อมและวิกฤตของระบบนิเวศมาประกอบสร้างเนื้อเรื่องของนวนิยายชุดนี้ ตอกย้ำวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยต้องเตรียมรับมือ การฉายภาพภูเขาหัวโล้นหลายแห่งของป่าในผืนแผ่นดินไทย ความน่ากลัวของธรรมชาติที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงภัยพิบัติจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นเสมือนพญามัจจุราชมุ่งคร่าชีวิตมนุษย์ จึงเป็นการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์การเอาคืนของธรรมชาติเป็นเสียงเพรียกจากธรรมชาติที่ได้กลับการกระทำของมนุษย์ที่กระทำซ้ำ ๆ ต่อเนื่องยาวนานกับธรรมชาติอย่างไม่เกรงกลัวต่อผลกระทบใด ๆ วิกฤตที่ปรากฏในนวนิยายชุดนี้เสมือนการฉายภาพล่วงหน้าให้ผู้คนตระหนักในภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ดังข่าวที่นำเสนอสถานการณ์อุทกภัยใหญ่ที่เกิดขึ้นในภาคเหนือ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมามีพายุฝนตกหนักในเขตประเทศเมียนมาและพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แม่น้ำสายที่ต้นเงินสงบนิ่งนานหลายปีกลับไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำฝนที่กระหน่ำตกอย่างบ้าคลั่งติดต่อกันหลายวัน ประชาชนรับผลกระทบโดยตรงจากอุทกภัยจนเกิดน้ำท่วมใหญ่เป็นบริเวณกว้าง ดินโคลนจากภูเขาหัวโล้นถล่มลงมาในหลายพื้นที่ของเขตอำเภอแม่สาย รวมทั้งในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นกัน ทำให้กระทบต่อที่อยู่อาศัยของประชาชนและเขตเศรษฐกิจในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ต่างระดมงบประมาณ อาหาร เสื้อผ้า ของใช้และต้องใช้เรือเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย และต้องระดมทุนบริจาครวมทั้งจิตอาสาในการช่วยเหลือ ทำความสะอาดและล้างดินโคลนออกจากบ้านเรือนประชาชนเพื่อให้คงสภาพเดิม[23]

ประเด็นที่น่าสนใจที่ปรากฏในนวนิยายชุดนี้ สามารถอภิปรายการนำเสนอภาพแทนวิกฤตสิ่งแวดล้อมของอุดม วิเศษสาร ได้ว่าด้วยบทเน้นอธิบายวิกฤตปัญหาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ มีการโต้กลับจาก

ธรรมชาติโดยการเอาคืนมนุษย์อันเป็นความหายนะทางธรรมชาติ ดอกย้าวิกฤติสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีนัยสำคัญ เพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงวิกฤติที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งวิกฤติเหล่านั้นนับวันยิ่งทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ดังงานของเสรี วรพงษ์ [24] ที่ศึกษาเรื่อง *สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน* ผลการวิจัยพบว่า จากความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ทำให้ธรรมชาติไม่สามารถสร้างขึ้นทดแทนได้ทันสิ่งที่มนุษย์ใช้และทำลาย ผลการกระทำของมนุษย์จึงก่อให้เกิดการเสียความสมดุลระบบนิเวศ และยังมีงานของชโนภาส ชนลักษณ์ดาว และคณะ ฯ [25] ที่ศึกษาเรื่อง *สถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2566* ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในภาวะวิกฤติ มนุษย์มีความต้องการปัจจัยสนับสนุนการดำรงชีวิตเกินขีดความสามารถของทรัพยากรชีวภาพและระบบนิเวศ ดังนั้น การหยุดยั้งการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนต้องให้ความร่วมมือ ด้วยการสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงความจำเป็นและประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืช สัตว์ จุลินทรีย์และระบบนิเวศ เพื่ออนุรักษ์สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติให้คงอยู่คู่โลกและสนับสนุนสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ต่อไป และเมื่ออธิบายด้านกลวิธีการใช้โหราภาพพจน์ในการเล่าเรื่องในนวนิยายชุดนี้ กล่าวได้ว่าอุดม วิเศษสารใช้โหราภาพพจน์ทางจินตภาพโดยเน้นแสง สี และเสียงเพื่อขับเน้นให้ผู้อ่านเห็นภาพและจินตนาการตามตัวบท เช่นคำว่า **“ห้องฟ้าสีเทาหม่น” “ทะเลบ้ำคั่ง” “ทะเลมดั่งหวีดหวิว” “ผืนดินหดแคบลง” “น้ำโคลนลึนดิน แปรเปลี่ยนเป็นเลือดสด ๆ เข้มข้น...เลือดของผืนป่า”**

โดยกล่าวสรุป นวนิยายของอุดม วิเศษสาร ในบทความนี้มุ่งนำเสนอภาพแทนวิกฤติสิ่งแวดล้อมและการสื่อรหัสความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในบริบทสังคมไทย รวมถึงการประกอบสร้างวิกฤติสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่เกิดขึ้นใกล้ตัวที่มนุษย์เราอาจมองข้าม การใช้กลวิธีทางภาษานำเสนอภาพแทนวิกฤติสิ่งแวดล้อมสื่อสัญญาณถึงความน่ากลัวและความหายนะจากวิกฤติสิ่งแวดล้อม เพื่อชี้ให้เห็นผลการกระทำของมนุษย์ที่กระทำกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ โดยขาดความตระหนักและสำนึกเชิงนิเวศตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ การกระทำที่ขาดจิตสำนึกเชิงนิเวศดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อวิกฤติที่รุนแรง ภาพแทนที่ปรากฏในนวนิยายจึงกล่าวได้ว่า อุดม วิเศษสาร นำประสบการณ์จริงและปรากฏการณ์จริงของธรรมชาติที่เริ่มถูกทำลาย ช่วง พ.ศ. 2535-2558 มาถ่ายทอดเรื่องราวในนวนิยาย และต่อมาเกิดสถานการณ์วิกฤติสิ่งแวดล้อมขึ้นจริงในสังคมโลกช่วงปี 2566 อย่างปฏิเสธไม่ได้ จุดเด่นของงานวิจัยครั้งนี้คือ ภาพแทนวิกฤติปัญหาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ถ่ายทอดผ่านฉาก เหตุการณ์ และการเล่าเรื่องของตัวละครมุ่งเน้นให้สังคมตระหนักและสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งตัวบทยังสอดแทรกจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและอุดมการณ์สิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งเน้นให้ร่วมกันแก้ไขปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อม ดังชื่อเรื่องในนวนิยายที่สื่อเสียงเพรียกให้มนุษย์ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม เช่น **“ต้นไม้ปฏิวัติ” “ป่าอย่าร้องไห้” “แผ่นดินวิบโยค”** ดังที่ัญญาดา ชูชัยสิงหะกุล [8] ได้ศึกษาเรื่อง *นิเวศสำนึกในนวนิยายของ อุดม วิเศษสาร* กล่าวสรุปว่างานของอุดม วิเศษสารมีคุณค่าต่อสังคม เพราะผู้เขียนพยายามส่งต่อคุณค่าอันเกิดจากอุดมการณ์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผนวกองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านและสังคมเกิดสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การร่วมมือแก้ไขวิกฤติการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป ดังนั้น กล่าวได้ว่าแม้ว่านวนิยายของอุดม วิเศษสาร ตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2558 เป็นต้นมาเป็นเวลาเกือบสามทศวรรษแล้วก็ตาม ตัวบทพยายามนำเสนอวิกฤติปัญหามลพิษทางอากาศ ดังที่ปรากฏ pm 2.5 ในปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ทั้งดินโคลนถล่มและน้ำท่วมขังในบริเวณกว้าง

นวนิยายชุดนี้จึงเป็นสื่อเสียงเพรียกจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว อันเป็นการนำเสนอประเด็นสากลร่วมสมัยที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับมวลมนุษยชาติ

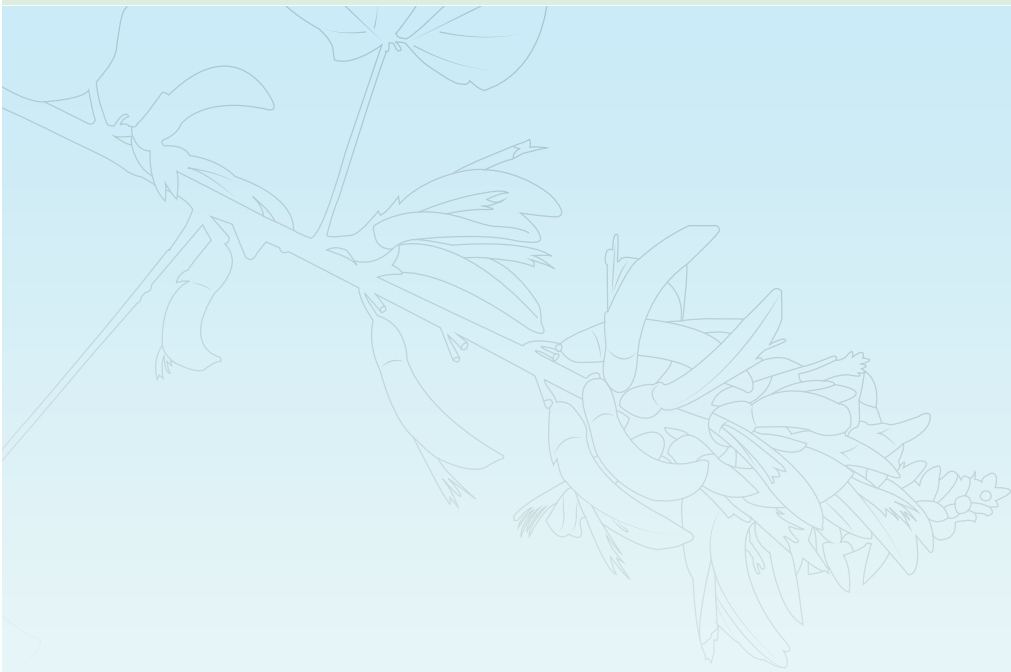
References

- [1] Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2023). *Environmental Crisis 2023 (Part 1)*. <https://www.onep.go.th>
- [2] Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2017). *Environmental Quality Management Plan 2017-2021*. ONEP. <https://www.onep.go.th/ebook/spd/environment-plan-2560-2564.pdf>
- [3] Ganjanapan's, A. & Kaosad, M. (1995). *The evolution of land exploration in the forest area: A study of the upper northern region*. Bangkok: TDRI Press. (In Thai).
- [4] Thanawibunchai, N. (2006). *Economic changes from 1957-1973 in the course of Analysis of changes in Thai society, economy, politics and culture*. Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai).
- [5] Boonpromsakun, P. (2019). *Novel Methods: Contemporary Methodologies in Literary Studies*. Bangkok: Siam Paritat Press. (In Thai).
- [6] Thongsukkaeng, C. (2024). *Environmental Humanities from Global Crisis to Green Cultural Concepts*. Bangkok: Siam Paritat Press. (In Thai).
- [7] Wisessathorn, U. (2015). *The forest does not cry*. <https://www.mebmarket.com>.
- [8] Choochaisinghakul, C. (2017). *Ecological Conscience in Udom Wisetsathon's Novels*. [Master's Thesis, Thaksin University]. (In Thai).
- [9] Sangkhaphanthanon, T. (2016). *Literary glasses, contemporary theory*. Bangkok: Nakhon Press. (In Thai).
- [10] Chotiudompant, S. (2016) *Western literary criticism theory in the 20th century*. Chulalongkorn University. (In Thai).
- [11] Chaipimonplin, T. (2020). *Hazard Disaster in the Modern World*. Chiang Mai University. (In Thai).
- [12] Wisessathorn, U. (2014). *When the Sun Sets*. Bangkok: Composing a message Press. (In Thai).
- [13] Wisessathorn, U. (1992). *Tha Khen Village*. Bangkok: Eastern Printing House Press.
- [14] Wisessathorn, U. (2002). *Land of Disaster*. Bangkok: Matichon Press. (In Thai)
- [15] Royal Academy. (2013). *Royal Institute Dictionary 2011*. Bangkok: There are books publications. (In Thai).
- [16] Department of Agriculture. (2023). *Citizens' Manual for Voluntary Greenhouse Gas Reduction Projects in accordance with Thailand's Standards*. KWK.

- [17] Wisessathorn, U. (2005). *The Revolutionary Tree*. Bangkok: Print Principle Press. (In Thai).
- [18] The Thirteenth National Economic and Social Development Plan. (2011). *The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2012-2016)*. Office of Prime Minister. https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf
- [19] Thairath Online (2023, September, 9). *Global food crisis. Global food crisis: Impacts*. (Online) Available: <https://www.thairath.co.th/futureperfect/articles/2722069>
- [20] Chutinet, C. (2022). *The global food crisis and the impact on the Thai economy*. Industrial Economics Research Division. (In Thai).
- [21] Air and Noise Quality Management Office. (2011). *Know all about air pollution: lessons, ideas, and management*. (In Thai).
- [22] Tantivejyapitak, W. (2024). *The Lost Forest: History of (Destruction) of Thai Environment and War for Resources*. Bangkok: Matichon Press. (In Thai).
- [23] Thairath Online (2024, November, 8). *River overflows, floods Sai Lom Joy Market after rain in Myanmar*. (Online). Available: <https://www.thairath.co.th/news/local/north/2824502>
- [24] Woraphong, S. (2014). Environmental and Sustainable Development. *Mahidol University* 1(1), 161-176. (In Thai)
- [25] Chonlakdao, C, Prajongsak, W, Sangsirimongkolying, R., & Rummasak, T. (2024). State of Biodiversity 2023. *Phranakhon Rajabhat University*. 9(6), 1068-1086. (In Thai).

Guidelines for Human Resource Development based on Holistic Self-development Needs of The Staff at Thangone Irrigation College, Lao People's Democratic Republic

Toumkham Viphongxay¹, [Pinnapa Muakyod](#)^{2*}, Raphassorn Kongtanajaruanun³,
and Koblap Areesrisom¹

¹ Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

² Faculty of Liberal Arts, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

³ Faculty of Economics, Maejo University, Chiang Mai, 50290, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: pinnapa_my@mju.ac.th

(Received: December 7, 2024; Revised: May 16, 2025; Accepted: May 29, 2025)

Abstract

This study aimed to explore the holistic self-development needs and obstacles of the staff at Thangone Irrigation College to propose guidelines for human resource development according to holistic self-development needs. Employing a mixed-method research approach, the study utilized open-ended and closed-ended questionnaires to collect data from 61 college staff members. The study found that the holistic self-development needs of staff were at the highest level, specifically the highest physical and intellectual development scores, while emotional and social development were rated at a high level. The research identified critical obstacles across multiple developmental domains. Physical development barriers included insufficient exercise facilities and the absence of annual health check-ups. Emotional development was hindered by a lack of dedicated training programs. The college environment and economy were poor. Social development challenges encompassed weak teamwork, interpersonal relations, and efficient communication skills. Intellectual development was constrained by a lack of educational grants, training opportunities, and study trips. Based on these findings, the study proposed targeted human resource development guidelines. Recommendations included organizing health and wellness training, providing exercise facilities, promoting physical activity, offering emotional quotient programs, providing appropriate benefits and compensation, creating a positive work environment, supporting mindfulness practices, arranging social skills training, holding annual social events, providing creative spaces, organizing job-related training, providing staff with opportunities for study visits, supporting further education, encouraging participation in additional training, organizing seminars, promoting independent work. The research provides a holistic framework for understanding and addressing staff development needs in educational institutions, with potential implications for similar professional contexts.

Keywords: Human Resource Development, Self-Development Need, Holistic Self-Development, College Staff, Lao PDR.

Introduction

To develop staff with knowledge, skills, and work efficiency, the focus should be on the individuals themselves. Staff development is the process of increasing skills, expertise, and work proficiency, as well as shifting the attitudes of employees at all levels to align in the same direction. The enhancement of staff efficiency can be achieved through training, orientation, overseas study visits, and participation in seminars both on and off-site. In other words, for an organization to progress, it requires skilled and knowledgeable staff who can produce high-quality work and contribute to the organization's success. As shown in the study of Maichan [1], it was found that any organization where staff lack work efficiency may experience poor performance and low productivity as a result. Conversely, if the staff in an organization are efficient, disciplined, and understand the correct procedures and processes, it will reduce the negative impact on performance. Furthermore, if the organization cares for and considers the mental health of its employees, it will further increase their sense of attachment to the organization. Organizations should care for and encourage employees to balance their work and family life, in order to develop their physical, emotional, social, and intellectual aspects simultaneously. That is to say, staff should be developed in the areas of 1) physical development emphasizes health, exercise, diet, and rest to maintain a strong and healthy body. 2) Emotional development involves fostering good mental health, emotional control, and mindfulness. 3) Social development includes gaining acceptance and recognition from society, working collaboratively with others, and building a network, all of which are integral to the success of work. And 4) Intellectual development involves enhancing knowledge, abilities, skills, and experience in various areas. Ultimately, it is crucial to consider the needs of the individuals being developed. The benefits of staff development mean that employees must be able to apply what they have learned in their work and truly enhance their knowledge and abilities [2].

The Government of the Lao People's Democratic Republic has placed strong emphasis on human resource development. It has established a National Human Resource Development Strategy to 2025, aimed at building a skilled and knowledgeable workforce that aligns with the country's evolving economic structure. The strategy focuses on developing leadership across various sectors, enhancing employee skills to meet labor market demands, and implementing ongoing workforce planning. The goal is to make human resource development a core driver of national productivity capable of supporting sustainable economic and social development. This approach is designed to align with the country's transition toward a modern, industry-oriented economy that is competitive regionally and globally. Ultimately, it aims to ensure universal access to social services for the Lao people

and to improve their overall quality of life [3].

From the implementation of the National Human Resource Development Strategy of the Lao People's Democratic Republic until 2025 for 2 years. In the National Assembly meeting, it was resolved that human resource development should focus on addressing issues related to the protection of staff and the assessment of staffing needs across various positions. It is also important to address the development of staff that do not align with the development strategy and economic structure. There is still a lack of coordination between educational institutions and entrepreneurs in developing specialized fields such as agriculture, animal husbandry, irrigation, and veterinary science. Additionally, it was found that the number of teachers is insufficient. It cannot meet the demands of the labor market, both domestically and internationally [4] For this reason, the Ministry of Agriculture and Forestry places strong emphasis on human resource development, particularly for educational personnel under its supervision. The Ministry oversees four Agricultural and Forestry Colleges and one Irrigation College. ThaNgong Irrigation College plays a key role in providing advanced education in irrigation, water resources, and agricultural machinery. It also offers training for government employees, farmers, and private sector entrepreneurs, in line with the Ministry's strategic human resource development plan. Each year, the college consistently produces experts in agricultural machinery, water resource management, and the surveying, design, and construction of irrigation systems to meet the needs of both the public and private sectors [5].

In the past, the college has implemented personnel development through routine activities in various areas. For physical development, it has organized annual sports events and friendly football matches. For emotional development, it has held social gatherings on important occasions and religious ceremonies. Social development activities have included Lao New Year celebrations and health walks. For intellectual development, personnel have participated in short-term and long-term training programs, continuing education, and study tours. However, the college has never conducted a proper assessment of the actual development needs of its personnel such as determining the extent to which development is needed in each of these areas.

Therefore, the researcher aims to study the holistic self-development needs of the staff at Thangong Irrigation College, including physical, emotional, social, and intellectual aspects, in order to understand how they wish to develop and what obstacles they face. The study's findings will provide fundamental data that can lead to human resource development strategies based on the needs of the staff, helping Thangong Irrigation College develop an effective human resource development plan.

Objective

The aim of this study is to explore the holistic self-development needs and obstacles of the staff at Thangone Irrigation College to propose guidelines for human resource development according to holistic self-development needs

Methodology

This research was approved by the Maejo university research ethic committee, as per the certification document COA No. HS003/67. This study employed a mixed-methods research approach. The quantitative approach utilized closed-ended questionnaires to assess the level of holistic self-development needs among staff, focusing on physical, emotional, social, and intellectual aspects. Meanwhile, the qualitative research collected data using open-ended questionnaires to explore the staff's opinions on the obstacles to holistic self-development. Data from both approaches were analyzed to develop a framework for human resource development based on the holistic self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College. The researcher employed a convergent parallel design, collecting quantitative and qualitative data simultaneously and integrating the findings for a comprehensive outcome. The methods are as follows:

The population consists of 61 individuals who are teachers and administrative staff at Thangone Irrigation College. In this study, data was collected from the entire population of the college.

The research tools include 1) close-ended questions divided into two sections. Section 1 covers the socio-biological characteristics of the respondents, such as gender, age, educational background, and work experience, presented in a checklist format. Section 2 focuses on the self-development needs of the college staff, assessed using a 5-point Likert rating scale consisting of 95 items. The survey evaluates self-development needs across four dimensions: physical, emotional, social, and intellectual. 2) The qualitative research tool is an open-ended questionnaire designed to explore obstacles to self-development.

The quality of the research tools was assessed by subjecting the developed questionnaire to content validity testing. The questionnaire items were created based on a literature review and then reviewed for content validity by three experts to ensure they align with the issues being studied. The questionnaire items had an Index of Congruence (IOC) ranging from 0.66 to 1.00. The reliability was tested by conducting a try-out with 30 sets of questionnaires. Afterward, Cronbach's Alpha Coefficient was calculated to analyze reliability. The reliability values for the questionnaire were as follows: the physical aspect was $\alpha = 0.91$, the emotional aspect was $\alpha = 0.93$, the social aspect was $\alpha = 0.96$, and the intellectual

aspect was $\alpha = 0.94$. Overall, the reliability for all four aspects was $\alpha = 0.98$.

For data collection, the researcher sent a letter requesting permission from Maejo University to the director of Thangone Irrigation College. The letter sought assistance in distributing and collecting 61 questionnaires. The data was then collected from the staff of Thangone Irrigation College. The completed questionnaires were returned and checked for completeness before proceeding with the analysis of both quantitative and qualitative data.

Data analysis consists of 1) quantitative analysis, which involves analyzing the responses to the closed-ended questionnaire regarding the socio-biological characteristics and self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College in the Lao People's Democratic Republic. The analysis focuses on the physical, emotional, social, and intellectual aspects, as well as an overall assessment. Descriptive statistics were used, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. 2) Qualitative analysis involves analyzing the responses to the open-ended questionnaire regarding the obstacles to holistic self-development. Content analysis was used to interpret the data. The researcher selected textbooks, documents, and research studies related to holistic staff development and human resource development. A content structure was then developed to organize and classify words or statements from the textbooks, documents, research studies, and the responses to the open-ended questionnaire about the obstacles to holistic self-development among the staff. The words or statements were carefully examined for their relevance to the research objectives and to ensure they comprehensively cover the content. Similarities and relationships were then analyzed to draw conclusions, which would serve as guidelines for further human resource development.

Results

The socio-biological characteristics of the staff at Thangone Irrigation College show that the majority are male, with 33 individuals (54.1%), while 28 individuals (45.9%) are female. The majority of the staff are aged between 30 and 45 years, comprising 75.4%. The second largest group is those over 45 years old, with 9 individuals (14.8%), while 6 individuals (9.8%) are under 30 years old. In terms of educational qualifications, the majority of the staff hold a bachelor's degree, accounting for 62.3%. Those with qualifications above a bachelor's degree make up 34.4%, while 3.3% have qualifications below a bachelor's degree. The majority of the staff have work experience ranging from 6 to 12 years, accounting for 49.2%. Those with more than 13 years of experience make up 29.5%, while 21.3% have less than 5 years of experience.

1. The holistic self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College

Self-development needs across the four aspects of the staff at Thangone Irrigation College:

Table 1 The mean and standard deviation of the holistic self-development needs

Holistic self-development needs	\bar{x}	S.D.	Level of development need
Holistic self-development needs	4.25	0.38	Highest
1. Physical Development	4.42	0.38	Highest
2. Emotional Development	4.09	0.43	High
3. Social Development	4.20	0.46	High
4. Intellectual Development	4.28	0.48	Highest

According to Table 1, the staff have the highest level of holistic self-development needs (\bar{x} = 4.25, S.D.= 0.38). When considering each aspect, it was found that the staff have the highest level of self-development needs in the physical and intellectual aspects (\bar{x} = 4.42, S.D.= 0.38, \bar{x} = 4.28, S.D.= 0.48 respectively). In terms of the social and emotional aspects, the staff have a high level of self-development needs (\bar{x} = 4.20, S.D.= 0.46, \bar{x} = 4.09, S.D.= 0.43 respectively).

The mean and standard deviation of the self-development needs in the physical aspect

The staff have the highest level of self-development needs in the physical aspect (\bar{x} = 4.42, S.D.= 0.38). When considering the self-development needs in the physical aspect in more detail, it was found that the staff have the highest level of need in the areas of diet, sleep, and health care and wellness (\bar{x} = 4.58, S.D.= 0.42, \bar{x} = 4.47, S.D.= 0.56, \bar{x} = 4.44, S.D.= 0.42 respectively). In the area of exercise, the staff have a high level of self-development need (\bar{x} = 4.20, S.D.= 0.53).

The mean and standard deviation of the self-development needs in the emotional aspect

The staff at Thangone Irrigation College have a high level of self-development needs in the emotional aspect (\bar{x} = 4.09, S.D.= 0.43). Upon considering the self-development needs in the emotional aspect in more detail, it was found that the staff have the highest level of need in the area of motivation (\bar{x} = 4.25, S.D.= 0.55). In the areas of job satisfaction, responsibility, self-awareness, and social awareness, the staff have a high level of self-development need (\bar{x} = 4.15, S.D.= 0.64, \bar{x} = 4.14, S.D.= 0.52, \bar{x} = 3.99, S.D.= 0.57, \bar{x} = 3.94, S.D.= 0.54 respectively).

The mean and standard deviation of the self-development needs in the social aspect

The staff at Thangone Irrigation College have a high level of self-development needs in the social aspect (\bar{x} = 4.20, S.D. = 0.46). When considered by each aspect, it was found that the staff has the highest level of need in the area of communication skills, teamwork, and interpersonal skills (\bar{x} = 4.23, S.D. = 0.51, \bar{x} = 4.23, S.D. = 0.48, \bar{x} = 4.21, S.D. = 0.53 respectively). As for the cooperation and esteem needs, the level of need is high \bar{x} = 4.20, S.D. = 0.52, \bar{x} = 4.14, S.D. = 0.61 respectively).

The mean and standard deviation of the self-development needs in the intellectual aspect

The staff at Thangone Irrigation College have the highest level of self-development needs in the Intellectual aspect (\bar{x} = 4.28, S.D. = 0.48). In the specific aspects, it was revealed that self-learning, pursuing higher education, study trips, delegation of work, training, and problem-solving are the areas where staff have the highest level of need (\bar{x} = 4.39, S.D. = 0.52, \bar{x} = 4.31, S.D. = 0.69, \bar{x} = 4.31, S.D. = 0.62, \bar{x} = 4.31, S.D. = 0.54, \bar{x} = 4.26, S.D. = 0.56, \bar{x} = 4.22, S.D. = 0.62 respectively). Meanwhile, the staff has a high level of need for knowledge exchange (\bar{x} = 4.20, S.D. = 0.56).

2. Comparison of the Need for Self-Development Among Personnel Classified by Biosocial Characteristics

A comparison of the holistic self-development needs of personnel at Tha Ngon Irrigation College, classified by gender, revealed no statistically significant difference between male and female participants in overall self-development needs (\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.40, \bar{x} = 4.17, S.D. = 0.34, respectively). When considering each aspect, it was found that the need for physical, emotional, and social self-development did not differ significantly, except for the need for intelligence, which was found to have a statistically significant difference at the .05 level (see Table 2).

Table 2 Comparison of the need for holistic self-development classified by gender

self-development needs	Male		Female		t
	\bar{x}	S.D.	S.D.	S.D.	
Holistic	4.32	0.40	4.17	0.34	1.56
1. Physical Development	4.46	0.39	4.37	0.37	0.91
2. Emotional Development	4.15	0.48	4.02	0.35	1.18
3. Social Development	4.26	0.44	4.14	0.48	0.97
4. Intellectual Development	4.41	0.45	4.14	0.47	2.25*

note * $P < .05$

A comparison of the holistic self-development needs of personnel at Tha Ngon Irrigation College, classified by age, showed that there were no statistically significant differences in the needs for physical, emotional, or intellectual development across age groups. However, a statistically significant difference was found in the need for social self-development at the .05 level (see Table 3).

Table 3 Comparison of Holistic Self-Development Needs Classified by Age

self-development needs	Sources of variability	df	SS	MS	F
Holistic	Between groups	2	0.70	0.35	2.54
	Within groups	58	7.93	0.14	
	Total	60	8.63		
Physical Development	Between groups	2	0.14	0.07	0.46
	Within groups	58	8.57	0.15	
	Total	60	8.70		
Emotional Development	Between groups	2	0.92	0.46	2.64
	Within groups	58	10.13	0.17	
	Total	60	11.05		
Social Development	Between groups	2	1.36	0.68	3.55*
	Within groups	58	11.14	0.19	
	Total	60	12.50		
Intellectual Development	Between groups	2	0.84	0.42	1.89
	Within groups	58	12.88	0.22	
	Total	60	13.72		

note * $P < .05$

A comparison of the holistic self-development needs of personnel at Tha Ngon Irrigation College, classified by work experience, revealed no significant differences in overall self-development needs among personnel with varying years of experience. When analyzing each specific aspect, there were no statistically significant differences in the needs for emotional, social, or intellectual development. However, a significant difference was found in the need for physical self-development at the .05 level (see Table 4).

Table 4 Comparison of Holistic Self-Development Needs Classified by Work Experience

self-development needs	Sources of variability	df	SS	MS	F
Holistic	Between groups	2	0.56	0.28	2.02
	Within groups	58	8.06	0.14	
	Total	60	8.63		
Physical Development	Between groups	2	1.33	0.67	5.23*
	Within groups	58	7.37	0.13	
	Total	60	8.70		
Emotional Development	Between groups	2	0.21	0.10	0.55
	Within groups	58	10.84	0.19	
	Total	60	10.05		
Social Development	Between groups	2	0.21	0.10	0.48
	Within groups	58	12.29	0.21	
	Total	60	12.50		
Intellectual Development	Between groups	2	0.88	0.44	1.99
	Within groups	58	12.83	0.22	
	Total	60	13.72		

note * $P < .05$

3. Obstacles to the holistic self-development of the staff

Based on the responses to the open-ended questionnaire, the staff reported the following obstacles to their holistic self-development:

1 Obstacles to physical development: The staff believes that the exercise facilities and equipment are still limited and insufficient. Some staff members are still unable to allocate time for exercise. In addition, social security welfare provided by the government does not cover annual health check-ups. Due to the poor economic conditions, consumption still cannot meet the needs of the staff. This results in staff being unable to manage their time to take care of their health because they must focus on earning a living.

2 To emotional development: The staff expressed that they have a negative attitude when receiving criticism and are unable to control negative emotions. They lack training in emotional and mental development from experts, as well as motivation and enthusiasm in their work. Additionally, the work is under pressure and leads to frustration due to the poor environment of the college and the economic conditions.

3 Obstacles to social development: The staff believes that the work lacks planning

and teamwork. The staff does not prioritize participating in community events and has no interactions with other nearby organizations. There is a lack of foreign language skills and the use of online media. Study visits are still limited. Interpersonal skills and good communication abilities should be developed further. Additionally, differences in gender, education level, and age pose barriers to effective collaboration among the staff.

4 Obstacles to intellectual development: The staff lacks a budget, has family responsibilities, and faces high living costs. Participation in training is still limited, and they have not gone on study visits, leading to a lack of exchange with external departments. The staff lacks a budget, has family responsibilities, and faces high living costs. Participation in training is still limited, and they have not gone on study visits, leading to a lack of exchange with external departments. Besides, the staff lacks fieldwork experience, foreign language skills, practical learning equipment, and enthusiasm for learning new technologies. The staff lacks opportunities to express themselves and are reluctant to share their opinions. Most staff members still believe that executives are responsible for providing support for intellectual development.

4. Guidelines for human resource development based on holistic self-development needs of the staff

A framework for development guidelines has been established based on the analysis of the staff's holistic self-development needs, obstacles to self-development, and a review of documents related to human resource development, including training, further education, self-development, and study visits. The researcher proposes the following human resource development guidelines based on the holistic self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College:

Physical development includes organizing training on health maintenance, providing exercise facilities with sports equipment, and promoting physical activities.

Emotional development involves providing appropriate benefits and compensation, creating a positive work environment, supporting mindfulness practices, and offering training in emotional quotient (EQ) development.

Social development covers organizing social skills training, holding annual social events, and providing creative spaces.

Intellectual development consists of organizing job-related training, providing staff with opportunities for study visits, supporting further education, encouraging participation in additional training, organizing seminars, and promoting independent work.

Human resource development according to the holistic self-development needs is limited by budget constraints. Therefore, executives should prioritize physical and intellectual

development, as these are the areas where staff have the greatest need. In terms of physical development, it is necessary to prioritize diet, sleep, personal hygiene, and exercise. For intellectual development, self-learning, further education, study visits, delegation of work, training, problem-solving skills, and knowledge exchange should be encouraged.

Figure 1 Guidelines for human resource development based on holistic self-development needs of staff

Conclusion and Discussion

According to the study of guidelines for human resource development based on holistic self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College, Lao People’s Democratic Republic, the researcher provides a conclusion as follows:

1. The need for holistic self-development

1.1. The holistic self-development needs of the staff at Thangone Irrigation College are at the highest level. When considered by individual aspects, it was found that the physical and intellectual self-development needs are at the highest level. Meanwhile, the emotional and social self-development needs are at a high level. The staff at Thangone Irrigation College have the greatest need for physical development. It was identified that their highest needs are in health care, diet, and sleep. As for exercise, they have a high level of need. This may be due to the need for annual health check-ups, a balanced diet, adequate sleep, and exercise to maintain physical health. These factors positively impact both work performance

and overall quality of life, enabling staff to cope with work challenges and ultimately resulting in increased work efficiency. The findings are consistent with previous research [6] studied the self-development needs of academic support staff at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. It was found that the staff have a high level of need for physical development. It includes participation in physical fitness programs, such as yoga or aerobics. Staff want to exercise regularly to maintain a healthy body, manage their time to ensure sufficient time for exercise, and hope that executives recognize the importance of physical self-development by supporting activities related to body management and physical fitness enhancement. Also Klungpong [2] found that the operational staff at the Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University, have a high level of need for physical development. This includes a desire to consume food according to nutritional guidelines, undergo annual health check-ups, and improve physical abilities through exercise to maintain a strong and healthy body. These factors affect daily life and work performance, ensuring that staff can work to their full potential and with high efficiency. Similarly, Kongkasam, Suporn, & Dechakhompoo [7] studied the self-development needs of administrative support staff working in the position of office head within departments at Nakhon Phanom University. The study found that the support staff need annual health check-ups by specialists, activities related to physical management and fitness, and the development of personal appearance to support work performance.

1.2. The staff at Thangone Irrigation College have a high level of need for emotional development. It was found that they have the highest need for motivation. As for self-awareness, social awareness, responsibility, and job satisfaction, the staff expressed a high level of need in these areas as well. This may be because the staff recognize the importance of emotional quotient development, as well as engaging in activities to relieve stress after work, which helps increase work efficiency and enhances their happiness in their jobs. The finding corroborates previous studies. The research by Choymuang [8] found that the staff at Bang Kwang Central Prison, Mueang District, Nonthaburi Province, expressed a need for self-development to become honest and virtuous, maintaining neutrality in behavior and mindset, taking responsibility for their actions based on reasoning, and being ready to promote and support others' success in order to achieve happiness and progress in doing good deeds. Kongkasam, Suporn, & Dechakhompoo [7] also discovered that administrative support staff working in the position of office head within departments at Nakhon Phanom University desire to be individuals who accept the truth, meaning they acknowledge both their own and others' flaws. They wish to participate in religious activities when possible, regularly develop their mental and emotional well-being, engage in stress-relieving activities after work, and train themselves to maintain

a calm and stable mind to better control their emotions and stay present in the moment.

1.3. The staff at Thangone Irrigation College have a high level of need for social development. The finding from this study revealed that teamwork, interpersonal skills, and communication skills are the areas where the staff have the highest level of need. As for the cooperation and esteem needs, the staff have a high level of need. This may be due to the fact that social skills are essential for achieving success in life. They are abilities that help one understand the feelings and emotional needs of others, as well as the ability to build strong relationships with care and affection, and to express oneself appropriately in different situations. Similarly, Choymuang [8] found that the staff at Bang Kwang Central Prison, Mueang District, Nonthaburi Province, desire to develop themselves to gain trust as leaders, with the ability to build good relationships with colleagues and offer help or advice to coworkers. In the same way, Kongkasam, Suporn, & Dechakhompoo [7] also revealed that administrative support staff working in the position of office head within departments at Nakhon Phanom University have a high level of need for social development. That is to say, they want to improve and develop teamwork to enhance its effectiveness. They hope that executives recognize the importance of social development by organizing activities related to social coexistence. They seek to create a collaborative work environment with colleagues in the organization. They also want to see selflessness in work for the common good and wish for regular analysis of their own shortcomings.

1.4. The staff at Thangone Irrigation College have the highest level of need for intellectual development. It was found that training, further education, study visits, self-learning, delegation of work, and problem-solving skills are the areas where staff have the highest level of need. As for knowledge exchange, staff have a high level of need. This might stem from staff wanting to develop their knowledge and skills to enhance work efficiency and prepare for more challenging tasks and promotions. This is consistent with Saenkla [7], who found that support staff at Buriram Rajabhat University in Mueang District, Buriram Province, expressed a high need for self-development in further education, training, and self-development. In particular, the staff wanted the university to promote further education to enhance their job performance, in order to acquire qualifications for promotion. Furthermore, they desired to pursue studies in fields relevant to their responsibilities. This aligns with the study by Konkaew [10], which found that the academic support staff at the Faculty of Medicine, Chiang Mai University, have a strong need for self-development, including further education, training, and self-learning. The staff expressed a high demand for further education to enhance their work capabilities and foster personal development. They strongly aspire to pursue further education, as it can lead to success in various areas, such as gaining societal recognition and

achieving career advancement.

2. Comparison of the Need for Self-Development Among Personnel Classified by Biosocial Characteristics

2.1. Male and female personnel at ThaNgon Irrigation College showed a statistically significant difference in their need for intellectual self-development at the .05 level. This finding supports the initial research hypothesis. One possible explanation is that intellectual development is often associated with career advancement. Male personnel may be more driven to pursue career growth, while female personnel may carry more responsibilities related to household and family care, which can limit their focus on professional development. This result aligns with the findings of Subsombate [11], who studied the self-development needs of personnel at Chonburi Central Prison. That study also found gender-based differences in self-development needs, with male personnel often serving as heads of households expressing a stronger desire to pursue further education and expand their knowledge in various areas, both to advance professionally and to gain greater respect from their colleague.

2.2. Personnel of ThaNgon Irrigation College with different age groups were found to have significantly different needs for social self-development at the .05 level, which supports the research hypothesis. This finding can be explained by differences in social priorities across age groups. Younger personnel may place greater emphasis on networking and building relationships with colleagues to gain support and collaboration, while older personnel may focus more on maintaining long-term, stable relationships. These results are consistent with the study by Phasuthatrakun [12], which examined the self-development needs of personnel at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. That study also found that personnel of different ages had varying needs for developing interpersonal skills. Differences in age, job position, and job responsibilities contributed to differing needs in human relations development.

2.3. Personnel of ThaNgon Irrigation College with different levels of work experience were found to have significantly different needs for physical self-development at the .05 level. This may be because personnel with moderate work experience are often in the phase of actively building their careers and may seek physical self-development to improve their work-life balance and overall well-being. In contrast, personnel with longer work experience may have already established their careers and adopted different approaches to health and wellness management, leading to varying levels of need for physical self-development.

3. Obstacles to holistic self-development needs of the staff

The self-development of the staff faces significant obstacles across four dimensions: physical, emotional, social, and intellectual. Specifically, in the physical dimension, most staff encounter several limitations, including a lack of facilities and equipment for exercise,

difficulty in allocating time for health care, and insufficient government policies covering annual health check-ups. Additionally, unfavorable economic conditions hinder adequate consumption to meet their needs. In the emotional dimension, staff members exhibit psychological vulnerability, characterized by negative attitudes toward criticism and a lack of emotional control skills. They have not received training from experts in emotional development, lack motivation in their work, and experience pressure from environmental and economic factors. For social dimension, significant obstacles include a lack of teamwork skills, insufficient emphasis on collective activities, limited proficiency in foreign languages and online media usage, and few opportunities for external study visits. Additionally, a lack of interpersonal skills and communication abilities, as well as individual differences, hinder effective collaboration in the workplace. In terms of intellectual development, staff face several limitations, including insufficient funding for further education, family responsibilities, and high living expenses. Opportunities for training and study visits are scarce, and there is a lack of field experience, foreign language skills, and educational resources. Moreover, staff often lack enthusiasm for learning new technologies, are hesitant to express their opinions, and believe that supporting intellectual development is the responsibility of executives.

4. Guidelines for human resource development based on holistic self-development needs of the staff

The holistic approach to staff development encompasses four key dimensions based on the need for self-development, aiming to enhance the potential and quality of life of human resources at Thangone Irrigation College. These dimensions include physical development, which focuses on promoting overall well-being through health care training, providing standard exercise facilities and equipment, and continuously encouraging physical activities. In the emotional dimension, emphasis is placed on developing emotional quotient by providing appropriate welfare, creating a positive work environment, supporting meditation practices, and systematically training emotional management skills. Social development focuses on enhancing interpersonal skills through social skills training, organizing annual relationship-building activities, and designing creative spaces for knowledge exchange. For intellectual development, a systematic approach is implemented, which includes specialized training, support for study visits, promotion of further education, organizing seminars, and providing opportunities for staff to work independently to stimulate continuous intellectual development.

Recommendations

1. The college should establish activities that promote development in each area,

in line with the staff's needs, and prioritize physical and intellectual development as the top priorities, as these are the areas with the highest demand from the staff.

2. The Department of Organization and Personnel should implement the human resource development guidelines to create a staff development plan for the college, outlining strategies and policies for development in each area that align with the staff's needs, while also being in line with the Ministry of Agriculture and Forestry's human resource development plan.

Suggestions for Future Research

1. Future research should assess the relative importance of each aspect of self-development by quantifying the level of need, such as through percentage-based analysis.

2. Further studies should explore the interrelationships among the four aspects of holistic self-development needs to better understand how they influence and reinforce one another

Acknowledgement

I would like to thank the Thailand International Cooperation Agency (TICA), Ministry of Foreign Affairs of Thailand, for their support in providing the scholarship for my master's degree, which has been a key factor in enabling me to truly develop myself. Moreover, I would like to express my sincere gratitude to the many important people who have contributed to this study. First, I would like to thank my advisors for their guidance, constructive suggestions, and continuous support throughout my study. Lastly, I would like to thank my parents, relatives, and friends. Without their help, support, and encouragement, this study would not have been possible.

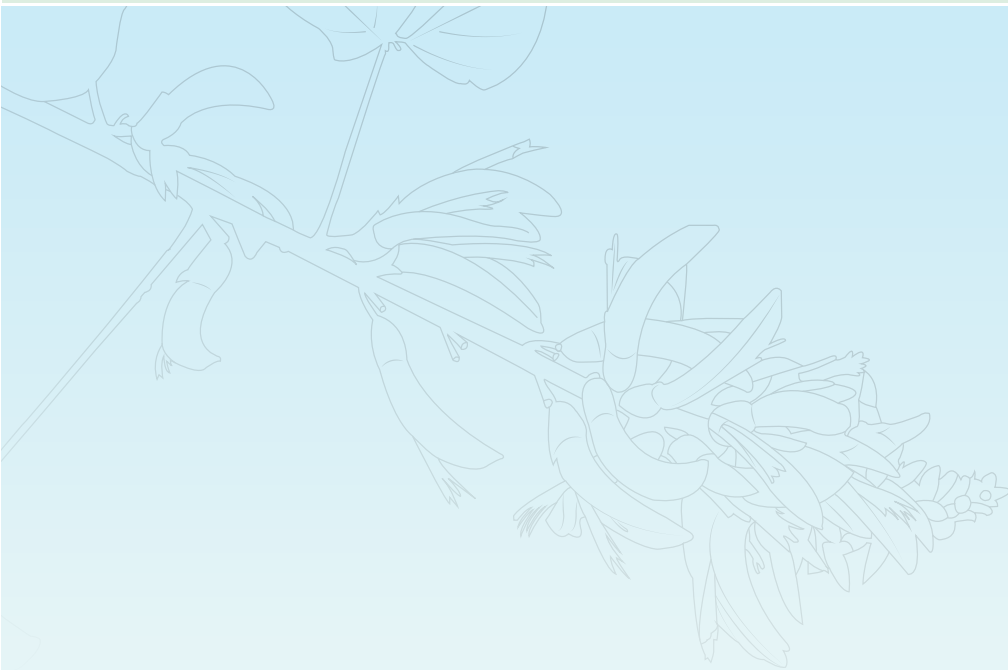
References

- [1] Maichan, A. (2017). *The Factors Affecting Performance Efficiency among Employees in Machine Installed Production Line, Songkhla Province*. [Master's Thesis]. Prince of Songkhla University.
- [2] Klungpong, S. (2013). *Needs for Self Development of the Staffs at the Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University*. [Master's Thesis]. Srinakharinwirot University.
- [3] National Commission for Human Resource Development. (2016). *National Human Resource Development Strategy to 2025*. Vientiane: Ministry of Education and Sports.
- [4] National Assembly. (2019). *Meeting Resolution of the National Assembly on Human Resource Development in the Field of Agriculture, Teachers and Nursing*. Vientiane: The National Assembly of the lao PDR.

- [5] Ministry of Agriculture and Forestry. (2021). *Agriculture, Forestry and Rural Development 5 years Plan, 9th (2021-2025)*. Vientiane: Ministry of Agriculture and Forestry.
- [6] Iamsai, P., Jaionnom, J., Muangkeaw, N., & Laksasomboon, A. (2019). *The Need for Self-development of Personnel in Academic Support*. Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.
- [7] Kongkasam, S., Suporn, A., & Dechakhompoo, K. (2022). The Study of Personnel Development Needs of the Personnel: The Head of the Office in Faculty, Agencies under the Nakhon Phanom University. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 8(7), 217-230.
- [8] Choymuang, W. (2022). *Self Development Needs of Civil Service Personnels at the Central Prison, Bang Kwang, Mueng District, Nonthaburi Province*. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 5(3), 206-217.
- [9] Saenkla, B. (2013). *Self-development Requirement of Supportive Personnel in Buriram Rajabhat University, Muang District, Buriram Province*. [Master's Thesis]. Buriram Rajabhat University.
- [10] Konkaew, W. (2015). *Motivation Factors Effecting Needs for Self-development of Academic Supporting Personnel, Faculty of Medicine, Chiang Mai University*. [Master's Thesis]. Maejo University
- [11] Subsombate, P. (2017). *The Need for Self-development of Personnel at Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University*. [Master's Thesis]. Ramkhamhaeng University.
- [12] Phasuthatrakun, D. (2014). *Need for Self-development of Personnel of Chon Buri Central Prison*. [Master's Thesis]. Burapha University.

การพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออก
เสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย
Development of a Prototype System for Assessing
Korean Pronunciation Skills in Thai Teachers

สาวิตรี วงษ์นุ่น^{1*} และกาญจนา สหะวีริยะ¹
Sawitree Wongnoon^{1*}, and Kanchana Sahaviriya¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 94000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: sawitree.won@psu.ac.th

(Received: October 21, 2024; Revised: May 13, 2025; Accepted: May 19, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินความพึงพอใจต่อระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย โดยประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในชุด Google Workspace เช่น Google Forms, Google Sheets และ Google Sites และแอปพลิเคชันบันทึกเสียง ระบบถูกออกแบบเพื่อให้สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และประเมินเสียงของผู้ใช้ได้ในรูปแบบเรียลไทม์ ผ่านการวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนภาษาเกาหลีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า ระบบสามารถคำนวณค่าทางสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านการออกเสียงก่อนเรียนอยู่ที่ 83.34% และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 89.90% มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .00) ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 สะท้อนให้เห็นว่าระบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล ช่วยให้สามารถติดตามพัฒนาการด้านการออกเสียงได้อย่างแม่นยำ รวดเร็ว และได้รับความพึงพอใจจากผู้ใช้งานเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ระบบประเมินผลสัมฤทธิ์ ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี แอปพลิเคชันประยุกต์ Google Workspace

Abstract

This research aimed to develop and evaluate user satisfaction with a prototype system for assessing the Korean pronunciation achievement of Thai teachers. The system was developed by integrating applications from the Google Workspace suite—such as Google Forms, Google Sheets, and Google Sites—together with an audio recording application. The system was designed to collect, analyze, and evaluate users' voice recordings in real time through pre-instruction, during-instruction, and post-instruction assessments. The sample group consisted of 100 Korean language teachers working in schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC). The findings revealed that the system effectively computed statistical measures such as mean, standard deviation, and performed hypothesis testing using the t-test. The average pronunciation achievement score before instruction was 83.34%, which increased to 89.90% after instruction. The difference was statistically significant at the .05 level (Sig. = .00). Regarding user satisfaction, the overall mean score was 4.63 with a standard deviation of 0.55, indicating a high level of satisfaction. These results reflected the system's efficiency in data management, its capacity to track pronunciation development accurately and promptly, and its strong acceptance among users.

Keywords: Achievement Assessment System, Korean Pronunciation Skills, Applied Application, Google Workspace

บทนำ

การออกเสียงที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญของการสื่อสารทางภาษา โดยเฉพาะในภาษาต่างประเทศ ที่มีโครงสร้างเสียงซับซ้อนและแตกต่างจากภาษาแม่ เช่น ภาษาเกาหลี ซึ่งมีระบบพยัญชนะต้น กลาง ท้าย เสียงควบ เสียงพ่นลม และเสียงกระทบที่ผู้เรียนชาวไทยมักประสบความยากลำบากในการออกเสียงอย่างถูกต้อง หากผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดเสียงเหล่านี้ได้อย่างแม่นยำ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของผู้เรียน และลดประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ ทักษะการออกเสียงจึงไม่เพียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนภาษา แต่ยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อบทบาทของครูผู้สอน ซึ่งต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดเสียงที่เป็นมาตรฐานอย่างต่อเนื่องและมีความถูกต้องเชิงระบบ ทั้งยังควรมีระบบประเมินที่สามารถตรวจสอบ ติดตาม และสะท้อนพัฒนาการด้านการออกเสียงของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในประเทศไทยอย่างยั่งยืน [1-2]

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทในทุกมิติของการศึกษา นักสารสนเทศในองค์กรการศึกษาได้ตระหนักและพัฒนาแนวทางการประเมินผลที่มีความแม่นยำและอัตโนมัติมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ชุดเครื่องมือ Google Workspace เช่น Google Forms, Google Sheets, Google Sites และ Google Drive ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกันเป็นระบบเพื่อสนับสนุนการออกแบบแบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูล การประมวลผล และการรายงานผลอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบเรียลไทม์ [3-5] การศึกษาของ Sawangboon [5] และ Tapiantong et al. [6] พบว่า การใช้แอปพลิเคชันดิจิทัลร่วมกับแบบประเมินเสียงสามารถเพิ่มความแม่นยำลดอคติในการประเมิน และช่วยให้ผู้ใช้สามารถสะท้อนพัฒนาการของตนเองได้อย่างชัดเจน [6-7] การออกแบบระบบประเมินโดยใช้เทคโนโลยีเช่นนี้จึงตอบสนองความต้องการทั้งในเชิงการจัดการข้อมูล และเชิงการพัฒนาทักษะของผู้ใช้ปลายทาง

จากปัญหาและบริบทดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ออกแบบและพัฒนาระบบต้นแบบสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย โดยระบบดังกล่าวประยุกต์ใช้ Google Workspace และแอปพลิเคชันบันทึกเสียง เพื่อดำเนินการประเมินที่ครอบคลุมทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน พร้อมสามารถวิเคราะห์ผลและจัดเก็บข้อมูลในลักษณะเรียลไทม์อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบต้นแบบนี้มีคุณค่าในเชิงของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการประเมินผลที่เป็นระบบ โปร่งใส และวัดผลได้อย่างแม่นยำ โดยสามารถลดภาระงานของผู้สอน เพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามพัฒนาการด้านการออกเสียงของผู้เรียนและสะท้อนผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ระบบยังตอบสนองต่อความจำเป็นทางการศึกษาในบริบทของประเทศไทย ซึ่งยังขาดเครื่องมือประเมินเฉพาะสำหรับครูผู้สอนภาษาเกาหลี ทั้งที่ครูผู้สอนถือเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเสียงที่ถูกต้องสู่ผู้เรียน การพัฒนาระบบต้นแบบนี้จึงถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย โดยประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในชุด Google Workspace

2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจผู้ใช้ที่มีต่อระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียง ภาษาเกาหลีของครูผู้สอนชาวไทย ที่พัฒนาขึ้นด้วยแอปพลิเคชันในชุด Google Workspace

เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาาระบบต้นแบบในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Google Workspace ร่วมกับแอปพลิเคชันบันทึกเสียงภายนอก เพื่อสนับสนุนการประเมินผลในรูปแบบออนไลน์อย่างเป็นระบบ ซึ่งครอบคลุม การเก็บข้อมูล การจัดเก็บ การประมวลผล และการนำเสนอผลในรูปแบบเรียลไทม์ [3, 7-9] โดยเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแบ่งได้ดังนี้

1. Google Forms ใช้สำหรับรับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในรูปแบบของคำตอบตัวเลือก คำถามปลายเปิด และการแนบไฟล์เสียง สามารถปรับแบบฟอร์มให้เหมาะกับการประเมินทักษะการออกเสียงผ่านการเชื่อมต่อกับแอปพลิเคชัน Beep Audio [3]

2. Beep Audio เป็นแอปพลิเคชันสำหรับบันทึกเสียงออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับ Google Forms เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างบันทึกเสียงตนเองและแนบไฟล์เสียงได้แบบเรียลไทม์ ข้อมูลเสียงจะถูกจัดเก็บใน Google Drive เพื่อนำมาวิเคราะห์ในภายหลัง [7]

3. Google Sheets ทำหน้าที่เป็นระบบจัดการข้อมูลด้านหลังโดยดึงข้อมูลจาก Google Forms วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงลึก เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ t-test ได้แบบเรียลไทม์ [4-5, 8]

4. Google Drive ใช้เป็นแหล่งจัดเก็บไฟล์ข้อมูลทั้งหมด ทั้งข้อมูลแบบทดสอบ ข้อมูลเสียง และผลการประเมิน โดยมีระบบสิทธิ์ในการเข้าถึงที่ปลอดภัย และสามารถแชร์ข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้วิจัย [3]

5. Google Sites ใช้สร้างอินเทอร์เน็ตเฟสสำหรับกลุ่มตัวอย่างและผู้ใช้ระบบ โดยนำเสนอแบบทดสอบและแหล่งข้อมูลประกอบในหน้าเว็บเดียว รวมถึงแสดงผลการประเมินแบบเป็นระบบ [3]

กรอบแนวคิดในการพัฒนา

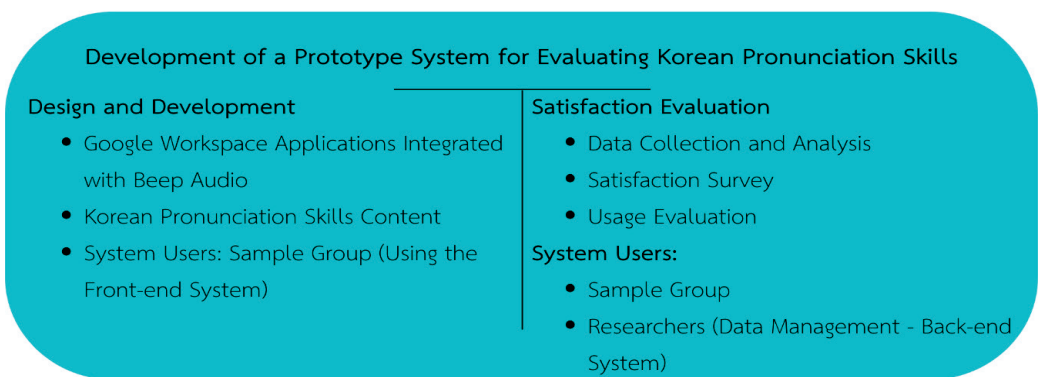

Figure 1. Conceptual Framework for Developing a Prototype System for Assessing Korean Pronunciation Proficiency

อธิบายภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย แผนภาพนี้แสดงกระบวนการออกแบบและพัฒนาระบบต้นแบบโดยใช้แอปพลิเคชันในชุด Google Workspace ร่วมกับ Beep Audio เพื่อใช้ในการประเมินทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนภาษาเกาหลีจะทำหน้าที่เป็นผู้ใช้ระบบในส่วนหน้า (Front-end) เพื่อทำการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ข้อมูลที่ได้จะถูกจัดเก็บ วิเคราะห์ และประมวลผลโดยนักวิจัยผ่านระบบหลังบ้าน (Back-end) และนำไปใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ พร้อมทั้งสำรวจความพึงพอใจและการใช้งานของผู้ใช้ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาเกาหลีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีประสบการณ์การสอนภาษาเกาหลีและเคยมีประสบการณ์สอนการออกเสียงภาษาเกาหลีมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีพื้นฐานทักษะทางด้านภาษาเกาหลีที่สามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้ เนื่องจากครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และแบบแผนการออกเสียงที่ถูกต้อง รวมถึงสามารถสะท้อนผลลัพธ์ของสื่อหรือระบบที่นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน จาก 13 เขตพื้นที่การศึกษา จากนั้น แบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มควบคุม คือ ครูผู้สอนภาษาเกาหลีชาวไทยที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฯ จำนวน 50 คน และ (2) กลุ่มทดลอง คือ ครูผู้สอนภาษาเกาหลีชาวไทยที่ใช้หนังสือเสียงอิเล็กทรอนิกส์ ฯ จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. ระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทยด้วยแอปพลิเคชันประยุกต์ Google Workspace ประกอบด้วยส่วนประกอบหลักสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

A Model for Evaluating the Korean Pronunciation Skills of Thai Teachers Using Google Workspace Applications	
<p>Users: Sample Group (Front End System) Tools Used</p> <p>Google Forms</p> <ul style="list-style-type: none"> The sample group accesses the test and completes the form. Test data is submitted to the system for evaluation. <p>Beep Audio Application</p> <ul style="list-style-type: none"> The sample group records their Korean pronunciation through the application. Audio files are uploaded to Google Forms for evaluation by the sample group. <p>Google Sites</p> <ul style="list-style-type: none"> Used as a User Interface (UI) where the sample group can access tests and relevant information. The sample group can also use the website to track their progress in the project. 	<p>Users: Researchers (Back End System) Tools Used</p> <p>Google Sheets</p> <ul style="list-style-type: none"> Automatically gathers data from Google Forms. Performs data analysis such as calculating averages and standard deviations. <p>Statistical Tools</p> <ul style="list-style-type: none"> Conducts in-depth data analysis using statistics like mean, standard deviation, and T-test to evaluate the learning outcomes of the sample group. <p>Google Drive</p> <ul style="list-style-type: none"> Stores the analyzed data in Google Drive for shared access and collaboration. <p>Google Sites (Back End Interface)</p> <ul style="list-style-type: none"> Serves as a tool for managing and tracking the data collected from the sample group, ensuring efficient evaluation.

Figure 2. A Performance Evaluation System for Korean Pronunciation Skills for Thai Teachers Using Google Workspace Applications

อธิบายจากภาพ คือ ระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทยโดยประยุกต์ใช้ Google Workspace แสดงโครงสร้างของระบบต้นแบบซึ่งแบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนหน้าของระบบ (Front-end) และ ส่วนหลังของระบบ (Back-end) ส่วนหน้าของระบบ (สำหรับกลุ่มตัวอย่าง) ใช้ Google Forms, แอปพลิเคชัน Beep Audio และ Google Sites เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบ บันทึกลงเสียง และติดตามผลการเรียน ในขณะที่ส่วนหลังของระบบ (สำหรับผู้วิจัย) ใช้ Google Sheets, Google Drive และเครื่องมือวิเคราะห์ทางสถิติในการจัดเก็บ, วิเคราะห์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์จาก Pre-test, Mid-test และ Post-test.

2. แบบประเมินคุณภาพการพัฒนาแบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินการออกแบบและพัฒนาแบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดี ทั้งระบบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

3. แบบประเมินการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี เพื่อวัดความสามารถการออกเสียงสระ พยัญชนะ และตัวสะกดภาษาเกาหลี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสื่อหนังสือเสียงอิเล็กทรอนิกส์มีค่าความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66-1.00 ค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.83 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทยด้วยแอปพลิเคชันประยุกต์ Google Workspace มีค่าความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66-1.00

ขั้นตอนการพัฒนาแบบแบ่งเป็น Front end และ Back end

Front end (ส่วนการรับและแสดงข้อมูล)

1. การเลือกเครื่องมือ ใช้ Google Forms และ Beep Audio Application ในการรับข้อมูลจากครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่าง เช่น ได้แก่แบบทดสอบและการบันทึกเสียง

2. การออกแบบแบบประเมิน

ส่วนที่ 1 แบบประเมินเลือกคำตอบ ทดสอบความรู้ในการออกเสียงสระ พยัญชนะ และตัวสะกดภาษาเกาหลี มีการทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินจากเสียงบันทึก กลุ่มตัวอย่างบันทึกเสียงผ่าน Beep Audio และส่งข้อมูลเพื่อประเมินทักษะการออกเสียงตามเกณฑ์

3. การรับข้อมูล โดยรับข้อมูลจาก Google Forms และเสียงบันทึกใน Beep Audio จะถูกส่งและจัดเก็บใน Google Sheets เพื่อประเมินและแสดงผลการพัฒนา

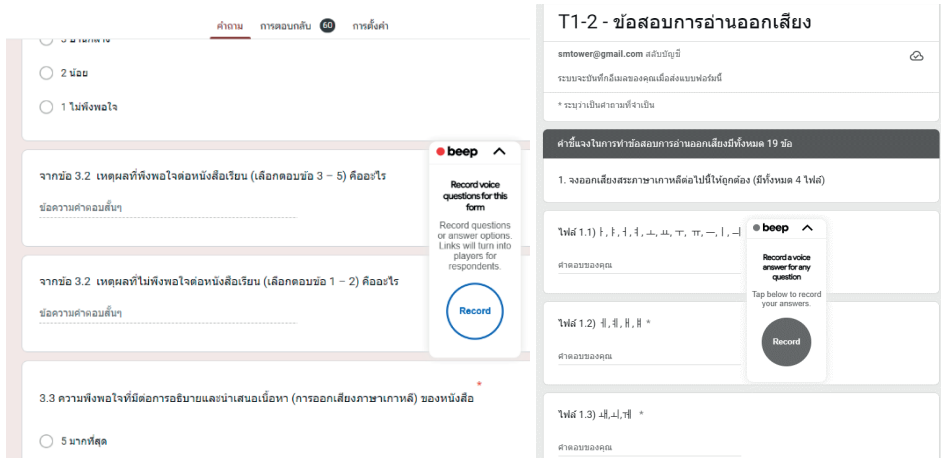

Figure 3. A Performance Evaluation System for Korean Pronunciation Skills for Thai Teachers Using Google Workspace Applications.

Back end (ส่วนจัดการและประมวลผลข้อมูล) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้ คือ

1. การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจาก Google Forms และ Beep Audio จะถูกบันทึกอัตโนมัติใน Google Sheets โดยแบ่งเป็น ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบผ่าน Google Forms เพื่อวัดทักษะเบื้องต้น ข้อมูลถูกเก็บใน Google Sheets ทดสอบระหว่างเรียน กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบผ่าน Google Forms เพื่อวัดพัฒนาการ ข้อมูลถูกรวบรวมใน Google Sheets และทดสอบหลังเรียน (Post-Test) กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน ข้อมูลจะถูกจัดเก็บใน Google Sheets แบบอัตโนมัติ
2. การประมวลผลข้อมูล โดยที่ระบบใช้สูตรอัตโนมัติใน Google Sheets สำหรับคำนวณค่าเฉลี่ย (Average) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), และการวิเคราะห์สถิติ T-test เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน
3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่ระบบจัดเก็บข้อมูลและแยกกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) พร้อมคำนวณประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยแสดงผลผ่าน Google Sheets

A1	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	ประเภทวิชา	ชื่อผู้สอบ	เลขหมาย	วันที่สอบ	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	ข้อ 5
2	22/11/2023	15 40 19	ye_hyun_min@hotmail.com	0 160	peachrda_@hotmail.com	https://beep.audio/3631g7	https://beep.audio/6c3a3v6j	https://beep.audio/ACU1NR5	https://beep.a
3	24/11/2023	22 20 40	ponnapep@gmail.ac.th	0 160	ponnapep@gmail.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/775M1XV	https://beep.a
4	26/11/2023	15 37 50	mindndr1@gmail.com	0 160	mindndr1@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
5	26/11/2023	15 37 50	oneryu07@gmail.com	0 160	oneryu07@gmail.com	https://beep.audio/V7FE4V9	https://beep.audio/V7FE4V9	https://beep.audio/V7FE4V9	https://beep.a
6	26/11/2023	15 37 50	wathpa_8@gmail.com	0 160	wathpa_8@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
7	26/11/2023	16 12 12	jarayapron@wattano.ac.th	0 160	jarayapron@wattano.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
8	26/11/2023	16 50 07	hmu10083@gmail.com	0 160	hmu10083@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
9	27/11/2023	17 25 58	ac1993@aimonitree@gmail.com	0 160	ac1993@aimonitree@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
10	27/11/2023	16 52 24	duyavatt.ac@gmail.com	0 160	tempora_2@hotmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
11	27/11/2023	20 52 36	fan2023yib@gmail.com	0 160	fan2023yib@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
12	28/11/2023	16 02 33	charoenkwan@yorer.ac.th	0 160	charoenkwan@yorer.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
13	28/11/2023	17 38 48	kanthua.s@obec.moe.go.th	0 160	kanthua.s@obec.moe.go.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
14	28/11/2023	22 20 36	ak655570166@suru.ac.th	0 160	ak655570166@suru.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
15	29/11/2023	0 37 00	ak655570166@gmail.com	0 160	ak655570166@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
16	29/11/2023	14 58 53	chinarin_toy02@gmail.com	0 160	chinarin_toy02@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
17	29/11/2023	16 28 10	tongmwae_om@obec.ac.th	0 160	tongmwae_om@obec.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
18	29/11/2023	20 18 15	sunerajane1234@gmail.com	0 160	sunerajane1234@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
19	29/11/2023	21 16 19	pitadapat.chantapatt@gmail.ac.th	0 160	pitadapat.chantapatt@gmail.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
20	29/11/2023	22 16 50	n.panchart1994@gmail.com	0 160	n.panchart1994@gmail.com	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
21	29/11/2023	23 36 37	piyachai@mvsk.ac.th	0 160	piyachai@mvsk.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
22	30/11/2023	13 30 43	suppakat@bhyata.ac.th	0 160	suppakat@bhyata.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
23	30/11/2023	14 14 37	ep0907@bhyata.ac.th	0 160	ep0907@bhyata.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
24	30/11/2023	14 46 41	ep0255@bhyata.ac.th	0 160	ep0255@bhyata.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
25	30/11/2023	14 53 01	ep0908@bhyata.ac.th	0 160	ep0908@bhyata.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a
26	30/11/2023	14 58 02	ep017@bhyata.ac.th	0 160	ep017@bhyata.ac.th	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.audio/8c23525c	https://beep.a

Figure 4. An Example of Audio Data Collected in a Spreadsheet (Google Sheet)

1	C	D	E	F	G	H	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK						
1	คะแนน	1	คะแนน	2	คะแนน	3	คะแนน	4	คะแนน	5	คะแนน	1	คะแนน	2	คะแนน	3	คะแนน	4	คะแนน	5	คะแนน	1	คะแนน	2	คะแนน	3	คะแนน	4	คะแนน	5	คะแนน	1	คะแนน	2	คะแนน	3	คะแนน	4	คะแนน	5
2	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
3	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
6	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
7	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
8	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
9	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
10	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
11	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
12	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
13	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
14	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
15	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
16	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
17	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
18	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
19	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
20	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
21	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
22	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
23	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
24	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
25	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
26	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
27	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
28	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
29	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
30	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
31	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
32	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
33	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
34	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
35	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	

Figure 5. An Example of Audio Listening Scoring Based on a 5-Level Criteria in a Spreadsheet (Google Sheet)

การวิเคราะห์ข้อมูล (Process, Output)

1. การจัดเก็บและประเมินผล ระบบจัดเก็บข้อมูลและแยกกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) พร้อมคำนวณประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยแสดงผลผ่าน Google Sheets

Table 1. Example Calculation Formulas

Required Value	Calculation Formula
Calculating the Average	Use the formula =AVERAGE(I2:I51) to find the average score from column I for the specified data range.
Calculating the Standard Deviation	Use the formula =STDEV(I2:I51) to calculate the standard deviation of the scores.
Calculating the Confidence Interval	Use the formula =CONFIDENCE(0.05, STDEV(I2:I51), COUNT(I2:I51)) to calculate the confidence interval of the scores at a 95% confidence level.
Calculating the Difficulty Index	Use the formula =SUM(J2:J51)/COUNT(J2:J51) where column J represents the score for each question.
Statistical Analysis	To perform a T-test to compare the differences between pre- and post-assessment results after using the prototype system, use the formula =T.TEST(array1, array2, tails, type), where array1 and array2 represent the pre- and post-assessment scores of the students being compared. The parameters tails and type specify the number of tails and the type of test as appropriate.

2. การจัดการข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลถูกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม (กลุ่มทดลอง 50 รายการ, กลุ่มควบคุม 50 รายการ) โดยใช้ฟิลเตอร์ใน Google Sheets คำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความเชื่อมั่นในแต่ละกลุ่ม เพื่อสรุปผลการประเมินทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี

Figure 6. Example of Mid-Assessment Scoring Calculation (Google Sheet)

	A	B	C	D	E	F	G	H
83	81	25	58					
84	82	27	58					
85	83	25	57					
86	84	24	59					
87	85	25	60					
88	86	25	58					
89	87	24	59					
90	88	26	57					
91	89	24	58					
92	90	26	58					
93	91	26	59					
94	92	26	60					
95	93	26	57					
96	94	25	60					
97	95	24	58					
98	96	25	59					
99	97	26	59					
100	98	24	57					
101	99	25	58					
102	100	24	58					
103	average	25.12	68.22	83.34				ค่าเฉลี่ยกลุ่ม

Figure 7. shows the calculation of mid-assessment scores, with the results indicating a score of 83.34%. The calculation is performed using the formula =AVERAGE (F53:F102)

Figure 6. และ Figure 7. แสดงข้อมูลและการคำนวณคะแนนระหว่างการประเมิน ซึ่งแสดงผลการทดสอบระหว่างเรียนที่ร้อยละ 83.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงให้เห็นว่าหนังสือเสียงอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการออกเสียงของกลุ่มตัวอย่าง

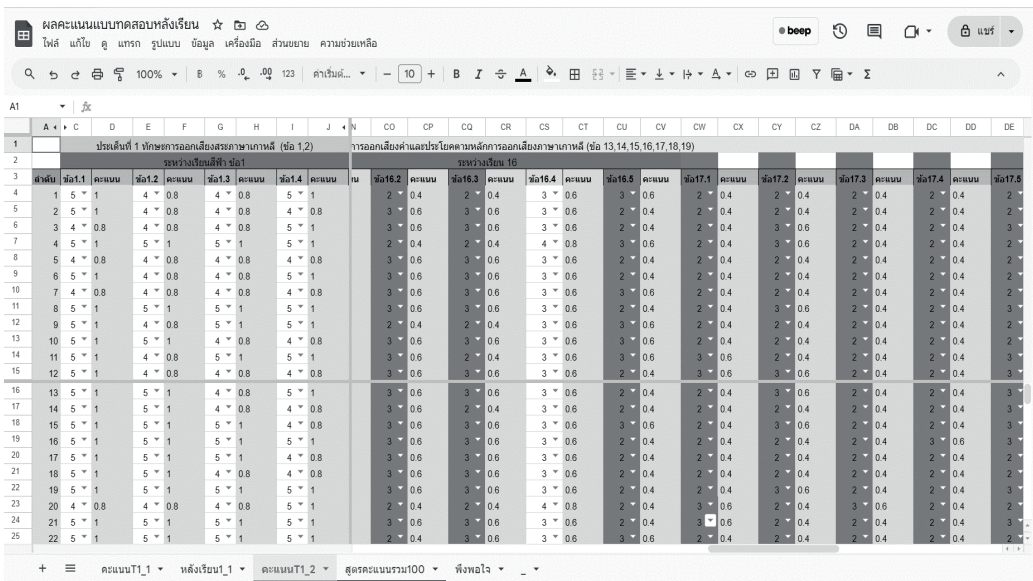

Figure 8. Example of Post-Learning Scoring Calculation (Google Sheet)

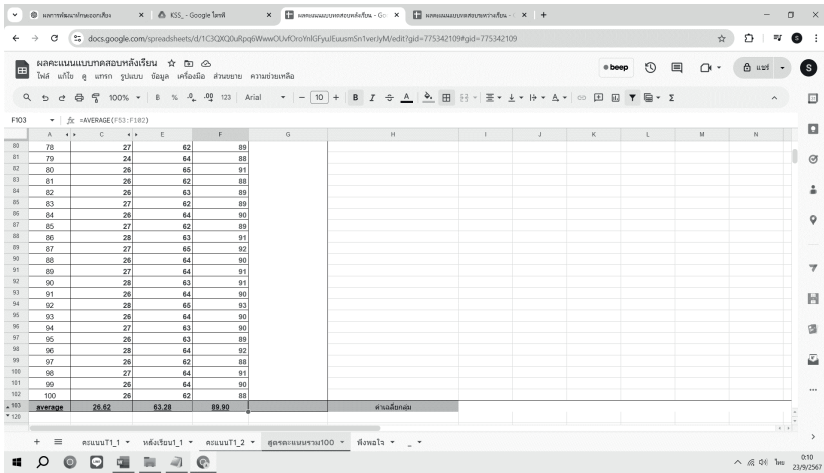

Figure 9. shows the calculation of post-learning scores, with the results indicating a score of 89.90%. The calculation is performed using the formula =AVERAGE (F53:F102)

Figure 8. และ Figure 9. แสดงข้อมูลและการคำนวณคะแนนระหว่างการประหลังการประเมิน หลังเรียน ซึ่งแสดงผลการทดสอบระหว่างเรียนที่ร้อยละ 89.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงให้เห็นว่าหนังสือเสียงอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการออกเสียงของกลุ่มตัวอย่าง

Table 2. Evaluation Results of Korean Pronunciation Skills: Vowels, Consonants, and Final Consonants of Thai Teachers (Experimental Group)

Score	Number (N)	Full Score	Full Score	Percentage	Efficiency (E1/E2)
During Learning (E1)	50	100	83.34	83.34	83.34/89.90
After Learning (E2)	50	100	89.90	89.90	

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาคะแนนจากการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการออกเสียงของครูผู้สอนชาวไทย พบว่า ผลการทดสอบระหว่างเรียน มีค่าร้อยละ 83.34 และผลการทดสอบหลังเรียน มีค่าร้อยละ 89.90 เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังนั้น หนังสือเสียงอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การออกเสียงสระ พยัญชนะ และตัวสะกดภาษาเกาหลีของครูผู้สอนชาวไทย มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การประเมินความพึงพอใจ

Table 3. General Characteristics of the Sample Group

Variable	Category	Frequency (n)	Percentage (%)
Gender	Female	80	80.00
	Male	20	20.00
Educational Level	Bachelor's Degree	86	86.00
	Master's Degree	14	14.00
Region	Central	43	43.00
	Northeastern	22	22.00
	Southern	15	15.00
	Northern	13	13.00
	Eastern	5	5.00
	Western	2	2.00
Total		100	100.00

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80.00 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 86.00 สำหรับภูมิภาคที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ พบว่าร้อยละ 43.00 อยู่ในภาคกลาง รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 22.00

Table 4. Results of the Satisfaction Evaluation with the Korean Pronunciation Skill Assessment System for Thai Teachers

No	Question Topic	\bar{X}	S.D.	Level
1. Ease of Use /Flexible Interactivity				
1.1	Ease of accessing the system	4.58	0.53	Highest
1.2	Speed and responsiveness of the system	4.50	0.67	High
1.3	Speed and responsiveness of the system	4.44	0.76	High
1.4	Support for various devices, such as PCs, laptops, and smartphones	4.82	0.38	Highest
1.5	Data security, with password protection, login system, and user access control	4.80	0.40	Highest
Total		4.63	0.55	Highest
2. Interest Level & Engagement				
2.1	Content organization is aligned with the research objectives	4.60	0.49	Highest
2.2	Ability to measure and assess Korean pronunciation skills in line with the research objectives	4.72	0.45	Highest
2.3	Interactive features that stimulate learner engagement	4.68	0.47	Highest
Total		4.67	0.47	Highest

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลีสำหรับครูผู้สอนชาวไทย พบว่า ความพึงพอใจต่อระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี ๆ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และการจัดเรียงเนื้อหาและองค์ประกอบเอื้อต่อการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบต้นแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี ผลการวิจัยพบว่า ระบบต้นแบบที่พัฒนาขึ้นโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือในชุด Google Workspace และ Beep Audio มีประสิทธิภาพในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการออกเสียงของครูผู้สอนภาษาเกาหลีได้ในรูปแบบเรียลไทม์ ทั้งในระลอก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 4.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57) แสดงให้เห็นว่าระบบมีความเหมาะสมในด้านโครงสร้าง ฟังก์ชันการใช้งาน และความชัดเจนของผลการประเมิน นอกจากนี้ ระบบยังสามารถประมวลผลข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน (t-test) ได้อย่างแม่นยำ ผ่านการใช้ Google Sheets ในลักษณะอัตโนมัติ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านการออกเสียง

ก่อนเรียนอยู่ที่ 83.34% และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 89.90% ซึ่งผลการทดสอบแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .00 < .05) สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า เช่น Sunthornwat & Pharamanee [11] และ Chansamut [8] ที่ระบุถึงศักยภาพของ Google Sheets ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และลดภาระของผู้ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบต้นแบบดังกล่าวยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถติดตามและประเมินพัฒนาการของตนเองได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sawangboon [10] ที่ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการประเมินทักษะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง

2. จากผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 100 คน พบว่ามีความพึงพอใจต่อระบบอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 แสดงให้เห็นว่าผู้ไม่มีมุมมองและประสบการณ์การใช้งานไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับความสะดวก ความยืดหยุ่น และความแม่นยำของระบบในการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการออกเสียงภาษาเกาหลี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Sawangboon [10] ที่เสนอว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ Tapiantong et al. [12] และ Rungkaew [9] ที่พบว่าเครื่องมืออย่าง Google Workspace และ Google Forms ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้สอนได้อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวโดยสรุป ระบบต้นแบบนี้สามารถตอบสนองทั้งในด้านความถูกต้องทางวิชาการและประสบการณ์ของผู้ใช้ โดยเป็นเครื่องมือที่ครอบคลุมทั้งการวัดผลแบบอัตโนมัติและการประเมินเสียงจริง สะท้อนถึงแนวทางใหม่ในการพัฒนาระบบประเมินผลทักษะทางภาษาที่เหมาะสมกับบริบทของครูไทยในยุคดิจิทัล

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย รหัส HUM66020045 ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยองค์ความรู้ ประจำปี 2566 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อเสนอแนะ

1. ในการพัฒนาและนำเสนอแอปพลิเคชันสำหรับระบบประเมิน จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านต้นทุนอย่างรอบด้าน เช่น ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบำรุงรักษา ลิขสิทธิ์ของซอฟต์แวร์ ตลอดจนสิทธิ์ในการเข้าถึงและการทำงานของผู้ใช้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถใช้งานและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. การใช้ Google Sheets ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแม้จะมีความยืดหยุ่น แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความซับซ้อนของสูตรคำนวณที่อาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูล ผู้พัฒนาระบบจึงควรให้ความสำคัญกับการออกแบบสูตรและขั้นตอนการประมวลผลที่ถูกต้อง พร้อมทั้งจัดเตรียมคู่มือหรือระบบช่วยเหลือสำหรับผู้ใช้งานที่มีทักษะไม่สูง

3. การป้อนข้อมูลเพื่อประมวลผลสามารถดำเนินการได้ทั้งแบบอัตโนมัติผ่านฟอร์มหรือแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่อ และแบบแมนนวลโดยผู้ใช้งาน หากเป็นการป้อนข้อมูลด้วยตนเอง ผู้ใช้งานต้องมีความเข้าใจในการจัดระเบียบข้อมูลให้ถูกต้องและสอดคล้องกัน เพื่อลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงข้อมูลหลายแหล่ง

4. การจัดเก็บข้อมูลเสียงในระบบออนไลน์อาจส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรพื้นที่จัดเก็บและความเร็ว

ในการเข้าถึงข้อมูล ระบบจึงควรออกแบบให้สามารถส่งออกหรือดาวน์โหลดข้อมูลไปประมวลผลแบบออฟไลน์ได้ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและลดภาระของระบบในระยะยาว

5. ระบบต้นแบบสามารถพัฒนาต่อยอดให้มีฟังก์ชันการทำงานที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การแสดงผลแบบภาพอินเทอร์แอคทีฟ หรือการเชื่อมโยงกับระบบ LMS (Learning Management System) เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและการประเมินผลในสภาพแวดล้อมจริง

การนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

1. ระบบต้นแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการออกเสียงภาษาเกาหลี หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในสถาบันการศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลของผู้สอนอย่างครอบคลุม

2. ผลลัพธ์ของการวิจัยครั้งนี้สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาเครื่องมือการเรียนการสอนและนวัตกรรมด้านการประเมินในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และสนับสนุนการวิจัยต่อเนื่องในด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. ระบบสามารถเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนการสอนระหว่างครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบรายวิชาในสาขาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและขับเคลื่อนคุณภาพของการศึกษาทั้งในระดับรายบุคคลและระดับระบบ

References

- [1] Rujipetch, U. (2018). *Pronunciation and communication in foreign languages: Teaching approaches for Thai learners*. Bangkok: University Press.
- [2] Khumkaew, S. (2021). Problems and development of Korean pronunciation skills for Korean language teachers in Thailand. *Journal of Korean Language Education*, 15(2), 58–72. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jkle/article/view/255176>
- [3] Google Workspace. (2024). *Google Workspace for Education fundamentals*. <https://edu.google.com/workspaceforeducation/editions/education-fundamentals/?hl=th>
- [4] Google Sheets. (2024). *Google Sheets*. <https://workspace.google.com/intl/th/products/sheets/>
- [5] Rungkaew, T. (2021). A study of students' satisfaction towards Google Form to practice English listening skill as self-study of first year Thammasat University, Lampang Campus. *Dhammathas Academic Journal*, 21(3), 164-178.
- [6] Tapiantong, S., Kantathanawat, T., & Innoi, S. (2020). The learning management with Google Application for Education collaboration networking lessons to promote learning achievement in related skills on the information technology in presentation method for grade 9. *Journal of Industrial Education*, 19(1), 15-24.
- [7] Beep Audio. (2024). *Online audio recording and usage: This application integrates with Google Forms*. <https://www.beepaudio.com/>

- [8] Chansamut, K. (2022). The use of Google Sheets for financial data management in higher education. *Journal of Technology Management*, 24(1), 45-56.
- [9] Sawangboon, T. (2020). Development of technology application guidelines for learning measurement and evaluation for students of the Faculty of Education, Mahasarakham University. *Journal of Educational Measurement*, 37(102), 85-99.
- [10] Sawangboon, P. (2020). Digital technology for language assessment: A case study of pronunciation skills. *Language Learning & Technology*, 24(4), 13-30.
- [11] Sunthornwat, A., & Pharamanee, T. (2017). Applying Google Sheets in budget administration. *PULINET Journal*, 4(3), 24-33.
- [12] Tapiantong, S., & colleagues. (2020). The use of Google Workspace for improving academic performance: A case of Thai students. *Journal of Digital Education*, 9(2), 55-69.

การพัฒนาวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาว
ในพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
Development of Sea Bass Waste Raw Materials
in Tambol Koh Yo, Mueang District of Songkhla

จุฑามาศ พรหมมนตรี^{1*} กาญจพรรณ จันทรวรพงศ์² บุชวรรณ หิรัญวรชาติ² ดุสิตา หนูทอง²
บุตรี บุญโรจน์พงศ์¹ ดวงฤดี อุทัยหอม¹ วาริพร ชูศรี¹ และสุพรรณิ หมดยู่โส๊ะ¹
Jutamas Prommontree^{1*}, Karnjapan Jantawornpong², Bhudsawan Hiranvarachat²,
Dusida Nuthong² Boottree Boonrotepong¹, Duangridi Uthaihom¹,
Wareeporn Choosri¹, and Supanee Mardyuso¹

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา 90110

² คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 901100

¹ Faculty of Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, 90110, Thailand

² Faculty of of Agro-Industry, Prince of Songkla University Hat Yai, Songkhla, 90110, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Jutamas@hu.ac.th

(Received: January 4, 2025; Revised: May 22, 2025; Accepted: May 29, 2025)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อ 1. ศึกษากระบวนการผลิตวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาว ด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหาร 2. พัฒนาวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาวสู่ต้นแบบน้ำซุชชานูปลา กะพงขาว โดยการวิจัยในห้องปฏิบัติการและประชุมกลุ่ม จำนวน 29 คน 3. ทดสอบความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์ ต่อต้นแบบน้ำซุชชานูปลาจากวัตถุดิบเหลือใช้ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด เป็นลูกค้าแบบไม่เจาะจง จำนวน 100 ชุด และแบบเจาะจง จำนวน 200 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1.กระบวนการผลิตน้ำซุชชานูปลาจากปลากะพงขาว จำนวน 3 สูตร 1) แกงส้ม 2) ญี่ปุ่น และ 3) ข้าวต้มปลา 2.ผลทดสอบห้องปฏิบัติการ พบว่า ด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ และความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์น้ำซุชชานูปลาแต่ละสูตรมีคะแนนทิศทางความพอใจมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 และมีค่า net effect ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทุกคุณลักษณะ การยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 ผลการประชุมกลุ่มได้ 1) ชื่อแบรนด์ “KOYOI กะพง 3 น้ำ” 2) โลโก้ ใช้ข้อความ “KOYOI (โคโยอิ) กะพง 3 น้ำ” 3. ความพึงพอใจส่วนใหญ่กลุ่มลูกค้าแบบไม่เจาะจงและเจาะจงมีความพึงพอใจต่อด้านบรรจุภัณฑ์ในภาพรวม ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68-4.49 ตามลำดับ ด้านผลิตภัณฑ์ และราคาทุกด้านในระดับมาก โดยมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31-3.65 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนา ปลากะพง วัตถุดิบเหลือใช้

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the production process of leftover raw materials from sea bass using food science and technology processes 2) to developing leftover raw materials from sea bass into a prototype of sea bass shabu soup by conducting laboratory research and group meetings with 29 people, and 3) to test product satisfaction on sea bass shabu soup prototype made from leftover ingredients through quantitative research by using 300 questionnaires including 100 from non-targeted customers and 200 from targeted customers. Data were analyzed using basic statistics. The research results revealed that: 1. The production process of shabu-shabu fish stock includes 3 recipes: 1) Sour soup 2) Japanese style and 3) Fish boiled rice. 2. The laboratory test results show that the appearance, color, smell, taste, and overall preference of each soup recipe scored a suitability rating of 70% or higher, with a net effect value of less than 20% for all characteristics. The acceptance rate for the product was greater than 70% overall. The results of the meeting were as follows: 1) The brand name chosen is 'KOYOI กะพง 3 น้ำ.' 2) The logo will feature the text 'KOYOI (โคโยอิ) กะพง 3 น้ำ.' 3) The majority of both non-targeted and targeted customers expressed a high level of satisfaction with the packaging, with average satisfaction scores of 4.68 and 4.49, respectively. In terms of the product and pricing, all aspects received high ratings, with average scores ranging from 3.31 to 3.65.

Keywords: Development, Sea Bass, Waste

บทนำ

ปลากะพงขาว (Sea bass) เป็นปลาที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังขนาดใหญ่ของประเทศ เนื้อปลากะพงขาวของเกาะยอถือเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวเกาะยอ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักเกาะยอ มองเห็นปัญหาและความต้องการที่สำคัญของวิสาหกิจที่เลี้ยงปลากะพงขาวในเกาะยอ เช่น ความเสี่ยงอันเกิดจากภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของปลาร้อยละ 30 จากปริมาณปลาทั้งหมดที่เลี้ยง ปลาสตที่จำหน่ายลดลงร้อยละ 70 ด้วยกลุ่มลูกค้าหลักเป็นกลุ่มร้านอาหาร โรงแรม ภาครัฐต้องใช้มาตรการล็อกดาวน์เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค Covid-19 สมาชิกกลุ่มริเริ่มการแปรรูปปลากะพงขาวเกาะยอตั้งแต่ก่อนสถานการณ์โควิดเนื่องจากพบว่าปลากะพงขาวเกาะยอมีเนื้อเยื่อหวาน อร่อย นำปลาจากกลุ่มแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เนื้อปลาแช่แข็งและเนื้อปลารมควัน วัตถุดิบที่เหลือจากการแล่ปลา ร้อยละ 80 เป็นหัว ก้าง ไล่ ถูกแช่แข็งเพื่อรอจำหน่ายแบบลดราคาเวลามีกิจกรรมออกบูธ

ข้อมูลศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร สถาบันอาหาร พบว่า ตลาดเครื่องปรุงรสในประเทศเริ่มชะลอตัวในปี 2561 จากภาวะเศรษฐกิจซบเซาและต่อเนื่องมาถึงผลกระทบจากโรคโควิด-19 ส่งผลให้ตลาดเติบโตเพียงร้อยละ 3.3 ต่ำกว่าอดีตที่ผ่านมากระทั่งครึ่งหลังของปี 2563 ธุรกิจร้านอาหารขนาดกลางและเล็กเริ่มกลับมาเปิดดำเนินการได้ ขณะเดียวกันตลาดเครื่องปรุงรสในส่วนของครัวเรือนกลับมาขยายตัว เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน จึงหันมาทำอาหารเองกันมากขึ้น ตลาดเครื่องปรุงรสโดยรวมจึงยังคงเติบโตได้โดยในปี 2563 มูลค่า 41,893 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2559 มูลค่า 35,354 ล้านบาท อัตราขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ต่อปี ผลิตภัณฑ์ “ซูบก้อน” มีมูลค่าการจำหน่ายสูงสุด

เศษเหลือจากสัตว์น้ำจัดเป็นวัตถุดิบที่มีคุณค่าทางอาหารที่สำคัญ เช่น กรดอะมิโน และกรดไขมัน (Essential amino acids/fatty acids) และแคลเซียม ที่จำเป็นต่อร่างกายเป็นต้น มีการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากเศษเหลือของปลาที่มีการรายงานแล้วได้แก่การสกัดโปรตีนเข้มข้น จากเศษเหลือปลา [1] ก้างปลากะพงขาวเป็นวัสดุเหลือทิ้งของอุตสาหกรรมอาหารทะเลที่อุดมไปด้วยแคลเซียม เหมาะสำหรับการนำกลับมาใช้เติมลงในอาหารหลักของประชากรไทย ที่มีแนวโน้มเป็นโรคกระดูกพรุนแนวโน้มเนื่องจากการขาดแคลเซียมเพิ่มขึ้น [2] การผลิตเจลาตินจากกระดูกปลากะพงแดง [3] พบว่า การสกัดด้วยกรดอ่อนร่วมกับคลื่นไมโครเวฟให้สารสกัดคอลลาเจนที่มีฤทธิ์ดีกว่าการสกัดด้วยกรดอ่อนร่วมกับคลื่นอัลตราโซนิค โดยสารสกัดคอลลาเจนจากเกล็ดปลากะพงขาวมีฤทธิ์ในการยับยั้งอนุมูลอิสระ DPPH ได้ดี มีค่า IC50 เท่ากับ 12.75 และ 14.31 mg/ml ในขณะที่สารสกัดคอลลาเจนจากเกล็ดปลาช่อนทะเลมีฤทธิ์ในการยับยั้งอนุมูลอิสระ ABTS ได้ดี มีค่า IC50 เท่ากับ 0.38 และ 3.11 mg/ml ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสารสกัดคอลลาเจนที่ละลายได้ในกรดอ่อนจากเกล็ดปลากะพงขาวและเกล็ดปลาช่อนทะเล สามารถเป็นแหล่งทางเลือกของการผลิตคอลลาเจนที่มีคุณสมบัติในการต้านอนุมูลอิสระ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากเศษเหลือของปลาทะเล ดังนั้นเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากปลากะพงขาวอย่างคุ้มค่านำมาพัฒนาซูบูชาบูปลาชนิดเข้มข้น 3 สูตร 1) แกงส้ม 2) ญี่ปุ่น และ 3) ข้าวต้มปลา โดยการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการผลิต การพัฒนาสูตรซูบูชาบูปลาชนิดเข้มข้นรูปแบบใหม่ที่สามารถจำหน่ายและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาว
2. เพื่อพัฒนาวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาวสู่ต้นแบบน้ำซุซซาบูปลากะพงขาว
3. เพื่อทดสอบความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์ต่อต้นแบบน้ำซุซซาบูปลากะพงขาวจากวัตถุดิบเหลือใช้

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (New product development: NPĐ)

Ben-Gera, I., & Kramer, A. [4] การนำเศษเหลือจากกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะนอกจากจะช่วยลดของเหลือทิ้งในกระบวนการผลิตและลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกำจัดของเสียที่จะเกิดขึ้นยังช่วยเพิ่มรายได้ให้กับผู้ผลิตจากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเพิ่มมูลค่า เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอาหารอย่างคุ้มค่า ผลพลอยได้และผลิตภัณฑ์ร่วมเป็นกระบวนการที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การปฏิบัติในกระบวนการผลิต ความจำเป็นและความต้องการผลิตภัณฑ์ เศรษฐกิจ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับสากลและระดับท้องถิ่น [5] นำเสนอการใช้เศษซากปลาทิลapia (Oreochromis mossambicus) จากได้หวั่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนและการฟื้นฟูอย่างยั่งยืนเน้นการใช้เศษปลาทิลapia ที่เหลือจากกระบวนการผลิตปลา โดยนำมาใช้ในการผลิตวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีรสชาติอูมามิซึ่งช่วยลดปริมาณขยะและเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือใช้ [6] พบว่าอาหารหนูที่เตรียมจากขนมปัง (Bread based diet) ที่มีส่วนผสมของผงกระดูกช่วยเพิ่มปริมาณแคลเซียมที่เอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อร่างกาย (Bioavailable calcium) การนำผลพลอยได้ของการแปรรูปปลามาใช้ประโยชน์ต่อเนื่องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารยังส่วนหนึ่งในการจัดการของเสียจากอุตสาหกรรมเกษตรด้วยการใช้ทรัพยากรปลาอย่างคุ้มค่าตามนโยบายการผลิตที่มีของเสียเป็นศูนย์ (Zero-waste production) ของการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างยั่งยืน

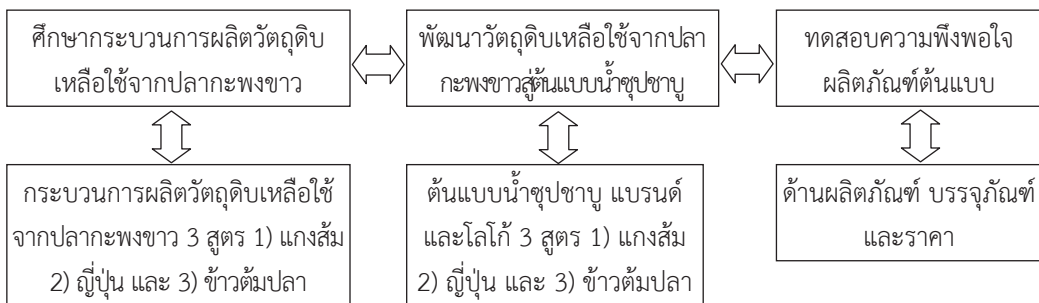
แนวคิดของตราสินค้า

Phanwisesak, S. et al [7] กล่าวว่า ตราสินค้า มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถสื่อความหมายเกี่ยวกับที่มาและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังช่วยสร้างการจดจำและความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค โดยองค์ประกอบทางกายภาพของสินค้า เช่น บรรจุภัณฑ์ และ เครื่องหมายทางการค้า ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างผู้บริโภคกับผลิตภัณฑ์ ช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างในตลาด การสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ่านตราสินค้า (Brand) และบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ส่วน Chatchai, I. et al. [8] หลักการพื้นฐานที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดชื่อตราผลิตภัณฑ์ มีดังนี้ 1) ความง่าย (Simplicity) ในด้านการออกเสียงง่าย จดจำได้ง่าย และสะกดง่าย ช่วยสร้างความได้เปรียบทั้งในการดึงดูดความสนใจ และเป็นที่ยอมรับของลูกค้า 2) ความเชื่อมโยง (Association) กับสิ่งที่ต้องการ 3) ความหมายในเชิงบวก (Positive Meaning) และ 4) การขยาย (Expansion) เป็นการเตรียมชื่อตราให้พร้อมเพื่อไว้สำหรับการเพิ่มรุ่น เพิ่มกลุ่มสินค้า ใช้ได้กับผลิตภัณฑ์ทุกระดับ โดยสี สัน รูปภาพ และตัวหนังสือที่ใช้สวยงามทำให้ดึงดูดใจ และสามารถสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า นอกจากนี้คุณภาพการพิมพ์ที่ชัดเจน และประณีตจะช่วยให้สินค้าดูมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นสามารถแข่งขันในตลาดแบบทันสมัยได้

การทดสอบตลาด (Market Testing)

Kotler, P., & Keller, K. L. [9] การนำผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาแล้วไปทดสอบกับตลาดเป้าหมายโดยสินค้าที่นำไปทดสอบต้องมีตราสินค้า มีการบรรจุหีบห่อ ด้วยวัตถุประสงค์ในการทดสอบตลาด คือ เพื่อศึกษาว่าผู้บริโภคและช่องทางจำหน่ายมีปฏิกิริยาต่อการใช้สินค้าอย่างไร เป็นการหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนทำให้ทราบถึงขนาดของตลาดว่าถ้าสินค้าเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภคที่ทดสอบแล้วขนาดของตลาดจะมากน้อยเพียงใด การทดสอบตลาดเป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อศึกษาการตอบรับของตลาดปฏิกิริยาของลูกค้า และคนกลางรวมทั้งศึกษาขนาดตลาดกว้างหรือแคบอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่นำมาปรับปรุงกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดให้เหมาะสม ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) โดย Kotler [10-11] ประกอบด้วย Product (สินค้า) Price (ราคา) Place (สถานที่/การกระจายสินค้า) Promotion (การส่งเสริมการขาย) และ การตลาดทางตรง (Direct Marketing) การศึกษาในอดีตพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์สูงกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

กรอบวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. พัฒนากระบวนการผลิตน้ำซุซุขาบู

เก็บตัวอย่างเศษเหลือปลากระพงขาว เช่น หัวปลา ก้างกลางจากการแล และเศษเนื้อปลาจากวิสาหกิจชุมชนรักเกาะยอ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา กลุ่มเลี้ยงในแหล่งน้ำธรรมชาติ 3 น้ำ น้ำทะเล น้ำจืด และน้ำกร่อย ทำให้ได้เนื้อปลาที่มีสีขาว นุ่ม หวาน มัน สด สะอาด กว่าปลาเลี้ยงในบ่อดิน ไม่มีกลิ่นโคลนและกลิ่นคาว ดำเนินการส่งภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง โดยบรรจุในถังที่มีน้ำแข็งเพื่อรักษาสภาพของเศษเหลือล้างด้วยน้ำสะอาดสะอาดน้ำให้แห้ง จัดเก็บที่อุณหภูมิ -20°C จนกว่าจะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไปด้วยกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหาร

2. การพัฒนาซุซุขาบูปลาชนิดเข้มข้น

2.1 การคัดเลือกและพัฒนาน้ำซุซุปลาสูตรพื้นฐาน

นำเศษเหลือแช่แข็งที่ได้มาทำละลายแล้วนำมาผ่านการให้ความร้อนด้วยหม้อแรงดันสูง ต้มเคี่ยวร่วมกับเครื่องเทศและเครื่องปรุงเพื่อดับกลิ่นและเพิ่มรสชาติ จากนั้นทำการกรองเก็บไว้เฉพาะส่วนที่เป็นน้ำซุซุ จำนวน 3 สูตร และคัดเลือกสูตรที่เหมาะสม ทดสอบความชอบด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale จำนวนผู้ทดสอบ 30 คน พิจารณาในด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ และคะแนนความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์

น้ำซุปลาสูตรพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้ทดลองในขั้นต่อไป

2.2 การพัฒนาสูตรน้ำซุปลลา

นำน้ำซุปลาสูตรพื้นฐานที่ได้มาพัฒนาสูตร เป็น 3 สูตรด้วยกันคือ 1) แองซัม 2) ญี่ปุ่น และข้าวต้มปลา 3) โดยแต่ละสูตรจะมีการพัฒนาตัดแปลงสูตรจากสูตรพื้นฐานโดยใช้ส่วนผสมและเครื่องปรุงต่างๆ เข้ามาปรุงรสให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และคัดเลือกสูตรที่เหมาะสมโดยการทดสอบความชอบด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale จำนวนผู้ทดสอบ 30 คน ต้องพิจารณาตามลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ และคะแนนความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์น้ำซุปลแต่ละสูตรเพื่อหาสูตรน้ำซุปลแต่ละสูตรที่ผู้บริโภคให้การยอมรับ เพื่อนำไปใช้ทดลองในขั้นต่อไป

2.3 การผลิตน้ำซุปลลาเข้มข้น

นำน้ำซุปลลาจำนวน 3 รสชาติ ที่ผลิตจากสูตรที่คัดเลือกในการทดลองข้างต้น มาผ่านการต้มเคี่ยวระเหยน้ำรวมทั้งปรุงรสส่วนผสมต่างๆ เพิ่มเติมในอัตราส่วนเท่าสูตรที่คำนวณไว้เบื้องต้นเพื่อทำเป็นน้ำซุปลลาเข้มข้นที่เหมาะสม ทดสอบความชอบด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale จำนวนผู้ทดสอบ 30 คน ผู้ทดสอบจะต้องพิจารณาในด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ และคะแนนความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์น้ำซุปลลาแต่ละสูตรเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อหาสูตรน้ำซุปลลาเข้มข้นแต่ละสูตรที่ผู้บริโภคให้การยอมรับ เพื่อนำไปใช้ทดลองในขั้นต่อไป

2.4 ดำเนินการวางแผนการทดลองแบบ (Randomized Complete Block Design, RCBD) ข้อมูลจากการทดลองมาวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย SPSS version 11.0 (Chicago, IL USA) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแตกต่าง แบบ Duncan's multiple range test (DMRT) ที่ความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 นอกจากนี้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจะวิเคราะห์ความแตกต่างแบบ Analysis of Variance (ANOVA) โดยใช้ SPSS version 11.0 (Chicago, IL USA)

2.5 การออกแบบโลโก้ ชื่อแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกำหนดหัวข้อคำถามสำหรับหาชื่อแบรนด์ องค์ประกอบการออกแบบฉลากและตั้งราคาสินค้า มีตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่เกาะยอ จำนวน 9 กลุ่ม พัฒนาชุมชนพาณิชย์จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ จำนวนรวมทั้งหมด 29 คน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์

3. ทดสอบความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ต้นแบบน้ำซุปลลาจากวัตถุดิบเหลือใช้

ปฏิบัติการทดสอบตลาด ได้แก่ ปฏิบัติการออกบูชงานแสดงสินค้า (Trade show) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจง ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 100 ชุด และเก็บแบบเจาะจง (ร้านซุปล) จำนวน 200 ชุด

ผลการวิจัย

กระบวนการผลิตวัตถุดิบเหลือใช้จากปลากะพงขาว

เริ่มจากกระบวนการเตรียมวัตถุดิบและวิธีการผลิตน้ำสต็อกปลาสูตรพื้นฐานเพื่อพัฒนาทำเป็นน้ำซุปลลาซุปลลาเข้มข้น 3 สูตร สูตรแองซัม ญี่ปุ่น และข้าวต้มปลา โดยการใช้กระบวนการผลิตวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหาร แสดงดังตารางที่ 1-4 และภาพที่ 1-4 ตามลำดับ

Table 1. Prepare fish stock

		Quantity (unit)										
Raw materials	Barramundi fish bones	Salt (for cleaning fish bones)	Chinese tea leaves (for cleaning fish bones)	Carrot	Ra dish	Garlic	Whole black pepper	Onion (large)	Corian der roots	Culantro	Spring onion	Salt
	1kg	30g	10g	170g	160g	26g	5g	140g	33g	10g	16g	13g

Table 2. Shabu soup with the sour soup recipe

Raw materials		Quantity (unit)										
	Fish stock	Water	Tamarind juice	Lime juice	Sour curry paste	Shrimp paste	Palm sugar	Salt				
	500ml	450ml	90ml	8ml	50g	25g	3g	6g				

Table 3. Shabu soup with a Japanese broth recipe

Raw materials		Quantity (unit)										
	Fish stock	Water	Katsubushi	Kombu seaweed	Mirin	Sake	Soy sauce	Salt				
	100ml	100ml	2g	2g	1tbsp	1tbsp	25ml	1tsp				

Table 4. Shabu soup with fish boiled rice recipe.

Raw materials		Quantity (unit)									
	Fish stock	Water	Coriander roots	Garlic	Chinese celery	Tung tsai	Ginger	Galangal	Salt	Soybean paste	Whole black pepper
	100ml	100ml	3g	5g	3g	4g	2g	4g	2g	6g	0.5g

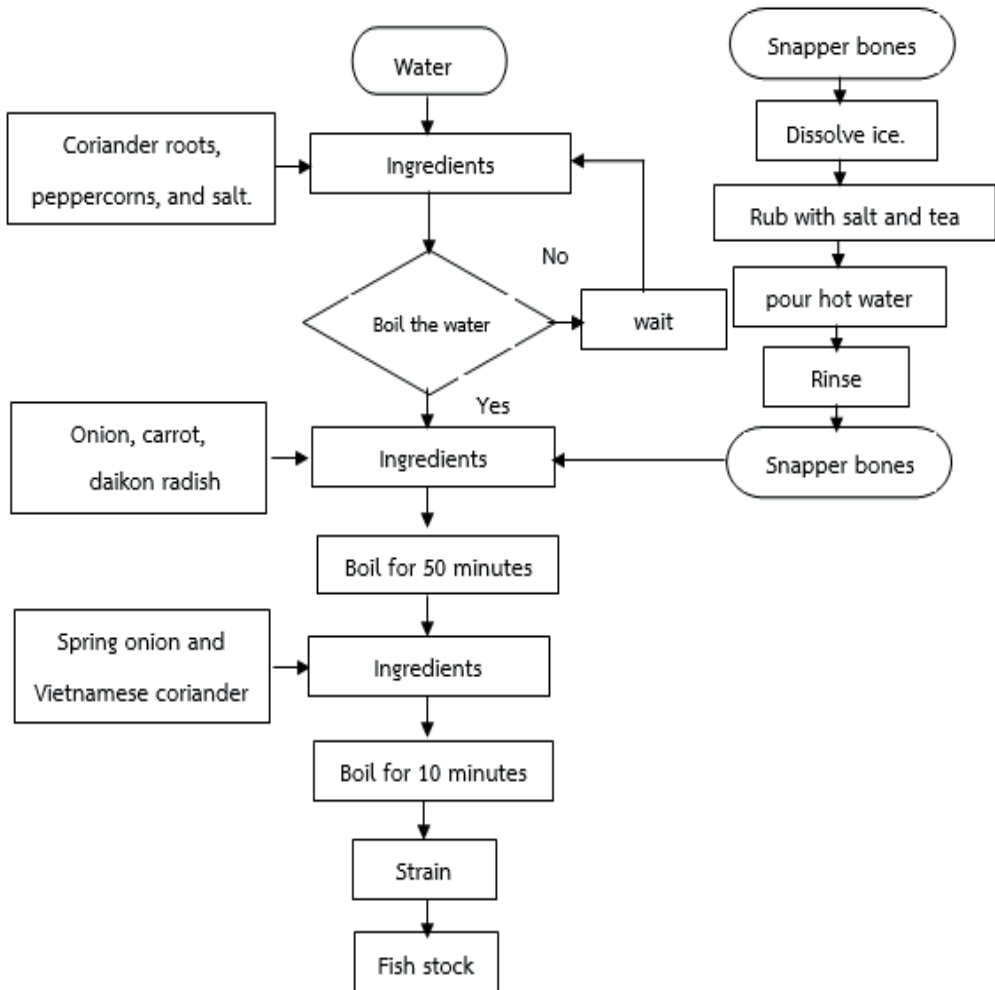

Figure 1. The process of producing fish stock

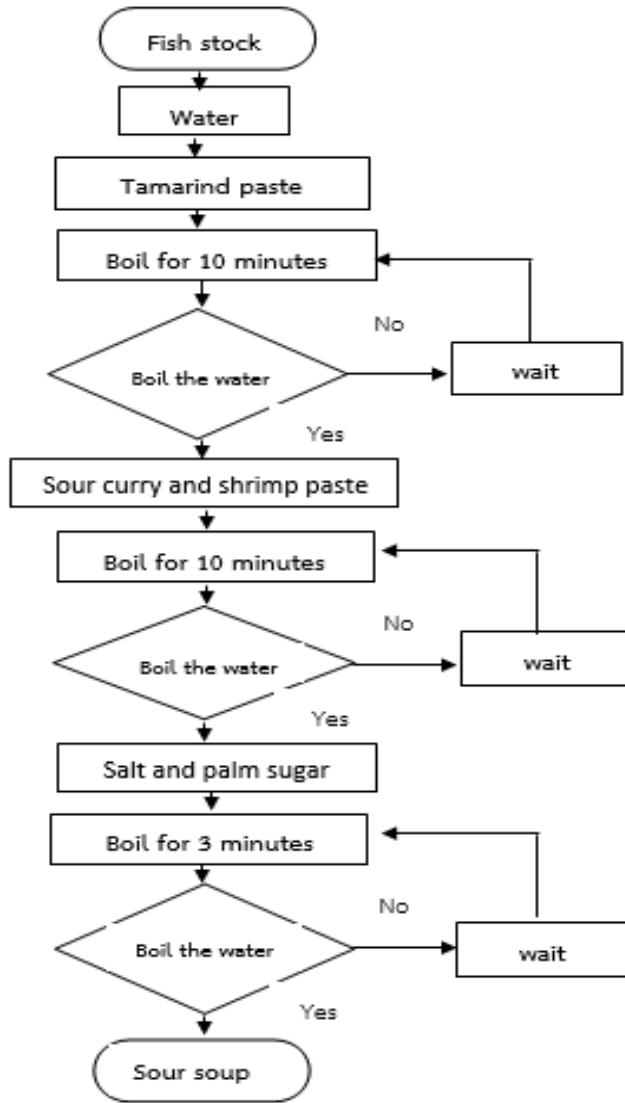
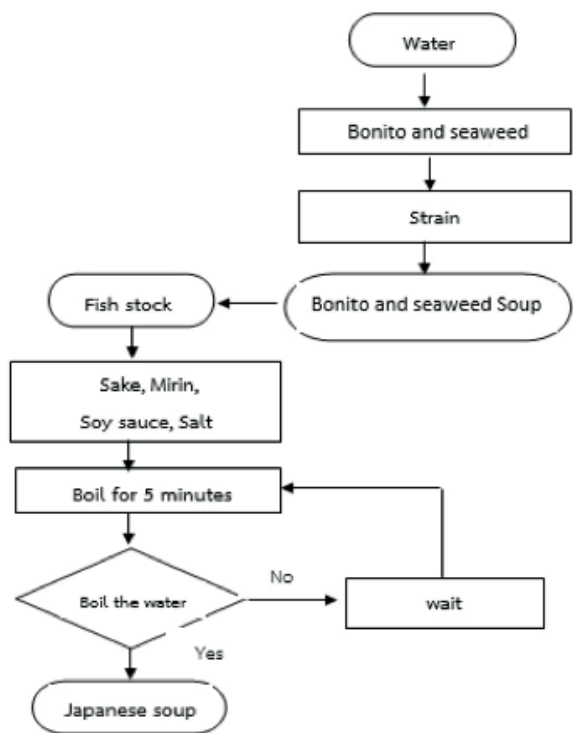

Figure 2. The process of producing shabu soup with the sour soup recipe

วิธีการ

วิธีการ

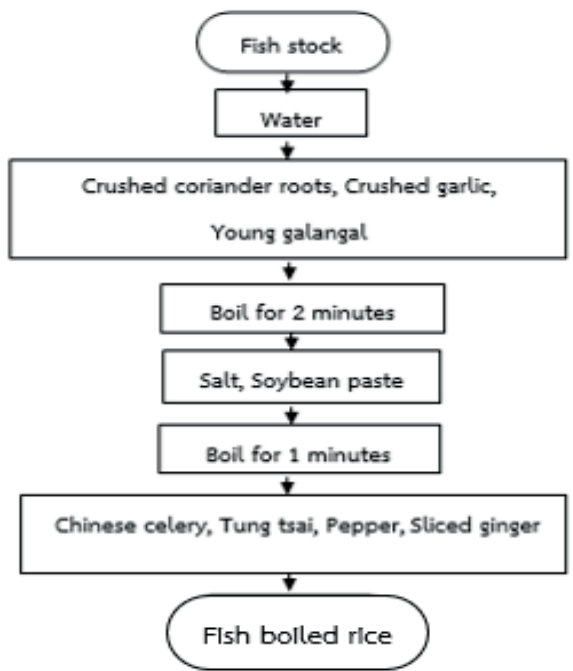

Figure 4. The process of producing shabu soup with fish boiled rice recipe.

พัฒนาต้นแบบน้ำซุปรักษาปลากระพงจากวัตถุดิบเหลือใช้และผลทดลองผลิตในห้องปฏิบัติการให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

จากผลการสำรวจกลุ่มประชากรตัวอย่างผู้บริโภค จำนวนทั้งหมด 30 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 13.33 และ 86.67 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 76.67 ซึ่งเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.00 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 33.33 เป็นผู้มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 36.67

การทดสอบคุณลักษณะทางด้านประสาทสัมผัสผลิตภัณฑ์ประเภทซุปรักษาปลากระพง เพื่อประกอบในการพัฒนาสูตรน้ำซุปรักษาปลากระพง จำนวน 3 สูตร ทดสอบความชอบด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale จำนวนผู้ทดสอบ 30 คน ในด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ และความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์น้ำซุปรักษาแต่ละสูตร ใช้คะแนนความชอบโดยรวมเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาสูตรน้ำซุปรักษาแต่ละสูตรที่ผู้บริโภคให้การยอมรับมากที่สุด รายละเอียดผลการทดสอบห้องปฏิบัติการแสดงดังตารางที่ 5-10 ตามลำดับ

Table 5. Comments on the balance direction of the sample shabu soup product. (Sour soup)

Characteristics	Number of people (Percentage)					Net effect
	The balance direction of the product sample					
	Very mild	Slightly mild	Just right	Slightly strong	Very strong	
Color	4 (13.33)	14 (46.67)	12 (40.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	(60.00)
Clarity	1 (3.33)	13 (43.33)	15 (50.00)	1 (3.33)	0 (0.00)	(43.33)
Aroma	1 (3.33)	10 (33.33)	19 (63.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	(36.67)
Flavor	1 (3.33)	7 (23.33)	20 (66.67)	2 (6.67)	0 (0.00)	(20.00)
Salty taste	1 (3.33)	5 (16.67)	19 (63.33)	4 (13.33)	1 (3.33)	(3.33)
Sweet taste	0 (0.00)	10 (33.33)	20 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	(33.33)

หมายเหตุ Net effect = ผลรวมร้อยละความเข้มข้น - ผลรวมร้อยละความอ่อน |

ค่า Net effect ถ้ามีค่าน้อยกว่าร้อยละ 20 ไม่จำเป็นต้องปรับปรุง

หลังจากกลุ่มตัวอย่างประชากรได้ทดสอบชิมผลิตภัณฑ์ซุปรักษา สูตรแกงส้ม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางความพอดีของตัวอย่างผลิตภัณฑ์ซุปรักษา สูตรแกงส้มต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สี ความขุ่นใส กลิ่น กลิ่นรส รสเค็ม และ รสหวาน โดยทิศทางความพอดีอยู่ในช่วงความพอดี 40.00-66.67 ให้ความคิดเห็นพอดีต่อตัวอย่างผลิตภัณฑ์ซุปรักษา สูตรแกงส้มหลังจากได้ทดลองชิม โดยมีคะแนนทิศทางความพอดีน้อยกว่าร้อยละ 70 และมีค่า net effect มากกว่าร้อยละ 20 ในทุกคุณลักษณะ จำเป็นต้องปรับปรุง ยกเว้นด้านกลิ่นรส และ รสเค็มที่มีค่า net effect น้อยกว่าร้อยละ 20

Table 6. Consumer acceptance of the shabu soup. (Sour soup)

	Number of people	(Percentage)
Accepted	25	83.33
Not accepted	5	16.67

จากการสอบถามการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อซุซุขาบู สูตรแกงส้มพบว่า ส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ซุซุขาบู สูตรแกงส้มปลาร้อยละ 83.33

ความคิดเห็นของผู้บริโภค

สีคูไม่น่าทาน ขาดความเข้มข้น กินกับข้าวกำลังดี ถ้ากินเล่น ๆ จะเผ็ดมาก เผ็ดเกินไป อยากให้ลดความเผ็ดลง แอบเผ็ดแสบ สีอ่อนเกินไป เครื่องแกงอ่อนมาก รสเปรี้ยวโดด ไม่ค่อยกลมกล่อม ค่อนข้างเผ็ด ใสเกินไป

Table 7. Comments on the balance direction of the sample shabu soup product. (Japanese)

Characteristics	Number of people (Percentage)					Net effect
	The balance direction of the product sample					
	Very mild	Slightly mild	Just right	Slightly strong	Very strong	
Color	0 (0.00)	3 (10.00)	21 (70.00)	6 (20.00)	0 (0.00)	(10.00)
Clarity	0 (0.00)	3 (10.00)	10 (33.33)	17 (56.67)	0 (0.00)	(46.67)
Aroma	0 (0.00)	2 (6.67)	25 (83.33)	3 (10.00)	0 (0.00)	(3.33)
Flavor	0 (0.00)	1 (3.33)	21 (70.00)	7 (23.33)	1 (3.33)	(23.33)
Salty taste	0 (0.00)	1 (3.33)	9 (30.00)	12 (40.00)	8 (26.67)	(63.33)
Sweet taste	1 (3.33)	5 (16.67)	22 (73.33)	2 (6.67)	0 (0.00)	(13.33)

หมายเหตุ Net effect = | ผลรวมร้อยละความเข้ม - ผลรวมร้อยละความอ่อน |

ค่า Net effect ถ้ามีค่าน้อยกว่าร้อยละ 20 ไม่จำเป็นต้องปรับปรุง

พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางการพหุติของตัวอย่างผลิตภัณฑ์ซุซุขาบู สูตรญี่ปุ่นต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สี ความขุ่นใส กลิ่น กลิ่นรส รสเค็ม และ รสหวาน โดยทิศทางการพหุติอยู่ในช่วงความพหุติ 30.00-83.33 โดยมีคะแนนทิศทางการพหุติมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 และมีค่า net effect ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทุกคุณลักษณะ ยกเว้นด้านความขุ่นใส และ รสเค็ม คะแนนทิศทางการพหุติน้อยกว่าร้อยละ 70 และมีค่า net effect มากกว่าร้อยละ 20 ดังนั้น ในด้านรสเค็ม และ รสหวาน จำเป็นต้องปรับปรุง

Table 8. Consumer acceptance of the shabu soup. (Japanese)

	Number of people	(Percentage)
Accepted	23	(76.67)
Not accepted	7	(23.33)

จากการสอบถามการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อซุชชามู สูตรญี่ปุ่นพบว่า ส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ซุชชามู สูตรญี่ปุ่นปลา ร้อยละ 76.67

ความคิดเห็นของผู้บริโภค

ร้อยละ 16.67 บอกว่าเค็มมาก ร้อยละ 6.67 บอกว่าค่อนข้างเค็ม

Table 9. Comments on the balance direction of the sample shabu soup product. (Fish boiled rice)

Characteristics	Number of people (Percentage)					Net effect
	The balance direction of the product sample					
	Very mild	Slightly mild	Just right	Slightly strong	Very strong	
Color	1 (3.33)	6 (20.00)	23 (76.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	(23.33)
Clarity	0 (0.00)	4 (13.33)	26 (86.67)	0 (0.00)	0 (0.00)	(13.33)
Aroma	0 (0.00)	4 (13.33)	20 (66.67)	6 (20.00)	0 (0.00)	(6.67)
Flavor	0 (0.00)	1 (3.33)	23 (76.67)	5 (16.67)	1 (3.33)	(16.67)
Salty taste	1 (3.33)	0 (0.00)	11 (36.67)	15 (50.00)	3 (10.00)	(56.67)
Sweet taste	1 (3.33)	8 (26.67)	20 (66.67)	0 (0.00)	1 (3.33)	(26.67)

หมายเหตุ Net effect = | ผลรวมร้อยละความเค็ม - ผลรวมร้อยละความอ่อน |

ค่า Net effect ถ้ามีค่าน้อยกว่าร้อยละ 20 ไม่จำเป็นต้องปรับปรุง

พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางความพอดีของตัวอย่างผลิตภัณฑ์ซุชชามู สูตรข้าวต้มต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สี ความขุ่นใส กลิ่น กลิ่นรส รสเค็ม และ รสหวาน โดยทิศทางความพอดีอยู่ในช่วงความพอดี 36.67-86.67 โดยมีคะแนนทิศทางความพอดิมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 และมีค่า net effect ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทุกคุณลักษณะ ยกเว้นด้านสี ด้านรสเค็ม และด้านรสหวาน มีคะแนนทิศทางความพอดิ น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีค่า net effect มากกว่าร้อยละ 20 ดังนั้น ในด้านรสเค็ม และ รสหวาน จำเป็นต้องปรับปรุง

Table 10. Consumer acceptance of the shabu soup. (Fish boiled rice)

	Number of people	(Percentage)
Accepted	29	(96.67)
Not accepted	1	(3.33)

จากการสอบถามการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อซูชิชาบู สูตรข้าวต้มพบว่า ส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ซูชิชาบู สูตรข้าวต้มปลาร้อยละ 96.67

ความคิดเห็นของผู้บริโภค

อยากให้สีเข้มอีกหน่อย ให้ความรู้สึกเป็นข้าวต้ม ไม่ควาปลา มีกลิ่นคาว ค่อนข้างเค็ม ให้ความรู้สึกเป็นข้าวต้ม เค็มเล็กน้อย

การออกแบบโลโก้ ชื่อแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ โดยมีตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่เกาะยอ จำนวน 9 กลุ่ม พัฒนาชุมชน พาณิชยจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ จำนวนรวมทั้งหมด 29 คน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์ แสดงดังภาพที่ 9 และสรุปข้อคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการ

Figure 9. Focus group discussion about the brand name and logo.

สรุปผลการออกแบบชื่อแบรนด์ โลโก้และบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ คือ

1. ใช้ชื่อแบรนด์ “KOYOI (โคโยอิ) กะพง 3 น้ำ” อ่านออกเสียง “โค-โย-อิ” โดยใช้หลักคิดความเป็นชื่อภาษาอังกฤษของเกาะยอเป็นต้นทางการผลิตน้ำชาบู ลักษณะของคำที่สั้นและอ่านออกเสียงได้ง่าย กะพง 3 น้ำ คือ แสดงลักษณะการอยู่อาศัยปลากะพง ในทะเลสาบสงขลา มี 3 น้ำด้วยกัน น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม
2. การออกแบบโลโก้ (Logo) นักวิจัยและนักออกแบบ ได้นำข้อเสนอแนะ พัฒนารูปแบบ โลโก้ เน้นการใช้ตัวอักษรผสมผสานกับเส้นโค้งลักษณะคลื่นในทะเลสาบและใช้โทนสีแดง หมายถึงมีพลัง ความมีชีวิตชีวา ความสำเร็จ หรือสีขาว ฟ้า หมายถึง ท้องทะเล ความสดใส ตัวอักษรโดดเด่นถอดกลืนโอความเป็นญี่ปุ่น ดังนั้นผลจากการปฏิบัติการออกแบบโลโก้ ทำให้ได้โลโก้ของผลิตภัณฑ์น้ำซูชิปลากะพง แสดงภาพที่ 10
3. บรรจุภัณฑ์ต้นแบบ ถุงพาสตี้ที่ใช้เป็นถุงรีไซเคิลพอยชนิดกันตั้ง 12 x 20 เซนติเมตร บรรจุปริมาณ 300 ml ซีสปิดถุง แสดงภาพที่ 11
4. ต้นแบบพร้อมฉลาก 3 สูตร (แกงส้ม, ญี่ปุ่น, ข้าวต้มปลา) แสดงภาพที่ 12

Figure 10. Logo

Figure 11. Packaging

Figure 12. Prototype with labels (Sour soup, Japanese, Fish boiled rice)

ทดสอบความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

จากข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแบบไม่เจาะจงและแบบเจาะจงที่มีต่อผลิตภัณฑ์แต่ละด้าน (ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านราคา ทีมนักวิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการเปรียบเทียบและประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์แต่ละสูตร แสดงดังตารางที่ 11-12

Table 11. Satisfaction of the general consumer group towards the barramundi fish soup product. (n=100)

Recipes of sea bass soup	Statistical	Product	Level	Packaging	Level	Pricing (Baht)	Level
Japanese	Mean	3.97	High	4.54	The most	3.80	High
	SD	1.40		0.60		0.54	
Sour soup	Mean	3.48	High	4.54	The most	3.80	High
	SD	0.91		0.60		0.54	
Fish boiled rice	Mean	3.31	Moderate	4.49	The most	3.80	High
	SD	1.31		0.62		0.54	

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแบบไม่เจาะจงที่มีต่อด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และราคา พบว่า โดยส่วนใหญ่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และ 4.49 ตามลำดับ โดยจะพบว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านผลิตภัณฑ์ และราคาทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.31-3.80 ตามลำดับ

Table 12. Satisfaction of the targeted consumer group towards the barramundi fish soup product. (n=200)

Recipes of sea bass soup	Statistical	Product Level	Packaging Level	Pricing (Baht)	Level		
Japanese	Mean	3.65	High	4.68	The most	3.45	High
	SD	0.80		0.51		0.65	
Sour soup	Mean	3.56	High	4.65	The most	3.45	High
	SD	0.75		0.57		0.64	
Fish boiled rice	Mean	3.58	High	4.62	The most	3.44	High
	SD	0.72		0.59		0.65	

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแบบที่มีต่อด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และราคา พบว่า โดยส่วนใหญ่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 4.65 และ 4.62 ตามลำดับ โดยจะพบว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านผลิตภัณฑ์ และราคาทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.44 -3.65 ตามลำดับ

สรุปผล

วัตถุดิบเหลือใช้จากการแปรรูปปลากะพงขาว เกิดจากปริมาณปลา 1 ตัว (หัวปลา ก้างกลางจากการแล่ และเศษเนื้อปลา) คิดเป็นร้อยละ 50 เศษเหลือเป็นวัตถุดิบที่มีคุณค่าทางอาหารที่สำคัญ เช่น กรดอะมิโน และกรดไขมัน (Essential amino acids/fatty acids) ที่จำเป็นต่อร่างกายและแคลเซียม เป็นต้น เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากปลากะพงขาวอย่างคุ้มค่านำมาพัฒนาซูชิปลาบูปลาชนิดเข้มข้น 3 สูตร 1) สูตรแกงส้ม 2) สูตรญี่ปุ่น และ 3) ซูชิปลาสูตรข้าวต้ม โดยการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารมาประยุกต์ใช้ในการผลิต ผลทดสอบห้องปฏิบัติการ พบว่า โดยมีคะแนนทิศทางความพอดีมากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 70 และมีค่า net effect ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทุกคุณลักษณะ ยกเว้นคะแนนทิศทางความพอดีน้อยกว่าร้อยละ 70 และมีค่า net effect มากกว่าร้อยละ 20 ดังนั้น ในด้านรสเค็ม และ รสหวาน จำเป็นต้องปรับปรุง จากการสอบถามการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อน้ำซูชิ พบว่า ส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ มากกว่าร้อยละ 70

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแบบไม่เจาะจงที่มีต่อด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และราคา พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อด้านบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และ 4.49 ตามลำดับ โดยจะพบว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านผลิตภัณฑ์ และราคาทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.31-3.80 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแบบเจาะจงที่มีต่อด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และราคา พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อด้านบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 4.65 และ 4.62 ตามลำดับ โดยจะพบว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อด้านผลิตภัณฑ์ และราคาทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.44-3.65 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากวัตถุดิบเหลือใช้จากการแปรรูปปลากะพงขาวโดยการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารมาประยุกต์ใช้ในการผลิตที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินงานวิจัยของ Promsupa, P. [12] ทำการศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลากะพงขาวสดสู่ปลากะพงขาวพร้อมปรุงและศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมผู้บริโภค และการยอมรับผลิตภัณฑ์และราคาปลากะพงขาวพร้อมปรุง และ Thanyporn, B. et al. [13] การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว (ฟูริคาเกะ) จากปลากะพงเค็มสามน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษากระบวนการผลิตปลากะพงเค็มของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบ่อสวน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวปลากะพงเค็มที่มีส่วนประกอบเครื่องปรุงรสในปริมาณที่แตกต่างกัน ด้วยการทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัส มาวิเคราะห์คุณสมบัติทางกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ คุณค่าทางโภชนาการ และการยอมรับของผู้บริโภค

จากข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์ทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Sadthong, P. [14] กล่าวถึง ด้านผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคส่วนใหญ่พิจารณาคุณสมบัติ 4R คือการลดของเสีย การใช้ซ้ำ การนำมาปรับใช้ใหม่ และการซ่อมบำรุง ผลการศึกษาด้านราคาผู้บริโภคส่วนใหญ่คิดว่าราคามีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับคุณค่าของสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อมสอดคล้อง Unaprom, C. et al. [15] พบว่า ผู้บริโภคมีทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดต่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริโภคคิดว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีราคาเหมาะสมกับคุณภาพที่มีคุณสมบัติในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือผู้บริโภคคิดว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีราคาสูง แต่คุ่มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

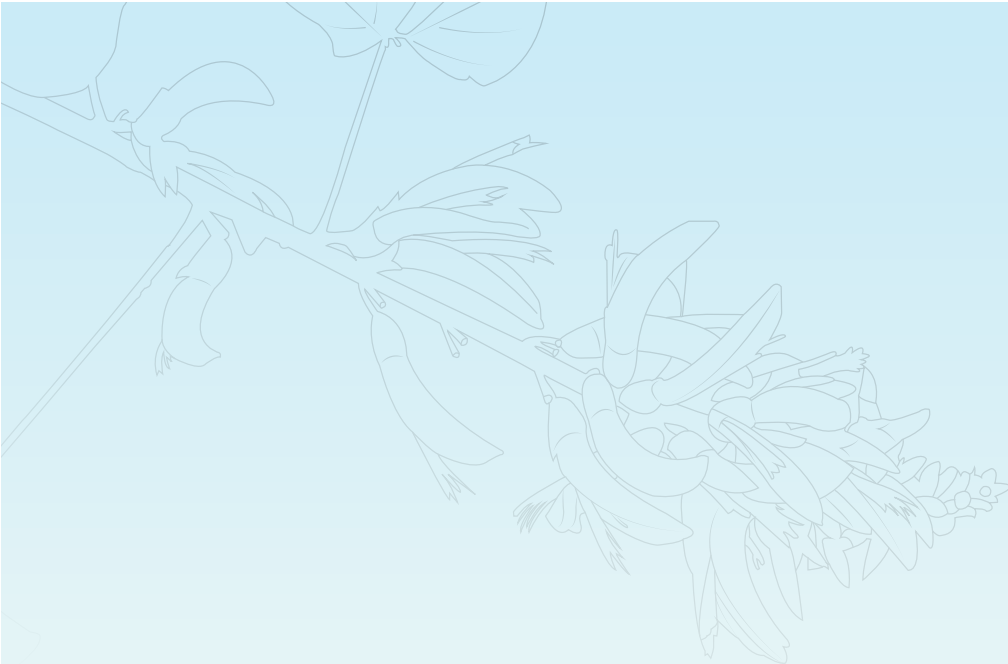
References

- [1] Poulter, J., & Disney, G. (1978). Preparation of protein concentrates from waste fish. *Tropical Products Institute*, 559-571. London, U.K.
- [2] Siangchin, W., Pangthai, T., Chaiya, T., & Malai, D. (2023). Development of calcium-enriched bread with Asian seabass bone powder. *Thai Journal of Public Health*, 53(2), May-August, 2023.
- [3] Yimyong, S., Sirirak, T., Kuamsub, S., & Siranonthana, N. (2023). Free radical scavenging activity of marine fish scales collagen. *Institute of Marine Science, Burapha University*.
- [4] Ben-Gera, I., & Kramer, A. (1969). The utilization of food industry wastes. *Advances in Food Research*, 17, 79-147.
- [5] Lin, C.H., Y.T. Huang, J.Y. Ciou, C.M. Cheng, G.T. Wang, C.M. You, P.H. Huang & C.Y. Hou. (2023). Circular economy and sustainable recovery of Taiwanese tilapia (*Oreochromis mossambicus*) Byproduct–The large–scale production of umamirich seasoning material application. *Journal of Agricultural Research and Promotion*, 45(4), 123-134.
- [6] Juma, S., Sohn, E. & Arjmandi, B. (1999). Calcium enriched bread supports skeletal growth of young rats. *Nutrition Research*, 19(3), 389-399.

- [7] Phanwisesak, S., Pracharat, Y., Simhong, P., Sowaphak, S., & Nakkasem, W. (n.d.). (2019). Logo design for local product: A case study of East Khoksung community, Tambon Bua Yai, Amphur Bua Yai, Nakhon Ratchasima Province. *Burapha Fine Arts Journal*, 22(1), 87-107.
- [8] Chatchai, I., Janpen, T., Purim, N., & Yaowapa, K. (2021). Brand and Packaging Design for Value- Added Rice Products: A Case Study of Pho Klang Germinated Rice Community Enterprises, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Liberal Arts and Management Science Kasetsart University*, 8(2), 63-75
- [9] Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.)*. Pearson Education.
- [10] Kotler, Phillip. (1997). *Marketing management: Analysis, Planning, Implementation and Control (14th Global ed.)*. New Jersey: Prentice. Hall International. (92pp).
- [11] Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.)*. Pearson Education.
- [12] Promsupa, P. (2022). *Processing and testing acceptance of ready-to-cook sea bass product in Rayong Province* (Master's thesis). Graduate School of Commerce, Burapha University.
- [13] Thanyaporn, B., Jiraporn, T., Kosin, T., Nicha, P., Narinnapop, C., & Wannalisa, P. (2025). Development of rice seasoning (furikake) from salted seabass from Songkhla lake. *VRU Research and Development Journal Science and Technology*, 20(1), 30-44.
- [14] Sadthong, P. (2023). Behaviors and marketing mix affecting customers' purchasing decisions on environmentally friendly products in Bangkok. *Rajapark Journal*, 17(52), 404-415.
- [15] Unaprom, C., Sangchai, W., Sophaporn, S., & Armartpon, T. (2023). Consumers' attitudes in mixed marketing towards environmentally friendly products: A case study of Phonngam Subdistrict, Nonghan District, Udon Thani Province. *Northeastern University Academic and Research Journal*, 13(1), 178-193.

Factors Affecting Children's Learning Outcome from Family Tourism in Nakhon Ratchasima Province

Wankasem Sattayanuchit¹, [Nattapong Chaisaengpratheeep](#)^{1*},
and Waree Wongwaree²

¹ Faculty of Business Administration, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima, 30000, Thailand

² Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima, 30000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: nattapong_chai@vu.ac.th

(Received: September 26, 2024; Revised: May 27, 2025; Accepted: May 29, 2025)

Abstract

This research aimed to identify key predictors of children's learning outcomes during travel experiences in Nakhon Ratchasima Province. Utilizing Social Cognitive Learning Theory (SCLT) as a theoretical framework, the study developed a random forest regression algorithm to analyze the complex relationships between various factors influencing children's learning during family tourism. The study employed a comprehensive survey of 921 families, collecting data on SCLT-related variables, travel characteristics, and demographic factors. The model consistently displayed high predictive performance (MSE values between 0.002 and 0.004) and explanatory power (R² values between 0.994 and 0.995). According to a significant feature analysis, problem-solving abilities, time management, and cultural understanding are the most significant factors of children's learning outcomes. The research suggests that travel experiences, rather than family structure, have a greater influence on educational benefits than demographic factors. Tourism practitioners and policymakers can use this research to design more effective family-oriented travel experiences

Keywords: Family Tourism, Random Forest Regression, Children's Learning, Learning Outcome

Introduction

Family travel serves as an important form of informal education, helping children develop cultural awareness, problem-solving skills, adaptability, and global understanding [1-2]. Nonetheless, the specific mechanisms through which these outcomes occur—and the conditions that enhance them—are not yet well understood. Past research often focused on parental planning, with limited attention to children's active experiences during travel. More recent studies have begun exploring how travel impacts family relationships and overall quality of life, but the educational value for children remains under-researched [3].

Notably, most studies emphasize adult perspectives, often excluding children's voices and overlooking differences between nuclear and extended family experiences [4]. This study addresses these gaps by investigating children's learning outcomes from family tourism using Bandura's Social Cognitive Learning Theory (SCLT) [5]. According to SCLT, children learn through observation, imitation, and reinforcement in social contexts—elements commonly present in family travel. Interacting with new environments and observing adult behaviors during trips can enhance children's self-efficacy and learning.

These techniques enable the analysis of customer data to uncover preferences and satisfaction levels, allowing for personalized hospitality services [6]. The study employs Random Forest Regression (RFR), a machine learning method ideal for capturing complex,

nonlinear relationships. RFR integrates multiple decision trees to enhance prediction accuracy and identify the travel experiences that most significantly impact children’s cognitive and emotional development [7]. Compared to traditional approaches, RFR excels in managing large, diverse datasets and pinpointing critical predictors in complex, multidimensional environments.

This research draws on data from family travel experiences in Nakhon Ratchasima Province, a growing tourism area. While family tourism is increasing, several destinations lack structured learning activities for children. Initial observations demonstrate that families participate in leisure activities, but few opportunities support educational engagement. By integrating SCLT with RFR, this study identifies which travel factors—such as cultural exposure, parental involvement, or social interaction—most affect children’s learning. The results will assist in design policies that aim to optimize the educational value of travel and strengthen child-centered tourism initiatives. They also demonstrate how combining psychological theory with machine learning can advance research in tourism and child development.

Objective

To investigate the impact of family tourism on children’s Learning Outcomes from Family Tourism in Mueang District, Nakhon Ratchasima Province

Literature Review

Family Tourism and Its Developmental Impacts

Family tourism, defined as parents and children traveling together for shared experiences, significantly boosts children’s cognitive and emotional development. Research demonstrates it promotes learning through exposure to new environments, cultural interactions, and collaborative decision-making [8]. For example, [9] found that trips to cultural sites enhance children’s understanding of social diversity and history, supporting observational learning as per Social Cognitive Learning Theory (SCLT). Additionally, [10] noted that family tourism strengthens interpersonal relationships and emotional resilience, key for socio-emotional growth. Studies conducted in Thailand, such as [11] Travel Factors Affecting the Travel Behavior of Family Groups in Bangkok after the COVID-19 Situation, have primarily emphasized decision-making factors rather than exploring children’s learning outcomes. Nonetheless, there is a research gap in Nakhon Ratchasima Province, a province with attractions like Sala Loi Temple and Nakhon Ratchasima Zoo, where the impact of family tourism on children’s development remains underexplored. Localized studies are needed to examine these effects in diverse settings.

Social Cognitive Learning Theory (SCLT)

Social Cognitive Learning Theory (SCLT), developed by [12], explains children's learning through a triadic model of personal factors, environmental influences, and behavior. In family tourism, SCLT emphasizes how children gain knowledge and skills by observing parents, interacting with new settings, and reflecting on experiences [13]. For instance, visits to zoos or cultural sites foster observational learning, encouraging curiosity and cultural appreciation [14]. Research applying SCLT demonstrates that children's participation in travel decision-making enhances self-efficacy and cognitive growth [15], while shared experiences build emotional intelligence and empathy [6]. This framework is relevant to studying how family tourism in Nakhon Ratchasima Province shapes children's learning outcomes.

Random Forest Regression in Tourism Research

Random Forest Regression (RFR) is a machine learning method that can model complex, nonlinear relationships in large datasets [16]. It is particularly useful in tourism, where it can predict customer satisfaction and travel demand. RFR has been used to predict Southeast Asian tourist arrivals and to identify factors influencing children's learning outcomes. It has been used to link travel frequency and destination type to academic performance and to model the impact of travel experiences on emotional development [7]. Despite the growing body of research on family tourism and machine learning, several gaps remain. First, most studies focus on Western or urban contexts, with limited attention to rural or culturally diverse regions such as Nakhon Ratchasima Province [11]. Second, while SCLT has been widely applied in tourism, its integration with advanced machine learning techniques such as RFR is underexplored [15]. Third, there is a lack of research examining the combined effects of cognitive and emotional outcomes in children, particularly in the context of diverse tourism settings such as cultural sites, commercial hubs, and zoos [14]. The current study addresses these gaps by applying RFR within an SCLT framework to predict children's learning outcomes in Nakhon Ratchasima Province.

Figure 1. Research Framework

Methodology

Research Population and Sampling: The study targeted the 242,513 residents of Mueang District, Nakhon Ratchasima Province [17]. Initial sample size calculations, based on standard formulas, suggested a sample of 385. Nonetheless, this was insufficient for machine learning. Using specialized software [18], the required sample size was recalculated to 1,061, based on an effect size of 0.3, 61 latent variables, six observed variables, a p-value of 0.05,

and a statistical power of 0.80.

Instrument: The survey was divided into two sections. The first section, based on Social Cognitive Learning Theory (SCLT), used a five-point Likert scale to evaluate factors such as whether family travel fosters understanding of cultural and social differences, supports children’s time management skills, and incorporates the value of travel time (VTT) [19]. The second section collected demographic data, including family structure, children’s ages, marital status, and children’s participation in travel decision-making (CPTD). The instrument’s quality was rigorously validated. Content validity was confirmed by three experts, achieving an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.50 or higher [20]. Reliability was established with a McDonald’s Omega coefficient ($\omega = 0.959$) and Guttman’s λ_6 coefficient (0.964), indicating excellent internal consistency [21]. A pilot test with 30 families further ensured adherence to standard guidelines.

Data Collection: To capture a comprehensive understanding of family tourism experiences in Nakhon Ratchasima, a stratified sampling method was employed to ensure representation across four diverse tourist sites: Sala Loi Temple (a cultural site), a shopping mall (a commercial hub), Nakhon Ratchasima Zoo (a family-oriented attraction), and Save One Korat (a night market). A total of 1,061 questionnaires were distributed equally across these sites, aligning with recommendations for diverse sampling in tourism research and capturing varied family tourism experiences. Data collection took place on both weekdays and weekends between 9:00 AM and 4:30 PM, targeting families with children aged 0-5 and 6-12 years. This strategy aimed to capture a broad spectrum of family tourism experiences, aligning with recommendations for diverse participant perspectives in tourism research [22].

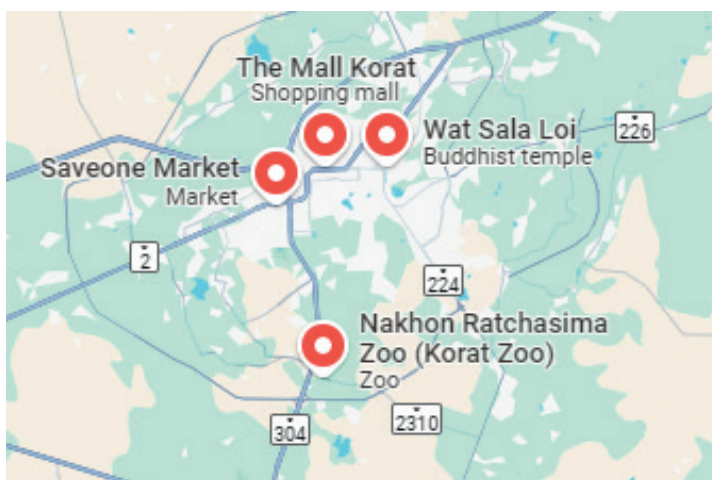

Figure 2. Research questionnaire collection location map
(created by the author)

Data collection occurred between May and October 2024, resulting in a successful collection of 921 questionnaires (87%). This response rate surpasses typical response rates in tourism studies [23], indicating a strong engagement from participating families. The collected data, encompassing a wide range of family tourism experiences, provides valuable insights into the potential of family tourism to contribute to learning outcomes.

Data Analysis: The study utilizes Random Forest Regression (RFR) because of its ability to capability to manage complex, nonlinear relationships in social science data. Unlike traditional linear regression models, RFR can capture intricate interactions between variables without explicit specification. Its ensemble approach helps mitigate overfitting and provides robust predictions even with small sample sizes. Previous tourism research has successfully employed RFR to model complex phenomena [24].

Random Forest Regression (RFR) was used to evaluate the significance of children's learning outcome variables, value of travel time (VTT), family style, marital status, age of children, and children's participation in travel decision-making (CPTD) within family tourism. The model included children's learning outcomes as predictor variables, and its performance was assessed using key metrics: Mean Squared Error (MSE), Root Mean Squared Error (RMSE), Mean Absolute Error (MAE), and the Coefficient of Determination (R^2). These metrics were utilized to gauge the prediction error rate and overall performance of the regression model. The final model was selected based on the highest R^2 and the lowest values for MSE, RMSE, and Mean Absolute Percentage Error (MAPE). The relevance of variables in the final model was determined by evaluating the Mean Decrease in Accuracy (MDA), where variables with higher MDA were identified as strong predictors, and Out-of-Bag (OOB) error was utilized to assess model robustness and avoid overfitting [25].

Three distinct RFR models were created using dataset splits of 80%, 70%, and 60%. The models additionally incorporated feature significance permutation (50 iterations), utilizing 50% of training data per tree, with automatic feature selection per split. Features were scaled, and a seed value of 1 was set to ensure consistency. Additionally, the number of trees was optimized, with a maximum of 100 trees. The machine learning procedure adhered standard best practices, and all statistical analyses were carried using JASP (version 0.16.3.0).

Results

In the context of applying Social Cognitive Learning Theory (SCLT), value of travel time (VTT), family style, marital status, age of children, and children's participation in travel decision-making (CPTD) to family tourism, a model was developed and evaluated using different data splits to assess its predictive performance. The model leverages features related to children's learning experiences during family tourism, which are informed by SCLT's principles of

observational learning, imitation, and reinforcement.

In the 80% data split scenario, the model was trained on 747 samples, with 83 samples used for validation and 92 samples used for testing. This split aimed to assess the model's performance when a larger portion of the data was dedicated to training, leaving a smaller set for validation and testing. The model configuration for this split included 84 trees and 4 features per split. This relatively high number of trees and features per split suggests a complex model structure that was able to capture intricate relationships within the data. The validation MSE for this split was 0.002, indicating a low level of error between the model's predictions and the observed validation data. Similarly, the test MSE was 0.003, demonstrating the model's ability to generalize well to the unseen test data. The out-of-bag (OOB) error, which provides an estimate of the model's overall predictive performance, was 0.003 for this split. This low OOB error suggests that the model exhibited high accuracy and robustness, with minimal variance between the training, validation, and test datasets.

In comparison, the 70% data split scenario utilized a slightly different configuration, with 83 trees and 4 features per split. This split allocated 666 samples for training, 118 for validation, and 138 for testing. The validation MSE for this split was even lower at 0.001, indicating an exceptional fit to the validation data. Nonetheless, the test MSE was 0.003, which was the same as the 80% split. This suggests that the model's generalization capabilities were consistent across the different data split scenarios. Interestingly, the OOB error for the 70% split was 0.005, slightly higher than the 80% split. This may indicate that the larger training set in the 80% split contributed to a more robust and stable model, whereas the 70% split, with a smaller training set, exhibited a small increase in overall predictive error.

In the 60% data split scenario, the model was trained on 590 samples, with 148 samples used for validation and 184 samples used for testing. This split aimed to assess the model's performance when a relatively smaller portion of the data was dedicated to training, while increasing the size of the validation and test sets. The model configuration for this split included 100 trees and 4 features per split. The relatively high number of trees, combined with the moderate number of features, suggests a complex model structure that was capable of capturing intricate relationships within the data. The validation MSE for this split was 0.004, indicating a low level of error between the model's predictions and the observed validation data. Interestingly, the test MSE was also 0.004, demonstrating the model's ability to generalize well to the unseen test data. The out-of-bag (OOB) error, which provides an estimate of the model's overall predictive performance, was also 0.004 for this split. This low OOB error, on par with the validation and test MSE, suggests that the model exhibited high accuracy and robustness, with minimal variance between the training, validation, and test datasets.

Table 1. Model Summary

	Trees	Features per split	n(Train)	n(Validation)	n(Test)	Validation MSE	Test MSE	OOB Error
Split 80%	84	4	747	83	92	0.002	0.003	0.003
Split 70%	Trees	Features per split	n(Train)	n(Validation)	n(Test)	Validation MSE	Test MSE	OOB Error
	83	4	666	118	138	0.001	0.003	0.005
Split 60%	Trees	Features per split	n(Train)	n(Validation)	n(Test)	Validation MSE	Test MSE	OOB Error
	100	4	590	148	184	0.004	0.004	0.004

Table 2 presents the key performance metrics for the model developed. The model was evaluated across three different data split scenarios: 80%, 70%, and 60%. For the 80% data split, the Mean Squared Error (MSE) was 0.003, indicating a low level of error between the model's predictions and the actual observed values. The Root Mean Squared Error (RMSE) for this split was 0.055, providing an intuitive measure of the magnitude of the prediction errors. The Mean Absolute Error (MAE) and Mean Absolute Deviation (MAD) for the 80% split were 0.029, suggesting the model made relatively small absolute errors in its predictions. The Mean Absolute Percentage Error (MAPE) was 0.75%, further corroborating the model's high level of accuracy, as this percentage error is well below the 10% threshold for highly accurate forecasts. The coefficient of determination (R^2) for the 80% split was 0.994, indicating that the model was able to explain over 99% of the variance in the data, demonstrating its exceptional ability to capture the underlying relationships between the SCLT variables and the learning outcomes.

Comparing the performance across the different data splits, the 70% and 60% scenarios exhibited similar levels of predictive accuracy. The 70% split had an MSE of 0.003, the same as the 80% split, while the 60% split had a slightly lower MSE of 0.002, suggesting marginally better performance. The RMSE values were consistent at 0.055 for both the 80% and 70% splits, and 0.005 for the 60% split, further reinforcing the model's robust and stable performance. The MAE/MAD for the 70% split was 0.032, slightly higher than the 80% split, but the 60% split had a value of 0.045, indicating a moderate increase in the absolute magnitude of the errors. The MAPE for the 70% split was 0.85%, still well within the highly accurate range, while the 60% split had an impressive MAPE of 0.71%. Lastly, the R^2 values remained consistently high across all three data splits, with the 60% split achieving the highest R^2 of 0.995, followed by the 80% and 70% splits at 0.994.

Table 2. Model Performances Metrics

	MSE	RMSE	MAE/ MAD	MAPE	R^2
80%	0.003	0.055	0.029	0.75%	0.994
70%	0.003	0.055	0.032	0.85%	0.994
60%	0.002	0.005	0.045	0.71%	0.995

Table 3 demonstrates the feature importance metrics from the Random Forest model. In the 80% data split, z6 (“Family travel enhances understanding of cultural and social differences”) had the highest impact on model accuracy (MDA = 0.042), indicating its central role in predicting children's learning outcomes. Other top variables included z8

(“Understanding time management,” MDA = 0.038) and z2 (“Problem-solving skills,” MDA = 0.035), emphasizing the relevance of cognitive and social-emotional development within the SCLT framework.

Moderately important variables were z5 (“Fosters love for learning,” MDA = 0.031), z7 (“Analytical thinking,” MDA = 0.025), and z3 (“Environmental responsiveness,” MDA = 0.021). Meanwhile, variables like z1 (language skills), z4 (understanding nature), z9 (lifestyles and cultures), z10 (creativity), and z11 (learning new things) had lower MDAs (0.017–0.031), indicating less influence in this model configuration.

In 70% and 60% splits, the significance rankings shifted slightly, with z2 (Tourism helps foster a love of learning), z5 (Family tourism helps build an understanding of cultural and social differences), and z3 (Tourism enhances children’s analytical thinking) gaining prominence. Nonetheless, z6 (Tourism helps children learn about the lifestyles and cultures of people in different places), z8 (Tourism promotes children’s creativity), and z4 (Tourism helps children gain a better understanding of nature and the environment) remained consistently influential across all splits. Non-SCLT variables—such as value of travel time (VTT), family style, marital status, child’s age, and child participation in travel decisions (CPTD)—had relatively low MDAs, suggesting they were less predictive of learning outcomes compared to SCLT-based variables.

Table 3. Feature Importance Metrics

Variables	Mean decrease	Mean decrease	Mean decrease
	in accuracy	in accuracy	in accuracy
	Spilt 80%	Spilt 70%	Spilt 60%
z6	0.042	z2	0.047
z2	0.035	z5	0.032
z8	0.038	z3	0.034
z5	0.031	z8	0.027
z7	0.025	z6	0.029
z3	0.021	z4	0.020
z1	0.022	z7	0.028
z4	0.031	z9	0.025
z9	0.017	z11	0.025
z10	0.022	z1	0.021
z11	0.019	z10	0.022

Table 3. Feature Importance Metrics (continue)

Variables	Mean decrease in accuracy	Mean decrease in accuracy	Mean decrease in accuracy	Mean decrease in accuracy
VTT	0.001	VTT	0.002	VTT
Marriage status	2.699×10^{-4}	Marriage status	2.342×10^{-4}	Marriage status
Children’s age	3.225×10^{-4}	Children’s age	6.655×10^{-4}	Children’s age
Family structure	1.263×10^{-4}	Family structure	2.955×10^{-4}	Family structure
CPTD	8.629×10^{-5}	CPTD	7.655×10^{-6}	CPTD

The Impact of Family Tourism on Children’s Learning Outcomes

Using Social Cognitive Learning Theory (SCLT) as a framework, this study found that family tourism positively influences children’s development across several key areas, as demonstrated by predictive model performance and variable relevance:

1. Traveling to culturally diverse destinations enhances children’s understanding of different lifestyles and values. Based on the 80% data split, variable **z6** – “*Family tourism helps understanding cultural and social differences*” – showed the highest importance (MDA = 0.042), emphasizing the role of observational learning and empathy development as emphasized in Social Cognitive Learning Theory (SCLT).

2. Travel exposes children to unfamiliar situations that demand reasoning, adaptability, and decision-making-key cognitive skills emphasized in Social Cognitive Learning Theory (SCLT). These real-world encounters encourage the development of critical thinking and problem-solving abilities. Variables **z2** (*problem-solving skills*) and **z7** (*adaptive thinking and situational response*) consistently ranked among the most important across all data splits. Notably, **z2** had the highest Mean Decrease in Accuracy (MDA = 0.047) in the 70% data split, emphasizing its strong predictive value. Meanwhile, **z7** showed steady importance across the 60%, 70%, and 80% splits, reflecting children’s enhanced capacity to adjust and respond effectively to new and complex situations through travel experiences.

3. Participating in travel planning encourages children to engage in scheduling, organizing, and setting priorities-essential components of time management. These practical tasks align with Social Cognitive Learning Theory (SCLT) by promoting self-regulation through experiential learning. Variable **z8** (*time management through travel experiences*) demonstrated consistent importance across all data splits, with a particularly strong impact in the 60% split model (MDA = 0.035). It also appeared in the 80% (MDA = 0.038) and 70% (MDA = 0.027) splits, reinforcing tourism’s role in helping children develop structured thinking and effective time-use strategies.

4. Motivation and Love for Learning: Novel experiences gained through travel stimulate children’s curiosity and foster intrinsic motivation-key drivers of lifelong learning as outlined

in Social Cognitive Learning Theory (SCLT). Engaging with new environments and cultures can ignite a genuine interest in learning beyond the classroom. Variables **z5** (*interest in learning through travel*) and **z11** (*positive learning attitude*) emphasize this impact, consistently showing notable importance across all data splits. Specifically, **z5** recorded MDA values of 0.031 (80%), 0.032 (70%), and 0.037 (60%), while **z11** showed stable relevance with MDA values of 0.019 (80%), 0.025 (70%), and 0.022 (60%). These findings suggest that travel plays a meaningful role in encouraging enthusiasm and a positive mindset toward education.

Figure 3 demonstrates the relationship between the number of trees and the Out-of-bag Mean Squared Error for both the training and validation sets. All three graphs show a rapid decrease in error values as the number of trees increases. After reaching a certain number of trees, the error values tend to stabilize, indicating similar trends. Each graph has distinct characteristics. Graph 1 has a Y-axis range from 0 to 0.025 and an X-axis range from 0 to 100 trees, demonstrating a quick drop in error until about 20 trees, where it stabilizes around 0.005. Graph 2 experiences a rapid decline until 10-15 trees and starts at a higher initial error compared to Graph 1. Graph 3 has a Y-axis range from 0 to 0.020 and an X-axis up to 80 trees, demonstrating a decrease up to around 20 trees, followed by slight fluctuations before stabilizing at approximately 0.005. Overall, Graph 1 displays the most stable results, Graph 2 has the highest initial error but decreases most rapidly, and Graph 3 exhibits the greatest fluctuations between the two datasets.

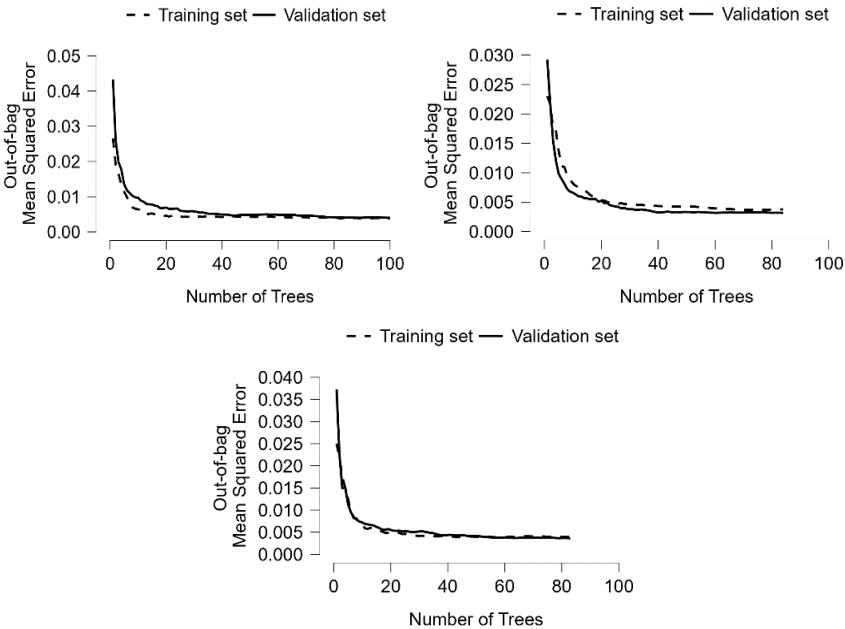

Figure 3. Out-of-bag Mean Squared Error Plot (80%, 70%, 60%)
(calculated by the author)

Discussion

The study uses Social Cognitive Learning Theory (SCLT) to explore the impact of family tourism on children's learning outcomes. SCLT emphasizes observational learning, self-efficacy, and environmental influences, which are particularly relevant in family travel [26]. The Random Forest Regression (RFR) model was used to capture complex and nonlinear relationships in tourism-related learning. The results validate that experiential family travel significantly contributes to children's development, aligning with experiential learning theories [27]. The model outperforms traditional regression models in social science research due to its ability to handle multicollinearity and high-dimensional data [28].

One of the most noteworthy findings is the strong influence of cultural understanding on learning outcomes. The high significance of this variable (z_6) suggests that children who engage in culturally diverse travel experiences are more likely to develop empathy, open-mindedness, and global awareness. This may be because family tourism exposes children to environments where they must interact with different customs, values, and behaviors—stimuli often absent in routine daily life. In line with Bandura's concept of observational learning, children internalize these cultural norms by watching and imitating how their parents navigate unfamiliar social contexts [29]. The researcher believes that the novelty and intensity of these cultural encounters heighten children's attention and retention of learning, thus leading to more pronounced developmental gains [30].

Similarly, the strong predictive power of problem-solving skills and analytical thinking can be explained by the unstructured and unpredictable nature of tourism experiences. Children often face minor challenges during travel—such as navigating maps, making choices in unfamiliar restaurants, or adjusting to delays. Unlike the structured classroom environment, these situations require spontaneous thinking and real-time decision-making [31]. The researcher contends that this dynamic context simulates real-world problem-solving more effectively than traditional educational settings. These cognitive challenges, coupled with the supportive presence of parents as co-participants, provide an ideal “scaffolded learning” experience in Vygotsky's terms, allowing children to extend their capabilities [26].

In addition, the significance of time management skills as a predictor of learning outcomes can be attributed to the role children play in planning and executing daily travel activities. The researcher posits that when children participate in scheduling travel itineraries—such as determining which sites to visit and when—they begin to internalize concepts of temporal sequencing, priority-setting, and punctuality [32]. These are skills rarely taught explicitly in early childhood but emerge naturally through collaborative family planning. Furthermore, the consequences of poor time management during travel (e.g., missing

transportation or skipping attractions) provide natural feedback mechanisms that reinforce these skills without the negative connotations often associated with academic failure [33].

The study also found that intrinsic motivation and love for learning were significantly influenced by family tourism experiences. This outcome may be due to the autonomy children feel when exploring new environments, as well as the joy of discovering new information outside the formal school curriculum. The researcher interprets these findings through the lens of Self-Determination Theory, which emphasizes the role of autonomy, competence, and relatedness in fostering motivation [34]. Travel offers children the freedom to explore (autonomy), the opportunity to master new social and cognitive tasks (competence), and emotional bonding with caregivers (relatedness), all of which fuel internal motivation to learn. In this way, tourism acts as a powerful natural reinforcer of learning behaviors, often leaving a lasting impact on children's attitudes toward education [35].

The study found that demographic factors like age, family structure, and marital status did not significantly predict learning outcomes in children. This suggests that children's experiences during travel are more significant than their demographics. This contradicts traditional developmental psychology assumptions that focus on static traits (e.g., age or socioeconomic background) over dynamic experiences [36]. The study suggests that intentional travel experiences can equalize educational opportunities. The RFR model's consistent performance across different data splits and ability to identify nuanced patterns in large datasets emphasize its value in tourism research. This balance is crucial in social sciences where data is often noisy and multidimensional.

Conclusion

This study explored the impact of family tourism on children's learning outcomes using a powerful combination of Social Cognitive Learning Theory (SCLT) and machine learning techniques, specifically Random Forest Regression (RFR). By analyzing data from 922 families in Nakhon Ratchasima Province, the study identified key SCLT-related factors that significantly predicted children's learning experiences during family travel. The study revealed that cultural understanding, problem-solving skills, and time management, all central to SCLT, were strong predictors of children's learning outcomes. The RFR model consistently achieved high accuracy (R^2 values exceeding 0.99) and low error rates across various data splits, indicating its robustness. The quality and nature of the travel experience proved to be more influential on learning outcomes than demographic factors such as family structure or children's ages. This suggests that enriching experiences, such as cultural immersion activities and opportunities for problem-solving, are key to maximizing learning potential. The findings

strongly suggest that family tourism can serve as an effective educational tool, contributing to children’s cognitive and social-emotional development.

Implications

1. Cultural Immersion Activities: Family tourism packages should include structured cultural immersion activities where children can directly engage with local communities, traditions, and practices. Examples include participation in local festivals, guided tours by local artisans, or interactive workshops such as traditional craft-making or cooking.

2. Problem-Solving Scenarios: Tourism providers can incorporate educational games and challenges that encourage children to develop problem-solving skills during the trip. This could include treasure hunts in historical sites, escape room experiences within a cultural context, or nature-based problem-solving tasks such as navigating a jungle trail with maps and compasses.

3. Time Management Workshops: Family-oriented resorts or tourist destinations could offer time management workshops or programs specifically designed for children. For example, daily activities could be structured with morning planning sessions where children and parents are encouraged to create schedules for exploring the destination.

4. Collaborative Learning: Incorporating collaborative activities that require children to work together can enhance their social and communication skills. For instance, guided group activities such as collaborative art projects or community service can help them bond and learn from one another.

Limitations

Despite the strong predictive performance of the model, there are several limitations to this study. First, the data was collected from a specific geographic location—Mueang District, Nakhon Ratchasima Province—which may limit the generalizability of the findings to other regions or cultural contexts. Second, the study focused primarily on social cognitive learning theory, potentially overlooking other crucial dimensions such as physical or environmental learning experiences. Additionally, while Random Forest Regression is a powerful tool for predictive modeling, its “black box” nature makes it challenging to interpret the precise relationships between variables beyond feature significance.

Future Research

Future research should address the study’s limitations by broadening the geographic scope to include diverse cultural contexts and regions. Conducting longitudinal studies would be beneficial to explore how repeated family tourism experiences impact long-term learning outcomes in children. Additionally, integrating other machine learning models, such as neural networks or hybrid approaches, could yield deeper insights into the relationships between

variables and improve predictive accuracy. Future studies should also investigate additional dimensions of learning, including emotional and physical development, to provide a more holistic understanding of how family tourism influences children's growth. Tracking children's learning over time and across various cultural contexts would further substantiate the claims made in this paper. Therefore, while the results are promising, they should be interpreted with caution until further research can replicate and expand upon these findings.

Human Research Ethics Certification

The researcher obtained human research ethics approval from the Research Committee of Vongchavalitkul University, certificate number COA. 111/2567. The researcher considered the protection of the rights of research participants concerning risk prevention, benefits, confidentiality, and privacy. Participation was voluntary, and participants could refuse or withdraw without providing reasons. The data presentation was in aggregate form.

References

- [1] Li, Z.Z., Arcodia, C., Yang, E.C.L., & Le, T.H. (2024). Children's learning processes in family travel: A narrative review through a social cognitive lens. *Tourism Management Perspectives*, 54, 1-11.
- [2] Miyakawa, E. & Oguchi, T. (2022). Family tourism improves parents' well-being and children's generic skills. *Tourism Management*, 88 104403. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104403>
- [3] Durko, A. M., & Petrick, J. F. (2013). Family and Relationship Benefits of Travel Experiences: A Literature Review. *Journal of Travel Research*, 52(6), 720-730. <https://doi.org/10.1177/0047287513496478>
- [4] Coser, A., Sullivan, M., & Espeleta, H. (2020). Beyond the Nuclear Family: A Qualitative Examination of Extended Family Involvement Among American Indian Families, *Journal of Family Strengths*, 20(2), Article 3. <https://doi.org/10.58464/2168-670X.1425>
- [5] Bandura, A., & National Inst of Mental Health. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- [6] Ashqar, R., & Ramos, C. (2024). Profiling the Motivations of Wellness Tourists Through Hotels Services and Travel Characteristics. *WorldCIST 2023, LNNS 800*, 110-120.
- [7] Li, J. (2024). Tourist Attraction Recommendation Model Based on RFPAP-NNPAP Algorithm. (IJACSA) *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 15(5), 608-621.

- [8] Closs, L., Mahat, M., & Imms, W. (2022). Learning environments' influence on students' learning experience in an Australian Faculty of Business and Economics. *Learn Environ Res.* 25(1), 271-285. <https://doi.org/10.1007/s10984-021-09361-2>.
- [9] Ocal, T. (2016) The Effect of Field Trips to Historical Cultural Heritage Sites on Teacher Candidates' Academic Knowledge and Their Sensitivity. *Creative Education*, 7, 376-386.
- [10] Durko, A. M., & Petrick, J. F. (2016). Family and Relationship Benefits of Travel Experiences: A Literature Review. *Journal of Travel Research*, 52(6), 720-730.
- [11] Sonthidechkul, U., Damapong, N., & Lertwiriyaprasith, P. (2023). Travel Factors Affecting the Travel Behavior of Family Groups in Bangkok after the COVID-19 Situation. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University*, 16(1), 91-107.
- [12] Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice-Hall.
- [13] Schänzel, H.A., & Yeoman, I. (2015) Trends in family tourism. *Journal of Tourism Futures*, 1(2), 141-147.
- [14] Falk, J.H., & Dierking, L.D. (2013). *The Museum Experience Revisited* (1st ed.). Routledge.
- [15] Li, M., Wang, Y., Wan, Y., Huang, X., & Yang, Y. (2023). The meaning of travel: Anecdotes from children, *Annals of Tourism Research*, 103, 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103664>
- [16] Biau, G., & Scornet, E. (2016). A random forest guided tour. *TEST* 25, 197-227
- [17] National Statistical Office. (2023). *Nakhon Ratchasima Provincial Statistics Development Plan (2023-2027)*, Nakhon Ratchasima Province, Complete Edition 2023.
- [18] Soper, D. S., & Soper, D. S. (2021). A-priori sample size calculator for structural equation models [software]. May 2023, <https://www.danielsoper.com/statcalc>.
- [19] Tveter, E. (2023). The value of travel time: a revealed preferences approach using exogenous variation in travel costs and automatic traffic count data. *Transportation* 50, 2273-2297. <https://doi.org/10.1007/s11116-022-10308-6>
- [20] Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure you know what's being reported? Critique and recommendations. *Research in Nursing & Health*, 29(5), 489-497. <https://doi.org/10.1002/nur.20147>
- [21] Hayes, A.F., & Coutts, J.J. (2020): Use Omega Rather than Cronbach's Alpha for Estimating Reliability. But..., *Communication Methods and Measures*, <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1718629>
- [22] Veal, A. J. (2017). *Research Methods for Leisure and Tourism* (5th ed.). Pearson.

- [23] Taherdoost, H., & Madanchian, M. (2024). The Impact of Survey Response Rates on Research Validity and Reliability. 183-211. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-1135-6.ch009>.
- [24] Peng, L., Wang, L., Ai, X.Y., & Zeng, Y.R. (2021). Forecasting Tourist Arrivals via Random Forest and Long Short-term Memory. *Cogn Comput* 13, 125-138.
- [25] Miao, Y., & Xu, Y. (2024). *Random Forest-Based Analysis of Variability in Feature Impacts*. 1130-1135. <https://doi.org/10.1109/icipca61593.2024.10708791>
- [26] Vasileva, O., & Balyasnikova, N. (2019). (Re)Introducing Vygotsky's Thought: From Historical Overview to Contemporary Psychology. *Front. Psychol.* 10, 1515. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01515>
- [27] Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (2nd ed.). Pearson Education.
- [28] Sun, Z., Wang, G., Li, P., Wang, H., Zhang, M., & Liang, X. (2023). An improved random forest based on the classification accuracy and correlation measurement of decision trees, *Expert Systems with Applications*, 37(B),
- [29] Masamba, H. (2024). Cultural Influences on Parenting Styles and Child Development. *International Journal of Humanity and Social Sciences*, 2(3), 15-27.
- [30] Dasen, P. R. (2022). Culture and Cognitive Development. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(7-8), 789-816. <https://doi.org/10.1177/00220221221092409>
- [31] Shaffer, D. R., Kipp, K., & Wood, E. (2019). *Developmental psychology: Childhood and adolescence* (10th ed.). Cengage Learning.
- [32] McCormack, T., & Hoerl, C. (2017). The Development of Temporal Concepts: Learning to Locate Events in Time. *Timing & Time Perception*, 5(3-4), 297-327.
- [33] Teppo, M., Soobard, R., & Rannikmäe, M. (2021). A Study Comparing Intrinsic Motivation and Opinions on Learning Science (Grades 6) and Taking the International PISA Test (Grade 9). *Education Sciences*, 11(1), 14. <https://doi.org/10.3390/educsci11010014>
- [34] Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and Emotion*, 44(1), 1-31.
- [35] Hattie, J., & Zierer, K. (2018). *10 Mindframes for Visible Learning: Teaching for success*. Routledge.
- [36] Shek, D.T., Dou, D., Zhu, X., & Chai, W. (2019). Positive youth development: current perspectives. *Adolesc Health Med Ther.* 10, 131-141. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S179946>.

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์
สำหรับวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี
ผ่านแพลตฟอร์ม
Development of Multimedia for Advertising and
Public Relations for Community Enterprise for
Local Handwoven Fabrics in Kanchanaburi Province
via Multi-Platform

พชรณัฐ ไคนุ่นภา^{1*} มอลินี คำเครือ¹ พัชรินทร์ บุญสมธป¹ คมสัน ศรีบุญเรือง¹
นิรุตต์ จรเจริญ¹ และฐิติยารดา กันภัย¹

Phacharanat Kainunpa^{1*}, Malinee Kumkrua¹, Patcharin Boomsomthop¹,
Komson Sriboonroung¹, Nirut Jorncharoen¹, and Thitiyaworada Kanphay¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 71190

¹ Faculty of Management Science, Kanchanaburi Rajabhat University, 71190, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: phacharanat@kru.ac.th

(Received: November 9, 2024; Revised: May 22, 2025; Accepted: June 11, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านสื่อสารการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียสำหรับวิสาหกิจชุมชน 3) ประเมินประสิทธิภาพ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) พื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง 200 คน และเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน โดยใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการตามแนวคิด 5P ได้แก่ การสื่อสารด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ โดยเน้นการนำเสนอผ่านสื่อผสมทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น คลิปวิดีโอสั้น การจัดกิจกรรม การใช้พนักงานขายในงานแสดงสินค้า และการสื่อสารบนแพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ต ผลการประเมินประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียมีค่าเฉลี่ย 4.55 อยู่ในระดับดีมาก ขณะที่ความพึงพอใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับดีมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบโจทย์การสื่อสารของวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดีย โฆษณาและประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น มัลติแพลตฟอร์ม

Abstract

This research aimed to: 1) explore strategies for developing marketing communication for local handwoven textile community enterprises, 2) study the development of multimedia for these enterprises, 3) evaluate the effectiveness of the multimedia, and 4) assess user satisfaction toward the multimedia used for advertising and public relations. The study employed a mixed-methods approach in the local handwoven textile community enterprise area of Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province. Quantitative data were collected from 200 participants, while qualitative data were gathered from 30 key informants selected purposively. Data analysis involved descriptive statistics and content analysis. The results revealed that the marketing communication development strategy can be implemented through the 5Ps: product, price, place, promotion, and presentation. The strategy focused on integrating both online and offline media, including short video storytelling, event organization, product demonstrations by sales representatives at trade fairs, and internet-based direct marketing. The multimedia was used to promote sales and communicate the identity of handwoven products to target customers. The evaluation of multimedia effectiveness yielded an average score of 4.55, indicating a very high level of effectiveness. Similarly, overall user satisfaction scored an average of 4.55, also at a very high level. These findings suggest that the developed multimedia effectively supports the marketing communication of the community enterprise.

Keywords: Multimedia, Advertising and public relations, Local handwoven fabrics products, Multiplatform

บทนำ

นโยบายของภาครัฐที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนด้วยการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” จึงได้มีการเสนอพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้นการดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ [1]

การสำรวจสภาพและการประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ยอดขายของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่ผลิตผ้าทอพื้นถิ่น ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ปัจจุบันมีจำนวน 11 กลุ่มกระจายใน 4 อำเภอ ได้แก่ ห้วยกระเจา ท่าม่วง พนมทวน และเลาขวัญ ทั้งนี้ กลุ่มเหล่านี้ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอจาก สมอ. ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว กลุ่มมัดย้อมทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านบ่อเงิน กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอบ้านใหม่ กลุ่มนางกาหลง สังขวรรณะ กลุ่มนางสาวนันทินา เชียงทอง กลุ่มนายวรัทยา บัวซ้อน (ยี่หวา) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ [2]

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม มีคุณภาพ และเอกลักษณ์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหาเรื่องการนำเสนอสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพื่อเพิ่มยอดขายผ่านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในระดับที่กว้างขึ้น จนสามารถสร้างการยอมรับในระดับสากล การส่งเสริมผ้าทอมือจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน ซึ่งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจระดับประเทศ การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือให้สามารถเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้ชุมชน สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทั้งในระดับภูมิภาค จังหวัด และท้องถิ่น อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง โดยวิสาหกิจชุมชนถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างรายได้ สร้างงาน และลดความยากจน ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างรายได้ให้กับชุมชนฐานรากในระยะยาว [3]

ในปัจจุบันสื่อมีลติมีเดียมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะคลิปปิธีไอส์บนแพลตฟอร์มอย่าง Reels และ TikTok ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาขาวิชาต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยีและสื่อมีลติมีเดียมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับอุตสาหกรรมผ้าทอพื้นถิ่น ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center: TCDC) ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน “PhaThai” เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าไทย โดยมีการจัดโครงสร้างฐานข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลทางกายภาพของผ้า (Fabric Property and Testing) ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี (Culture and Belief) และข้อมูลด้านการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค (Market and Consumption)

การใช้สมาร์ตโฟนเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันและการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ ช่วยให้ผู้ประกอบการด้านผ้าทอและนักออกแบบรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เช่น eBay, Shopee และ Lazada ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการเพิ่มยอดขายของผ้าทอพื้นถิ่น โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหายอดขายลดลง การปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นแนวทางที่ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ [4]

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญในการแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาช่องทางการตลาดและสื่อมัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มยอดขายและรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจระดับฐานราก ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความยากจนเพิ่มกำไร และเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งยังช่วยให้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้โดยไม่ต้องย้ายถิ่นฐาน ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น และสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนด้วยการพึ่งพาและสนับสนุนกันเองภายในชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านสื่อสารการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียสำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี
- 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

Conceptual Framework in Research

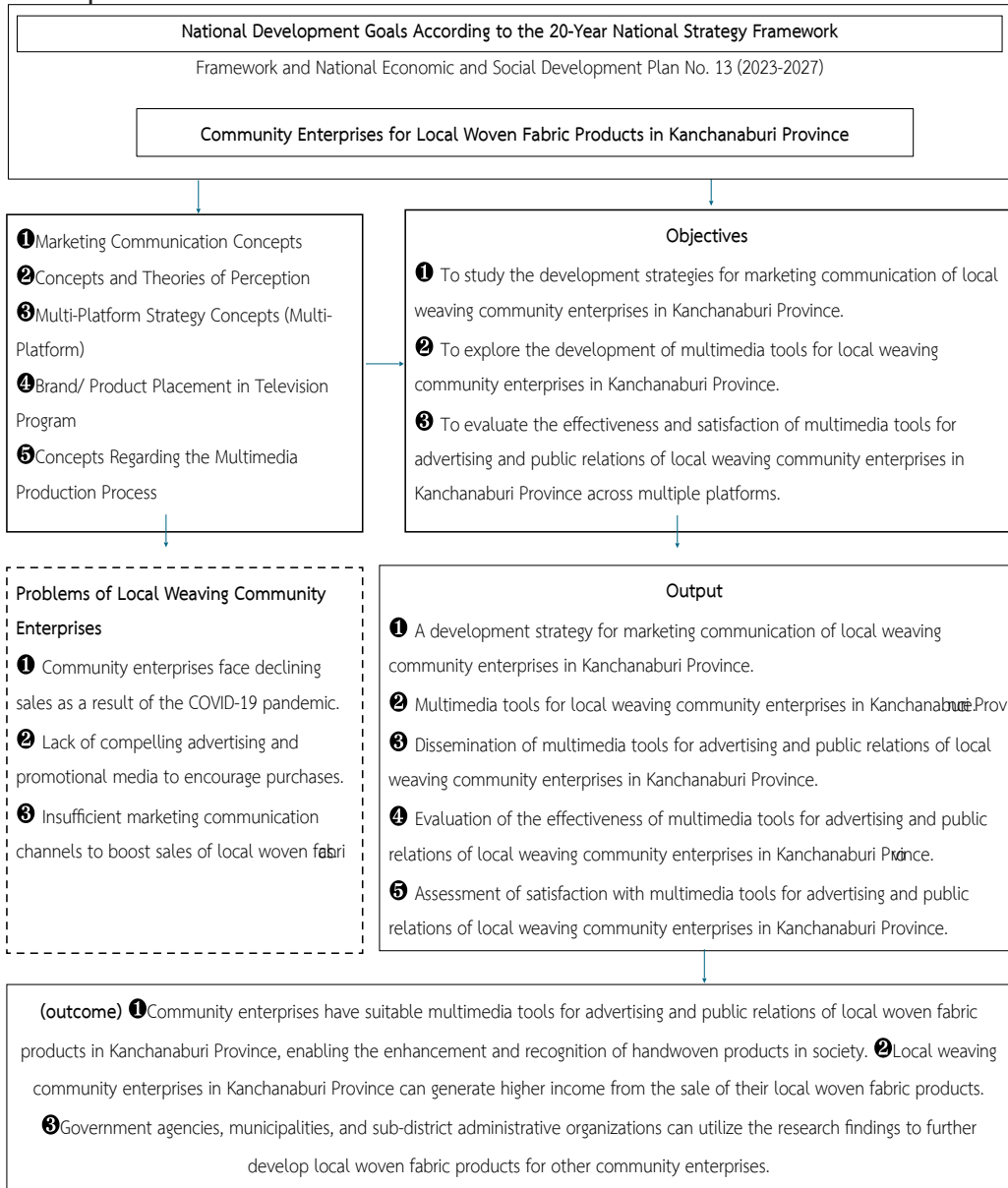

Figure 1 Conceptual Framework of the Research

ระเบียบวิธีวิจัย

1. พื้นที่การวิจัย ศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อ.ห้วยกระเจา กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง อ.ท่าม่วง กลุ่มทอผ้าบ้านหนองขาว อ.พนมทวน วิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ อ.เลาขวัญ กลุ่มทอผ้าบ้านเลาขวัญ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย คือวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

ผ้าทอจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ประกอบด้วย: สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 4 กลุ่มรวม 30 คน (เลือกแบบเจาะจง มีประสบการณ์ ≥ 1 ปี) กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจ จำนวน 50 คน/กลุ่ม (จำนวนสมาชิกทั้งหมด 200 คน) ผู้เชี่ยวชาญประเมินสื่อ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินประสิทธิภาพสื่อ โดยผู้เชี่ยวชาญแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ แบบมาตราส่วน 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล ขั้นที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนผ่านข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ขั้นที่ 2 พัฒนาสื่อมัลติมีเดียภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวางแผน กำหนดเป้าหมายวิเคราะห์ปัจจัย 2. การออกแบบ กำหนดวัตถุประสงค์ เขียนเนื้อหา ออกแบบสื่อ 3. การพัฒนา ผลิตสื่อตามแบบที่กำหนด 4. การประเมินและปรับปรุง รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุง ขั้นที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้งาน 50 คนต่อ 1 กลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ผลคุณภาพสื่อมัลติมีเดียโดยผู้เชี่ยวชาญ และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจผู้ใช้งานสื่อมัลติมีเดีย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำผลที่ได้เทียบกับเกณฑ์ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้ [5]

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51–5.00	หมายความว่า ระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51–4.50	หมายความว่า ระดับ มาก
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51–3.50	หมายความว่า ระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51–2.50	หมายความว่า ระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.01–1.50	หมายความว่า ระดับ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านสื่อสารการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารการตลาดของชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี มีดังนี้ การวิเคราะห์สื่อสารการตลาดตามแนวทาง 5P ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้ายกดอก ผ้าพื้น ผ้าสายฝน และผ้าขาวม้า เป็นงานหัตถกรรมที่มีความประณีต ผลิตด้วยมือหรือที่เอาจึง สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านลวดลายและสีธรรมชาติที่ได้จากวัตถุดิบพื้นถิ่น เช่น ฝ้าย ไหม ป่าน รวมถึงพืชพื้นเมืองอย่างต้นหม้อข้าวหม้อแกง และต้นตาล นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอด เช่น กระเป๋า พวงมาลัย พวงหรีด เพื่อเพิ่มมูลค่า ราคา (price) ราคามีความแตกต่างกันตามวัสดุที่ใช้ ระยะเวลาการผลิต ความประณีตของลวดลาย และจำนวนสีในผืนผ้า รวมถึงมูลค่าเชิงวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเล่าเรื่องได้ (storytelling) ซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าของสินค้าได้ดี ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) สินค้าถูกจัดจำหน่ายทั้งที่หน้าร้านของวิสาหกิจชุมชน และผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Fan page รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมนิทรรศการกับภาครัฐเพื่อขยายตลาดและเพิ่มการเข้าถึงลูกค้าในวงกว้าง การส่งเสริมการตลาด (promotion) เนื่องจากกลุ่มยังมีข้อจำกัดด้านกำลังการผลิต จึงไม่ได้เน้นกิจกรรมส่งเสริมการขายเชิงรุกมากนัก โดยใช้เพียงการลดราคาบางโอกาส ขาดกลยุทธ์แบบฮาร์ดเซลล์

(hard sell) และยังไม่มีการทำโฆษณาหรือการตลาดเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง และการนำเสนอ (presentation) การนำเสนอผ่านสื่อมัลติมีเดียบนออนไลน์เป็นแนวทางที่ควรเร่งพัฒนาเพื่อเพิ่มการรับรู้และขยายกลุ่มเป้าหมาย ขณะเดียวกันต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี เงินทุน และการจัดระบบบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจแบบยั่งยืน

การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT ของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีในภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยต้องการนำมาใช้เป็นแนวทางในการค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสำรวจสภาพและประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบปัญหาเรื่องยอดขาย แต่กลุ่มผ้าทอทั้ง 4 กลุ่ม ยังมีศักยภาพที่จะพัฒนารูปแบบการผลิตสื่อมัลติมีเดียเพื่อช่วยในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยผลจากการวิเคราะห์ SWOT จะเป็นแนวทางในการหากลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ซึ่งมาจากความพึงพอใจของผู้ใช้งานมาเป็นกรอบวิเคราะห์ด้วย

นอกจากนั้น วิสาหกิจผ้าทอพื้นถิ่นยังมุ่งเน้นนำหลักภารกิจริเริ่มเพื่อสังคม (CSR) มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้สีจากธรรมชาติ สามารถสังเคราะห์ออกมาแบบ SWOT กลุ่มผ้าทอพื้นถิ่นทั้ง 4 กลุ่ม ดังตารางที่ 1 [12]

Table 1: SWOT Analysis of Community Enterprises in Kanchanaburi Province

Strengths	Weaknesses
<p>S1: The uniqueness and wisdom of the local woven fabrics of community enterprises in Kanchanaburi Province stand out with distinctive characteristics and valuable traditional knowledge. These have been passed down through generations, reflecting the local culture, traditions, and way of life through unique patterns, colors, and weaving techniques, such as ancient woven fabrics, “Mor Hom” fabric, “Pateh” fabric, silk, and brocade fabric.</p> <p>S2: Availability of natural materials. Most of the local woven fabrics in Kanchanaburi use natural fibers such as cotton, silk, hemp, and plant-based fibers from local sources like screw pine, coconut trees, and sugar palm trees.</p>	<p>W1: The production of local woven fabrics by community enterprises in Kanchanaburi Province is primarily handmade, resulting in limited output that cannot meet market demand. This is because hand weaving takes a long time to complete each piece, depending on the availability of free time from regular work.</p> <p>W2: Many workers or local residents involved in weaving have shifted to other occupations, leading to a decline in the number of local weavers. Additionally, younger generations are less interested in inheriting the weaving tradition.</p>

Table 1: SWOT Analysis of Community Enterprises in Kanchanaburi Province (continue)

Strengths	Weaknesses
<p>S3: Skilled craftsmanship. The local weavers in the community enterprises of Kanchanaburi Province are highly skilled in hand weaving, producing intricate work. Their knowledge and expertise have been passed down through generations, inherited from their ancestors.</p> <p>S4: Variety of local woven fabrics. The community enterprises in Kanchanaburi offer a wide range of woven fabrics, featuring diverse patterns, colors, and weaving techniques. These fabrics are suitable for various purposes, such as tissue boxes, curtains, and window coverings.</p> <p>S5: Market potential. Local woven fabrics from Kanchanaburi Province possess high market potential both domestically and internationally. They are particularly popular among foreign tourists and craft enthusiasts who appreciate handmade products.</p>	<p>W3: The design of certain types of local woven fabrics by community enterprises in Kanchanaburi Province is simple and lacks appeal to new target customer groups.</p> <p>W4: Most local woven fabric producers in Kanchanaburi lack knowledge and skills in marketing and online sales, which hinders their ability to effectively access the market.</p> <p>W5: In terms of financial investment, local woven fabric producers in community enterprises of Kanchanaburi Province face limited capital and a shortage of funds for business development.</p>
Opportunities	Threats
<p>O1: The trend of local product popularity. There is a growing interest in local products, with consumers favoring handmade items, unique goods, and environmentally friendly products.</p> <p>O2: Tourism promotion. Kanchanaburi, as a secondary city and renowned tourist destination, attracts visitors from around the world, including many one-day trip tourists. This presents an opportunity to sell local woven fabrics.</p> <p>O3: Online sales channels. Digital technology enables local weaving producers in Kanchanaburi Province's community enterprises to reach customers worldwide through online sales platforms such as Shopee and Lazada.</p>	<p>T1: Substitute products. Factory-made fabrics, which are cheaper, come in a variety of designs, and are easily accessible, pose a challenge to local woven fabrics.</p> <p>T2: Imitation. The imitation of fabric patterns, weaving techniques, and local products negatively impacts the income of the community.</p> <p>T3: Environmental issues. Environmental problems, such as drought, affect the cultivation of cotton, a primary raw material for weaving.</p>

Table 1: SWOT Analysis of Community Enterprises in Kanchanaburi Province (continue)

Opportunities	Threats
<p>O4: Government support. Local entrepreneurs receive continuous support from the government, including community development programs, which help improve businesses, enhance skills, and promote marketing opportunities for local weaving enterprises to access new markets regularly.</p> <p>O5: Collaboration among local weaving producers. Community enterprise groups can collaborate to develop businesses, exchange knowledge, and support one another.</p>	<p>T4: Cultural changes. Shifts in cultural practices, including changes in clothing styles, are impacting societal preferences.</p>

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านสื่อสารการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วย ดังนี้

1. การโฆษณา (advertising) หัวข้อ (headline) คือ “ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี: มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า” รายละเอียดของข้อความโฆษณา (body copy) คือ สัมผัสเสน่ห์ของผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่ สืบทอดมายาวนานกว่าหลายชั่วอายุคน ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติ 100% ด้วยภูมิปัญญาและฝีมืออันประณีตของช่างทอผ้าด้วยกี่เอวหรือกี่มือ แต่ละผืนมีเอกลักษณ์และเรื่องราวที่บอกเล่าเรื่องราว ผ่านลวดลายอันวิจิตรบรรจง เหมาะสำหรับเป็นของขวัญอันล้ำค่า เก็บสะสมหรือสวมใส่เพื่อความโดดเด่น [6]

2. การขายโดยพนักงานขาย (personal selling) พนักงานขายผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นยอดขาย พนักงานขายควรมีความรู้เกี่ยวกับสินค้า ทักษะการขาย บริการลูกค้า กลยุทธ์การขาย เทคนิคการขาย และการดูแลลูกค้าหลังการขายเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจและตัดสินใจซื้อผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับสินค้า คือ 1) พนักงานขายควรมีความรู้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีเป็นอย่างดี รู้ประเภทของผ้า ลวดลาย สี สัน วิธีการทอ คุณสมบัติ และราคา รวมถึงรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้า วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้อง 2) ทักษะการขาย พนักงานขายควรมีทักษะการขายที่ดีสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพตอบคำถามลูกค้าได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน นำเสนอสินค้าได้อย่างน่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ 3) บริการลูกค้า พนักงานขายควรให้บริการลูกค้าด้วยความสุภาพ ใส่ใจลูกค้า ตอบสนองความต้องการของลูกค้า สร้างความประทับใจให้กับลูกค้า

2.2 กลยุทธ์การขายพนักงานขายควรมีกลยุทธ์การขายที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร นำเสนอสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า เสนอโปรโมชั่นหรือส่วนลด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า

2.3 ประโยคการขาย คือ 1) ผ้าทอพื้นถิ่นของเราผลิตจากเส้นใยธรรมชาติ 100% 2) ลวดลายบนผ้าทอแต่ละผืนมีความหมายพิเศษเพียงหนึ่ง 3) ผ้าทอของเราเหมาะสำหรับเป็นของขวัญอันล้ำค่าสุดประทับใจ 4) เรามีผ้าทอหลากหลายประเภทให้เลือก 5) เรายินดีให้คำปรึกษาเกี่ยวกับผ้าทอ

2.4 เทคนิคการขาย คือ 1) พนักงานขายควรใช้เทคนิคการขายที่หลากหลาย 2) เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าทอ 3) เปรียบเทียบผ้าทอแต่ละประเภท 4) แสดงให้ลูกค้าเห็นผ้าทอจริง 5) เสนอให้ลูกค้าลองสัมผัสผ้า 6) กระตุ้นให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ 7) การดูแลลูกค้าหลังการขาย 8) ตอบคำถามเกี่ยวกับการดูแลรักษาผ้า 9) เสนอบริการซ่อมแซมผ้า 10) เสนอโปรโมชั่นพิเศษสำหรับลูกค้าเก่า

3. การประชาสัมพันธ์ (public relation) ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีจะช่วยให้ผู้คนรู้จักและเข้าใจถึงคุณค่าของผ้าทอ พื้นถิ่น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรมีการร่วมมือกันเพื่อประชาสัมพันธ์ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี โดยใช้ช่องทางมัลติแพลตฟอร์ม จัดกิจกรรมที่น่าสนใจออกสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ และวัดผลการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากผู้คนทั่วไป ประกอบด้วย

3.1 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (public relations strategy) คือ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย (target) เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ผู้รักงานฝีมือ ผู้รักผ้าทอพื้นถิ่น ผู้สนใจวัฒนธรรมไทย เช่น เพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี เพิ่มยอดขาย ส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 กำหนดงบประมาณ (budget) สำหรับการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสม

3.3 เลือกช่องทางการประชาสัมพันธ์ (public relations channels) ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายทั้งสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์

3.4 กำหนดกิจกรรม (event) กำหนดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ เช่น การจัดงานแสดงสินค้า (display) การจัดนิทรรศการ (exhibitions) การจัดเวิร์คช็อป (workshop) การออกสื่อประชาสัมพันธ์ (public relations media)

3.5 ช่องทางการประชาสัมพันธ์ (public relations channels) ได้แก่

1) สื่อออนไลน์ (online media) ประกอบด้วย เว็บไซต์ (website) โซเชียลมีเดีย (social media) แพลตฟอร์ม อีคอมเมิร์ซ (ecommerce platform) การโฆษณาออนไลน์ (online advertising) และใช้อินฟลูเอนเซอร์ (influencer)

2) สื่อออฟไลน์ (offline media) ประกอบด้วย ร้านค้า ตลาด งานแสดงสินค้า พิพิธภัณฑสถานที่เกี่ยวข้อง สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

3.6 กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ (public relations activities) ได้แก่ 1) จัดงานแสดงสินค้าผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี 2) จัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี 3) จัดเวิร์คช็อปการทอผ้าพื้นถิ่นกาญจนบุรี 4) ออกสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี 5) ร่วมงานแสดงสินค้าผ้าทอ 6) ประชาสัมพันธ์ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีผ่านสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ 7) การร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ (MOU) ทั้งภาครัฐและเอกชน

3.7 สื่อประชาสัมพันธ์ (public relations media) ได้แก่ 1) รูปภาพผ้าทอพื้นถิ่นที่มีความสวยงาม 2) วิดีโอเกี่ยวกับกรรมวิธีการทอผ้า 3) บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย (research article/academic article) เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 4) การสร้างผลิตภัณฑ์อินโฟกราฟิก

(infographic) เกี่ยวกับข้อมูลผ้าทอพื้นถิ่นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4. การส่งเสริมการขาย (sale promotion) ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีจะช่วยให้ผู้คนรู้จักและตัดสินใจซื้อผ้าทอพื้นถิ่นผู้ประกอบการควรมีกลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่ชัดเจน เลือกช่องทางการส่งเสริมการขายที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ออกสื่อส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพ และวัดผลการส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มยอดขายกระตุ้นความต้องการของลูกค้า และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับแบรนด์ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี ดังนี้ 1) แจกของขวัญฟรีเมื่อซื้อผ้าทอพื้นถิ่น 2) จัดกิจกรรมชิงรางวัล 3) เสนอส่วนลดพิเศษสำหรับลูกค้าประจำ 4) จัดแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รวมถึงการซื้อผ้าทอพื้นถิ่น 5) ร่วมมือกับร้านค้าหรือธุรกิจอื่น ๆ เพื่อเสนอโปรโมชั่นร่วมกัน โดยการจัดทำคูปองส่วนลดสำหรับการซื้อผ้าทอพื้นถิ่น ใช้ใบปลิวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่น หรือโปสเตอร์/แบนเนอร์ ที่โฆษณาผ้าทอพื้นถิ่นและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่น

5. การตลาดโดยการจัดกิจกรรมพิเศษ (event marketing) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี ผู้ประกอบการควรมีกลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจน เลือกประเภทของงาน กิจกรรมและช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม เพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย กระตุ้นความต้องการของผู้บริโภค ประกอบด้วย

5.1 งานแสดงสินค้า (display) งานแสดงสินค้าผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี ผู้ประกอบการสามารถนำสินค้ามาจำหน่าย แสดงสินค้า และประชาสัมพันธ์แบรนด์ งานแฟชั่นโชว์ผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี นำเสนอความสวยงาม เอกลักษณ์ และความทันสมัยของผ้าทอพื้นถิ่น

5.2 งานเวิร์คช็อป (workshop) เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี สอนวิธีการทอผ้า การออกแบบ การตัดเย็บ และการดูแลรักษาผ้า

5.3 กิจกรรมภายในงานกิจกรรมพิเศษ ด้วยการจำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นผ่านการแสดงแฟชั่นโชว์ผ้าทอพื้นถิ่น การสาธิตการทอผ้า การเวิร์คช็อปเกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่น การแสดงดนตรีไทย การแสดงพื้นบ้าน การประกวดผ้าทอพื้นถิ่น กิจกรรมสำหรับเด็ก และการแสดงสินค้า (display) ประกอบด้วย

1) งานแสดงสินค้าผ้าทอพื้นถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

2) งาน OTOP ของ อบจ.กาญจนบุรี งาน OTOP กาญจนบุรีจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีผู้ประกอบการจากทั่วจังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงผ้าทอพื้นถิ่น มาร่วมจำหน่ายสินค้า OTOP

3) งานเทศกาลผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี งานเทศกาลผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีกิจกรรม ต่าง ๆ มากมาย เช่น การแสดงสินค้า การสาธิตการทอผ้า การประกวดผ้าทอ และการแสดงทางวัฒนธรรม

4) งานแสดงสินค้าผ้าทอไทย งานแสดงสินค้าผ้าทอไทยจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีผู้ประกอบการต่าง ๆ รวมถึงผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีมาแสดงสินค้า

5) งานแสดงสินค้าผ้าทอพื้นถิ่นนานาชาติ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีผู้ประกอบการจากหลายประเทศมาร่วมจำหน่ายผ้าทอ รวมถึงผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี ซึ่งสถานที่จัดแสดงสินค้าผ้าทอพื้นส่วนใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนในกาญจนบุรี ได้แก่

5.1) ศูนย์แสดงสินค้ากาญจนบุรีเป็นสถานที่จัดแสดงสินค้าที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดกาญจนบุรี เหมาะสำหรับการจัดงานแสดงสินค้าผ้าทอขนาดใหญ่

5.2) หอประชุมจังหวัดกาญจนบุรีเป็นสถานที่จัดแสดงสินค้าที่รองรับผู้เข้าชมได้จำนวนมาก เหมาะสำหรับการจัดงานแสดงสินค้าผ้าทอขนาดกลาง

5.3) โรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรีหลายแห่งมีห้องจัดเลี้ยงที่เหมาะสมสำหรับการจัดงาน แสดงสินค้าผ้าทอขนาดเล็ก

5.4) สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีหลายแห่งสามารถใช้เป็นสถานที่จัดงานแสดง สินค้าผ้าทอ เช่น ตลาดน้ำ วัต และแหล่งโบราณคดี การเตรียมการสำหรับการแสดงสินค้าผ้าทอพื้นถิ่นใน จังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนี้ขั้นตอนการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผน ผู้ประกอบการควรวางแผนการแสดงผลสินค้าอย่างรอบคอบ กำหนดเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย งบประมาณ สถานที่ วันและเวลา กิจกรรม และกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ 2) ขั้นการเตรียมสินค้า ผู้ประกอบการควรเตรียมสินค้า ให้พร้อม สินค้าควรมีความหลากหลาย สวยงาม มีคุณภาพ และตรงกับความต้องการของลูกค้า 3) การเตรียม บุธ ผู้ประกอบการควรเตรียมบุธให้สวยงาม ดึงดูดความสนใจ และสะดวกต่อการใช้งาน 4) การเตรียมพนักงาน ขาย ผู้ประกอบการควรเตรียมพนักงานให้พร้อม พนักงานควรมีความรู้เกี่ยวกับสินค้า บริการลูกค้าได้ดี และ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) การประชาสัมพันธ์ ผู้ประกอบการควรประชาสัมพันธ์งานแสดงสินค้าอย่างทั่วถึง ผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ครบทุกช่องทางหลายแพลตฟอร์ม

6. การใช้เครื่องมือสื่อสารอินเทอร์เน็ต (internet) ประกอบด้วย

6.1 เว็บไซต์ (Web site) เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญสำหรับธุรกิจผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี เว็บไซต์ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า บริการ เรื่องราวเกี่ยวกับผ้าทอ ช่องทางการติดต่อ และช่องทางการสั่งซื้อ

6.2 สร้างเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี เช่น ประวัติ กรรมวิธีการทอ ลวดลายผ้า เพื่อบอกความหมาย การเล่าเรื่อง และราคา

6.3 เพื่อแสดงรูปภาพและวิดีโอผ้าทอที่มีความสวยงาม

6.4 เพื่อบอกการเล่าเรื่องราว (storytelling) เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นถิ่น จังหวัดกาญจนบุรี

6.5 เพื่อเสนอช่องทางการติดต่อและช่องทางการสั่งซื้อ

6.6 โซเชียลมีเดีย (social media) คือ 1) โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกค้า แบ่งปันข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ และโปรโมชัน 2) โพสต์รูปภาพและวิดีโอผ้า ทอที่มีความสวยงาม 3) แชร์ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น 4) จัดกิจกรรมออนไลน์ เช่นไลฟ์สด (live) เกม (game) และการประกวด (competition) 5) ตอบคำถามและข้อความจากลูกค้า

6.7 อีคอมเมิร์ซ (E-commerce) คือ 1) แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถ ขายสินค้าออนไลน์ได้อย่างสะดวก ลูกค้าสามารถค้นหา เปรียบเทียบ และสั่งซื้อสินค้าได้ง่าย 2) เปิดร้านค้า ออนไลน์บนแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยม 3) นำเสนอสินค้าผ้าทอหลากหลายประเภท 4) กำหนดราคาสินค้า ที่แข่งขันได้ 5) เสนอช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย 6) จัดส่งสินค้าอย่างรวดเร็วและปลอดภัย

7. การโฆษณาออนไลน์ (online advertising) ได้แก่ 1) การโฆษณาออนไลน์ช่วยให้ผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น เพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับแบรนด์ และกระตุ้นยอดขาย 2) การโฆษณาผ้า ทอพื้นถิ่นกาญจนบุรีบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Google, Facebook, YouTube และ Instagram 3) กำหนด กลุ่มเป้าหมาย (target) ที่ชัดเจน 4) เลือกประเภทโฆษณาที่เหมาะสม 5) ตั้งงบประมาณโฆษณา 6) ติดตาม ผลลัพธ์ของโฆษณา

8. การตลาดทางตรง (direct marketing) กลยุทธ์การตลาดที่ผู้ประกอบการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยตรง โดยไม่ผ่านตัวกลางเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการขายผ้าทอพื้นถิ่นกาญจนบุรี ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ลูกค้าต้องการทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับที่มา เรื่องราว และกรรมวิธีการผลิต ผู้ประกอบการสามารถสื่อสารข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านช่องทางการตลาดทางตรง เช่น อีเมลล์ (E-mail) หรือไปขายตามบ้าน ได้แก่ 1) ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกค้าได้โดยตรง ส่งข่าวสาร โปรโมชั่น และข้อมูลแก่ลูกค้า 2) ส่งอีเมลล์แจ้งข่าวสาร โปรโมชั่นแก่ลูกค้า 3) เก็บข้อมูลลูกค้า เช่น ชื่อ ที่อยู่อีเมลล์ และเบอร์โทรศัพท์ 4) แบ่งกลุ่มลูกค้าตามความสนใจ 5) ส่งอีเมลล์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า มีดังนี้

8.1 กิจกรรมการใช้การตลาดทางตรง ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมเวิร์คช็อป (work shop) ผู้ประกอบการสามารถจัดกิจกรรมเวิร์คช็อปสอนการทอผ้า การออกแบบ การตัดเย็บ และการดูแลรักษาผ้าทอพื้นถิ่น 2) จัดทริปท่องเที่ยว (organize a travel trip) ผู้ประกอบการสามารถจัดทริปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พาลูกค้าไปชมแหล่งผลิตผ้าทอ เรียนรู้วิถีชีวิต และสัมผัสประสบการณ์การทอผ้า 3) บริการสั่งทำพิเศษผู้ประกอบการสามารถรับออกแบบ ตัดเย็บ และปักลายผ้าทอตามความต้องการของลูกค้า 4) บริการสอนพิเศษ ผู้ประกอบการสามารถสอนทอผ้า ออกแบบ ตัดเย็บ และปักลายผ้าทอให้กับลูกค้า 5) การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ ผู้ประกอบการสามารถร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์บนโซเชียลมีเดีย เพื่อโปรโมทผ้าทอพื้นถิ่น

8.2 กลยุทธ์การตลาดทางตรง มีดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมีใคร ความต้องการของลูกค้าเป็นอย่างไร ลูกค้าอยู่ที่ไหนต้องการอะไรจากการทำการตลาดทางตรง 2) ต้องการเพิ่มยอดขาย สร้างการรับรู้ หรือสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า 3) เลือกช่องทางการตลาด ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย งบประมาณ และสินค้า 4) สร้างข้อความที่ดึงดูด ผู้ประกอบการควรสร้างข้อความที่ดึงดูดความสนใจกระตุ้นความต้องการ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียสำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจที่ประสบการณ์การทำงาน 1 ปีขึ้นไป เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อร่วมกันว่าจะนำเสนอรูปแบบใด พบว่าสื่อนำเสนอการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น โดยสามารถนำเสนอข้อมูลได้ 2 รูปแบบหลัก ๆ ดังนี้

2.1 สื่อออฟไลน์ (offline media) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการประชาสัมพันธ์ผ้าทอพื้นถิ่น ผู้ประกอบการควรเลือกใช้สื่อออฟไลน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สินค้า และงบประมาณ ควบคู่กับการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี สื่อหน้าร้าน ร้านค้าภายในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น ร้านขายของฝาก ร้านขายผ้า ร้านขายสินค้าพื้นเมือง ร้านค้าในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ ๆ ห้างสรรพสินค้า ทั้งนี้ต้องมีสื่อ ฌ จุดขายด้วย POP (point of purchase) คือ สื่อส่งเสริมการขาย ฌ จุดขาย เพื่อสร้างเรียนรู้และจดจำตราสินค้า (brand awareness) ประชาสัมพันธ์สื่อรูปแบบต่าง ๆ แผ่นพับ โบรชัวร์ เพื่อการเผยแพร่เรื่องราวบนหน้าร้านออนไลน์ (on sites) และนำเสนอผลิตภัณฑ์ รูปภาพ และข้อมูลเชิงลึกเพื่อการเก็บข้อมูลและนำเสนอผลิตภัณฑ์มาช่วยในการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย (distribution channels)
- 2) ตรวจสอบร้านค้าออนไลน์และจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นต้น
- 3) การจัดงานแสดงสินค้า (exhibitions) และการจัดจำหน่ายในช่องทางดังกล่าวข้างต้น

- 4) มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ (value added)
- 5) การพัฒนาการออกแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์
- 6) นำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณค่าและจุดขายกับลูกค้า
- 7) การปรับปรุงคุณภาพด้านทรัพยากรส่วนบุคคล
- 8) จัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านการตลาดและความรู้สื่อสารแก่สมาชิกกลุ่ม

2.2 สื่อออนไลน์ (online media) ใช้ในการติดต่อสื่อสารและการรับฟังความคิดเห็นจากลูกค้า เพื่อเป็นโปรโมชั่นหรือเพื่อการสนับสนุนกับลูกค้า ซึ่งเป็นสื่อดิจิทัลอย่างหนึ่งที่ช่วยในการปฏิบัติการทางสังคม (social tool) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคม (social network) ผ่านทางเว็บไซต์ ประกอบกับโปรแกรมประยุกต์อื่น ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตบนสื่อต่าง ๆ โดยต้องการให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเนื้อหา (User-Generated Content: UGC) ในรูปแบบของข้อมูลภาพ เสียง ข้อความซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความประสงค์ให้สื่อมีลักษณะ ดังนี้

- 1) สื่อคลิปวิดีโอสั้น จำนวน 4 แบบ ๆ ละ 1 กลุ่ม
 - 1.1 คลิปวิดีโอแนะนำผลิตภัณฑ์และคำอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจและความดึงดูดผู้สนใจ
 - 1.2 สื่อวิดีโอสั้นเบื้องหลังการทอผ้าเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวในท้องถิ่น
- 2) สื่อความเร็วสูงแบบโต้ตอบ (interactive multimedia)
 - 2.1 พัฒนาเว็บไซต์หรือโมบายแอปพลิเคชันเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์และข่าวสารต่าง ๆ
 - 2.2 สร้างความรู้สึกร่วมด้วยสื่อ VR (virtual reality คือ ความเป็นจริงเสมือน) และ AR (augmented reality คือความจริงเสริม) เพื่อให้ผู้สนใจได้สัมผัสบรรยากาศการทอผ้าสื่อแบบเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง
 - 2.3 สื่อบนโซเชียลมีเดีย
 - 2.4 สร้างเนื้อหาและคลิปวิดีโอสำหรับแชร์บนโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม

สามารถขยายฐานกลุ่มลูกค้าได้เป็นอย่างมาก อาจพิจารณาสื่อดังกล่าว เน้นการใช้และวางแผนกลยุทธ์การเผยแพร่ที่ดีจะส่งผลต่อการเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ สร้างผลกำไรและการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ผลการศึกษาประสิทธิภาพที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณา และประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินด้านประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น 1. ด้านเนื้อหา 2. ด้านการนำเสนอสื่อมัลติมีเดีย ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2

Table 2 Evaluates the effectiveness of media for public relations and public relations

Items for evaluating the effectiveness of multimedia For advertising and public relations for enterprises Local weaving community	comment			
	average	S.D.	meaning	
Content				
1.1 Content in multimedia	Not easy to understand or too difficult	4.54	0.96	High
1.2	There is new content. to learn	4.62	0.88	High
1.3	Customers understand multimedia content.	4.40	0.96	middle

Table 2 Evaluates the effectiveness of media for public relations and public relations (continue)

Items for evaluating the effectiveness of multimedia For advertising and public relations for enterprises Local weaving community	comment		
	average	S.D.	meaning
1.4 The content of the story is interesting.	4.62	0.93	High
1.5 Show complete information and details	4.49	0.97	middle
1.6 The content is clear, accurate, and reliable.	4.57	0.70	High
1.7 The information is up-to-date and interesting.	4.62	0.77	High
1.8 The story is arranged in steps and continuously. Easy to read and understand	4.62	0.89	High
Total	4.56	0.79	High
2. Multimedia presentation			
2.1 The images presented in multimedia are clear and easy to understand.	4.40	0.90	middle
2.2 The quality of the sound effects is clear and easy to understand.	4.49	0.91	middle
2.3 The choice of font style, size, and color is clear and easy to read.	4.57	0.92	High
2.4 Multimedia is interesting.	4.63	0.93	High
2.5 The use of illustrations is consistent with the content.	4.62	0.89	High
Total	4.54	0.91	High
Total average of 2 sides	4.55	0.85	High

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินประสิทธิภาพที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นมีประสิทธิภาพ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85 อยู่ในระดับ ดีมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 อยู่ในระดับ ดีมาก รองลงมา ด้านการนำเสนอสื่อมัลติมีเดีย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.91 ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีผ่านมัลติแพลตฟอร์ม ผลการศึกษาตามตารางที่ 3

Table 3 Evaluation of Satisfaction with Multimedia Tools for Advertising and Public Relations of Local Weaving Community Enterprises in Kanchanaburi Province Across Multiple Platforms.

List of assessments of satisfaction with multimedia media for advertising and public relations for local weaving community enterprises.	comment		meaning
	percentage	S.D.	
1. Appropriateness of the format			
1.1 The colors used are beautiful and easy on the eyes.	4.54	0.96	High
1.2 The font style is easy to read and beautiful.	4.63	0.89	High
1.3 Overall, multimedia is appropriate and can be used for further commercial advertising and public relations purposes.	4.40	0.88	middle
1.4 The colors used are beautiful and easy on the eyes.	4.62	0.97	High
Total	4.55	0.93	High
2. Language			
2.1 Use the correct language Suitable for the target group	4.56	0.97	High
2.2 The meaning is clearly conveyed and is appropriate to the context of the content.	4.49	0.93	middle
2.3 The language and images used are consistent.	4.57	0.97	High
Total	4.54	0.96	High
3. Use side			
3.1 The screen design is appropriate, easy to use, and the proportions are appropriate and beautiful.	4.57	0.79	High
3.2 The size, colors, and letters are clear, beautiful, and easy to read, suitable for students.	4.63	0.77	High
3.3 The graphics are appropriate, clear and consistent with the content.	4.55	0.90	High
Total	4.58	0.82	High

Table 3 Evaluation of Satisfaction with Multimedia Tools for Advertising and Public Relations of Local Weaving Community Enterprises in Kanchanaburi Province Across Multiple Platforms. (continue)

List of assessments of satisfaction with multimedia media for advertising and public relations for local weaving community enterprises.	comment		meaning
	percentage	S.D.	
4. Overall satisfaction			
You are overall satisfied with the multimedia media for advertising and public relations for the local weaving community enterprise in Kanchanaburi province through multiple platforms.	4.54	0.92	High
Total	4.55	0.91	High

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความพึงพอใจในภาพรวมต่อสื่อมัลติมีเดียสำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีผ่านมัลติแพลตฟอร์ม มีความพึงพอใจต่อ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91 อยู่ในระดับ ดีมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 อยู่ในระดับ ดีมาก รองลงมา ด้านความเหมาะสมของรูปแบบและด้านความพึงพอใจในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 และด้านภาษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 อยู่ในระดับ ดีมาก ตามลำดับ

การอภิปรายผล

ผลิตภัณฑ์ลักษณะผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสะท้อนวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ผ้าทอพื้นถิ่นส่วนใหญ่ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ฝ้ายไหม ป่าน ไยจากพืชท้องถิ่น เช่น ต้นหม้อข้าวหม้อแกง ต้นมะพร้าว และต้นตาล ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแต่มีความคล้ายคลึงกัน มีการผลิตสินค้าต่อยอดพวงหรีดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างน่าสนใจ ประกอบกับการทอด้วยมือหรือกี่เอน จะมีความละเอียดละไมด้านการออกแบบเป็นพิเศษและเป็นศิลปะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังได้มีการใช้ผ้าขาวม้าในการพัฒนาเป็นสินค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กระเป๋าเงิน ธิบิ้น พวงหรีด พวงมาลัย และเครื่องประดับต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัย ณรงค์ เจนใจ และกรชนก สนิทวงศ์ [7] ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องเอกลักษณ์ลวดลายผ้าทออีสานบ้านวังผา ตำบลสันมะค่า อำเภอบ้านด่าน จังหวัดเชียงราย ในการที่ชุมชนมีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่สืบทอดจากจากบรรพบุรุษ และเกิดการเรียนรู้การสืบทอดทางภูมิปัญญา จนเกิดเป็นองค์ความรู้ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นเอกลักษณ์ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของชุมชน สามารถแบ่งเอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอของชุมชนในด้านเอกลักษณ์ลวดลายพื้นฐานและลายไทยเอกลักษณ์ลวดลายธรรมชาติ และวิถีชีวิต เอกลักษณ์ลวดลายประยุกต์และเอกลักษณ์ลวดลายสัตว์สวยงามและสัตว์มงคล

ส่วนด้านราคา พิมพ์พิสุทธิ์ ศรีมณีสวัสดิ์ และคณะ [8] การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทอผ้าขึ้นดินแดงด้วยเส้นด้ายประดิษฐ์ ของชุมชนบ้านคูบอน ตำบลคูเมือง อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาต้นทุนทอผ้าขึ้นดินแดงด้วยเส้นด้ายประดิษฐ์ พบว่า ต้นทุนค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งนโยบายการตั้งนโยบายการตั้งราคาแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ใช้เวลาทอผ้าเป็นงานอาชีพเสริมทำให้ใช้เวลาในการทอผ้าต่อผืนใช้ระยะเวลาต่อผืนค่อนข้างนานส่งผลให้ราคาต่อผืนมีราคาแพงกว่าท้องตลาดทั่วไปที่ทอจากเครื่องจักรที่ใช้ระยะเวลาทอได้ทีละมาก ๆ

ในกรณีที่ช่องทางการจัดจำหน่าย นอกจากการขาย ณ ที่ตั้ง คือ หน้าร้านของวิสาหกิจชุมชน ยังมีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายที่อยู่บนพื้นที่ออนไลน์ ในส่วนของการนำเสนอขายสื่อออนไลน์สามารถนำเสนอสื่อมัลติมีเดียที่สร้างขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นอยู่ในระดับมากสามารถนำไปสื่อสารเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยรัตน์ บุญเนตร, สุมนา ปาระรัตน์ และ ศิริจันทร์ นาพอ [9] ในประเด็นสื่อมัลติมีเดียที่สร้างขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อที่มีคุณภาพดีมาก สามารถนำไปใช้ เป็นสื่อสำหรับการประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ทั้งสื่อพัฒนาด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่สามารถติดต่อได้ทั้งช่องทางออนไลน์ (online marketing) และช่องทางออฟไลน์ (offline marketing) สอดคล้องกับงานวิจัยของอลิศรา ธรรมบุตร [10] ในด้านการพัฒนาสื่อเพื่อใช้โฆษณาและการประชาสัมพันธ์ได้ทั้ง 2 ช่องทาง นอกจากนี้การผลิตสื่อรูปแบบการนำเสนอสินค้าในพื้นที่บริบทแตกต่างกัน ลักษณะการสื่อสารไปยังผู้บริโภคก็ต้องแตกต่างกันออกไปด้วยเช่นเดียวกันสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณ องค์กรุทธศึกษา [11] นอกจากนี้การใช้สื่อออนไลน์ควบคู่กับสื่อออนไลน์ ในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญศรี มหามนตรี (2562) [12] ที่กล่าวว่า “การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนควรบูรณาการการใช้สื่อออฟไลน์ เช่น แผ่นพับ โบรชัวร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ร่วมกับสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะโซเชียลมีเดีย เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น” การใช้สื่อที่หลากหลายช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสื่อสารและเพิ่มการรับรู้ตราสินค้า (brand awareness) การพัฒนาคลิปวิดีโอ และ เนื้อหาที่ผู้ใช้มีส่วนร่วม (user-generated content) สอดคล้องกับแนวคิดของ Kaplan & Haenlein (2010) [13] ที่เสนอว่าสื่อสังคมออนไลน์มีศักยภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง ส่งเสริมการรับรู้และความภักดีในแบรนด์ที่ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยเรื่องราวทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบหลัก เช่น ผ้าทอพื้นถิ่นและการนำเทคโนโลยี VR (virtual reality) และ AR (augmented reality) มาใช้เพื่อให้ผู้ชมได้สัมผัสกับบรรยากาศการทอผ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญารัตน์ อ่อนละมัย (2564) [14] ที่พบว่า “การใช้สื่อเสมือนจริงในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำแก่ผู้บริโภค และเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ” การใช้เทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนข้อเสนอในการ นำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างจุดขายผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานของ Smith (2009) [15] ที่ระบุว่า “cultural branding” หรือการใช้เรื่องราวและบริบทวัฒนธรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ สามารถเพิ่มมูลค่าทางอารมณ์และจิตวิญญาณให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และช่วยสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นเอกลักษณ์ได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) เพื่อศึกษาความเหมือนความแตกต่าง และเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เปรียบเทียบกับผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ
- 2) เพื่อศึกษาวิธีการนำองค์ความรู้ กลยุทธ์การจัดการ การตลาด และการพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่นและประสบการณ์จากจังหวัดอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนา ผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของคนในชุมชน ควรมีการศึกษาการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ให้คนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยให้มากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมในทุกมิติของการอนุรักษ์และขับเคลื่อนองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ด้านเทคโนโลยีมากขึ้นจะทำให้ชุมชนสามารถนำไปพัฒนาฝึกฝนและต่อยอดทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการออกแบบลวดลายที่สามารถรักษาของเก่าและพัฒนาของใหม่ไปในขณะเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) นโยบายสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมดิจิทัล ภาครัฐควรจัดโครงการฝึกอบรมและเวิร์คช็อปสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะการผลิตสื่อมัลติมีเดีย เช่น คลิปวิดีโอสั้น การสร้างคอนเทนต์บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และการใช้เทคโนโลยี AR/VR เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) นโยบายส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์ผ่านมัลติแพลตฟอร์ม ควรมีการจัดตั้งศูนย์สนับสนุนการตลาดในระดับจังหวัดหรือเขต ให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การตลาดบนแพลตฟอร์ม Shopee, Lazada, Facebook, TikTok รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณในการทำโฆษณาออนไลน์แบบเจาะกลุ่มเป้าหมาย
- 3) นโยบายสนับสนุนทุนหมุนเวียนและเงินทุนพัฒนาธุรกิจ ให้ความช่วยเหลือด้านแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือกองทุนเฉพาะกิจ เพื่อใช้ในการพัฒนาเครื่องมือการผลิต วัตถุดิบ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 4) นโยบายการส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ผนวกผ้าทอพื้นถิ่นเข้ากับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเทศกาลผ้าทอ การจัดแฟชันโชว์ หรือการจัดนิทรรศการเชิงศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการจับมือกับนักออกแบบแฟชั่นหรือแบรนด์ไทยเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าทอสู่ตลาดพรีเมียม
- 5) นโยบายอนุรักษ์และส่งต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าผ่านระบบการศึกษาไม่ว่าจะในรูปแบบกิจกรรมเรียนรู้ในโรงเรียน หรือในศูนย์ฝึกอาชีพท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าและสานต่อภูมิปัญญา
- 6) นโยบายจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการส่งเสริมการรวมกลุ่มของวิสาหกิจในจังหวัดหรือภาคใกล้เคียง เพื่อร่วมพัฒนาแบรนด์ สร้างมาตรฐานคุณภาพ และจัดตั้งระบบโลจิสติกส์ร่วมกันเพื่อลดต้นทุน เพิ่มอำนาจการต่อรอง และขยายตลาดให้กับผู้ประกอบการระดับท้องถิ่น

References

- [1] Naruemon, C. (2019). Development of multimedia to transmit local wisdom in community products. *Kasem Bundit Journal*, 20(2), 180-188.
- [2] Bureau of Community Product Standards, *Thai Industrial Standards Institute*. (2021). Community product standards. Retrieved June 20, 2023, from https://www.tisi.go.th/website/about/tisi_cps
- [3] Harsanto, B., Primiana, I., Sarasi, V., & Satyakti, Y. (2023). Sustainability innovation in the textile industry: A systematic review. *Sustainability*, 15(2), 1549.
- [4] Waiphot, D., Jeeradet, C., Theerawara, S., Kritthika, J., & Kamolika, D. (2019). Development of a vector drawing application for art education. *SANTAPOL College Academic Journal*, 5(2), 253-261.
- [5] Narong, P. (2008). *Research methodology*. Bangkok: Expert Net.
- [6] Buasorn, S. (2023, November 19). In-depth interview. By [Phacharanat Kainunpa].
- [7] Narong, J., & Krachnok, S. (2018). The uniqueness of woven patterns of Isan fabrics in Ban Wangpha, San Makkha Subdistrict, Pa Daet District, Chiang Rai Province. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Social Development*, 7(3), 110-122.
- [8] Phimpisit, S., Srimanee-Sawat, P., & Others. (2018). Cost and return analysis of weaving the traditional “sin teendang” fabric using handmade threads in the community of Khubon, Khu Muang Subdistrict, Khu Muang District, Buriram Province. *Journal of Local Research and Innovations*, 13(1), 95-103.
- [9] Hatairat, B., Sumana, P., & Sirinan, N. (2018). Research and design for creating multimedia to promote eco-tourism in Bo Hin Subdistrict, Sikao District, Trang Province. *Journal of Administration and Local Innovation*, 22(1), 27-40.
- [10] Alisara, T., Patcharawan, A., & Thatsaniya, N. (2021). Strategies for promoting marketing of local handwoven silk in Surin Province. *Journal of Academic Technology Management*, 2(2), 1-13.
- [11] Worawan, O. (2023). A comparative study of attitudes towards virtual YouTubers and consumer responses to banner advertisements between Thai and foreign consumers. *Journal of Public Relations and Advertising*, 16(2), 72-90.
- [12] Mahamontri, B. (2019). *Guidelines for Community Product Promotion Using Mixed Media*. *Journal of Communication Arts*, 37(2), 15–28.
- [13] Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>

- [14] Onlamai, T. (2021). Using Virtual Reality Technology to Add Value to Local Products in the Digital Era. *Journal of Educational Technology and Innovation*, 10(1), 49-62.
- [15] Smith, M. K. (2009). *Issues in cultural tourism studies* (2nd ed.). Routledge.

กลยุทธ์การพัฒนาคณากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์
การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
Development Strategy for Nursing Staff of the
Hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn
Medical Center (MSMC)

ฤทัยรัตน์ กรมไธสง^{1*} กัญญ์ธัญญ์ สุชิน¹ และนาวิณ พรหมใจสา¹ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์¹
Ruthairat Kromthaisong^{1*}, Kanthanan Suchin¹, Nawin Promjaisa¹, and
Jeeranan Chaingam nok¹

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 57100

¹ Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University, 57100, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: phacharanat@kru.ac.th

(Received: March 4, 2025; Revised: May 22, 2025; Accepted: May 29, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลของโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พยาบาลวิชาชีพ 266 คน โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลจัดทำ Focus Group สังเคราะห์ด้วยเทคนิค Swot Analysis และ Tows Matrix ร่างเป็นกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กลยุทธ์ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 แผนการพัฒนา ประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์ย่อย กลยุทธ์ที่ 2 แผนการปรับปรุงแก้ไข ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย และกลยุทธ์ที่ 3 แผนนโยบาย ประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์ย่อย ซึ่งกลยุทธ์ที่ 1 และ 2 สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลในด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา เพราะเป็นการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการได้อย่างมีคุณภาพและเป็นไปอย่างยั่งยืน ส่วนกลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งเป็นแผนนโยบาย นำเสนอกกลยุทธ์กับทีมผู้บริหาร เพื่อนำไปพิจารณาในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการทำแผนพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Abstract

This research aimed to 1) study the context performance of nursing personnel the hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center, 2) to create a strategy for developing nursing personnel the hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center, and 3) to evaluate the appropriateness of the strategy for developing nursing personnel the hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center. The sample group used in the study was 266 professional nurses. The data used was a questionnaires then data obtained from the questionnaires were used to create a focus group and synthesized by using Swot Analysis and Tows Matrix techniques. The strategies for developing nursing personnel at HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center were drafted as follows: 1: Development plan, consisting of 3 sub-strategies; Strategy 2: Revision plan, consisting of 4 sub-strategies; and Strategy 3: Policy plan: consisting of 3 sub-strategies. Strategy 1 and Strategy 2 can be used to improve and improve the development of nursing personnel in terms of training, education and development because it improves the knowledge, ability and skills of personnel to be able to work efficiently, provide services to service users with quality and sustainability. Strategy 3, which is a policy plan, presents strategies to the management team to consider in performance of nursing personnel the hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center in making further development plans.

Keyword: Strategy, Development of nursing staff, The Hospital of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย รวมทั้งพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาค้นทุก ช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับ สิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มี 17 เป้าหมาย ซึ่งงานวิจัย ในครั้งนี้สอดคล้องกับเป้าหมาย ที่ 3 และเป้าหมาย ที่ 4 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นเป้าหมายที่เน้นการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive) มุ่งการ เปลี่ยนแปลง (Transformative) และบูรณาการ (Integrated) ซึ่ง คน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ ในการ ขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาคนที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ การพัฒนา ทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เพื่อวางรากฐานให้เป็ นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทย ให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน วัยแรงงานเน้นการสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดงานทั้งทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ วัยสูงอายุเน้นพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและ ประสบการณ์ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้โดยเน้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการคลังความรู้ดิจิทัล การปรับระบบการจัดการเรียน การสอน รวมถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึง การเตรียมความพร้อมของกำลังคนในกลุ่มด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต อย่างสำคัญ [1] สิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีศักยภาพ คือ กลยุทธ์ที่ดีในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ซึ่งหากองค์กรมีการกำหนดวิธีการ กิจกรรม ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ทิศทางขององค์กรและความต้องการของบุคลากร ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณงาน เวลาและค่าใช้จ่าย จนทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามไปด้วย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ผ่านมา โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระ เทพรัตนาธิราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ได้รับผลกระทบจากการการแพร่ระบาด จะต้องมีการกักตัว ห้ามออก นอกพื้นที่ และต้องรับผู้ป่วยในบริเวณจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคลากร ทางการแพทย์มีภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น จากการทำงานที่ต้องดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด และมีโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ [2] ส่งผลให้บุคลากรทางการ พยาบาลไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ป่วย ภาระงานล้นมือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในช่วงการระบาดโรคโควิด19 ต้องดูแลผู้ป่วยในโรคที่ไม่เคยพบและไม่มีประสบการณ์มาก่อน ทำให้เกิดความเครียด มีแนวโน้มเกิดภาวะเหนื่อยล้า หมดไฟในการทำงาน เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตหรือการเจ็บป่วย ทางจิตเวชได้ ซึ่งมีรายงานใน ต่างประเทศว่า

วิชาชีพพยาบาลต้องเผชิญกับความเหนื่อยล้าในการทำงานระดับสูงในช่วงการระบาดของโรคโควิด 19 [3] นอกจากนี้ยังพบว่า วิชาชีพพยาบาลมีการลาออกจากงานมากถึง 7,000 คน หลังสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 [4] แม้จะมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมาใช้แก้ไขปัญหา แต่ก็ไม่สามารถที่จะทดแทนทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะที่สำคัญคือ บุคลากรทางการพยาบาลเพราะใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุด โดยใช้กระบวนการทางการพยาบาลในการประเมินผู้ป่วย จัดการกับอาการรบกวนต่าง ๆ ดูแลความปลอดภัย ป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นระหว่างรักษาพยาบาล เผื่อระวังสังเกตอาการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยและครอบครัว สร้างสรรค์คุณภาพการบริการ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความอยู่รอดของโรงพยาบาลเป็นอย่างยิ่ง [5]

หากโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีจำนวนบุคลากรทางการพยาบาลไม่เพียงพอหรือเกิดการขาดแคลน ลาออกจากงานจำนวนมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อที่สำคัญในหลายด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยลดลงและต้องนอนโรงพยาบาลนานขึ้น เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 2) ผลกระทบต่อบุคลากรจากที่มีอัตรากำลังไม่เพียงพอ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องแบกรับภาระงานมากขึ้น อาจเกิดความเครียด ขาดขวัญและกำลังใจ [6] 3) ผลกระทบต่อโรงพยาบาล ที่อาจต้องลดจำนวนเตียงในการให้บริการหรือมีการจำกัดการรับผู้ป่วย รวมทั้งคุณภาพการบริการอาจต้องลดลงเนื่องจากภาระงานกับอัตราไม่สมดุลกัน ซึ่งต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการสรรหา ปฐมนิเทศ และฝึกอบรมบุคลากรใหม่ การจ้างงานล่วงเวลา เนื่องจากโรงพยาบาลต้องทำงานดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง และเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบชีวิตผู้ป่วยและให้บริการตามมาตรฐานการพยาบาลเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการมากที่สุด ยิ่งโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริการได้คุณภาพดีเยี่ยมตามมาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ (HA) องค์กรพัฒนาเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน บรรลุตามเป้าประสงค์ขององค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลของโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณและวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของโรงพยาบาล เสนอเป็นกลยุทธ์พัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวิธีการดำเนินวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบท ศักยภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์พยาบาล โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร คือ บุคลากรทางการแพทย์พยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน 791 คน โดยใช้สูตรคำนวณหาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) [3] โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ ร้อยละ 95 การใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = จำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา
 e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้
(โดยในการศึกษานี้ได้กำหนดให้ เท่ากับ .05)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{791}{1 + 791(0.05)^2}$$

$$n = 266$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วยแบบสอบถาม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus group) และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของร่างกลยุทธ์ โดยสามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
1	แบบสอบถาม
2	การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus group)
3	แบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์พยาบาล และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดกรอบแนวความคิด และสร้างแบบสอบถามโดยกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลและการปฏิบัติงานของบุคลากรให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และทรงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ตรงประเด็นเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แล้วนำไป try out 30 ชุด กลุ่มประชากรที่มีความคล้ายกัน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นการดำเนินการด้วยตัวของผู้วิจัย ซึ่งจะขอหนังสือรับรองจากมหาวิทยาลัย โดยแนบสำเนาไปพร้อมกับแบบสอบถาม และนำไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมนำรับกลับมาเพื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. กำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม

3. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยที่ได้กำหนดไว้ด้วยตนเอง

4. ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่นำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล ประกอบด้วย 1) ด้านการฝึกอบรม 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการพัฒนา (3.1พัฒนาตนเอง และ 3.2 พัฒนาองค์กร) และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพ 2) ด้านปริมาณงาน 3) ด้านเวลา และ 4) ด้านคุ่มค่า โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์จำนวน 5 ท่าน โดยขอหนังสือจากทางคณะ และส่งแบบประเมินความเหมาะสมให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์หลังจากการร่างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสร็จสิ้น

2. ติดต่อโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก เพื่ออนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกไปยังพื้นที่ที่ทำการศึกษา ขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์กับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (SWUEC-672480) กำหนดการนัดหมาย เวลา สถานที่ ด้วยตนเอง

3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) ประกอบไปด้วย 1) หัวหน้างานการพยาบาล 6 ท่าน โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก และ 2) พยาบาลวิชาชีพ 1 ท่าน ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้ โดยประมาณ ประโยชน์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัยโดยละเอียด และจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

4. ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี จังหวัดนครนายก โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้องกับผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5. ดำเนินการวิเคราะห์แบบ TOWS Matrix จากข้อมูลการวิเคราะห์ SWOT Analysis

6. นำผลการศึกษาจากการประมวลผลจากโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix นำมายกร่างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

7. การจัดทำร่างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

8. การยกย่องกลยุทธ์ ผู้วิจัยได้นำร่างกลยุทธ์พัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

ในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินและการออกแบบประเมิน การรับรองยุทธศาสตร์ และหลักการสร้างแบบประเมิน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ตรงประเด็นเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่ได้ค่า IOC มากกว่า 0.7-1.00 เป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสมเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้ ซึ่งค่า IOC = 0.98

3. จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์ พร้อมแบบตรวจสอบความถูกต้องไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นและนำไปใช้ตรวจสอบ และรับรองกลยุทธ์โดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

4. นำร่างกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งความเหมาะสมของกลยุทธ์ ด้านความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับที่มากและมากที่สุด นำมาจัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ บริบท ศักยภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการพัฒนาบุคลากร กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวน 266 คน สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 92.48 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.70 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 93.98 ประสบการณ์การทำงานในโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 40.60 พบว่าแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.63 แผนก OPD ออโธปิดิกส์จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 แผนก OPD ศัลยกรรม จำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 1.50 แผนก ก OPD อายุกรรม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 แผนก OPD หู คอ จมูก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.13 แผนกจิตเวช จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 แผนกห้องผ่าตัดและวิสัญญี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40 แผนก ICU Surg จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนก ICU Med จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.13 แผนก ICCU จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.88 แผนกSemi Med จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 แผนกSemi Surg จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนก Semi Orthopedic จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 แผนกICUเด็กเล็กและเด็กโต จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.51 แผนกกุมารเวชกรรมพิเศษ 9/1 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 แผนกสามัญกุมารเวชกรรม 9/2 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนกพิเศษ10/1 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 แผนกสามัญอายุกรรมชาย10/2 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.51 แผนกพิเศษ 11/1 จำนวน 9 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.38 แผนกสามัญอายุกรรมหญิง 11/2 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 แผนกพิเศษ 12/1 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 แผนกสามัญศัลยกรรมชาย12/2 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 แผนกพิเศษ13/1 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนกสามัญศัลยกรรมหญิง13/2 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนกพิเศษศัลยกรรมอุบัติเหตุ14/1 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 แผนกสามัญศัลยกรรมอุบัติเหตุ14/2 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 แผนกพิเศษ15/2 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 แผนก CAPD และไตเทียม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.51 แผนกStroke Unitจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.63 และแผนก Uro & KTจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38

1.2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Nursing personnel development level	(n = 266)		
	\bar{x}	S.D.	Level
1. Training	4.24	0.719	Highest
2. Education	4.11	0.902	High
3. Development	3.88	0.882	High
Total	4.07	0.834	High

ผลการวิเคราะห์จากตารางดังกล่าว ระดับการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาคือ ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ

ซึ่งพบว่า **ด้านการฝึกอบรม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการฝึกอบรมทำให้ท่านได้พัฒนาความชำนาญในการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 รองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ในงานที่ทำ ทำให้ท่านเกิดความชำนาญ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 รองลงมาคือ การฝึกอบรมทำให้ท่านทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการฝึกอบรมช่วยทำให้งานที่ท่านมีคุณภาพมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

ด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยหน่วยงานของท่านมีพี่เลี้ยงช่วยดูแลพนักงานใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านมีการปฐมนิเทศพนักงานใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 หน่วยงานของท่านมีการส่งบุคลากรไปอบรมระยะสั้นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

ด้านการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า หน่วยงานของท่านยินดีรับฟังคำแนะนำจากคนภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านมีการนิเทศงานให้แก่พนักงานใหม่ และหน่วยงานของท่านมีพี่เลี้ยงคอยสอนงาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 รุ่นพี่มีการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับพนักงานใหม่ และหน่วยงานของท่านมีนโยบายในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45

1.3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คุณภาพของงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยงานที่ท่านทำถูกต้องตามหลักให้บริการมาตรฐานวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 รองลงมาคือ งานที่ท่านทำมีความถูกต้องตามจรรยาบรรณวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 งานที่ท่านทำมีความครบถ้วนตามกระบวนการขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64

ด้านปริมาณงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีท่านทำงานเสร็จตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 รองลงมาคือ ท่านทำงานได้ตามความคาดหวังขององค์กร ท่านทำงานเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร และปริมาณงานที่ท่านทำสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และงานที่ท่านทำเป็นไปตามแผนงานที่องค์กรกำหนดไว้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

ด้านเวลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยท่านสามารถบริหารเวลาในการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 รองลงมาคือ ท่านบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ท่านสามารถควบคุมระยะเวลาให้เสร็จทันตามงานที่กำหนด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17

ด้านค่าใช้จ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าหน่วยงานของท่านไม่ใช่เครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อป้องกันการเกิดข้อผิดพลาด อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 รองลงมาคือ หน่วยงานของท่านมีตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ เครื่องมือก่อน-หลังใช้งาน ทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ท่านบริหารงานได้ผลลัพธ์เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างกลยุทธ์พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ผู้วิจัยได้สรุปผลการจัดทำร่างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus group) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง วิเคราะห์ SWOT Analysis ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จุดแข็ง S – Strength	จุดอ่อน W – Weakness
S1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์/บุคลากรมีความมุ่งมั่น/ทำงานเป็นทีม	W1 อัตรากำลังไม่เหมาะสม (มีภาระงานบริการ/ไม่มีกรอบพนักงานประจำ/สวัสดิการไม่พอ) ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจการทำงาน/ขาดการกระตือรือร้น/ขาดความต่อเนื่อง ในการประสานงาน/ไม่มีผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ
S2 บุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	W2 ขาดแคลนอัตรากำลังสาขาขาดแคลน (แพทย์เฉพาะทางเวชศาสตร์ฉุกเฉิน พยาบาลเฉพาะทาง นักรังสี และเภสัชกรรม)
S3 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่	W3 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงานและการแก้ไขปัญหา และจิตสำนึกด้านพฤติกรรมบริการที่ดี
S4 บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น	W4 ขาดการส่งเสริมเรื่องการศึกษาต่อและการอบรมระยะยาว /ความก้าวหน้าในสายงาน เนื่องจากงบประมาณจำกัด มีไม่เพียงพอ
S5 บุคลากรมีศักยภาพด้านการทำวิจัย และนวัตกรรมหลากหลายสาขา และทุนสนับสนุนต่อเนื่อง	W5 การสื่อสารในองค์กรยังไม่มีประสิทธิภาพ

โอกาส O – Opportunity	ข้อจำกัด T – Threat
<p>O1 ที่ตั้งโรงพยาบาลเป็นจุดเชื่อมต่อหลายจังหวัด ทำให้มีประชาชนในพื้นที่โดยรอบ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีกำลังซื้อสูงเข้ามารับบริการเพิ่มขึ้น และมีโอกาสขยายบริการทางการแพทย์ รับรองความต้องการในอนาคต</p> <p>O2 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานทางด้านสุขภาพ</p> <p>O3 กฎหมาย PDPA เพื่อพัฒนาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล</p>	<p>T1 ไม่ได้บริหารจัดการรอบพนักงานประจำ จากมหาวิทยาลัย</p> <p>T2 ความคาดหวังและจำนวนของผู้รับบริการที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเพิ่มขึ้น</p> <p>T3 สวัสดิการบุคลากรไม่เพียงพอ เกิดภาวะสมองไหล</p> <p>T4 การใช้สื่อโซเชียลในทางที่ผิด ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงขององค์กร</p>

ตารางวิเคราะห์ TOWS Matrix การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จุดแข็ง/โอกาส :SO	จุดอ่อน/โอกาส :WO
<p>1. S1, S2, S4, O2</p> <p>S1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์/บุคลากรมีความมุ่งมั่น/ทำงานเป็นทีม</p> <p>S2 บุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง</p> <p>S4 บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น</p> <p>O2 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานทางด้านสุขภาพ</p>	<p>W1 อัตรากำลังไม่เหมาะสม (มีภาระงานบริการ/ไม่มีกรอบพนักงานประจำ/สวัสดิการไม่พอ) ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงาน/ขาดการกระตือรือร้น/ขาดความต่อเนื่อง ในการประสานงาน/ไม่มีผลงานวิจัย หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ</p> <p>O1 ที่ตั้งโรงพยาบาลเป็นจุดเชื่อมต่อหลายจังหวัด ทำให้มีประชาชนในพื้นที่โดยรอบ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีกำลังซื้อสูงเข้ามารับบริการเพิ่มขึ้น และมีโอกาสขยายบริการทางการแพทย์ รับรองความต้องการในอนาคต</p>
<p>2. S2, S4, O3</p> <p>S2 บุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง</p> <p>S4 บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น</p> <p>S4 บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น</p> <p>O3 กฎหมาย PDPA เพื่อพัฒนาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล</p>	<p>2. W3, O3</p> <p>W3 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงานและการแก้ไขปัญหา และจิตสำนึกด้านพฤติกรรมบริการที่ดี</p> <p>O3 กฎหมาย PDPA เพื่อพัฒนาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล</p>

<p>3. S5O2</p> <p>S5 บุคลากรมีศักยภาพด้านการทำวิจัย และนวัตกรรมหลากหลายสาขา และทุนสนับสนุนต่อเนื่อง</p> <p>O2 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานทางด้านสุขภาพ</p>	<p>1. W1, O1</p> <p>3. W4, O1</p> <p>W4 ขาดการส่งเสริมเรื่องการศึกษาต่อและการอบรมระยะยาว/ความก้าวหน้าในสายงาน เนื่องจากงบประมาณจำกัด มีไม่เพียงพอ</p> <p>O1 ที่ตั้งโรงพยาบาลเป็นจุดเชื่อมต่อหลายจังหวัด ทำให้มีประชาชนในพื้นที่โดยรอบ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีกำลังซื้อสูงเข้ามาใช้บริการเพิ่มขึ้น และมีโอกาสขยายบริการทางการแพทย์ คุ้มครองความต้องการในอนาคต</p>
<p>จุดแข็ง/ข้อจำกัด :ST</p>	<p>จุดอ่อน/ข้อจำกัด :WT</p>
<p>1. S2, T2</p> <p>S2 บุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง</p> <p>T2 ความคาดหวังและจำนวนของผู้รับบริการที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเพิ่มขึ้น</p> <p>กลยุทธ์: จัดอบรมปัญหาการร้องเรียน</p> <p>2. S2, T3</p> <p>S2 บุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง</p> <p>T3 สวัสดิการบุคลากรไม่เพียงพอ เกิดภาวะสมองไหล</p>	<p>1. W1, T1</p> <p>W1 อัตรากำลังไม่เหมาะสม (มีภาระงานบริการ/ไม่มีกรอบพนักงานประจำ/สวัสดิการไม่พอ) ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจการทำงาน/ขาดการกระตือรือร้น/ขาดความต่อเนื่อง ในการประสานงาน/ไม่มีผลงานวิจัย หรือนวัตกรรมใหม่ๆ</p> <p>T1 ไม่ได้บริหารจัดการกรอบพนักงานประจำ จากมหาวิทยาลัย</p> <p>2. W1, T3</p> <p>W1 อัตรากำลังไม่เหมาะสม (มีภาระงานบริการ/ไม่มีกรอบพนักงานประจำ/สวัสดิการไม่พอ) ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจการทำงาน/ขาดการกระตือรือร้น/ขาดความต่อเนื่อง ในการประสานงาน/ไม่มีผลงานวิจัย หรือนวัตกรรมใหม่ๆ</p> <p>T3 สวัสดิการบุคลากรไม่เพียงพอ เกิดภาวะสมองไหล</p> <p>กลยุทธ์: บริหารสวัสดิการบุคลากรให้เพิ่มขึ้น</p> <p>3. W3, T2</p> <p>W3 บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงานและการแก้ไขปัญหา และจิตสำนึกด้านพฤติกรรมบริการที่ดี</p> <p>T2 ความคาดหวังและจำนวนของผู้รับบริการที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเพิ่มขึ้น</p>

ผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นต้นแบบ นำมายกร่างกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์การพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 แผนการพัฒนา (จุดแข็งและโอกาส)

1. สร้างทีมและเครือข่าย เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานทางด้านสุขภาพ
2. จัดอบรมกฎหมายออนไลน์ ปัญหาการร้องเรียน
3. ร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายในด้านบริการวิชาการ

กลยุทธ์ที่ 2 แผนการปรับปรุงแก้ไข (จุดอ่อนและโอกาส)

1. เพิ่มอัตรากำลัง ขยายบริการทางการแพทย์
2. พัฒนาทักษะ ประสบการณ์ในการทำงาน
3. ปลุกฝังจิตสำนึกด้านพฤติกรรมบริการที่ดี
4. ส่งเสริมการศึกษาต่อ การอบรม ความก้าวหน้าในสายงาน

กลยุทธ์ที่ 3 แผนนโยบาย (ข้อจำกัด)

1. สรรหาคัดเลือกบุคลากร และบริหารสวัสดิการให้ทัดเทียมองค์กรอื่น
2. จัดสรรกรอบพนักงานให้เพียงพอต่อการขยายงานบริการ
3. บริหารสวัสดิการบุคลากรให้เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์การพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากการร่างกลยุทธ์การพัฒนาศูนย์การพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้วิจัยได้ทำการประเมินกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้ความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ดังตารางต่อไปนี้

Table 1 Evaluation of the correctness appropriateness feasibility and Usefulness of the the development Strategy draft Nursing of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center (continue)

Evaluation list	correctness		appropriateness	feasibility		Usefulness		total				
	\bar{X}	S.D. Re-sult		\bar{X}	S.D. Re-sult	\bar{X}	S.D. Re-sult		\bar{X}	S.D. Re-sult		
Strategy 1 Development plan												
1. Build a team and network it is a source of learning, exchange and study in the field of health	4.4	0.89	high	4.6	0.55	highest	4.8	0.45	highest	4.65	0.58	Highest
2. organize online legal Training on complaints issues	4.0	1	high	4.0	1	high	4.2	0.84	high	4.4	0.93	high
3. Cooperate with organizations and network in academic services	4.6	0.89	high-est	4.6	0.55	high-est	4.4	0.55	high	5	0.5	highest

Table 1 Evaluation of the correctness appropriateness feasibility and Usefulness of the the development Strategy draft Nursing of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center (continue)

Evaluation list	\bar{X}	S.D.	Re- sult	correctness	Appropriateness	feasibility	usefulness	total								
	\bar{X}	S.D.	Re- sult	\bar{X}	S.D.	Re- sult	\bar{X}	S.D.	Re- sult							
Strategy 2 Improvement plan																
1.Increase manpower and expand medical services	4.4		0.89	high	4.6	0.55	high-est	4.6	0.55	high-est	4.2	0.84	high-est	4.45	0.70	high
2.Develop skill and work experience	4.8		0.45	high-est	4.4	0.89	high	4.6	0.55	high-est	4.6	0.55	high-est	4.6	0.61	high-est
3. Instill awareness of good services behavior	4.4		0.89	high	4.6	0.55	high-est	4.6	0.55	high-est	4.2	0.84	high	4.6	0.70	high-est
4. Promote future education, training and career advancement	4.6		0.55	high-est	4.4	0.89	high	4.2	0.84	high-est	4.8	0.45	high-est	4.5	0.68	high-est

Table 1 Evaluation of the correctness appropriateness feasibility and Usefulness of the the development Strategy draft Nursing of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center (continue)

Strategy 3 Policy plan																			
1. Recruit and select personnel and manage welfare to be on par with other organization	4.0	1	high	4.2	0.84	high	4.0	1	high	4.6	0.55	high	4.2	high-est	4.5	0.68	high-est	0.60	high
	2. Allocate sufficient staff to expand the service	4.4	0.89	high	4.2	0.84	high	4.6	0.55	high	4.8	0.45	high-est	4.25	4.25	0.81	high-est	0.81	high
3. Increase personnel welfare management	4.2	0.84	high	4.0	1	high	4.0	1	high	4.6	0.55	high	4.2	high-est	4.25	0.81	high-est	0.81	high

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาริบท ศักยภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยระดับการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรมีความคิดเห็นว่าการฝึกอบรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ พัฒนาความรู้ความสามารถ พัฒนาท่าทีบุคลิกภาพ เพิ่มเติมประสบการณ์ ช่วยปรับปรุงหรือเพิ่มพูนคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ลดเวลาในการตรวจสอบแก้ไขงานให้น้อยลง ช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ลดความสิ้นเปลืองและประหยัดรายจ่าย และยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์กร โดยเน้นการอบรมเฉพาะทาง เช่น เรื่องของหัวใจและไอซียู ซึ่งเป็นด้านที่ต้องการของระบบสาธารณสุข เพื่อรองรับประเทศเพื่อนบ้านที่จะเข้ามาใช้บริการ ทำให้การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอในทุกๆองค์กร สอดคล้องกับที่ Nadler [8] ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ และความชำนาญเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจรวมทั้งการเตรียมให้ผู้ปฏิบัติงานที่มีความพร้อมที่จะเลื่อนขั้นไปดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ด้านการศึกษา พบว่าบุคลากรได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษา เพราะการศึกษาคือการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ ความเข้าใจ ทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ เพิ่มขึ้นในแต่ละบุคคล ให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงและการบรรลุเป้าหมายของตามแผนงานของโรงพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับ Nadler [8] การศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุก ๆ ด้านให้กับบุคลากร โดยวิธีการลาศึกษาต่อทั้งแบบเต็มเวลา หรือใช้เวลาบางส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของหน่วยงานในอนาคต และสอดคล้องกับ ประเสริฐ ธิลาว [9] กล่าวไว้ว่า ส่งเสริมในเรื่องการศึกษาในสาขาวิชาหรือหลักสูตรสูงขึ้นมีการสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้กับบุคลากรเล่าเรียนในระดับสูง โดยให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนา พบว่า การพัฒนาสายงานอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะที่เป็นเป้าหมายของแต่ละบุคลากร เป็นการส่งเสริมการต่อยอดความรู้และประสบการณ์ของบุคลากรให้เกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการเตรียมวางแผนในอนาคต เพิ่มคุณภาพชีวิตและทำงานได้ตรงตามเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับ Gilley, Eggland and Maycunich Gilley [10] กล่าวไว้ว่า การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมโดยการกำหนดการวางแผนอาชีพ (Career planning) ทั้งดำเนินการจัดการอาชีพ (Career management) เพื่อกำหนดความก้าวหน้าในสายอาชีพที่เหมาะสม (Career path) การพัฒนาทางสายอาชีพเพื่อให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีในสายงานและเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีโอกาสได้ก้าวหน้าตามทางสายอาชีพตามที่ใฝ่ฝันไว้ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและสามารถทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้านคุณภาพของงาน พบว่า บุคลากรได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของงาน โดยผลงานออกมามาตรงตามมาตรฐาน ครบถ้วนตามกระบวนการขั้นตอน ไม่มีข้อผิดพลาด รวดเร็วถูกต้องตามหลักวิชาชีพ เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการและองค์กร และยกระดับการปฏิบัติงานเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาล เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Woodruff [11] กล่าวไว้ว่า คุณภาพของงาน เป็นคุณลักษณะของผลผลิตที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง เรียบร้อยตรงตามมาตรฐาน ด้านปริมาณงาน พบว่า บุคลากรทางการแพทย์สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามงานที่ได้รับมอบหมายงานเสร็จสมบูรณ์ ตรง

ตามความต้องการขององค์กรและผู้รับบริการ ไม่ก่อให้เกิดงานที่ค้างไว้ แม้ว่าจะมีปริมาณมาก อัตรากำลังไม่พอ มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยและมีรูปแบบการทำงานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับงาน สามารถทำงานนั้นๆ ให้เสร็จตามเวลาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Woodruff [11] กล่าวว่า ีปริมาณงาน เป็นปริมาณผลผลิตของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการ โดยมีผู้ปฏิบัติมีงานควบคุมโดยตรง ด้านเวลา พบว่า บุคลากรสามารถบริหารจัดการเวลาในการทำงานให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถควบคุมงานให้เสร็จทันในเวลาที่กำหนด ดูแลและให้บริการได้อย่างรวดเร็วทันเวลา เพื่อให้งานเสร็จทันตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเวลาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เพราะในสภาวะวิกฤต ต้องทำงานให้รวดเร็ว ทันเวลาและปลอดภัยกับผู้รับบริการ สอดคล้องกับ Peterson; & Plowman [12] ที่ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเวลาเพื่อได้ปริมาณงานตามเป้าหมาย โดยบริหารเวลาให้ได้งานตามเป้าหมาย และมีความเพียงพอต่องานนั้น ๆ ส่งผลให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า บุคลากรสามารถจัดการวัสดุ อุปกรณ์ บริหารค่าใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การวางแผนบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ เครื่องมือ ก่อน-หลังใช้งาน ไม่ใช้งานเครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Peterson; & Plowman [12] ที่ได้กล่าวไว้ว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องมีความเหมาะสมกับงาน บริหารจัดการทรัพยากร คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ การจัดการ สวัสดิการ ที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ภายใต้งบประมาณที่จำกัด การแข่งขันเพื่อให้อยู่รอด

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus Group) ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า จุดแข็งของการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์/บุคลากรมีความมุ่งมั่น/ทำงานเป็นทีมบุคลากรรุ่นใหม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น และบุคลากรมีศักยภาพด้านการทำวิจัย และนวัตกรรมหลากหลายสาขา และทุนสนับสนุนต่อเนื่อง จุดอ่อนของการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ อัตรากำลังไม่เหมาะสม (มีภาระงานบริการ/ไม่มีกรอบพนักงานประจำ/สวัสดิการไม่พอ) ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจการทำงาน/ขาดการกระตุ้นหรือรับ/ขาดความต่อเนื่องในการประสานงาน/ไม่มีผลงานวิจัย หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ขาดแคลนอัตรากำลังสาขาขาดแคลน (แพทย์เฉพาะทางเวชศาสตร์ฉุกเฉิน, พยาบาลเฉพาะทาง, นักรังสี และเภสัชกรรม) บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการทำงานและการแก้ไขปัญหา และจิตสำนึกด้านพฤติกรรมบริการที่ดี ขาดการส่งเสริมเรื่องการศึกษาต่อ และการอบรมระยะยาว/ความก้าวหน้าในสายงาน เนื่องจากงบประมาณจำกัด มีไม่เพียงพอ และการสื่อสารในองค์กรยังไม่มีประสิทธิภาพ โอกาสของการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ ที่ตั้งโรงพยาบาลเป็นจุดเชื่อมต่อหลายจังหวัด ทำให้มีประชาชนในพื้นที่โดยรอบ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีกำลังซื้อสูงเข้ามาใช้บริการเพิ่มขึ้น และมีโอกาสขยายบริการทางการแพทย์รับรองความต้องการในอนาคต การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานทางด้านสุขภาพ และกฎหมาย PDPA เพื่อพัฒนาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และข้อจำกัดของการพัฒนาบุคลากร คือ การไม่ได้รับจัดสรรกรอบพนักงานประจำจากมหาวิทยาลัย ความคาดหวังและจำนวนของผู้รับบริการที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนเพิ่มขึ้น สวัสดิการบุคลากรไม่เพียงพอ เกิดภาวะสมองไหล และการใช้โซเชียลมีเดียในทางที่ผิด ส่งผลให้เกิดความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงขององค์กร

ในส่วนของการยกย่องรางวัลเกียรติคุณ พบว่า เกียรติคุณที่ 1 ซึ่งเป็นแผนการพัฒนา และเกียรติคุณที่ 2 เป็นแผนการปรับปรุงแก้ไข สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล ในด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษาและด้านการพัฒนา ทั้ง 3 ด้านมีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาล เพราะเป็นการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับคุณภาพ และการเพิ่มผลผลิตให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เพื่อสร้างแนวทางและเป็นเกณฑ์ในการประเมินให้บุคลากรได้เตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดแก่หน่วยงาน ช่วยให้บุคลากรพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ สามารถให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการได้อย่างมีคุณภาพและเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเป้าหมายที่เหมือนกันโดยมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาเชิงคุณภาพการร่างกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลนั้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลอาจไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลร่างกลยุทธ์ได้อย่างครบถ้วน ถูกต้องตามสภาพบริบทของโรงพยาบาล ส่งผลให้กลยุทธ์ที่ได้มามีความไม่ครอบคลุมกับข้อมูลการศึกษาเชิงปริมาณเท่าที่ควร แต่กลยุทธ์ที่ได้มามีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส่วนกลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งเป็นแผนนโยบาย นำเสนอกลยุทธ์กับทีมผู้บริหาร ไปพิจารณาในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในการทำแผนพัฒนาต่อไป

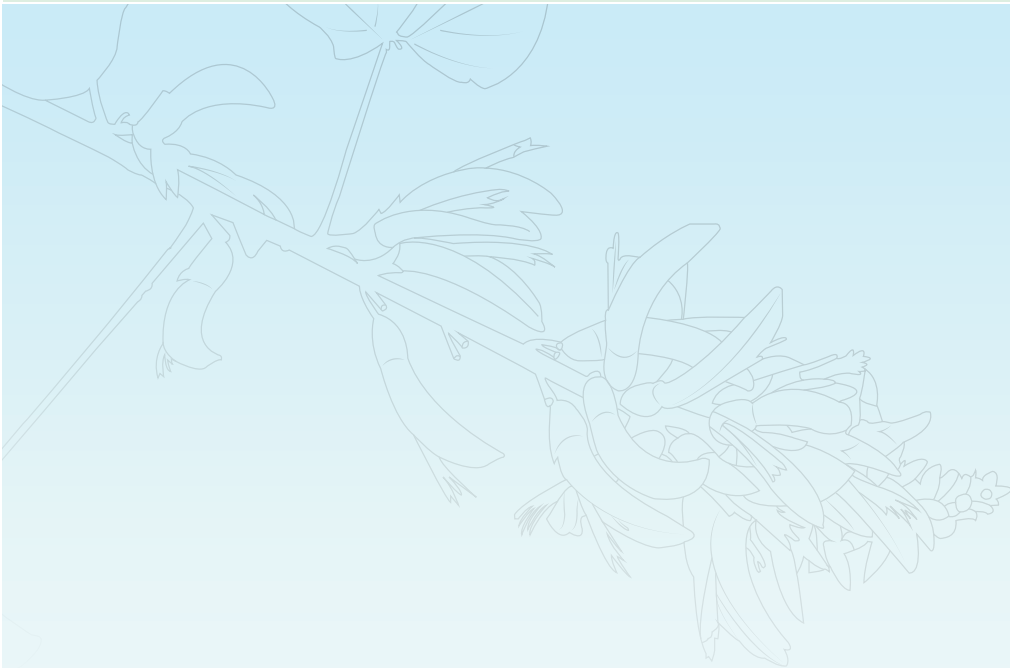
References

- [1] National Economic and Social Development Plan. (2017). The 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021). Bangkok: office of the national Economic and Social Development council.
- [2] Lu, W., Wang, H., Lin, Y., & Li, L. (2020). *Psychological status of medical workforce during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. Psychiatry Res, 288*(6), 112936.
- [3] Galanis, P., Vraka, I., Fragkou, D., Bilali, A., & Kaitelidou, D. (2021) *Nurses' burnout and associated risk factors during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. J Adv Nurs. 77*(8), 3286-302.
- [4] National News Bureau of Thailand. (2020) Many Filipino nurses resign amid COVID-19 outbreak that is intensifying. Available from: <https://thainews.prd.go.th>. (In Thai).
- [5] Meechutrapp, S. (2006). *Nursing Administration* (3th rd.). Bangkok: Jiratchakan Print.
- [6] Sullivan, E.J., & Decker, P.J. (2005). *Effective leadership & management in nursing* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- [7] Yamane, Y. (1973). *Statistic: an Introductory Analysis* (3th ed). New York: Harper & Row.
- [8] Leonard, N. (1980). *Corporate Human Resources Development*. New York: American for Training and Development.
- [9] Tilaw, P. (2018). The Strategy of Buddhist human resource development towards the high competency organization of Buddhist universities of Thai Sangha. *Journal of Social Science, 7*(2), 47. (In Thai)

- [10] Gilley, J.W., Egglund, S.A., & Gilley, M. (2002). *Principles of Human Resource Development* (2nd ed.). Reading, MA.: Perseus.
- [11] Woodruff, C.K. (1990). *Managing for Results: An Examination of Professional*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- [12] Petersen, E., & Plowman, G.E. (1953). *Business Organization and Management*. Illinois: Irwin.

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์
ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี
Online Marketing Communication Strategies for Local
Woven Fabric Products of Community Enterprises in
Kanchanaburi Province

มาลินี คำเครือ^{1*} นีรุตต์ จรเจริญ¹ พัชรินทร์ บุญสมธป¹ และคมสัน ศรีบุญเรือง²
Malinee Kumkrua^{1*}, Nirut Jorncharoen¹, Patcharin Boonsomthop¹,
and Komsan Sriboonruang²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 71190

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 71190

¹ Faculty of Management Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi Province, 71190, Thailand

² Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi Province, 71190, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: malinee2729@kru.ac.th

(Received: November 22, 2024; Revised: June 10, 2025; Accepted: June 13, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น 2) วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น 3) เสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์แก่วิสาหกิจผ้าทอพื้นถิ่น และ 4) ถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น มีศักยภาพด้านการตลาดออนไลน์น้อย มีคู่แข่ง คือ ผ้าทอเครื่องจากโรงงาน ไม่มีความรู้ทางการตลาดออนไลน์ มีช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์แต่ยังคงต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐและลูกหลาน 2) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ครอบคลุมทั้ง 6Ps นำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็น “กลยุทธ์ KANCHANA Model” 3) วิสาหกิจชุมชนได้รับการเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มและมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยอมรับในกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และนำไปปรับใช้ ผ่านการพัฒนาและสร้างช่องทางการขายออนไลน์ที่หลากหลาย พบว่า มีผู้ติดตามและมียอดขายผ่านทางแพลตฟอร์มมากขึ้น โดยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยให้แก่ผ้าทอพื้นถิ่น

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น การตลาดออนไลน์ แพลตฟอร์ม วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the operation and obstacles in online marketing of local woven fabric products; 2) analyze online marketing communication strategies for local woven fabric products of community enterprises; 3) enhance the skills in using digital platforms through online marketing tools for local woven fabric products for community enterprises; and 4) transfer online marketing communication strategies for local woven fabric products to community enterprises in Kanchanaburi Province. The instruments used were in-depth interviews, focus group discussions, and questionnaires. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, standard deviation, and mean, along with content analysis principles. The research findings revealed that 1) the community enterprises producing local woven fabric products have low potential in online marketing. Additionally, they face competition from factory-produced fabrics. There is no knowledge of online marketing, relying heavily on government agencies and younger generations. 2) the online marketing communication strategies encompass the 6Ps a model called the “KANCHANA Model” was synthesized and developed. 3) Community enterprises have enhanced their skills in using digital platforms. Overall satisfaction with participation in these activities was the highest in all aspects, with an average of 4.56. 4) The community enterprise groups accepted the online marketing and applied them. Each group developed and diversified their online sales channels, enhancing sales through various platforms, resulting in increased followers and sales. By increasing opportunities to access the market, creating a modern image for local woven fabrics.

Keywords: Local Woven Fabric Products, Online Marketing, Platform, Community Enterprises

บทนำ

ภายใต้บริบทของการพัฒนาที่มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้มีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจชุมชน และส่งเสริมบทบาทของวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสในการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น [1] วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญซึ่งมีส่วนในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในประเทศ [2] เป็นจุดเริ่มต้นในระดับเศรษฐกิจฐานราก ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น [3] แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่น ๆ [4] ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนมีแนวโน้มเสียเปรียบเพิ่มขึ้นด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ทำให้สูญเสียศักยภาพในการแข่งขัน

ดังนั้น ความจำเป็นในการพลิกโฉมประเทศไทยตามกรอบและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) คือ การใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยวิสาหกิจชุมชนต้องเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถพัฒนาตนเองและใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ขยายตัวและมีศักยภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อสังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค [5] ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน ยังคงพบว่า ขาดความเข้มแข็งในการดำเนินงาน การต่อสู้กับธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะปัญหาทางด้านการตลาด ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนส่วนมากไม่มีความรู้ขั้นสูงในด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันการตลาดออนไลน์เป็นช่องทางที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก ประกอบกับปัญหาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคของการจัดการภาครัฐ คือ การบริหารงานด้วยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่จะลงไปช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้รัฐจะต้องสนับสนุนการฝึกอบรมให้วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องและจะต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม [4]

วิสาหกิจชุมชนมีหลายประเภท ซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นถือเป็นผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนประเภทหนึ่งที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาช้านาน ผ้าทอพื้นถิ่นในแต่ละจังหวัดจะมีศิลปะและความงดงามเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ในจังหวัดกาญจนบุรี มีวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นอยู่จำนวนมากและมีวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่มที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจากประสบการณ์การทำวิจัยด้านวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมาและการลงพื้นที่ของทีมีวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มีความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า เช่น ผ้าทอบ้านหนองขาว ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านสะพานลาว และผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านบ้องตี้ที่ยังคงทอด้วยลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าก็ตาม แต่พบว่า ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น คือ วิสาหกิจ

ชุมชนไม่สามารถทำการตลาดเองได้ มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการนำเสนอเรื่องราว ไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อทำการตลาดออนไลน์ได้ และขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้ง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คุณอารีรัตน์ พงศตมิกุล ประธานกลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว [6] ได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันรายได้ของกลุ่มลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปหันไปซื้อสินค้าผ่านทางระบบออนไลน์มากขึ้น ซึ่งสมาชิกของกลุ่มผ้าทอไม่มีความรู้ด้านการทำกลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์ รวมไปถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาไปสู่ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียและในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ยิ่งเห็นได้ชัดเจนว่าการตลาดออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และจากการทำงานร่วมกับกลุ่มผ้าทออื่น ๆ พบปัญหาเหมือนกัน

จากนโยบายของภาครัฐ สภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น จึงนำมาซึ่งหัวข้อบทความวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น และได้เสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งโครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นสู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ควบคู่ไปกับการทำการตลาดออนไลน์ให้เข้าถึงผู้บริโภคได้กว้างขึ้น และเพิ่มศักยภาพทางการตลาดผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาและการศึกษา

1.1 การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาข้อมูลศักยภาพการดำเนินงานและปัญหา

อุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอพื้นถิ่น การประเมินจะทำให้ทราบว่าวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องลูกค้าและตลาดของตนเองมากน้อยเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์อย่างไร

1.2 การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ใช้ทฤษฎีส่วนประสมการตลาดออนไลน์ หรืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing Mix) 6Ps ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (product) ด้านราคา (price) ด้านการจัดจำหน่าย (place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion) ด้านการให้บริการแบบเจาะจง (personalization) และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) [7]

1.3 การเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ คือ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (search engine marketing) และการตลาดผ่านระบบอีคอมเมิร์ซ (e-commerce marketing) และ

1.4 การถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น คือ กิจกรรมการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชนและติดตามการใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนหรือรองประชาชนหรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อำเภอห้วยกระเจา อำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวน และอำเภอเลาขวัญ

4. ขอบเขตด้านเวลา มีนาคม 2566 - มิถุนายน 2567

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาด

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดมาเป็นแนวทางในการศึกษา สำหรับแนวคิดส่วนผสมทางการตลาดดั้งเดิม คือ 4P ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมทางการตลาด (promotion) ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการประกอบธุรกิจ ธุรกิจเกือบทุกแห่งมีการดำเนินกิจกรรมผ่านทางดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อให้เกิดแนวคิดประยุกต์ใช้ช่องประกอบการตลาดดั้งเดิมบวกกับความสามารถพิเศษของเทคโนโลยีทำให้เกิดองค์ประกอบการตลาดแบบใหม่ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ที่มี 2P ใหม่เพิ่มขึ้น คือ Personalization และ Privacy เรียกว่า 6Ps โดยมีหลักการตลาดรายละเอียดที่แตกต่างจากการทำการตลาดแบบ Offline Marketing รายละเอียดดังนี้ [7-11] 1) ผลิตภัณฑ์ (product) คือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เสนอแก่ตลาดเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้า และต้องสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้น โดยแบ่งผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (tangible products) ซึ่งเป็นสินค้าที่มีลักษณะทางกายภาพสามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ ผลิตภัณฑ์ดิจิทัล (digital products) เช่น ซอฟต์แวร์ ไฟล์เพลง หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ และ บริการ (services) ซึ่งเป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่มีมูลค่าให้กับลูกค้าโดยไม่มีลักษณะทางกายภาพ 2) ราคา (price) คือ ต้นทุนทั้งหมดที่ผู้บริโภคต้องจ่ายในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ ไม่ได้จำกัดเฉพาะต้นทุนในรูปแบบตัวเงินเท่านั้น

แต่ยังรวมถึงต้นทุนในรูปแบบอื่น เช่น เวลา ความพยายามในการตัดสินใจ การใช้ความคิดในการเปรียบเทียบ ทางเลือก และพฤติกรรมที่ต้องเกิดขึ้นก่อนและหลังการซื้อสินค้า ต้นทุนเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

ในบริบทของการค้าขายผ่านระบบออนไลน์ ระดับราคาของสินค้าอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ โดยอาจมีราคาถูกหรือแพงขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตและมูลค่าที่ผู้ขายกำหนด อย่างไรก็ตามเมื่อรวมต้นทุนค่าขนส่งเข้าไปด้วย ราคาสุทธิที่ผู้บริโภคต้องจ่ายอาจเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้ผลิตภัณฑ์นั้นสูญเสียความน่าสนใจ หรือทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนใจไปเลือกสินค้าจากแหล่งอื่น ดังนั้น กลยุทธ์ด้านราคาที่มีก่นนำมาใช้คือ การตั้งราคาสินค้าให้อยู่ในระดับต่ำหรือไม่สูงเกินไป เพื่อให้เมื่อรวมค่าขนส่งแล้ว ยังคงอยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันกับราคาตลาดได้ 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การนำเสนอเว็บไซต์ เพื่อให้ผู้สนใจเข้าชมและเลือกใช้บริการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ชื่อร้านค้าสามารถหาได้ง่ายเป็นที่รู้จักรวมไปถึงจดจำได้ง่าย ช่องทางหลากหลาย 4) การส่งเสริมทางการตลาด (promotion) คือ การสื่อสารการตลาดเพื่อให้แน่ใจว่า ตลาดกลุ่มเป้าหมายเข้าใจและรับรู้คุณค่าแก่สิ่งที่เสนอขาย การส่งเสริมการตลาดจะช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าทำตามในสิ่งที่คาดหวัง เป็นหลักการสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของลูกค้าให้เกิดการติดตามอย่างต่อเนื่องและสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอโดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นประจำ การส่งเสริมทางการตลาดมีเครื่องมือที่แตกต่างกัน เช่น โฆษณาด้วยแบนเนอร์ โฆษณาบนเครื่องมือค้นหา เป็นต้น 5) การให้บริการแบบเจาะจง (personalization) การให้บริการส่วนบุคคล เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเว็บไซต์กับลูกค้า การทักทาย การให้ความรู้สึกและให้การปฏิบัติที่ดี เป็นลักษณะการบริการแบบโต้ตอบร่วมกัน (interactive) นำเสนอเนื้อหาหรือบริการสินค้าโดยพิจารณาจากลักษณะพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ และ 6) การรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) คือ นโยบายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาความเป็นส่วนตัว เช่น ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ขายมีตัวตนอยู่จริง ไม่นำหลักฐานการทำธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าไปเผยแพร่ และมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการซื้อสินค้า

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหลักการพื้นฐานของการตลาดสมัยใหม่ยังคงต้องอาศัยพื้นฐานหลักการตลาดแบบดั้งเดิมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการสื่อสารการตลาดแบบที่สมบูรณ์ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการประกอบกิจการที่มีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน [12] การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจให้มีภูมิคุ้มกัน เกิดการพึ่งพาตนเองในระยะยาว [13] ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนต่อการพัฒนาประเทศ พบว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการเชื่อมระหว่างฐานรากเศรษฐกิจแห่งทุนวัฒนธรรมที่มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ก่อให้เกิดกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมในแต่ละแห่ง

เป็นการรวมกลุ่มอันเหนียวแน่นทางความรู้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การตลาด การจัดการและประสิทธิภาพต่าง ๆ [14] มีการผสมผสานภูมิปัญญาหรือรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมในท้องถิ่นเฉพาะชุมชนนั้น อันจะทำให้เกิดความพร้อมในการแข่งขันทางการค้าในระดับหนึ่งที่สามารถพึ่งตนเองได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เมื่อเกิดการรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีพลัง และมีเครือข่ายอันเหนียวแน่น จะสามารถยกระดับการแข่งขันเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะก้าวเป็นผู้ประกอบการธุรกิจในการแข่งขันทั้งระดับภายในประเทศและระดับต่างประเทศได้ [15] ซึ่งจากภาวการณ์ดังกล่าว วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกลไกที่สำคัญซึ่งมีส่วนในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจในประเทศ [16] แนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน คือ ปัญหาด้านวัตถุดิบ ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านแรงงาน ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านเงินทุน และปัญหาด้านนโยบาย นอกจากนี้ปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนในยุคปัจจุบัน คือ การเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันเป็นยุคของการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และพบว่า ปัญหาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ คือ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาในเรื่องของเทคโนโลยี เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนไม่มีความรู้ และไม่สามารถที่จะประยุกต์ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม โดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ นอกจากนี้การตลาดออนไลน์ถือเป็นส่วนในการผลักดันและช่วยเสริมสร้างการแข่งขันให้ธุรกิจก้าวสู่เศรษฐกิจในยุคดิจิทัล การใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ชุมชน [17] ดังนั้น กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการเสริมสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการยกระดับรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่น

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยจึงนำหลักการทฤษฎีส่วประสมการตลาดออนไลน์หรืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing Mix) 6Ps มากำหนดเป็นตัวแปรที่จะศึกษา เพื่อให้ได้คำตอบกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ในด้านผลิตภัณฑ์ (product) ด้านราคา (price) ด้านการจัดจำหน่าย (place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion) ด้านการให้บริการแบบเจาะจง (personalization) และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) เพื่อให้เกิดการสื่อสารการตลาดแบบที่สมบูรณ์ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ในการเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมแล้วจำเป็นต้องได้รับข้อมูลป้อนกลับ ผู้วิจัยจึงประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมการเสริมทักษะ ตามรูปแบบชิปป์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เนื่องจากครอบคลุมในทุกมิติ ประกอบด้วย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สภาวะแวดล้อม (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (outcome)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการตอบแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งมี

1. **กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก** เป็นวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิตจำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภท

ผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอห้วยกระเจา อำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวน และอำเภอเลาขวัญ รายละเอียดดังนี้

การศึกษากิจการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยนี้ มาจากการคัดเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) ด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

กลุ่มเป้าหมาย คือ วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านบ่อเงิน กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว กลุ่มมัดย้อมทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มทอผ้าขาวม้า กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง วิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ กลุ่มผ้าขาวม้า

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) คือ ประธานหรือรองประธานหรือสมาชิกของกลุ่มสตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านบ่อเงิน กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว กลุ่มมัดย้อมทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มทอผ้าขาวม้า กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง วิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ กลุ่มผ้าขาวม้า จำนวน 8 คน จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนละ 1 คน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

คุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ได้แก่

- 1) วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกต้องมีผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นที่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรมและอยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นประธานหรือรองประธานหรือสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนนั้นมาอย่างน้อย 5 ปี
- 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสะดวกและสมัครใจเข้ารับการสัมภาษณ์เชิงลึกในช่วงเวลาที่กำหนด

การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยเก็บรวบรวมโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (focus group)

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการตลาดออนไลน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการตลาด ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด ผู้มีประสบการณ์ในการขายสินค้าออนไลน์ และตัวแทนผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น

คุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ได้แก่

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการตลาดออนไลน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทางด้านบริหารธุรกิจหรือด้านการตลาด หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจด้านการตลาดออนไลน์ หรือดำรงตำแหน่งทางด้านการตลาดออนไลน์ มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการตลาด นักวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการตลาด หรือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อธุรกิจ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด และเทคโนโลยีสารสนเทศ จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งมีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า

ปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป รวมจำนวนทั้งสิ้น 2 คน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด นักวิชาการด้านบริหารธุรกิจหรือการตลาด เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารธุรกิจและการตลาด จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป รวมจำนวนทั้งสิ้น 2 คน

4) ผู้มีประสบการณ์ในการขายสินค้าออนไลน์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

5) ตัวแทนผู้บริโภคสินค้าที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นรูปแบบออนไลน์ จำนวน 2 คน

6) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสะดวกและสมัครใจเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในช่วงเวลาที่กำหนด

การเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (search engine marketing) และการตลาดผ่านระบบอีคอมเมิร์ซ (e-commerce marketing) เมื่อเข้ารับการศึกษาฝึกทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์เป็นที่เรียบร้อยแล้วจะเป็นผู้ตอบ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการศึกษาแบบฉบับของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านสถานะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์

กลุ่มเป้าหมาย คือ วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ประธานหรือรองประธานหรือสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยได้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ จำนวน 30 คน

คุณสมบัติของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ ได้แก่

1) เป็นประธานหรือรองประธานหรือสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

2) สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์

3) เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ครบตามระยะเวลาที่กำหนด

สำหรับการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นสู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการคัดเลือกในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้าง

เศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มเป้าหมาย คือ วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

กลุ่มผู้เข้ารับการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยผู้วิจัยถ่ายทอดกลยุทธ์ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย และนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) คือ ประธานหรือรองประธานหรือสมาชิกของกลุ่มสตรีสหกรณ์ผ้าบ้านบ่อเงิน กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว กลุ่มมัดย้อมทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มทอผ้าขาม้า กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง วิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ กลุ่มผ้าขาม้า จำนวน 8 คน จากตัวแทนวิสาหกิจชุมชนละ 1 คน ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

คุณสมบัติของกลุ่มผู้เข้ารับการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น ได้แก่

1) วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกต้องมีผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นที่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรมและอยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

2) เป็นวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิตจำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยได้ผ่านการคัดเลือกในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1

3) เข้ารับการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ครบตามระยะเวลาที่กำหนด

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะพื้นที่ที่วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ อำเภอห้วยกระเจา อำเภอนาทม อำเภอหนองปรือ และอำเภอเสนาะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (interview form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check lists) และตอนที่ 2 ศักยภาพการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ

2. แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มพัฒนาตามทฤษฎีส่วนประสมการตลาดออนไลน์หรืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing Mix) ที่เรียกว่า 6Ps ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (product) ด้านราคา (price) ด้านการจัดจำหน่าย (place) ด้าน

การส่งเสริมการตลาด (promotion) ด้านการให้บริการแบบเจาะจง (personalization) ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการฝึกอบรม (questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบปลายปิด แบบสำรวจรายการ (check lists) ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามรูปแบบชิปปี้ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ มาเป็นแนวทางในการออกแบบข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) กำหนด 5 ระดับ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นในลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ

3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ความสอดคล้องกับงานวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในข้อคำถามว่ามีความครอบคลุมและสามารถวัดด้วยวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ โดยการหาค่าหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หากข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะนำมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามใหม่ หรือตัดทิ้งตามความเหมาะสม หรือพัฒนาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วถึงจะสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยผลจากการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือในงานวิจัยนี้มีค่าอยู่ระหว่าง ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกข้อ สำหรับผลการทดสอบเครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นใช้การทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ระดับความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) โดยวิธีของคอนบาช (Cronbach Alpha Coefficient) กำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไม่ต่ำกว่า 0.70 ผลการทดสอบเครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการฝึกอบรม มีค่าความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่าตั้งแต่ 0.796 - 0.835

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อผลิต จำหน่ายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยบางส่วนผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรีเป็นผู้ประสานและติดต่อให้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้หลักการการวิเคราะห์แบบเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (descriptive analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ในการอธิบายข้อมูลลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้อธิบายเพื่อประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน

สรุปผล

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยผู้วิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี

การดำเนินงาน พบว่า มีศักยภาพด้านการตลาดออนไลน์ในระดับน้อย เนื่องจากไม่สามารถจัดการระบบได้เอง อีกทั้ง ปัจจุบันมีคู่แข่ง คือ ผ้าทอเครื่องจากโรงงานที่มีฐานการผลิตขนาดใหญ่ มีสีสันทากหลายที่ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าและมีการทำการตลาดออนไลน์ที่หลากหลายช่องทางจึงส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นถูกลดเลือนหายไป เนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นมีสีสันทากไม่มากและตอบโจทย์เฉพาะคนในพื้นที่ ประกอบกับสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ส่งผลให้ไม่มีความรู้ทางการตลาดออนไลน์ การแบ่งฝ่ายในการทำงานมีการแบ่งหน้าที่กันเฉพาะประธาน รองประธาน กรรมการ เลขา เภรียุญติ แต่ไม่มีการแบ่งงานหรือจัดสรรงานในหน้าที่เกี่ยวกับการตลาดของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มจำเป็นต้องรับบทบาทหน้าที่ด้านการตลาดไปพร้อมกัน ส่งผลให้ศักยภาพการดำเนินงานด้านการตลาดขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านการตลาดออนไลน์ แต่ยังคงมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่เป็นช่องทางออนไลน์อยู่ ซึ่งหากเป็นการขายออนไลน์ส่วนใหญ่จะขายผ่านทางเฟซบุ๊ก แต่สามารถขายได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นและยังมีความต้องการจะพัฒนาไปในช่องทางอื่น ๆ อีก แต่ยังคงขาดความรู้และทักษะการใช้งานอยู่พอสมควร ยังคงต้องพึ่งพาจากหน่วยงานภาครัฐและลูกหลาน สำหรับความรู้ความเข้าใจในเรื่องลูกค้าและตลาดของตนเอง จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า มีความรู้ความเข้าใจในกลุ่มลูกค้าของตนเองและมีความชัดเจนในกลุ่มลูกค้า ซึ่งส่วนใหญ่จะรับยอดการสั่งซื้อจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น ทั้งในและนอกพื้นที่ซึ่งนำไปสวมใส่ โดยส่วนใหญ่หน่วยงานภาครัฐจะกำหนดวันในการสวมใส่ผ้าไทย ผ้าทอ และผ้าพื้นเมือง อีกทั้ง ยังนำไปตัดแปลงเป็นของสมนาคุณในการจัดฝึกอบรมต่าง ๆ เช่น กระเป๋าผ้าขาวม้าทอมือ กระเป๋าดินสอ เป็นต้น และยังเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีการสั่งซื้ออยู่เป็นประจำที่มีช่วงอายุระหว่าง 30-40 ปี หากเป็นช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์ซึ่งส่วนใหญ่จะขายผ่านทางเฟซบุ๊กกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นแต่จะซื้อในลักษณะของการสะสมสีและสะสมลวดลายของผ้าซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ หากเป็นการออกบูธจะเป็นกลุ่มคนวัยทำงานที่ซื้อและนำไปตัดสวมใส่เป็นหลักและนำไปเป็นของฝาก

สภาพปัญหาอุปสรรคด้านการตลาดออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น ในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การทำงานทางด้านการตลาดออนไลน์บทบาทและหน้าที่ด้านการตลาดออนไลน์ถูกขับเคลื่อนเพียงประธานกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันการนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอไปลงในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ภาพที่ใช้ยังมีสีสันทากไม่สวยงาม ซึ่งปัญหานี้เกิดจากสมาชิกของกลุ่มขาดองค์ความรู้และขาดการฝึกฝนทักษะการใช้งานด้านเทคโนโลยี รวมไปถึงขาดองค์ความรู้ทักษะทางด้านการนำเสนอและการถ่ายภาพเพื่อนำสินค้าไปทำการตลาดออนไลน์ ไม่มีผู้ดูแลจัดการระบบออนไลน์อย่างต่อเนื่องส่งผลให้คำสั่งซื้อที่ถูส่งเข้ามาในระบบหลุดหายไป

2. การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ด้วยแนวคิดทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาด 6Ps ปรากฏดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (product) การนำทุกส่วนของผืนผ้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ รวมถึงทำการสื่อสารโดยสร้างประสบการณ์ให้ลูกค้าเพื่อสร้างความจดจำ เช่น การมีเรื่องราว (story) เข้าไปในผ้าทอหรือลายผ้าทอ หรือนำเรื่องเล่า/เรื่องราวของชุมชนเข้ามาใส่ในผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความน่าสนใจ

สำหรับสีของผลิตภัณฑ์ควรใช้สีที่ไม่ฉูดฉาดหรือจัดจ้านเกินไปเพื่อให้ร่วมสมัย นอกจากนี้ควรนำผลิตภัณฑ์ผ้า
ทอมาจัดชุดเซต (set) เช่น ต่างหู สร้อย เสื้อผ้า จำหน่าย พร้อมเล่าเรื่องราวของผ้าทอ

2.2 ด้านราคา (price) สามารถตั้งราคาได้หลายแบบ เช่น 1) ตั้งจากราคาที่ลูกค้ายอมจ่าย หัก
ต้นทุนเหลือกำไร ที่ชุมชนหรือกลุ่มวิสาหกิจจะสามารถอยู่ได้ ซึ่งราคาที่เหมาะสมจะอยู่ที่ประมาณ 399-499
บาท เน้นคุณภาพสินค้า กำไรไม่มากแต่ให้วิสาหกิจอยู่ได้ หรือ 2) ตั้งราคาให้คุ้มทุนแล้วบวกกำไรเข้าไปด้วย
เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจหรือผู้ผลิตอยู่ได้ หากสามารถผลิตสินค้าให้อยู่ในตลาดมวลชนได้ การตั้งราคาต้องไม่สูง
หากเน้นขายแบบการตลาดเฉพาะกลุ่มอาจตั้งราคาสูงได้ 3) ตั้งราคาโดยเพิ่มเรื่องราว (story) เพิ่มมูลค่าลงไป
ในผลิตภัณฑ์ให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่ามากขึ้นแต่ลงทุนน้อยลง

2.3 ด้านการจัดจำหน่าย (place) ควรมีหรือสร้างผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น (local influencer)
เพื่อแนะนำผลิตภัณฑ์ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จัก หลังจากนั้นจึงจัดจำหน่ายในแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ไปและใช้
หลากหลายแพลตฟอร์มร่วมกัน ทุกแพลตฟอร์มควรมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion) การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอผ่านการ
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์แพลตฟอร์มต่าง ๆ ผ่านการสื่อสารการเล่าเรื่อง (storytelling) อาจมีการใช้ผู้
มีอิทธิพลทางการตลาด KOC (Key Opinion Consumer) หรือผู้ทรงอิทธิพลในท้องถิ่นชุมชน (Local Influ-
encer) รวมถึงขอความร่วมมือกับจังหวัดช่วยโปรโมทผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อีกทั้ง วิสาหกิจหรือชุมชนควรเสริมใน
เรื่องการสร้างความรักภักดีให้กับลูกค้า เช่น การสมัครสมาชิก การกดติดตามเพจ ช่องต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้า
เกิดความจงรักภักดีและซื้อสินค้าต่อไปเรื่อย ๆ สร้างความรู้สึกดีให้กับลูกค้าเพื่อเป็นลูกค้าตลอดไป และจัดโปร
โมชันเพื่อให้เป็นจุดขาย หรือจุดดึงดูดความสนใจจากลูกค้า

2.5 ด้านการให้บริการแบบเจาะจง (personalization) ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น แอปพลิเคชัน
เพื่ออำนวยความสะดวกและง่ายสำหรับการสั่งซื้อ นอกจากนี้ชุมชนหรือวิสาหกิจอาจจะสนับสนุนในเรื่องการ
ทำ QR CODE สำหรับจ่ายเงินให้กับลูกค้าเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงแบบฟอร์มในการขายหรือระบบ
ควรมีความง่ายไม่ยุ่งยากในการสั่งซื้อและมีเทคโนโลยีสนับสนุนในการจัดเก็บข้อมูล พร้อมทั้งหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนองค์ความรู้

2.6 ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) ควรเก็บข้อมูลลงใน excel on cloud และ
วิสาหกิจหรือชุมชนควรมีผู้ดูแลระบบ (admin) ที่ไว้ใจได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้กับลูกค้า
รวมถึงการสร้างความปลอดภัยให้กับทรัพย์สินของวิสาหกิจชุมชนเองด้วยในเรื่องของลายผ้าต่าง ๆ ควรมีการ
จดสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ไว้

จากบทสรุปกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ 6Ps สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจ
ชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้สรุปไว้ในข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสู่การสังเคราะห์ข้อมูลและได้พัฒนารูปแบบกลยุทธ์
การสื่อสารการตลาดออนไลน์ 6Ps ขึ้น ได้แก่ “กลยุทธ์ KANCHANA Model” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

K = Keep (การรักษาความลับของลูกค้า) ต้องรักษาความลับของลูกค้าให้ได้ในเรื่องของความ
ปลอดภัยของข้อมูลของลูกค้าเมื่อมาซื้อสินค้ากับชุมชนหรือกับวิสาหกิจชุมชน ข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์
อีเมล ต้องมีเทคโนโลยีในการจัดเก็บและถูกเก็บเป็นความลับ ไม่ให้รั่วไหล โดยอาจมีแอดมินที่ไว้ใจได้คอยช่วย
เหลือลูกค้า ตอบคำถาม หรืออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าในการชำระสินค้าและบริการ อำนวยความสะดวกเรื่อง
ของ QR CODE การชำระเงิน หรือใช้แอปพลิเคชันเข้ามาช่วยในการปิดการขายจะทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวก
รวดเร็วในการซื้อสินค้า และแบบฟอร์มในการขายหรือระบบการขายควรมีความง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนในการสั่งซื้อ

A = Acknowledge (การยอมรับ) สินค้ามีอัตลักษณ์และทำให้ทุกคนยอมรับไม่ว่าจะเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market) หรือ ตลาดมวลชน (mass market) หรือแม้กระทั่งตลาดพรีเมียม (premium market) ต้องสามารถยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชุมชนพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรีได้

N = Noticeable (มีความโดดเด่น สะดุดตา) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอควรมีความทันสมัย มีสีสันที่เป็นทางการไม่ดูฉูดฉาดเกินไปแต่โดดเด่น สะดุดตาด้วยการรักษาลวดลายดั้งเดิมเอาไว้ ผลิตภัณฑ์สามารถเข้ากับทุกเพศ ทุกวัย และใช้ได้ทุกวัน อาจเสริมในเรื่องของการใช้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น (local influencer) เข้ามาในลักษณะของผู้นำทางความคิดช่วยรีวิว หรือชักจูงความคิดคนส่วนใหญ่ให้สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

C = Creative (สินค้ามีหลากหลายต่อยอดได้) นอกจากสินค้าปกติแล้ว ชุมชนยังต้องมีสินค้าอื่น ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ตอบโจทย์คนทุกช่วงวัย และความหลากหลายของพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน เช่น นอกจากผ้าถุงแล้ว ยังมีกรรมาผ้าไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อีก เช่น กระเป๋าเป้ ถุง ยาม ปกสมุดพาสปอร์ต กระเป๋าใส่ดินสอ เครื่องประดับ พวงกุญแจ เป็นต้น สินค้าต้องมีความคิดสร้างสรรค์ต่อยอดได้ มีสินค้าหลากหลายให้ลูกค้าเลือกซื้อ รวมถึงการเป็นพันธมิตรกับผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ จัดชุด (set) จำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายของสินค้าแต่มีความเชื่อมโยงกันสามารถจำหน่ายด้วยกันได้

H = Honest (ซื่อตรง ยุติธรรม) มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคพึงพอใจซึ่งกันและกัน โดยวิสาหกิจอาจกำหนดราคาจากต้นทุน ภาษีที่เกี่ยวข้องก่อนแล้วจึงกำหนดราคาขายที่จับต้องได้ ชุมชนหรือวิสาหกิจอาจจะได้กำไรไม่มากแต่จะทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อแบรนด์และเป็นลูกค้าไปตลอด อีกทั้งวิสาหกิจเองควรมีการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรเกี่ยวกับแบรนด์ เครื่องหมายการค้า ลวดลายผลิตภัณฑ์ที่มีความเฉพาะเป็นอัตลักษณ์ หรือทรัพย์สินของตนให้เรียบร้อยก่อนเพื่อไม่ให้ถูกเอาเปรียบจากกลุ่มผู้ไม่หวังดีเพื่อให้เกิดการประกอบกิจการเป็นไปด้วยความปกติ รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มการขายในทางที่ปลอดภัยทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย อาจเพิ่มเรื่องการยืนยันตัวตนของผู้ซื้อและผู้ขาย หรือทำรีวิวที่มีการซื้อจริงขายจริงจะสร้างความไว้วางใจในระดับหนึ่งให้กับลูกค้าได้

A = Advertising (การทำโปรโมชั่น) สินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นควรมีการทำโปรโมชั่นส่งเสริมการขายผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์แพลตฟอร์มต่าง ๆ อาจใช้การสร้างเล่าเรื่อง (storytelling) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์ม เพจบุ๊ก ติกต็อก อินสตาแกรม เน้นเนื้อหาด้านการศึกษา (education content) หรือ อธิบายสินค้า (inform content) ในการให้ความรู้กับลูกค้า สร้างเรื่องราวดูน่าสนใจ เพิ่มคุณค่า (value added) ต่าง ๆ นอกจากนี้ อาจจะมีการดึงดูดความสนใจด้วยโปรโมชั่นช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น การลดราคา ฟรีค่าจัดส่ง การจัดชุดสินค้า รวมถึงการจัดโปรโมชั่นให้กับลูกค้าเก่าที่เคยซื้อสินค้าให้ช่วยโปรโมทสินค้า

N = Natural/Local (ความเป็นพื้นถิ่น/จากแหล่งกำเนิด) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ผลิตจากวัตถุดิบ/กระบวนการผลิตในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเส้นด้าย สีสันที่ใช้ เพื่อให้ทำออกมาเป็นเรื่องเล่าให้กับผลิตภัณฑ์ หรือเป็นลวดลายอัตลักษณ์ของพื้นถิ่น/ชุมชน “ไม่มีที่ไหนเหมือนต้องมาซื้อที่นั่น”

A = Amazing (สวยงาม อัจฉริยะ) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของจังหวัดกาญจนบุรี ต้องทำให้ลูกค้าใส่แล้วรู้สึกชอบ รู้สึกสวยงาม รู้สึกภาคภูมิใจที่จะสวมใส่ รู้สึกอยากที่จะนำเสนอ หรือแนะนำผลิตภัณฑ์บอกต่อคนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้เป็นวงกว้าง

กลยุทธ์ KANCHANA Model ได้นำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลดังกล่าว พบว่า มีความถูกต้องและยอมรับกลยุทธ์ดังกล่าว

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปเป็นแผนภาพกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี “กลยุทธ์ KANCHANA Model” ดังนี้

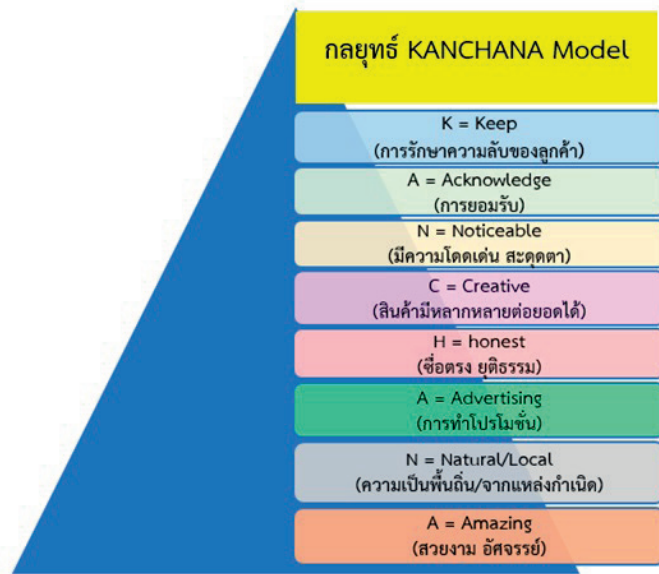

Figure 1 KANCHANA Model Strategy

3. การเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (search engine marketing) และการตลาดผ่านระบบอีคอมเมิร์ซ (e-commerce marketing) ให้แก่วิสาหกิจชุมชน ผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ ปรากฏดังนี้

Figure 2 Activities to enhance skills in using digital platforms through online marketing tools

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา และการตลาดผ่านระบบอีคอมเมิร์ซ จำนวน 30 คน ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 1

Table 1 Demonstrating mean and standard deviation of the level of trainees in enhancing skills in using digital platforms through online marketing tools

Satisfaction of trainees in enhancing skills in using digital platforms through online marketing tools, Classified by side	\bar{X}	S.D.	Satisfaction level
1. Context	4.55	0.48	Highest
2. Input	4.60	0.25	Highest
3. Process	4.40	0.52	Highest
4. Outcome	4.68	0.35	Highest
Overall	4.56	0.34	Highest

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยด้านผลลัพธ์ (outcome) มีระดับคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 รองลงมาคือ ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ด้านสภาวะแวดล้อม (context) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และด้านกระบวนการ (process) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมมีความคาดหวังว่าจะนำความรู้เรื่องของทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ไปประยุกต์ใช้จริงกับวิสาหกิจชุมชนของตนเองในเรื่องของการพัฒนาช่องทางให้หลากหลายขึ้นรวมถึงทักษะการดำเนินงานด้านการตลาดบนแพลตฟอร์มยังงั้นน่าสนใจ เมื่อนำองค์ความรู้เรื่องของทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ไปประยุกต์ใช้จริงแล้วนั้น คิดว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยได้กลุ่มลูกค้าที่หลากหลายขึ้น ส่งผลถึงรายได้ของกลุ่มที่เพิ่มขึ้นด้วยและอยากให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ควรจัดทำและดำเนินการหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างและติดตามพัฒนาการด้านทักษะดิจิทัลของผู้ประกอบการในวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

4. ผลการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นสู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นกิจกรรมการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นสู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยแก่ประธาน รองประธาน และสมาชิกของกลุ่ม

สตรีสหกรณ์ทอผ้าบ้านบ่อเงิน กลุ่มทอผ้าบ้านหนองปลิง กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว กลุ่มมัดย้อมทอผ้าบ้านหนองขาว กลุ่มทอผ้าขาม้า กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง วิสาหกิจชุมชนผ้าไทยพื้นถิ่นบ้านทุ่งสมอ กลุ่มผ้าขาม้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับและทดลองใช้กับกลุ่มของตนเอง พร้อมสร้างความเข้าใจในแต่ละกลยุทธ์ที่ได้มาจากระบวนการวิจัย ผลจากการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนยอมรับในกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่ได้จากกระบวนการวิจัยและนำไปปรับใช้ โดยในแต่ละกลุ่มได้พัฒนาและสร้างช่องทางการขายออนไลน์ให้หลากหลายขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาการขายผ่านช่องทางแพลตฟอร์มต่าง ๆ ให้หลากหลายทั้ง เฟซบุ๊ก ไลน์ อีคอมเมิร์ซ และนำเทคนิควิธีการที่ได้จากการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ไปปรับใช้บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ผลปรากฏว่ามีผู้ติดตามมากขึ้นจากเดิมและมียอดขายผ่านทางแพลตฟอร์มที่ได้สร้างขึ้น แสดงดังภาพที่ 3

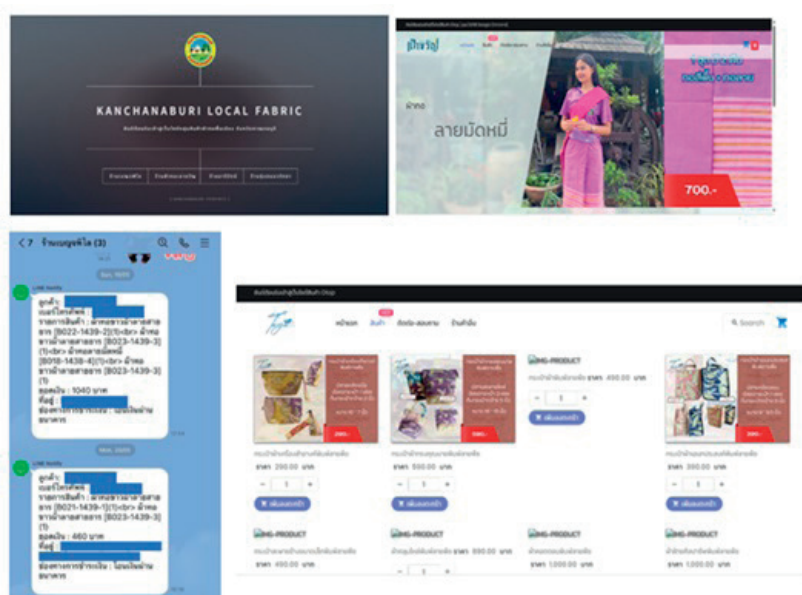

Figure 3 Sales channels through various platforms

การอภิปรายผล

ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น ในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ จากผลงานวิจัยพบปัญหา คือ การขาดศักยภาพในการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Roongrot et al., [18] ที่พบ ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชน คือ ขาดความรู้ในการทำเนื้อหา (content) ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากในการขายสินค้าผ่านทางแพลตฟอร์ม เนื่องจากการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคส่วนหนึ่งมาจากรูปแบบและสีสนของสื่อที่น่าสนใจและดึงดูด นอกจากนี้การแบ่งงานหรือจัดสรรงานในหน้าที่เกี่ยวกับการตลาดของกลุ่มยังพบปัญหาอยู่มาก ซึ่งประธานกลุ่มจำเป็นต้องรับบทบาทหน้าที่ด้านการตลาดไปพร้อมกัน ส่งผลให้ศักยภาพการดำเนินงานด้านการตลาดขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งปัญหานี้เกิดจากสมาชิกของกลุ่มขาดองค์ความรู้และขาดการฝึกฝนทักษะการใช้งานด้านเทคโนโลยี รวมไปถึงขาดองค์ความรู้ทักษะทางด้านการนำเสนอและการถ่ายภาพเพื่อนำสินค้า

ไปทำการตลาดออนไลน์ แยกเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Mahain et al., [19] พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิต ยังคงยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยไม่ได้มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นเมื่อพบเหตุการณ์ที่ไม่สามารถนำสินค้าออกขายในรูปแบบปกติได้ บางแห่งอาจหยุดการดำเนินงานหรือบางแห่งหยุดการดำเนินงานชั่วคราว เนื่องจากไม่สามารถนำสินค้าออกขายได้ตามปกติ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขายสินค้าจากรูปแบบเดิมที่ต้องออกขายหน้าร้านหรือตามสถานที่ต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว มาเป็นการขายในรูปแบบออนไลน์ แต่ในขณะเดียวกันวิสาหกิจชุมชนยังขาดประสบการณ์และไม่สามารถใช้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ไปยังผู้บริโภคได้เท่าที่ควร ยังคงต้องมีการพัฒนาความรู้ในด้านนี้อยู่มาก [18] ประเด็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ หากวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุมตรวจสอบและรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ประกอบกับผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบและมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน เพิ่มทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดีโดยเฉพาะทักษะดิจิทัล และมีอุดมการณ์ทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ [20] และควรให้ความสำคัญกับการสร้างเนื้อหาทางการตลาด ซึ่งงานวิจัยของ [21] พบว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลด้านความสามารถในการสร้างเนื้อหาทางการตลาดและด้านการจัดการชื่อเสียงองค์กรออนไลน์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาด

การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น ด้านผลิตภัณฑ์ (product) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ การที่วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอมาจัดชุดเซต (set) และใส่เรื่องราว (story) เข้าไปในผลิตภัณฑ์หรือนำเรื่องเล่าของชุมชนเข้ามาใส่ในผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความน่าสนใจ จะสามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ สำหรับสีของผลิตภัณฑ์ควรใช้สีที่ไม่ฉูดฉาดหรือจัดจ้านเกินไปเพื่อให้ร่วมสมัย อีกทั้ง ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ควรพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย โดดเด่น และราคาถูก [22] งานวิจัยของ Pandet [23] พบว่า ปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าทางสื่อออนไลน์ หนึ่งในปัจจัยนั้น คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ในด้านราคา (price) วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นสามารถตั้งราคาได้หลายแบบ แต่ทั้งนี้การตั้งราคาต้องมีความคุ้มค่าและบวกผลกำไรราคาจะสูงขึ้นได้หากมีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Jorncharoen et al., [9] ได้อธิบายว่า ราคาผลิตภัณฑ์สามารถตั้งแพงได้โดยใช้กลวิธีเพิ่มมูลค่าทางจิตใจ อีกทั้ง ราคาควรตั้งแบบเจาะตลาดเพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขาย ด้านการจัดจำหน่าย (place) ควรมีหรือสร้างผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น (local influencer) เพื่อนำผลิตภัณฑ์ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จัก หลังจากนั้นจึงจัดจำหน่ายในแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ไปและใช้หลากหลายแพลตฟอร์มร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Punroob et al., [22] ที่ได้สรุปว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าควรมีหลากหลายช่องทางเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงได้ง่าย ทุกแพลตฟอร์มควรมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและมีความสะดวกในการสั่งซื้อ รวมถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหากทำอย่างมีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดความประทับใจและเกิดการตัดสินใจซื้อซ้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanachaisit et al., [24] ที่พบว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion) การสร้างความรู้สึกรักให้กับลูกค้าเพื่อเป็นลูกค้าตลอดไปเป็นสิ่งของกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญ โดยอาจจัดโปรโมชั่นเพื่อให้เป็นจุดขายหรือจุดดึงดูดความสนใจจากลูกค้า ควรเสริมในเรื่องการสร้างความรักภักดีให้กับลูกค้า เช่น การสมัครสมาชิก การกดติดตามเพจ ช่องต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีและซื้อสินค้าต่อไปเรื่อย ๆ และทำการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ในงานวิจัยของ Syaffira et al., [25] พบว่า การส่งเสริมการขายโดยเสนอส่วนลดหรือโปรโมชั่นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เป็นกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมและสามารถช่วยเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอได้ สำหรับด้านการให้บริการแบบเจาะจง (personalization) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นควรมุ่งนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการจัดเก็บข้อมูลลูกค้า พร้อมทั้งควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนองค์ความรู้ งานวิจัยของ Pandey [26] พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในวิสาหกิจขนาดเล็กจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและได้กลยุทธ์ที่ดี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการขายและการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนควรจัดทำคิวอาร์โค้ด (QR CODE) สำหรับจ่ายเงินให้กับลูกค้าเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว มีความง่ายไม่ยุ่งยากในการสั่งซื้อ งานวิจัยของ Isiaka et al., [27] กล่าวว่า การใช้โซเชียลมีเดียจะช่วยในการมีส่วนร่วมและการรักษาฐานลูกค้า อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกในการโฆษณาสินค้าและบริการ รวมถึงยังได้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงของลูกค้า นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า การโฆษณาบนโซเชียลมีเดียส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเงินของวิสาหกิจขนาดเล็ก และสุดท้ายด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (privacy) วิสาหกิจชุมชนควรรักษาข้อมูลลูกค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pantunyanon [28] พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคและให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการรักษาความเป็นส่วนตัวเป็นอันดับแรก ดังนั้น การรักษาความลับของข้อมูล ความเป็นส่วนตัวของลูกค้าจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการสร้างความปลอดภัยให้กับทรัพย์สินของวิสาหกิจชุมชนเองด้วยในเรื่องของหลายผ้าต่าง ๆ ควรมีการจัดสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ไว้ งานวิจัยของ Ouparamai & aranrom [29] ได้สรุปไว้ว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะนำการตลาดออนไลน์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของส่วนประสมการตลาดของตนให้ดียิ่งขึ้น และพบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญและนำกลยุทธ์การตลาดออนไลน์มาใช้ในการปฏิบัติงานตลาดเพื่อเพิ่มยอดขาย สร้างความจงรักภักดีในลูกค้าปัจจุบัน และสามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าใหม่ได้

การเสริมสร้างทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นแก่วิสาหกิจชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทักษะกลยุทธ์การตลาดออนไลน์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบทางการเงิน พัฒนาการเรียนรู้ และเพิ่มศักยภาพในการทำงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้ [30] การที่จะทำให่วิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยหลายองค์ประกอบ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้นำกลุ่ม หากผู้นำกลุ่มมีความรับผิดชอบ เสียสละ ประกอบกับสมาชิกของกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการผลิตสินค้า จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม และหากวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความสามารถและทักษะการประยุกต์ใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มผ่านเครื่องมือการตลาดออนไลน์ จะทำให่วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันควบคู่ไปกับการทำการตลาดออนไลน์ให้เข้าถึงผู้บริโภคได้กว้างขึ้น และเพิ่มศักยภาพทางการตลาดผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการเพิ่มรายได้และขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น [9]

การถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น เป็นการถ่ายทอด

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ “กลยุทธ์ KANCHANA Model” สู่การปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับรายได้ และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดกลยุทธ์ดังกล่าวไปยังวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่น ในจังหวัดกาญจนบุรี ช่วยเพิ่มรายได้และการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับฐานราก การใช้กลยุทธ์นี้เน้นการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของชุมชน เช่น การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย การสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (storytelling) และการมีส่วนร่วมกับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการตลาดเชิงสัมพันธ์ (relationship marketing) ที่เน้นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค [31] การนำกลยุทธ์นี้มาปฏิบัติช่วยเพิ่มขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการจัดการ การเข้าถึงลูกค้าใหม่ และการเพิ่มยอดขายผ่านช่องทางออนไลน์ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (grassroots economy development) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชนมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น [32] อย่างไรก็ตาม การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจริงยังคงมีความท้าทายในด้านความพร้อมของชุมชน เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยี ความต่อเนื่องของการปรับใช้กลยุทธ์ และการวัดผลลัพธ์ในระยะยาว การพัฒนาโครงการที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในอนาคต [33]

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นยังขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม ส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ยังไม่เต็มประสิทธิภาพและไม่สามารถรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันท่วงที ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำและดำเนินการหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างและติดตามพัฒนาการด้านทักษะดิจิทัลของผู้ประกอบการในวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

1.2 วิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นในแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานทักษะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มแตกต่างกัน ดังนั้น หากมีการจัดฝึกอบรมควรประเมินทักษะผู้อบรม ควรแบ่งกลุ่มการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีทักษะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้การฝึกอบรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้จริงในการประกอบอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเชิงกรณีของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ เพื่อถอดบทเรียนเชิงลึก อันจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะหรือพัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นถิ่นกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.2 การศึกษาครั้งต่อไปหากมีการถ่ายทอดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นสู่การปฏิบัติจริงควรต้องมีการติดตามการนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจากสำนักงานงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2566 ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ ที่คอยให้การสนับสนุน และผลักดันให้คณะผู้วิจัยได้มีผลงานวิจัยที่ถือเป็นความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้ง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามเอกสารรับรอง เลขที่ COA No. 007/2566

References

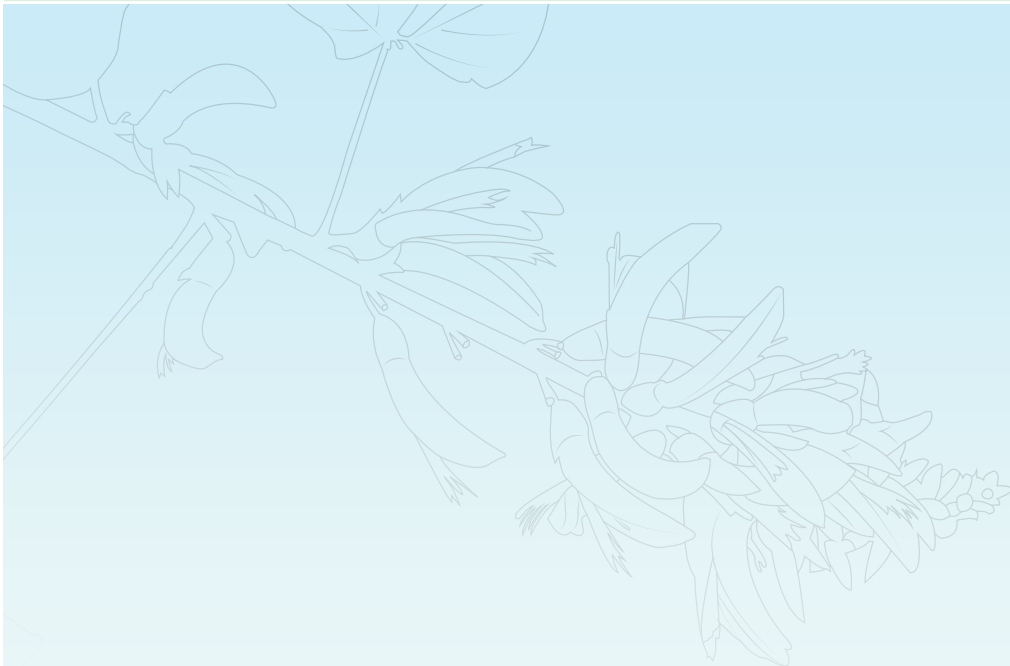
- [1] Khotsriwong, M., & Mongkolsrisawat, S. (2016). Development of community enterprises to success a case study of silk weaving group in Wailum Village, Maba Subdistrict, Tungkawluang District, Roiet Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 1632- 1645. (In Thai)
- [2] Katchwattana, P. (2021, February 13). *Wing community enterprises throughout Thailand to strengthen and strengthen the grassroots economy to be ready to face any challenge critical*. <https://www.salika.co/2021/02/13/community-enterprises-solution-for-fight-covid/>
- [3] Community Organization Development Institute. (2020, November 25). *Grassroots economy*. community organization development institute. https://web.codi.or.th/development_project/20201125-20029/
- [4] Phromsakha Na Sakon, T., & Sangkharat, U. (2014). Development guidelines for small and micro community enterprises in Songkhla Lake Basin. *Journal of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University*, 10(1), 97–122. (In Thai)
- [5] Office of the National Economic and Social Development Council. (2021, February). *Transformation to hi-value and sustainable Thailand*. Office of the National Economic and Social Development Council. <https://www.ldd.go.th/PDF/DevelopmentPlanNo.13.pdf>
- [6] (Areerat Pruitthikul, personal communication, August 6, 2021)
- [7] Kotler, P. (1997). *Marketing management analysis, planning, implementation and control*. (9th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- [8] Soosakulsing, R. & Rurkwararuk, W. (2021). *Online marketing mix factors affecting the decision to buy skincare products through E-commerce websites in Mueang District, Phitsanulok Province*[Master's Thesis, Naresuan University].
- [9] Jorncharoen, N., Kumkrua, M., Boonsomthop, P., Kainunpa, P., & Sriboonruang, K. (2024). Promoting the use of technology in the digital society to raise income community enterprise in Kanchanaburi Province. *Journal of Accountancy and Management*, 16(2), 81-108. (In Thai)

- [10] Throngjit, S. (2016). *Factors affecting decision on the online purchasing through E-marketplace*. [Master's Thesis, Thammasat University].
- [11] Leemakdej, A. (2003). *E-Commerce Learn electronic commerce in theory and practice*. Pisan Printing.
- [12] Inhwang, K., Inhuang, S., & Wanphira, A. (2011). *Community enterprise management*. Phitsanulok University, Phitsanulok.
- [13] Senchanthichai, C. (2017). Guidelines for the development of community enterprise markets in food product processing groups in Ban Phue District, Udon Thani Province. *Udon Thani Rajabhat University Academic Journal*, 5(2), 19-34. (In Thai)
- [14] Thapchang, P. (2003). *Community economic path in the capitalist current*. Bangkok: Sansan.
- [15] Keawkaunkhai, T. (2017). Surviving the economic crisis with the community enterprise approach. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 9(2), 33-50. (In Thai)
- [16] Katwattana, P. (2021, August 6). *Strengthen community enterprises throughout Thailand to strengthen the grassroots economy to be ready to overcome all crises*. <https://www.salika.co/2021/02/13/community-enterprises-solution-for-fight-covid/>
- [17] Jorncharoen, N., Kumkrua, M., Polla, W., Chintrakarn, S., & Buaphuang, J. (2017). Online marketing communication strategy to strengthen potential community products to digital economy: A case study of bongti community products, Sai Yok District, Kanchanaburi Province. *The 12th National and International Sripatum University Conference (SPUCON2017) "Innovation for sustainable development"* (pp. 832-842). Sripatum University, Bangkok.
- [18] Roongrot, S., Seerasarn, N., & Yooprasert, B. (2023). Development of marketing communication through online media of community enterprise in Rayong Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(8), 263-277. (In Thai)
- [19] Mahain, J., Phuengwattananukul, A., Phongkachen, T., & Wongkhamhaenghan, K. (2011). *Operation and promotion of the potential of community enterprises: A case study of a community enterprise group of fabric and clothing products, Pathum Thani*. Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.
- [20] Kukkhunthod, W., Marpijhan, N., Klomklomnum, I., & Banrai, N. (2020). Developing community enterprises towards success: A case study of community enterprises in the banana processing production and development group in Rahan Subdistrict, Bueng Samakhi District Kamphaeng Phet Province. *Academic conference local community development and national society (CSD) relations No. 19 "Innovation for sustainable development"* (pp.671-678). Thammasat University, Lampang Center

- [21] Khankaew, C. (2019). Digital marketing strategy and marketing performance evidence from service businesses in Thailand. *Creative Business and Sustainability Journal*, 41(159), 1-32. (In Thai)
- [22] Punroob, J., Duangjai, E., & Punroob, N. (2022). Marketing Development for Enhancing Hand-Woven Fabric Products of Community Enterprise, Nan Province. *Journal of the University of the Thai Chamber of Commerce in Humanities and Social Sciences*, 42(2), 145-160. (In Thai)
- [23] Pandet, P. (2022). Factors affecting online shopping decision behavior of consumers in mueang district, Khon Kaen Province. *Journal of the Dual Degree Program in Public Administration and Business Administration*, 1-13. (In Thai)
- [24] Chanachaisit, S., Kittiankuraphon, I. & Nimitsadikun, P. (2019). Marketing mix factors that affecting online shopping decisions through e-marketplace. *National Academic Conference 11th* (pp. 729-738). Nakhon Pathom Rajabhat University.
- [25] Syaffira, R., Kurniawati, D., & Nurbani. (2024). Marketing communication strategy for female weavers in increasing sales of woven songket in the weaving tourism villages batu bara regency north Sumatra Province. *Indonesian Journal of Advanced Research (IJAR)*, 3(5), 601-610. <https://doi.org/10.55927/ijar.v3i5.9384>
- [26] Pandey, A., Kumar, A., Pujari, P., & Arora, M. (2023). Strategic technology adoption of social media in Indian SMEs. *International Management Review*, 19(1), 44-52. <https://doi.org/doi.org/10.22495/cbsrv5i1siart17>
- [27] Isiaka, A. M., Adeosun, T. O., & Okewale, T. A. (2022). Social media usage and performance of small and medium enterprises in Nigeria. *International Journal of Entrepreneurship and Business Innovation*, 5(2), 94-103. <https://doi.org/10.52589/IJEBI-UA02U9U3>
- [28] Pantunyanon, A. (2022). The electronic marketing mix factors affecting the decision to purchase online products in different generations. *ARU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 9(3), 19-32. (In Thai)
- [29] Ouparamai, W. & aranrom, A. (2020). Online marketing to develop marketing mix of small and medium enterprise in Nonthaburi Province. *Sukhothai Thammathirat Journal*, 33(2), 35-51. (In Thai)
- [30] Hassaro, K. (2021). Online marketing strategies influencing the success of entrepreneurs certified for community product quality in Udon Thani. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 41(6), 7-19. (In Thai)
- [31] Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.
- [32] Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
- [33] Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.

การสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย:
ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์
The Value-added Creation for Thai-Northern Khmer's Silk:
Ban Phokong Village, Chuea Phloeng Sub-district,
Prasat District, Surin Province

กุมารี ลาภอารณ์^{1*} และยุทธภูมิ มีพรหมดี²
Kumaree Laparporn^{1*}, and Yutthapoom Meepromdee²

¹ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 73170

² ครูชำนาญการ โรงเรียนสุรวิทยาคาร สุรินทร์ 32000

¹ Research Institute for Languages and Cultures of Asia Mahidol University, Nakhon Pathom, 73170, Thailand

² Professional Level Teachers, Sura Wittayakarn School, Surin, 32000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: kumaree.lap@mahidol.edu

(Received: January 15, 2025; Revised: June 4, 2025; Accepted: June 15, 2025)

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย: ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นคุณค่าของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย สู่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้ฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย ในชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ โดยใช้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูล และการสนทนากลุ่ม ผลจากงานวิจัย ได้ทำให้เห็นคุณค่าและความงามของผ้าไหม ทั้งด้านกระบวนการผลิตที่มีหลายขั้นตอน ต้องอาศัยความชำนาญและความประณีตในการผลิต มีความผูกพันในวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งยังได้แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของผู้ใช้ ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้บริบททางสังคมใหม่โดยใช้คติชนสร้างสรรค์จากศิลปะการแสดงจากท่าร้ายรำของต๊กแตนตำข้าว นำมาผสมผสานกับสินค้าทางวัฒนธรรม มีการผลิตซ้ำ มีวัตถุประสงค์ใหม่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้น และแสดงถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

คำสำคัญ: คติชนสร้างสรรค์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ้าไหม เขมรถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This article aimed to present the worth of Thai-Northern Khmer Silk through value-added creation based on the local wisdom of Thai-Northern Khmer Silk at Ban Phokong Village, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province. Through the research processes, the research team used a community-based research approach by creating a learning process and community participation through digital data collection activity and focus groups. The results of this research found that the value and beauty of silk appear in the production of complex styling and patterning processes, which require the skills, expertise, refinement, and delicacy of weavers. In addition, weaving was associated with beliefs, holiness, and rite, as well as showing the social status of wearers. These values were developed under the new context by using creative folklore from the performing arts of the grasshopper dance, integrating it with cultural products, and reproducing it with the latest aim of creating higher added value and presenting the identity and pride of their ethnic groups.

Keywords: Creative folklore, Value-added creation, Silk, Thai-Northern Khmer, Surin

บทนำ

“สุรินทร์ถิ่นช้าง ผ้าไหมงาม ประคำสวย ร่ำรวยปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม” หากพิจารณาจากคำขวัญประจำจังหวัดสุรินทร์ จะพบว่า “ผ้าไหม” ของชาวสุรินทร์ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อ และเป็นที่ยู้งักกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมีหลายหมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์ที่เป็นแหล่งผลิตและเป็นแหล่งค้าขายผ้าไหมที่ขึ้นชื่อ เช่น ชุมชนบ้านท่าสว่าง ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ เป็นต้น

ผ้าไหมสุรินทร์มีเอกลักษณ์พิเศษที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ผ้าไหมสุรินทร์มีลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมทั้งมีสีสันผสมผสานกันอย่างหลากหลายในผ้าไหมผืนเดียวกัน 2) ผ้าไหมสุรินทร์มีจุดเด่นด้านวัตถุดิบการผลิตมีคุณภาพสูงปราศจากสารเคมี โดยเฉพาะการเลี้ยงไหมต้องใช้วิธีการตามธรรมชาติ 3) ผ้าไหมสุรินทร์ส่วนใหญ่ใช้สีธรรมชาติในการย้อม ทำให้สีสันสวยงาม และไม่ฉูดฉาด และมีกลิ่นหอมจากเปลือกไม้ 4) ผ้าไหมสุรินทร์มีเนื้อผ้าแน่นและละเอียด ช่างทอผ้าไหมต้องมีทักษะ ความสามารถและความชำนาญ และ 5) ผ้าไหมสุรินทร์เป็นผ้าไหมทอมือที่ไม่ใช้เครื่องจักรในการทอ ทำให้ผ้าไหมแต่ละผืนมีลวดลายแตกต่างกันตามแต่ช่างผู้ทอ จะรังสรรค์ [1]

ชุมชนบ้านโพธิ์กอง ต.เขื่อนเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ เป็นชุมชนชาวเขมรถิ่นไทย พูดภาษาเขมรถิ่นไทย ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก [2] ถือเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และได้ชื่อว่าเป็น “หมู่บ้านผ้าไหม” หรือ Thai Silk Village ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา [3] นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าไหมบ้านโพธิ์กอง บ้านพักโฮมสเตย์ และการแสดงศิลปวัฒนธรรมท่าทางการรำรำอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ คือ การแสดงรำ “กโนบติงต็อง”³ หรือการแสดงท่าทางรำรำของต๊กแตนตำข้าว ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านต้นตำรับของชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์กอง [5] รวมทั้งยังมีการนำเสนอภาษาและวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย ซึ่งเกิดจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา กระทั่งในปี พ.ศ. 2564 ชุมชนบ้านโพธิ์กองได้รับรางวัล “อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย” หรือ รางวัลกสิวิ สาขาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ประเภทรางวัลดีเด่น [6]

ชุมชนชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์กอง ได้มีการพัฒนาสายผ้าที่ชื่อว่า “ลายต๊กแตนตำข้าว” หรือลายกโนบติงต็อง ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งได้สร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด ความรู้ การสร้างสรรค์ผลงาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากทางวัฒนธรรม [7]

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานวิจัยในโครงการ “ตามรอยผ้าไหมเขมรถิ่นไทย เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากด้วยพลังภาษาและวัฒนธรรม บ้านโพธิ์กอง ต.เขื่อนเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์” [8] โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย ชุมชนบ้านโพธิ์กอง ต.เขื่อนเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ และนำเสนอคุณค่าของผ้าไหมชาวเขมรถิ่นไทย สู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชนบ้านโพธิ์กอง โดยใช้แนวคิดด้านคติชนสร้างสรรค์ บนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะด้านการทอผ้าของชาวเขมรถิ่นไทย เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมาสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยผ่านการปรับใช้คติชนอันเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีการประยุกต์

³ กโนบติงต็อง เขียนตามคู่มือระบบเขียนภาษาเขมรถิ่นไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน [4] ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง ระดับจังหวัดในปี 2560 เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านต้นตำรับที่ถูกคิดค้นโดย นายเต็น ตระการดี ชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์กอง ที่เกิดจากการเฝ้าสังเกตลักษณะท่าทางของต๊กแตนตัวผู้และตัวเมีย และได้แต่งเนื้อร้องทำนอง พร้อมท่าทางประกอบ [5]

การผสมผสาน หรือการสร้างความหมายใหม่ ด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ ในบริบทใหม่ [9] มีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งยังมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (SDG 8) และ การลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ (SDG 10) [10]

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมและบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์
2. เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงคุณค่าของผ้าไหมบ้านโพธิ์ทอง สู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย โดยใช้กรอบแนวคิดด้านคติชนสร้างสรรค์

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยตามกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น กล่าวคือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งยังคำนึงถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน ซึ่งประกอบด้วยภารกิจ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ภารกิจด้านงานวิจัย (ค้นหาทอผ้าไหมชุมชน พัฒนาโจทย์วิจัย สร้างความเข้าใจกับชุมชน และพัฒนาทักษะนักวิจัย) 2) ด้านงานพัฒนา (วางแผนการทำงานร่วมกัน กำกับติดตาม สังเกตการณ์ทำงาน) 3) ด้านการเรียนรู้ (จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน) 4) ด้านการประสานงาน (แหล่งทุน และหน่วยงานภายนอก) และ 5) ด้านการขยายผล (ร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เป็นวิทยากรเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้) [11]

ในการดำเนินงานวิจัยนี้ ผู้เขียนร่วมกับชุมชนชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์ทอง โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มปราชญ์ชุมชนชาวเขมรถิ่นไทย ได้ใช้กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเฉพาะในกระบวนการด้านการทอผ้า วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า การสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้อาวุโส สู่กลุ่มวัยกลางคน โดยเฉพาะประเด็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม ได้แก่ กระบวนการผลิตผ้าไหม ลายผ้า วิธีการนุ่งผ้า การถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าไหมจากรุ่นสู่รุ่น ผ้าไหมที่ใช้ในวิถีชีวิตและพิธีกรรม ความเชื่อหรือคำสอนที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม และ ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม เป็นต้น ซึ่งในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้เขียนได้ใช้เครื่องมือในการบันทึกภาพ บันทึกเสียง และบันทึกวิดีโอ รวมทั้งชาวเขมรถิ่นไทย ชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ยังได้ร่วมกันบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย ด้วยระบบเขียนอักษรไทย รวมทั้งความหมายภาษาไทย ที่ได้รวบรวมไว้ในหนังสือ “ภูมิปัญญาผ้าไหมเขมรถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์” [12]

Figure 1. In-depth interview about the process of silk weaving

Source: The collected of silk weaving local wisdom in October 2022 at Prasatwittayakarn School

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนได้ใช้แนวคิดเรื่อง “คติชนสร้างสรรค์” ในการวิเคราะห์เป็นหลัก [13] โดย ศิราพร ณ ถลาง ได้ให้ความหมายคำว่าคติชนสร้างสรรค์ว่า หมายถึง คติชนที่มีการสร้างใหม่หรือผลิตซ้ำในบริบททางสังคมไทยปัจจุบันในลักษณะของการสืบทอดคติชนในบริบทใหม่ การประยุกต์คติชน การต่อยอดคติชน การตีความใหม่และการสร้างความหมายใหม่ หรือการนำคติชนไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยได้สรุปข้อค้นพบจากชุดโครงการวิจัย “คติชนสร้างสรรค์ พลวัตและการนำคติชนไปใช้ในสังคมไทยร่วมสมัย” [9] ไว้ว่า คติชนเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สามารถนำมาปรับใช้เพื่อสนองวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในบริบทใหม่ ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว รวมถึงวิธีคิดของคนไทยในการปรับใช้คติชนอันเป็นทุนทางวัฒนธรรมนั้นมีทั้งการประยุกต์ การผสมผสาน การสร้างใหม่ หรือการสร้างความหมายใหม่ด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ในบริบทใหม่ เป็นวิธีคิดที่อิงรากเหง้าวัฒนธรรมไทย เช่น นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น นำมาใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการสร้างวัตถุมงคล ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สินค้าโอท็อป และสินค้าที่ระลึก

ดังจะเห็นได้จากงานที่เกี่ยวข้องกับคติชนสร้างสรรค์ในมิติเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังเช่น งานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมงคล ของสุภัทญา สุขฉายา [14] ในบทความเรื่องทุนวัฒนธรรมกับวัตถุมงคลในปัจจุบัน ที่กล่าวว่า วัตถุมงคลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่สร้างขึ้นจากคติชนประเภทนิทานผสมผสานกับความเชื่อ ความหลากหลายของวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่นี้มีส่วนในการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุมงคล ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการลดทอนคุณค่าของวัตถุมงคลเช่นเดียวกัน หรือ งานของ โอเยเรศ บุญฤทธิ์ [15] ที่กล่าวถึง การสร้างวัตถุมงคลทางดนตรีไทยเป็นทั้งปรากฏการณ์ทางศิลปะและปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เหยียด ผ้ายันต์ ลีอกเกิด เครื่องดนตรีย่อส่วน ฯลฯ วัตถุมงคลทางดนตรีไทยเหล่านี้แตกต่างกันด้วยคติความเชื่อทางดนตรีและบริบทของการสร้าง กระบวนการสร้างประกอบด้วยผู้สร้างซึ่งมีทั้งคนในและคนนอกวงการดนตรีไทยที่มีวิธีการสร้าง

โดยการนำคติความเชื่อและอนุภาคต่าง ๆ ในวัฒนธรรมดนตรีไทย วัฒนธรรมท้องถิ่นและวรรณคดีไทยมาประกอบสร้าง ทำให้ความหมายและบทบาทของวัตถุมงคลทางดนตรีไทยที่สร้างในปัจจุบันมีนัยเชิงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงพลวัตของวัฒนธรรมดนตรีไทยในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีงานที่แสดงให้เห็นถึงคติชนสร้างสรรค์ในบริบทสังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ขับเคลื่อนด้วยการผลักดันจากนโยบายของภาครัฐและทิศทางเศรษฐกิจระดับโลก ทำให้มีการนำนิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว [9] ดังจะเห็นได้จากงานของ อภิลักษณ์ เกษมผลกุล [16] ที่ศึกษาเรื่องเล่าที่เป็นที่รับรู้กันทั่วไป ในกลุ่มนิทานเก่า เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ กลุ่มเรื่องสร้างสรรค์ใหม่ เช่น แผลเก่า คู่กรรม และกลุ่มข้อมูลที่เป็นเรื่องที่รับรู้ในท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานอาหารท้องถิ่น พบว่า เรื่องเล่าพื้นบ้านมีบทบาทที่น่าสนใจในการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวของท้องถิ่นท่ามกลางปรากฏการณ์ไทยหอดิตในสังคมไทย ทั้งในฐานะส่วนหนึ่งของการจำลองและสร้างอดีตเพื่อการท่องเที่ยว ในฐานะเครื่องมือเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยว และฐานะการสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นคนไทยรุ่นใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างสำคัญในการใช้คติชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์

รวมทั้งยังมีงานคติชนสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังเช่น เรื่องบทบาทของข้อมูลคติชนวิทยาต่อการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนไทดำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย [17] ที่ศึกษาบทบาทของข้อมูลคติชนวิทยาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวใน 4 ด้าน ได้แก่ คติชนวิทยากับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทดำ คติชนวิทยากับการอธิบายการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ คติชนวิทยากับการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว และคติชนวิทยากับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ดังเช่น ตุ่มนกดุ่มหูของชาวไทดำ ถือเป็นเครื่องรางของชาวไทดำที่ใช้เป็นเครื่องบรรณาการในพิธี แขนงไทดำแก้มฟ้า ผู้คุ้มครองให้ชาวไทดำอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข หลังจากเสร็จพิธีชาวไทดำจะนำมาแขวนไว้ที่บ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลและความโชคดี โดยตุ่มนกดุ่ม เป็นตัวแทนในเรื่องการทำมาหากิน ส่วนตุ่มหู เป็นตัวแทนของการป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ปัจจุบันได้นำมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีกล่องเงินกล่องทอง เรือนฝีมัด หัวใจไทดำ ซึ่งชาวไทดำได้ผลิตของที่ระลึกที่มาจากความเชื่อเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้ามงคลสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มในการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง กล่าวได้ว่าข้อมูลคติชนวิทยาซึ่งเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม ได้ถูกนำมาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยว

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจะใช้ข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย กระบวนการผลิต ความหมายและลวดลายผ้า ผ้าไหมในงานประเพณี พิธีกรรม การใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทย รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของผ้าไหมเขมรถิ่นไทย และใช้แนวคิดคติชนสร้างสรรค์มาใช้ในการอภิปรายผล

สรุปผล

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ได้ผลลัพธ์ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย 2. คุณค่าและความงามของผ้าไหมสุรินทร์ และ 3. การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากไหม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย

1) ด้านกระบวนการผลิตผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทยในชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ยังคงมีกระบวนการผลิตตามธรรมชาติ ตั้งแต่การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม วิธีการเลี้ยงไหมแบบธรรมชาติ มีกระบวนการสาวไหม การฟอกเส้นไหม การย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ เช่น สีแดงได้จากครั่ง สีเหลืองได้จากประโหด สีน้ำเงิน ได้จากคราม เป็นต้น โดยสีที่ได้จากธรรมชาติแต่ละชนิดมีวิธีการย้อมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าไหมหลากหลายชนิด เช่น ระหัด สำหรับใช้ตีเกลียวเส้นไหม ใส่หลอดสำหรับทอผ้า รั้งสร้างใยไหม หรือ ชะเมาะ เป็นรั้งสำหรับให้ตัวไหมชักใยไหม อัก ใช้สำหรับปักไหม เป็นต้น สำหรับการทอผ้า จะต้องอาศัยความชำนาญของช่างทอผ้า ประกอบกับการคำนวณรูฟิม และเส้นไหมที่จะใช้ในการทอ

2) ลวดลายบนผืนผ้า จะขึ้นอยู่กับการออกแบบของช่างผู้ทอ ทั้งนี้สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ ได้ประกาศลายผ้าอัตลักษณ์ไว้ 7 ลายด้วยกัน [18] ได้แก่ *ลายโฮล* เป็นผ้ามัดหมี่ที่ทอด้วยกรรมวิธีการดึงเส้นไหมให้เป็นริ้ว แล้วพุ่งไหมสีคั่นระหว่างเส้นไหมที่ดึง *ลายอำปรม* เป็นผ้าลายตาราง ที่มีการมัดหมี่ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน *ลายสมอ* เป็นผ้าลายตาราง มีสีเขียว ส่วนใหญ่คนโบราณจะใช้สีเขียวจากต้นสมอในการย้อม *ลายอันลู่ชิม* โดยอันลู่ แปลว่า ทาง ร่อง หรือ ริ้ว ส่วน ชิม แปลว่า ไทย อันลู่ชิม จึงเป็นผ้าริ้วอย่างไทย โดยใช้เส้นไหมสองเส้นมาควบกันให้เป็นหนึ่งเส้น แล้วนำมาพุ่งคั่นระหว่างสี ตามแต่จะชอบ *ลายสาสุ* เป็นผ้าลายตาราง แต่ไม่มีการมัดหมี่ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน *ลายลเบิก* เป็นผ้ายก มีลักษณะเป็นตาราง และ *ลายทางกระรอก* เป็นผ้าพื้น ที่เกิดจากการนำเส้นไหมสองเส้นมาควบกัน แล้วนำมาพุ่ง เมื่อผ้าถูกแสงจะเกิดความเงางาม

นอกจากนี้สำหรับชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ยังได้คิดค้นลวดลายใหม่ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนของตนเอง คือ *ลายกโนบติงต็อง* หรือลายตึกแตนตำข้าว เป็นผ้าไหมลายมัดหมี่ รูปตึกแตนตำข้าว โดยนำมาจากศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สำคัญของชาวเขมรถิ่นไทย มีต้นกำเนิดมาจากบ้านโพธิ์ทอง ซึ่งเป็นการแสดงท่าทางการรำรำของตึกแตนตำข้าวที่เกิดจากการเฝ้าสังเกตลักษณะท่าทางของตึกแตนตำข้าวตัวผู้และตัวเมีย ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนบ้านโพธิ์ทอง

Figure 2. Mantis pattern silk fabric

Source: The silk weaving group is at Ban Phokong Village, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province.

3) ผ้าไหมที่ใช้ในวิถีชีวิตและพิธีกรรม ชาวเขมรถิ่นไทยยังนิยมใช้ผ้าไหมในวิถีชีวิตและพิธีกรรม ตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ ตั้งแต่ การเกิด แม่จะใช้ผ้าไหมในการห่อตัวลูกตั้งแต่แรกเกิด หรือใช้ผ้าไหมมาทำเปล รวมทั้งนำผ้าถุงเก่าของแม่มาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ มาทำเป็นผ้าอ้อม เพราะผ้าไหมเก่าจะมีลักษณะนิ่ม สำหรับ งานบวช ซึ่งถือเป็นงานที่สำคัญ จะใช้ผ้าไหมห่มต้นบายศรี ลวดลายบนผืนผ้าจะบอกศักดิ์ของตระกูลนาคนั้น เช่น ลายหางกระรอกยกเชิง ใช้สำหรับผู้มีฐานะดี สำหรับคนทั่วไปจะใช้ผ้าโสร่งไหม สำหรับผ้าถุงของนาคนั้น จะต้องใช้ผ้ายาวกว่า 3 เมตรครึ่ง นอกจากนี้ยังใช้ผ้าสไบยกปลายลูกแก้วอีก 3 ผืน 3 สี เช่น สีเขียว สีแดง สีน้ำเงิน หรือสีเหลือง ใช้ห่ม แต่งตัวนาคนั้น มีเครื่องประดับตกแต่งตามฐานะ เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง ส่วน งานแต่งงาน ฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมผ้าไหมไว้จำนวนมาก เพื่อใช้สำหรับไหว้ขอขมาญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชาย และสำหรับไหว้บรรพบุรุษ ส่วนฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องทำอุปกรณ์ห่มผ้า เพื่อเป็นของขวัญนั้นให้กับเจ้าสาว ส่วนชุดแต่งงานของเจ้าบ่าว เจ้าสาวก็จะแต่งกายด้วยผ้าไหมอย่างสวยงาม สำหรับงานศพ ผู้สูงอายุมักจะมีการเตรียมผ้าไหมเพื่อใช้ในพิธีและถวายพระสงฆ์เป็นพุทธบูชา ในพิธีอาบน้ำศพ จะใช้ผ้าไหมผืนใหม่แต่งตัวผู้เสียชีวิต สำหรับพิธีสงฆ์ ก็จะต้องเตรียมผ้าไหม หรือสรงถวายพระด้วย

Figure 3. Thai-Northern Khmer's ordination ceremony
Source: Mr. Yutthapoom Meepromdee

4) ด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และการใช้ผ้าไหม โดยชาวเขมรถิ่นไทยยังคงรักษาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม ดังเช่น ห้ามใช้คำหยาบคายในระหว่างการผลิตไหม ห้ามสาวไหมในวันพระ ห้ามย้อมไหมในช่วงที่มีงานศพ ก่อนจะทอผ้าต้องหาฤกษ์ หายาม หาวันมงคล คนที่ไม่ใช่ช่างทอผ้าห้ามนั่งที่กี่ทอผ้า ห้ามเดินข้ามอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าทุกชนิด เป็นต้น ส่วนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผ้า เช่น ห้ามใช้ผ้าไหมที่มีรอยหนูกัด หรือถูกไฟไหม้ เพราะเชื่อว่าจะไม่เป็นมงคลหรือทำให้เก็บทรัพย์สินไม่อยู่ ผ้าลายปะดาน

หรือลายพญานาคหรือลายพระเวษสันดร ห้ามใช้นุ่งห่ม แต่จะใช้สำหรับพิธีกรรมของสงฆ์หรือพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

5) ด้านความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม พบว่า มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตผ้าไหม ความเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และความเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย กล่าวคือ

- ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าไหม เช่น วัสดุอุปกรณ์ ในอดีตใช้วัสดุที่ทำจากไม้ แต่ปัจจุบันได้ใช้วัสดุที่ทำจากโลหะ สแตนเลส หรือ พลาสติก เนื่องจากไม้หายาก และมีราคาแพง ในการย้อมสี ในอดีตใช้การย้อมสีจากธรรมชาติ แต่ปัจจุบันมีการย้อมสีด้วยสารเคมีเพิ่มมากขึ้น เพื่อการประหยัดต้นทุนและประหยัดเวลา ในด้านของลวดลาย ในอดีตจะเป็นการทอผ้าด้วยลายง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น ลายโคม แต่ปัจจุบันมีการทอผ้าด้วยลวดลายที่ซับซ้อนมากขึ้น เพื่อการเพิ่มมูลค่าของผ้า นอกจากนี้ในชุมชนบ้านโพธิ์ทองยังได้ใช้เครื่องสาวไหม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สามารถทุ่นแรงและเวลาได้มากขึ้น

- ด้านความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ พบว่า ในอดีตจะเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว หรือเป็นการถ่ายทอดความรู้จากแม่สู่ลูกสาวเท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้ที่สนใจก็สามารถเรียนรู้ได้จากคลิปวิดีโอ หรือจากสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งยังมีการสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายของผู้เรียน ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันข้ามพื้นที่และข้ามวัฒนธรรมอีกด้วย

- ด้านความเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย พบว่า ในอดีตผู้ชายมักจะนุ่งโจงกระเบนเฉพาะลายตาราง แต่ปัจจุบันผู้หญิงก็สามารถนำผ้าลายตารางมาตัดเย็บเป็นเสื้อได้ หรือวิธีการนุ่งผ้า ในอดีตจะนุ่งผ้าแบบโจงกระเบน แต่ปัจจุบันได้มีการตัดเย็บตามแบบสมัยนิยม และใส่ในโอกาสต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

2. คุณค่าและความงามของผ้าไหมสุรินทร์

1) การผลิตผ้าไหม มีกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน รวมทั้งต้องอาศัยระยะเวลา ความชำนาญ ความละเอียดอ่อน ประกอบกับความเชื่อที่ถ่ายทอดกันมา กล่าวคือ กว่าจะได้เส้นไหมแต่ละหนึ่งเส้น จะต้องอาศัยกระบวนการผลิตตั้งแต่การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การฟอกไหม การย้อมสีธรรมชาติ การใช้อุปกรณ์มากมายหลายชนิด รวมไปถึงขั้นตอนการทอผ้า โดยแต่ละขั้นตอนจะมีกรรมวิธีในการทำอย่างละเอียดอ่อน รวมทั้งผสมผสานความเชื่อซึ่งยังคงถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังเช่น การเลี้ยงไหม ภาษาเขมรถิ่นไทยจะเรียกตัวหนอนไหมว่า “โกนเนียง” ซึ่งคำว่า “โกน” หมายถึง “ลูก” คำว่า “เนียง” เป็นคำเรียกเด็กผู้หญิง แสดงให้เห็นว่า ชาวเขมรถิ่นไทยจะเลี้ยงหนอนไหมยิ่งกว่าเลี้ยงลูกสาว โดยจะเลี้ยงด้วยความทะนุถนอม เอาใจใส่ ป้อนอาหาร ดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

2) คุณค่า ความงามบนลวดลายของผ้า ในการออกแบบลวดลายผ้า ช่างทอจะต้องอาศัยฝีมือ ความประณีต และความชำนาญ ตั้งแต่การย้อมสี การมัดหมี่ การผสมสี การคิดคำนวณ การออกแบบลวดลาย ซึ่งลายผ้าแต่ละลายจะมีลักษณะความโดดเด่นและความสวยงามที่แตกต่างกัน เช่น ผ้าโฮล เป็นผ้ามัดหมี่ที่ทอด้วยกรรมวิธีการดัดเส้นไหมให้เป็นริ้ว ประกอบด้วยหลากหลายสี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน หรือผ้าลายหางกระรอก เป็นผ้าพื้น ที่เกิดจากการนำเส้นไหมสองเส้นมาควบกัน แล้วนำมาฟุง เมื่อผ้าถูกแสงแดดจะเกิดความงาม

3) ผ้าไหม แสดงให้เห็นคุณค่าและความงามของผู้หญิง ดังจะเห็นได้จากวิถีและคำสอนต่าง ๆ เช่น เป็นผู้หญิงต้องทอผ้าเป็นก่อนออกเรือน

4) การทอผ้าไหม แสดงให้เห็นว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เคารพ บูชา ดังจะเห็นได้จากความเชื่อ และการใช้ลวดลายผ้าเฉพาะในพิธีสงฆ์ เช่น ชาวเขมรถิ่นไทยมีความเชื่อว่า ก่อนจะทอผ้า จะต้องหาฤกษ์ยาม เลือกว่านดี รวมทั้งห้ามเดินข้ามอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าทุกชนิด นอกจากนี้ ผ้าลายปะดาน หรือผ้าลายพญานาค หรือลายพระเวทสันดร เป็นผ้าสำหรับใช้ในพิธีสงฆ์เท่านั้น

5) การใช้ผ้าไหมในประเพณี พิธีกรรม เพื่อแสดงยศถาบรรดาศักดิ์ กล่าวคือ ผ้าไหมอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวเขมรถิ่นไทยยังคงให้ความสำคัญกับการสวมใส่ผ้าไหม หรือการใช้ผ้าไหมในประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีงานแต่งงานและงานบวช ซึ่งสามารถแสดงยศถาบรรดาศักดิ์ หรือฐานะของผู้จัดงานได้อย่างดี กล่าวคือ ในงานแต่งงาน เจ้าสาวจะต้องเตรียมผ้าไหมเป็นจำนวนมาก หรือในงานบวช ก็ต้องใช้ผ้าไหมสำหรับห่มต้นบายศรี หากเป็นผ้าหางกระรอกยกเชิง ก็แสดงถึงศักดิ์ของตระกูลนาที่มีฐานะดี ร่ำรวย

6) คุณค่าและความงามของผ้าไหม เป็นสมบัติอันล้ำค่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของครอบครัว กล่าวคือ ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ทอผ้าภายในบ้าน มักจะเตรียมผืนผ้าไหมไว้สำหรับคนในครอบครัว โดยผ่านการทอมือด้วยตนเองทุกผืน เช่น การเตรียมทอผ้าไว้ให้ลูกหลานผู้ชายสำหรับใช้ในพิธีบวช การเตรียมผ้าชิ้นสำหรับลูกหลานผู้หญิงสำหรับใช้ในพิธีแต่งงาน รวมทั้งยังมีการเตรียมไว้ใช้ในพิธีศพด้วย

อาจกล่าวได้ว่า คุณค่า ความงามของผ้าไหม เกิดขึ้นตั้งแต่กระบวนการผลิต ผู้ผลิต ตลอดจนผู้สวมใส่ที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ซึ่งปัจจุบันยังคงมีความนิยมใช้และสวมใส่ผ้าไหมกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งยังมีการแข่งขันทางการตลาดค่อนข้างสูง ดังจะเห็นได้จากมีร้านค้าขายผ้าไหมเกิดขึ้นมากมายตามท้องตลาด รวมไปถึงการวางจำหน่ายตามหมู่บ้านที่มีการทอผ้าไหม ซึ่งช่างทอแต่ละท่านจะมีฝีมือการทอ การออกแบบลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ส่วนราคาก็จะขึ้นอยู่กับขนาดของผ้า และความยากง่ายของแต่ละลวดลาย ซึ่งมีการจำหน่ายตั้งแต่ราคาหลักร้อย จนถึงหลักแสน หลักล้าน แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการสืบทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม หรือการสร้างช่างทอรุ่นใหม่ก็ยังคงมีความจำเป็นต่อระบบการผลิต เนื่องจากช่างทอในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุหรือวัยกลางคน หากไม่มีการสืบทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ ลวดลายบนผืนผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ก็จะสูญหายไปเป็นที่สุด

3. การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากไหม

1) กลุ่มทอผ้าในชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ได้คิดค้นลายผ้าไหมลายใหม่ขึ้น ที่มีชื่อว่า “ลาย กโนบติงต็อง” ซึ่งมาจากศิลปะการแสดงต้นตำรับของชุมชนบ้านโพธิ์ทอง กล่าวคือ กโนบติงต็อง หรือ การแสดงท่าทางการรำรำของตึกแต่นดาข้าว เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านต้นตำรับที่สำคัญของชาวเขมรถิ่นไทย ซึ่งถูกคิดค้นโดยนายเต็น ตระการดี เป็นชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์ทอง ที่เกิดจากการเฝ้าสังเกตลักษณะท่าทางของตึกแต่นตัวผู้และตัวเมีย และได้แต่งเนื้อร้อง ทำนอง พร้อมท่าทางประกอบอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวเขมรถิ่นไทยได้นำมาสู่การพัฒนาเป็นลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ที่สวยงาม

2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระบวนการผลิตไหม นอกจากกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโพธิ์ทอง จะมีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมโดยตรงแล้ว ยังมีการผลิตสินค้าโดยแปรรูปสินค้าที่ใช้วัตถุดิบที่ได้จากการทำผ้าไหม มาผลิตเป็นสินค้าในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การใช้เศษผ้าไหมมัดหมี่มาทำเป็นพวงกุญแจ การใช้โปรตีนจากตัวไหม มาผลิตเป็นสบู่สำหรับอาบน้ำ การนำเศษผ้าไหมมาดัดเย็บเป็นกระเป๋าถือ หรือกระเป๋าใส่ต่างค์ เป็นต้น

โดยกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโพธิ์ทอง ได้รับองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป เหล่านี้ ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ถือเป็นสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าผืนผ้าไหม สามารถซื้อขายได้ง่าย และถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มได้อีกทางหนึ่ง

Figure 4. The soaps are made of silk protein.

Source: The silk weaving group is at Ban Phokong Village, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province.

Figure 5. Keychains are made of remnants of silk.

Source: The silk weaving group is at Ban Phokong Village, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province.

3) เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการผลิต กล่าวคือ ในกระบวนการผลิตผ้าไหมแต่เดิม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในลักษณะการผลิตผ้าไหมไว้ใช้ในครัวเรือน หรือการทอผ้ายามว่างเว้นจากการทำนา แต่ปัจจุบันวิธีการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไปในเชิงผลิตเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น ผู้ผลิตจำเป็นต้องผลิตผ้าไหมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อส่งเสริมการผลิตให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น สำหรับชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ได้มีการพัฒนาเครื่องสาวไหม โดยได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งการใช้เครื่องสาวไหมนี้สามารถช่วยทุ่นแรงและเวลาเพิ่มมากขึ้น

Figure 6. The silk reeling machine was developed and supported by Surindra Rajabhat University.

Source: The silk weaving group is at Ban Phokong Village, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province.

4) ผ้าไหม แฟชั่นการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กล่าวคือ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับแฟชั่นการแต่งกายตามยุคสมัย ดังจะเห็นได้จาก แต่เดิมเมื่อก่อนผู้ชายจะนิยมนุ่งโสร่งเฉพาะลายตาราง แต่ปัจจุบันผู้หญิงก็สามารถนำผ้าลายตารางมาตัดเสื้อหรือชุดกระโปรงสำหรับสวมใส่ได้ นอกจากนี้ยังมีแฟชั่นการแต่งกายตามสมัยนิยม เช่น การนำผ้ามาตัดเป็นเสื้อ ชุดกระโปรงสำหรับสวมใส่ไปทำงาน เพื่อความสะดวกและง่าย โดยไม่ต้องนุ่งแบบผ้าถุง หรือบางคนนำเศษผ้าลายต่าง ๆ มาทอต่อกันเป็นผืน แล้วนำมาตัดเป็นเสื้อสวมใส่ หรือนำผ้าไหมมาตัดให้เป็นลักษณะเดียวกัน เพื่อแสดงถึงความเป็นกลุ่มหรือทีมเดียวกัน

การอภิปรายผล

จากข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม ในชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ทำให้เห็น “คุณค่าและความงาม” ของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย ผู้เขียนจะอภิปรายผลโดยชี้ให้เห็นบริบทเดิมของทุนวัฒนธรรมด้านผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย และศิลปะการแสดงกโนบติงต็อง และบริบทใหม่ของผ้าไหม

ลายกโนบติงต้อง ที่มีการปรับ ประยุกต์ใช้และผสมผสานด้วยวัตถุประสงคใหม่ ๆ [13] ถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มตามมา

บริบทเดิมของทุนวัฒนธรรม

• ผ้าไหมของชาวเขมรถิ่นไทย

จากเอกสาร “การผลิตผ้าไหมของชาวพื้นเมืองที่พูดภาษาเขมรในอีสานตอนใต้” [19] พบว่าจากหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบเศษผ้าที่ติดอยู่กับสำริดของบ้านเชียง รวมทั้งด้ายเส้นไหม ผ้าไหม ในสมัยโบราณถือว่าเป็นสินค้าที่มีราคาสูงและหายาก โดยเฉพาะผ้าไหมซึ่งเป็นผ้าชั้นดีสามารถใช้เป็นเครื่องราชบรรณาการในเมืองได้ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พบประเพณีการแต่งกายของชายหญิง โดยเฉพาะที่ใช้อยู่ในราชสำนักก็มีอยู่หลายชนิด เช่น ผ้ามุกปักทอด้วยไหม ใช้บอกยศ บอกตำแหน่งของข้าราชการและเสนาบดี เช่น สมปักกรวย และสมปักปทุม เป็นผ้าสำหรับเจ้ากรม ปลัดกรมขุนผ้าสมปักล่องจวน นอกจากนี้พวกผ้าไหมตาราง ไหมตะเกา พวกคบหัตถนิยมใช้ จากประวัติศาสตร์ผ้าไหมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผ้าไหมถือเป็นเครื่องนุ่งห่มที่แสดงหรือบ่งบอกถึงฐานะ โดยเฉพาะการสวมใส่ในราชสำนัก ข้าราชการที่มียศตำแหน่ง ซึ่งต่อมาได้มีพัฒนาการของการทอผ้าไหม ดังเช่นการจัดตั้งโรงเรียนช่างไหมพื้น การจัดตั้งกรมหม่อนไหม ทำให้การเลี้ยงไหมหรือการผลิตผ้าไหมกระจายตัวไปทั่วภาคอีสาน

ในอดีตชาวเขมรถิ่นไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกข้าว เมื่อว่างเว้นจากการทำนา ก็จะมีเวลาว่างสำหรับการทำทอผ้าไหม รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้การทำทอผ้าไหมให้กับลูกสาวในบ้าน กรรมวิธีการทอผ้าของชาวเขมรถิ่นไทย กว่าจะได้ไหมแต่ละเส้นที่นำมาถักทอออกมาในแต่ละผืนนั้นต้องอาศัยระยะเวลา ความชำนาญ ความประณีตและความพิถีพิถัน ผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอกเส้นไหม ย้อมเส้นไหม กวักไหม จนกระทั่งการออกแบบลวดลาย การคำนวณรูพิมพ์ การขึ้นกี่ โดยในอดีตมักจะทอด้วยลายง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เป็นลวดลายที่เห็นตามธรรมชาติ

นอกจากผ้าไหมจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มของชาวเขมรถิ่นไทยแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความเป็นลูกผู้หญิง ซึ่งมักจะได้ยินเสมอว่า “ลูกสาวบ้านไหนทอผ้าไม่เป็น ก็จะออกเรือนไม่ได้” (บุญจันทร์ จำนงเพียร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 ตุลาคม 2565) โดยก่อนแต่งงานผู้หญิงจะต้องเตรียมทอผ้าไหม สำหรับใช้ในงานแต่งงานของตนเอง ส่วนผู้ชายจะเป็นผู้จัดทำอุปกรณ์ในการทอผ้าไหมให้ เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงก็ต้องเป็นฝ่ายทอผ้าให้กับคนในบ้านได้ใช้สวมใส่ นอกจากนี้ผ้าไหมยังมีบทบาทสำคัญในทุกช่วงชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทย ตั้งแต่เกิดจนตาย รวมไปถึงประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า “ผ้าไหม” ของชาวเขมรถิ่นไทยมีความผูกพันร่วมกันทั้งภายในครอบครัวและวิถีชีวิต ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์

“ตั้งแต่จำความได้ เกิดมาก็มีกี่ทอผ้าอยู่ในบ้าน แม่เป็นคนทอ ยายทอไม่เคยใส่ผ้าฝ้ายจากตลาดเลย ตอนเด็ก ๆ มีหน้าที่ต้องเก็บหม่อนไปเลี้ยงไหม เพราะที่บ้านทำเป็นสวนหม่อน แล้วที่ชอบมากที่สุดคือ ชอบกินดักแด้ เวลาขายนึ่งสาวไหม ต้องวิ่งไปรอที่จิ้งกราน (ก้อนเส้น) เราก็คจะเป็นคนคอยดักดักแด้ แม่จะเป็นคนมัดหมี่ ตอนเด็ก ๆ จะฝึกทอกับผ้าฝ้าย เพราะไหมหายาก ราคาแพง พอตัวเองรับราชการ สิ่งที่เหลืออยู่จากแม่คือ ขอบผ้าเก่าของแม่ที่ไม่ใช่แล้ว เอามาตัดแล้วใส่เป็นชุดที่ใช้ไปทำงาน” (อานันท์ภา ฉลาดเอื้อ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 ตุลาคม 2565)

อาจกล่าวได้ว่า “ผ้าไหม” ของชาวเขมรถิ่นไทยในอดีต นอกจากจะมีบทบาทเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการแสดงฐานะ หรือยศลาบรรดาศักดิ์ของผู้ที่สวมใส่ รวมทั้งยังแสดงถึงคุณค่าความงาม

ของลูกผู้หญิง ความผูกพันและความร่วมมือช่วยกันผลิตผ้าไหมภายในครอบครัว รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิต ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีงานแต่งงานและงานบวชที่เจ้าภาพต้องใช้ผ้าไหมจำนวนมาก

- **ศิลปะการแสดงกโนบติงต้อง**

กโนบติงต้อง เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายว่า ต๊กแตนตำข้าว เป็นศิลปะการแสดงที่นิยมในปัจจุบัน โดยมีต้นกำเนิดมาจากการคิดค้นโดย นายเต็น ตระการดี เป็นชาวเขมรถิ่นไทย บ้านโพธิ์ทอง จากเอกสารงานวิจัย ประกอบกับคำบอกเล่าของชาวบ้านโพธิ์ทอง [20] ได้เล่าว่า นายเต็น ตระการดี ได้เดินทางไปค้าขายที่ประเทศกัมพูชา ขณะหยุดพักนายเต็น ได้มองเห็นต๊กแตนตำข้าวกำลังเกี่ยวพาราสีกัน นายเต็นเกิดความประทับใจ จึงคิดว่าน่าจะนำท่าทางต๊กแตนตำข้าวมาดัดแปลงเป็นท่าทางรำรำคองดี เมื่อนายเต็นกลับมาบ้าน จึงได้มาเล่าให้นายเหือน ตรงศูนย์ดี หัวหน้าคณะกัณฑ์ที่หมู่บ้านรำเบอะฟัง ทั้งสองจึงได้แสดงร่วมกันมา ต่อมา นายยันต์ ยี่สุนศรี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านโพธิ์ทอง (ในขณะนั้น) เกิดความชื่นชอบ จึงได้ร่วมแสดงด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 นายอำเภอ ประจำอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุนและยกระดับการแสดงกโนบติงต้อง ทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับชาติ จึงทำให้การแสดงกโนบติงต้อง ได้รับความนิยมน้อยแพร่หลาย รวมทั้งได้มีการพัฒนาท่าทางการรำรำเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการแสดงกโนบติงต้อง เป็นการแสดงประจำหมู่บ้านที่ขึ้นชื่อ ซึ่งเป็นการแสดงที่ใช้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งชาวชุมชนบ้านโพธิ์ทองทุกเพศ ทุกวัย สามารถรำรำร่วมกันได้อย่างสนุกสนาน แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจของชาวบ้านโพธิ์ทอง ที่การแสดงกโนบติงต้อง มีต้นกำเนิดมาจากบุคคลในบ้านโพธิ์ทอง และเป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมน้อยอย่างมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

Figure 7. Mantis Performing Art

Source: Ban Phokong School, Chuea Ploeng Sub-District, Prasat District, Surin Province.

บริบทใหม่ของผ้าไหมลายกโนบติงต้อง

จากผ้าไหมที่แต่เดิมมีการผลิตไว้ใช้กันเองภายในครัวเรือน ใช้เป็นเครื่องแต่งกาย นุ่งห่ม บ่งบอกฐานะ และมีบทบาทในวิถีชีวิต ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้การผลิตผ้าไหมเพื่อใช้ภายในครอบครัวหรือระบบหัตถกรรมได้มีการขยายตัวขึ้น มีการรวมกลุ่มทอผ้าไหมและร้านขายผ้าไหมที่ขึ้นชื่อในจังหวัดสุรินทร์เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับหน่วยงานราชการในจังหวัดสุรินทร์ได้มีนโยบายส่งเสริม และสนับสนุนผ้าไหมทอมือ เช่น การส่งเสริมให้ข้าราชการภายในจังหวัดแต่งกายด้วยผ้าไหม รวมทั้งยังมีนโยบายการส่งเสริมด้านการตลาดและการท่องเที่ยว เช่น การประกาศลายผ้าอัตลักษณ์ 7 ลาย ได้แก่ ลายโฮล ลายอำปรม ลายสมอ ลายอันลุธูซิม ลายสาคุ ลายลเบ็ก และลายทางกระรอก การส่งเสริมให้มีการจัดทำหมู่บ้านทอผ้าไหมให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยว เช่น หมู่บ้านทอผ้าไหมยกทองโบราณ บ้านท่าสว่าง หมู่บ้านทอผ้าไหม เขวาสินรินทร์ หมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านจันทร์ เป็นต้น นอกจากนี้ราคาของผ้าไหม ยังขึ้นอยู่กับตลาดและความยากง่ายของการทอ ซึ่งมีราคาตั้งแต่หลักร้อย จนกระทั่งถึงหลักล้าน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เองที่ส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันด้านการตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น

กิจการการทอผ้าของชุมชนบ้านโพธิ์ทอง เริ่มต้นขึ้นจากการจัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยในเบื้องต้นได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ประกอบไปด้วยกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอย่างชัดเจน กิจกรรมหลักคือการทอผ้า และการจำหน่ายสินค้า ภายในศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าไหมบ้านโพธิ์ทอง จนทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและเติบโต มีความสามารถในการบริหารจัดการร่วมกันได้เป็นอย่างดี จากความเข้มแข็งและกระบวนการจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ได้มาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผสมสี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ผลิตเครื่องสาวไหมให้ชุมชนได้ทดลองใช้เพื่อให้สามารถสาวไหมได้เร็วขึ้น สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดสุรินทร์ ได้ช่วยพัฒนาตลาดลายบนผืนผ้า ให้เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น (สุดารัตน์ สายกลิน, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 23 มกราคม 2565)

“โดยปกติเรามักจะเห็นผ้าไหมวางขายตามท้องตลาดทั่วไปเยอะแยะมากมาย หลายหมู่บ้านก็ทอผ้าไหมกัน บ้านเราก็ทอผ้าไหม ผ้าโฮลที่ไหน ๆ เขาก็มี ก็เลยมานั่งคิดว่าจะทำยังไงถึงจะแตกต่างจากคนอื่น ก็เลยคิดว่า น่าจะทำเป็นลายตึกแต่นอกมา เพราะว่าบ้านโพธิ์ทอง เป็นต้นกำเนิดของการแสดงกโนบติงต้อง” (สุดารัตน์ สายกลิน, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2566) บทสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นหรือเป็นที่มาของการพัฒนาลายผ้าไหม กโนบติงต้อง ที่ถูกพัฒนาโดยกลุ่มทอผ้าชุมชนบ้านโพธิ์ทอง ซึ่งกว่าจะได้ผ้าทอลายกโนบติงต้องออกมาเป็นผืนแรก ต้องอาศัยระยะเวลา ความอดทน และการลองผิดลองถูกอยู่หลายครั้ง หลังจากนั้นได้มีการพยายามพัฒนาลวดลายกโนบติงต้อง ผสมผสานกับลวดลายอื่น ๆ

ภายใต้ฐานคิดนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงบริบทในสังคมปัจจุบันที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและมีการแข่งขันทางการตลาดสูง ทำให้กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโพธิ์ทองต้องคิดค้นผ้าไหมลายใหม่ขึ้นมา โดยการพัฒนาลายกโนบติงต้อง มาปรากฏลงบนผ้าไหมอันงดงาม ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจแห่งการเป็นต้นกำเนิดของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของบ้านโพธิ์ทอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการนำคติชนมาผสมผสานเข้ากับสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำ กลายเป็นที่รู้จัก และสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดคติชนสร้างสรรค์ [13] ที่มีการนำคติชนไปใช้ในการนำเสนอรูปแบบใหม่ ด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ นั่นคือ

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ผ่านผ้าไหมลายกโนบติงต้อง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ฮอว์กินส์ [21] ได้กล่าวไว้ว่า เงื่อนไขของสิ่งสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ มีบุคคลเป็นผู้คิด มีสิ่งใหม่เอี่ยม หรือสิ่งที่เป็นการทำขึ้นใหม่ หรือสร้างสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่เดิมแต่ทำให้เกิดรูปลักษณ์ใหม่ และมีความหมายหรือคุณค่า กล่าวคือ กลุ่มทอผ้าบ้านโพธิ์ทอง เป็นผู้คิดค้น ผ้าไหมลาย กโนบติงต้อง ซึ่งถือเป็นสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่โดยเพิ่มความหมายหรือคุณค่าด้วยการวางลวดลายกโนบติงต้องลงบนผืนผ้าไหม ที่แสดงถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชาวบ้านโพธิ์ทอง นอกจากนี้ยังมีกลไกการสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านอื่น ๆ อีก เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไหม โดยการนำโปรตีนไหม มาแปรรูปเป็นสบู่ หรือการนำเศษผ้าเหลือใช้ มาทำเป็นพวงกุญแจ หรือกระเป๋า ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีราคาที่ไม่สูงมากนัก สามารถทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

กล่าวสรุปได้ว่า ปรากฏการณ์การพัฒนาผ้าไหมลายกโนบติงต้อง ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งที่มีการใช้คติชนมาปรับ ประยุกต์ ผสมผสานกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทางวัฒนธรรม และมีการผลิตซ้ำ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันหรือการสร้างรายได้ รวมทั้งยังเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของการเป็นต้นตำรับของศิลปะการแสดงกโนบติงต้องของชาวเขมรถิ่นไทยอีกด้วย

References

- [1] Sirisakbunjong, T., & Tamisanont, C. (2011). *Copyright in Thai Silk Works: A Case Study of about Thai Silk Works in Surin Province*. https://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2013/12/SiamU-Research-2011-Copyright-in-Thai-Silk-Works_A-Case-Study-of-about-Thai-Silk-Works-in-Surin-Province-compressed.pdf
- [2] Premsrirat, S., & Depadung, S. (2004). *Ethnolinguistic Maps of Thailand*. Office of the National Culture Commission Press.
- [3] Ministry of Tourism and Sports, (2024, December 10). *Phokong Cultural Village*. <https://thailandtourismdirectory.go.th/attraction/1178>
- [4] Office of the Royal Society. (2013). *The Thai-Northern Khmer Writing System Guide in Thai Script, Office of the Royal Society Edition*. Office of the Royal Society Press.
- [5] Department of Cultural Promotion. (2024, December 10). *Kanoptingtong (Mantis)*. <https://ich-thailand.org/heritage/detail/629d76f2472e28a00d0baa05>
- [6] Tourism Authority of Thailand. (2024, December 10). *Award-winning from the Thai tourism industry in 2021*. <https://tourismawards.tourismthailand.org/last-awards-winner>.
- [7] Noraratputhi, K. (2019, January 10). *Culture from Value to worth*. https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=3972&filename=index
- [8] Laparporn, K., & Meepromdee, Y. (2023). *The Thai-Northern Khmer Silk Destination for Economic Foundations Development through Linguistic and Cultural Empowerment Project at Phokong Village, Chuea Phloeng Sub-district, Prasat District, Surin Province*. National Research Council of Thailand Press.

- [9] Na Thalang, S. (2014). *Creative folklore: Dynamics and Application of Folklore in Contemporary Thai society*. Thailand Research Fund.
- [10] SDG Move. (2024, December 10). *Intro to SDGs*. <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- [11] Kaewthep, K. (2022). *The Empowerment with Community-Based Research*. <https://www.knit.or.th/web/?p=36053>
- [12] Sungnoi, P., & Saiklin, S. (2024). *The local wisdom of Thai-Northern Khmer Silk in Surin Province*. https://langrevival.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2024/05/bk03_016.pdf
- [13] Na Thalang, S. (2019). *Creative Folklore, Synthesis and Theory*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre Press.
- [14] Sujachaya, S. (2013). Cultural Capital and Today's Sacred Objects. *Journal of Letters*, 42(2), 75-102. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jletters/article/view/49254/40866>
- [15] Boonyarit, I. (2016). Construction of Classical Thai Music Sacred Objects in Contemporary Thai Society. In Na Thalang, S., & Jaruworn, P. (Eds.) *Refer to the past, respond to the present Creative folklore Contemporary society*. (pp. 171-203). Chulalongkorn University Press (CUprint).
- [16] Kasempholkoon, A. (2013). Local Narratives and the Making of the Value Additions for Local Product: Relationship between Nostalgic Phenomena and Creative Economy. *Journal of Letters*, 42(2), 103-132.
- [17] Poomkornsarn, K., Sirikanjanaporn, P., Noonphubal, S., & Srichanthawong, P. (2023). *Roles of Information Folklore in Tourism Management of Tai Dam Community, Chiangkhan District, Loei Province*. <https://www.conference.lru.ac.th>
- [18] Governor's Office of Surin Province. (2023, April 5). *The Announcement of the identity of cloth patterns in Surin Province*. <https://surin.prd.go.th/th/content/page/index/id/75885>
- [19] Sopa, N., & Anuphan, P. (1993). *The Silk Production of Thai-Northern Khmer Speakers in the Southern Isan Region*. Office of the National Culture Commission Press.
- [20] Sukthong, A., Promkasem P., & Supannaphai, K. (2007). *Model Development of Kanobtingtong in Surin Province*. Ministry of Culture of Thailand. <http://research.culture.go.th/ebook/ne161/folder/assets/basic-html/page1.html>
- [21] Hawkins, J. (2001) *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. London: Penguin Book.

General Information of Parichart Journal

About the Journal

Parichart Journal is a peer-reviewed journal publishing research articles, academic articles, and socially-engaged articles in the fields of arts and humanities, social sciences, business administration, management, and accounting of researchers, academicians, or students of Thaksin University, and other organizations.

Publication Conditions

1. The work described has not been published previously.
2. Those wishing to submit a manuscript must complete Parichart Journal online registration, except for some special articles approved by the editorial team.
3. The manuscript must be typed in Thai or English with both Thai and English abstracts.
4. Content and ideas published in this journal must be the author's only; the Editor does not necessarily agree.
5. The reviewers must review the manuscript.

Types of Published Articles

1. Research Articles
2. Academic Articles
3. Socially-Engaged Articles
4. Book Review
5. Review Article

Journal Conditions

1. The manuscript must be typed on white A4-size paper, single side, page number, and **TH Sarabun New Font size 14** with **not more than 15 pages** length, including figures and tables.
2. Margins
 - Top margin 1.00"
 - Bottom margin 1.00"
 - Left margin 1.50"
 - Right margin 1.00"
3. Manuscript Online Submission

The corresponding author must submit the manuscript online via Thai Journals

Online (ThaiJO) at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>

4. Researchers, academicians, or students who would like to submit the article (s) are required to **pay 4,000 baht/115 US per article after the acceptance of the article(s) is notified**. The payment must be made through the following bank account.

Siam Commercial Bank

Account name: PARCJ

Account number: 0-2032823816-5

Branch name: Phatthalung

After completing the payment, the membership applicant must attach the file of payment slip online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal> or contact the journal coordinators at the following address: Institute of Research and Innovation, Thaksin University, Phatthalung Campus 222 Moo. 2, Bann Prao Sub-District, Papayom District, Phatthalung, 93210 Thailand, Tel. 0 7460 9600 ext. 7242 or 08 1540 7304, or Email address: parichartjournal@tsu.ac.th

5. Article cancellation or dismissal has conditions as follows:

Article cancellation is made before article publication.

Article dismissal is made during or after article publication.

The cancellation or dismissal can be preceded by downloading the form at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>; however, *if the article has already been sent to the reviewers, the corresponding author must be responsible for the reviewing fees.*

Manuscript Guidelines

The article must consist of:

1. Title

Title must be in Thai and English, **center** of the page. **The first alphabets** of all words of the title must be **capitalized with bold 20 font size**.

2. Authors

Identify all authors with **14 font size, center** of the page with **logarithm**. Position, academic title, and affiliation in the footnote on the first page: Department, Faculty and University stated in the same page, both Thai and English.

3. Abstract

Abstract must be in Thai and English, **not more than 250 words**, with 14 font size.

4. Keywords

Keywords both in Thai and English related to the article, not more than 5 words,

below the abstract.

It must be typed with 14 font size, left-margin. Proper nouns (the first alphabet of each word) must be capitalized.

5. Main Body consists of:

- 1) Introduction:
- 2) Objective
- 3) Methodology
- 4) Results
- 5) Discussion
- * 4) and 5) can probably be merged
- 6) Conclusions
- 7) Acknowledgement (if any)

8) References that must be **APA 7th Edition** and in **English only**

References

The reference lists must be **numeric** referencing in **English only**.

Numeric referencing is as follows:

1. Put the number in the bracket [] at the end of message or author's name such as [1].
2. Put the continuous number started from 1. Any repeated list uses the same numbers.
3. All in-text citation must be in the reference lists based on the identified number in the bracket [].
4. Multi-citations for the same message:
 - 4.1 In case of not more than 2 lists, put the numbers of reference lists in numerical order using comma such as [1, 5].
 - 4.2 In case of more than 2 lists and those are continuous lists, use hyphen (-) such as [1-3], [1-5].
 - 4.3 In case of more than 2 lists and those are continuous and discontinuous lists, put comma (,) and hyphen (-) such as [1, 4-5].

Example

1. getting the financial support from ... [1]...
2. Strong Security Measures for Sustainable Peace on the Korean Peninsula [2]

Reference lists must be arranged and written in APA 7th Edition.

If it is from Thai version, please put (in Thai) at the end of the list.

References

1. Book	Last name, first initial of name. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . Publisher.
<u>Example</u>	Kongsakon, R., & Pojam, N. (2008). <i>Family violence</i> . Srinakharinwirot University Press.
* If there is no date, use 'n.d.' (for 'no date')	
** If there are more than one authors, use ampersand (&) before the last one (as shown above).	
2. Research Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of article. <i>Title of Journal, volume</i> (issue). Page range. URL or doi number (if applicable)
<u>Example</u>	Suwannopphrat, K. & Chinokul, S. (2015). Applying CLIL to English language teaching in Thailand: Issues and challenges. <i>Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning</i> , 8(2), 237-254. DOI:10.5294/laclil.2015.8.2.8
3. Proceeding Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of article</i> . [Poster Presentation/Paper Presentation]. Conference Name. Location. URL or doi (if applicable)
<u>Example</u>	Kongthong, L. K. (2020). <i>New dimension of educational management in Thailand: A case study of southern part of Thailand</i> . [Paper Presentation]. 3 rd International Conference on Education. Nakhon Sri Thammarat.
4. Book Chapter	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of the chapter. In Editor(s). <i>Title of the book</i> . (pp. xx-xx). Publisher.
<u>Example</u>	Chantaraopakorn, A. (2007). The chakhe solo concert. In W. Aksornkaew (Ed.). <i>Music talk</i> . (pp.4-7). Chong Charoen Printing House.
5. Articles in the Newspaper	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Title of article. <i>Title of the newspaper or publication</i> . URL (if applicable)
<u>Example</u>	Chuensintu, T. (2009, January 6). Travel in the footsteps of the Buddha to bring good luck for the New Year. <i>Matichon</i> .
6. Thesis	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of the thesis or dissertation</i> . [Doctoral dissertation/Master's thesis, Name of University]. Source. URL (if applicable)
<u>Example</u>	Promrak, T. (2007). <i>Women and domestic violence: Divorce as the solution</i> . [Unpublished Master's Thesis, Thammasart University].

7. List of Interviews	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Personal communication [Communication type].
<u>Example</u>	Srisajjang, S. & Chankhonghom, J. (2016, March 13). Personal interview [Personal interview].
8. E-book	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . URL
<u>Example</u>	Office of Pattani Provincial Culture. (2015). <i>Religion information</i> . http://province.m-culture.go.th/pattani/old/new_page_16.html

Remark:

If the author(s) cite any information from any sources from another language, translate the information into English except the proper noun(s) that must be transliterated and end the list with [in original language].

Example

Chitniratna, N. (2013). Socio-Cultural change through diversity of life history and experience of congested community leaders. *Parichart Journal*, 26(1), 30 - 73. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/42942/35529>. (In Thai)

Information from the Internet

Use the general forma of citation following by website; for example, the author borrows the ideas from a book on the website, so the reference list consists of the name of author, year of publication, book title, and publication place. Another information should be added: searching date and URL – Retrieved + date + from URL

Abbreviation and Signs

Abbreviation comes up with its full version in the first time, and only abbreviation later. Please avoid using abbreviation in the title and abstract. It is not recommended to use the abbreviation that is used less than four times in the article. The author(s) must provide definition or description of any signs used in the article when appearing in the first time.

Figure

Figure is at the center of the page, following by description below the figure in 14 font size. It must be clear monochrome (black and white color). If necessary, it can be colored. The word “figure” is bold, and the description is normal and set in the center of the page. Lined figure must be in clear black.

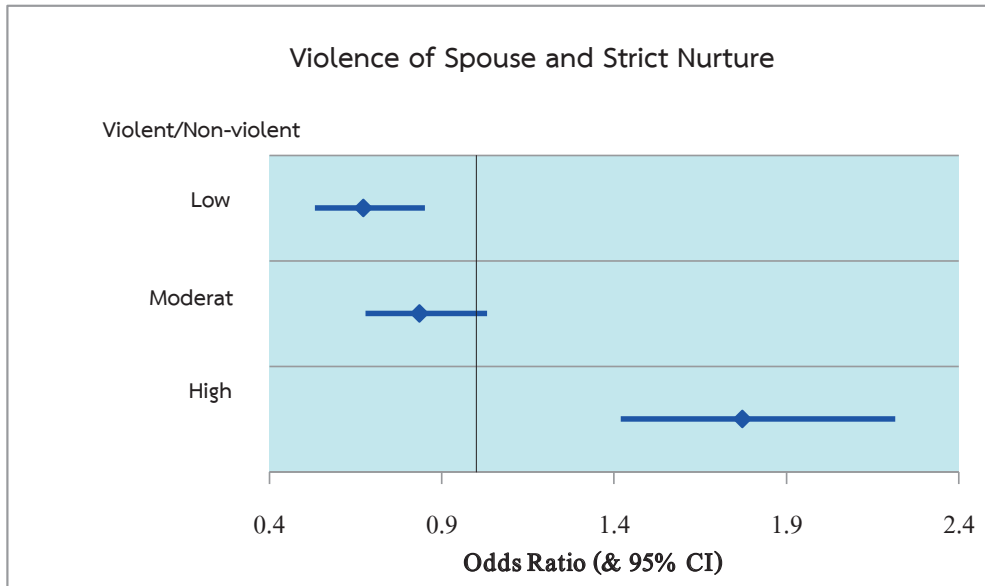

Figure 1 Odds Ratio of Violent Behaviors of Spouse and Strict Nurture

Table

Table must be bold and at the left side of the column, and the description is above the table, with 14 font size.

Example

Table 1 Relationship between Background of Violence and Violent Behaviors of Spouse

Background of Violence	Violence of Spouse			Chi-square	p-value
	Non-violent (947)	Violent (589)	Total (1,536)		
Used to be violently punished in the childhood				11.974	0.003
never	68.2	31.8	28.1		
seldom	60.5	39.5	38.4		
always	57.5	42.5	33.5		
Use to see parents' fight in the childhood				9.280	0.009
never	68.8	31.2	39.8		
seldom	61.0	39.0	39.8		
always	58.6	41.4	20.4		
Used to have violent behaviors in the childhood				34.923	0.000
never	69.3	30.7	38.4		
seldom	60.1	39.9	44.9		
always	48.2	51.8	16.7		

PARICHART JOURNAL

กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210
โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7258
E-mail: parichartjournal@tsu.ac.th, research.tsu@gmail.com

